

9 789605 602406 >

9 789963 390793 >

Φάκελος Κύπρου: Πρακτικά Συνεδριάσεων (Φάκελοι 34-36)

ΤΟΜΟΣ
ΙΒ'

ΤΟΜΟΣ ΙΒ'
Πρακτικά
Συνεδριάσεων
(Φάκελοι 34-36)

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ
2024

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Φάκελος Κύπρου

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΙΒ'
Πρακτικά Συνεδριάσεων
Φάκελοι 34-36

ΜΕΛΗ ΕΙΔΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

1. Γεώργιος Μυλωνάκης,
Γενικός Γραμματέας
της Βουλής των Ελλήνων, Πρόεδρος
2. Νικόλαος Αναστασόπουλος,
Επίκουρος Καθηγητής Νεότερης
Ιστορίας του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων
3. Παναγιώτης Ηλιόπουλος,
Αρχειονόμος
4. Παναγιώτης Ιωακειμίδης,
Ομότιμος Καθηγητής του Τμήματος
Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας
Διοίκησης του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών
5. Θεόδωρος Κουτσογιάννης,
υπάλληλος της Βουλής των Ελλήνων
6. Δημήτριος Μιχαλολιάκος,
Αντιπρόφρος Ιπτάμενος ε.α.
7. Ευάνθης Χατζηβασιλείου,
Καθηγητής της Φιλοσοφικής Σχολής
του Εθνικού και Καποδιστριακού
Πανεπιστημίου Αθηνών
8. Γρηγόριος Ψαλλίδας,
Καθηγητής του Τμήματος Ιστορίας
του Ιόνιου Πανεπιστημίου

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

1. Τασούλα Ιερωνυμίδου,
Γενική Διευθύντρια
της Βουλής των Αντιπροσώπων
2. Συλβάνα Βανέζου,
Πρώτη Λειτουργός Ερευνών,
Μελετών και Εκδόσεων
της Βουλής των Αντιπροσώπων
3. Μιχάλη Μιχαήλ,
Αναπληρωτής Καθηγητής Ιστορίας
του Τμήματος Τουρκικών
και Μεσανατολικών Σπουδών
του Πανεπιστημίου Κύπρου
4. Ανδρέας Νεοφύτου,
Πρώτος Γραμματέας
Κοινοβουλευτικών Επιτροπών
της Βουλής των Αντιπροσώπων
5. Πέτρος Παπαπολυβίου,
Αναπληρωτής Καθηγητής Σύγχρονης
Ελληνικής Ιστορίας του Τμήματος
Ιστορίας και Αρχαιολογίας
του Πανεπιστημίου Κύπρου
6. Δημήτρης Ταλιαδώρος,
Ιστορικός-ερευνητής
7. Φλώρα Φλουρέντζου,
Πρώτη Λειτουργός Ερευνών,
Μελετών και Εκδόσεων
της Βουλής των Αντιπροσώπων
8. Ανδρέας Χειμωνίδης,
Διευθυντής Υπηρεσίας Επικοινωνίας
της Βουλής των Αντιπροσώπων

«Φάκελος Κύπρου»

Τόμος ΙΒ'
Πρακτικά της Εξεταστικής Επιτροπής
της Βουλής των Ελλήνων

Συνεδριάσεις:
4 έως 11 Δεκεμβρίου 1986

Φάκελοι 34-36

Σ &

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ - ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ

ΑΘΗΝΑ - ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2024

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Γενικός Συντονισμός: Θεοδώρα Πετρούλα,
Δ/ντρια του Γραφείου του Γενικού Γραμματέα
της Βουλής των Ελλήνων

Επιμέλεια: Θεοδώρα Δραγανίγου
Ελευθερία Κουκουτσάκη

Σχεδιαστική επιμέλεια - Σελιδοποίηση -
Σύνθεση εξωφύλλου: Δημήτρης Ζαζάς

© 2024 Βουλή των Ελλήνων

ISBN (set): 978-960-560-158-4

ISBN (τόμ. ΙΒ'): 978-960-560-240-6

ISBN (τόμ. ΙΒ' σκληρόδετο):

978-960-560-239-0

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Επιμέλεια:
Συλβάνα Βανέζου, Φλώρα Φλουρέντζου,
Πρώτες Λειτουργοί
Ερευνών, Μελετών και Εκδόσεων
της Βουλής των Αντιπροσώπων

Επιστημονικός Σύμβουλος:
Πέτρος Παπαπολυβίου, Αναπληρωτής
Καθηγητής Σύγχρονης Ελληνικής Ιστορίας
του Πανεπιστημίου Κύπρου

Υπεύθυνος Λειτουργός
για την ψηφιοποίηση του υλικού:
Ανδρέας Χειμωνίδης,
Διευθυντής Υπηρεσίας Επικοινωνίας
της Βουλής των Αντιπροσώπων

© 2024 Βουλή των Αντιπροσώπων
ISBN (set): 978-9963-39-065-6
ISBN (τόμ. ΙΒ'): 978-9963-39-079-3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	9
Οι εξεταζόμενοι μάρτυρες	11
Συνεδρίαση 4ης Δεκεμβρίου 1986	13
[Κατάθεση: Λ. Σταθόπουλος, σσ. 19-155, Ευ. Καραγιάννης, σσ. 160-187]	
Συνεδρίαση 9ης Δεκεμβρίου 1986	189
[Κατάθεση: Ευ. Καραγιάννης (2η ημέρα, σσ. 190-246), Ευ. Λαγάκος, σσ. 248-345]	
Συνεδρίαση 11ης Δεκεμβρίου 1986	349
[Κατάθεση: Γ. Τσουμής, σσ. 350-448, Κ. Χανιώτης, σσ. 455-525]	

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η Βουλή των Ελλήνων και η Βουλή των Αντιπροσώπων συνεχίζουν, με την παράδοση στον ελληνικό και κυπριακό λαό του παρόντος τόμου, την έκδοση του πολύτομου έργου «Φάκελος Κύπρου», που περιλαμβάνει το μαρτυρικό υλικό που συνέλεξε η Εξεταστική Επιτροπή της Βουλής των Ελλήνων, η οποία λειτούργησε κατά τα έτη 1986-1988, με στόχο την έρευνα, συγκέντρωση και αξιολόγηση στοιχείων αναφορικά με το εγκληματικό πραξικόπημα στην Κύπρο και την τουρκική εισβολή που ακολούθησε.

Όπως είναι γνωστό, στις 11 Ιουλίου 2017 η Βουλή των Ελλήνων ενέκρινε ομόφωνα την παράδοση του υλικού στη Βουλή των Αντιπροσώπων, η οποία πραγματοποιήθηκε σε ειδική συνεδρία της Βουλής των Αντιπροσώπων στις 14 Ιουλίου 2017 στη Λευκωσία.

Το ογκωδέστατο υλικό, αποτελούμενο από 139 φακέλους, περιέχει εμμάρτυρες καταθέσεις των πρωταγωνιστών, των υπευθύνων και όλων όσοι συμμετείχαν άμεσα ή ενεπλάκησαν έμμεσα στο χουντικό πραξικόπημα κατά του Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας Αρχιεπισκόπου Μακαρίου Γ', καθώς και όλων όσων η δράση συνδέθηκε με τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής που ακολούθησε. Το εν λόγω υλικό δεν τέθηκε ποτέ στη βάσανο του θεσμικού και τελικού καταλογισμού ευθυνών, παραπέμπει ωστόσο, με όλες τις τυχόν αδυναμίες που μια προσωπική μαρτυρία ενδεχομένως περιέχει, ιδίως εκείνων που προφανώς φέρουν το στίγμα του εθνικού άγους του ολέθριου πραξικοπήματος και της συνεπεία αυτού τουρκικής εισβολής και στρατιωτικής, μέχρι σήμερα, κατοχής, στις βαρύτατες ιστορικές ευθύνες της επταετούς στρατιωτικής δικτατορίας στην Ελλάδα σε βάρος της Κύπρου. Περαιτέρω, οι απαντήσεις και οι τοποθετήσεις που καταγράφονται στο πλαίσιο των μαρτυριών αυτών αποτελούν αυστηρά προσωπικές απόψεις του κάθε εξεταζόμενου από την Επιτροπή μάρτυρα, είτε αυτές αφορούν προσωπικές του ευθύνες είτε αφορούν ευθύνες που αυθαίρετα, λανθασμένα ή και κακόβουλα καταλογίζονται σε άλλα πρόσωπα και τρίτες χώρες ή, ακόμη, αποτελούν προσπάθεια απόσεισης ασήκωτων ιστορικών ευθυνών.

Η πρωτοβουλία των δύο κοινοβουλίων να προχωρήσουν από κοινού στην παρούσα έκδοση έχει ως στόχο να προσφέρει τόσο στην Ελλάδα, στην Κύπρο και στους αποδήμους μας όσο και στην επιστημονική κοινότητα πρόσβαση σε ιστορικό υλικό που μέχρι τώρα θεωρούνταν επτασφράγιστο μυστικό και να φωτίσει γνωστές και

άγνωστες πτυχές της κυπριακής τραγωδίας. Αποτελεί ταυτόχρονα την απαρχή μιας κοινής προσπάθειας των δύο κοινοβουλίων για συγκέντρωση του όποιου σχετικού με τον Φάκελο της Κύπρου υλικού που υπάρχει διάσπαρτο σε διάφορα αρχεία, κρατικά και μη, με την ελπίδα να διανοιχθούν νέοι δρόμοι στην έρευνα και να διευρυνθεί το πεδίο της ιστορικής γνώσης. Έτσι ώστε να χυθεί κάποτε άπλετο φως στην πλέον σκοτεινή σελίδα της σύγχρονης ιστορίας μας.

Κωνσταντίνος Τασούλας
Πρόεδρος
της Βουλής των Ελλήνων

Αννίτα Δημητρίου
Πρόεδρος
της Βουλής των Αντιπροσώπων

ΟΙ ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ*

ΛΑΜΠΡΟΣ ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 04/12/86, 31/03/87 και 07/04/87

Γεννήθηκε το 1921 στα Φιλιατρά Μεσσηνίας. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (25/08/1942), αντισυνταγματάρχης (28/08/1958), συνταγματάρχης (14/10/1967), ταξίαρχος (29/06/1971), υποστράτηγος (29/06/1972), αντιστράτηγος (09/06/1974). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως Διευθυντής του 2^{ου} ΕΓ ΓΕΕΦ (01/06/1964 - 06/01/1966). Αποστρατεύτηκε στις 07/01/1978 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΕΥΘΥΜΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 04/12/86, 09/12/86, 03/09/87, 10/09/87 και 24/09/87

Γεννήθηκε το 1923 στην Αθήνα. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (21/08/1943), συνταγματάρχης (31/12/1968), ταξίαρχος (22/06/1972), υποστράτηγος (04/12/1973), αντιστράτηγος (05/03/1975). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως Αρχηγός του ΓΕΕΦ (04/08/1974 - 09/03/1975). Αποστρατεύτηκε στις 04/01/1982 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΛΑΓΑΚΟΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 09/12/86

Γεννήθηκε το 1921 στο Ξηροκάμπι Λακωνίας. Απόφοιτος Νομικής Σχολής Αθηνών. Εισήλθε στο Υπουργείο Εξωτερικών το 1949. Υπηρέτησε, μεταξύ άλλων, στο Ελληνικό Προξενείο στο Παρίσι, στη Μόνιμη Αντιπροσωπεία της Ελλάδας στο ΝΑΤΟ, στο Ελληνικό Προξενείο στην Κωνσταντινούπολη, στην Πρεσβεία της Ελλάδας στη Λευκωσία και στην Πρεσβεία της Ελλάδας στο Λονδίνο. Αφυπηρέτησε το 1983 με το βαθμό του Πληρεξούσιου Υπουργού Α' Τάξεως. Το 1990 του απονεμήθηκε ο βαθμός του Πρέσβεως επί τιμής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΤΣΟΥΜΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 11/12/86

Γεννήθηκε το 1930 στην Κοζάνη. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (12/08/1952), ταγματάρχης (16/08/1967), αντισυνταγματάρχης (30/04/1974), συνταγματάρχης (30/06/1979), ταξίαρχος (30/01/1982), υποστράτηγος (07/03/1983). Υπηρέτησε στην Κύπρο ως Επιτελής Β' Κλάδου της 5551 Μονάδας της ΚΥΠ (02/09/1973 - 19/12/1974) και ως Διοικητής της 5551 Μονάδας της ΚΥΠ (20/12/1974 - 12/09/1976). Αποστρατεύτηκε στις 06/03/1984 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΧΑΝΙΩΤΗΣ

Κατέθεσε στην Επιτροπή: 11/12/86, 16/12/86 και 19/03/87

Γεννήθηκε το 1922 στη Θεσσαλονίκη. Απόφοιτος ΣΣΕ, ανθυπολοχαγός (21/08/1943). Δεν υπηρέτησε στην Κύπρο. Αποστρατεύτηκε στις 05/03/1975 με τον βαθμό του αντιστράτηγου.

* Τα βιογραφικά σημειώματα των ως άνω μαρτύρων αντλήθηκαν από τα αρχεία που τηρούνται στην Υπηρεσία Στρατιωτικών Αρχείων του ΓΕΣ και στο Τμήμα Αρχείων της Υπηρεσίας Ιστορίας Ναυτικού του Πολεμικού Ναυτικού.

Το βιογραφικό σημείωμα του Ευστάθιου Λαγάκου παραχωρήθηκε από την ΣΤ1 Διεύθυνση Προσωπικού και Διοικητικής Οργάνωσης του Υπουργείου Εξωτερικών.

* * *

Η φωτοαναστατική δημοσίευση των μαρτυρικών καταθέσεων στην αυθεντική δακτυλογραφή τους μορφή συνεπάγεται και την αναπαραγωγή ανορθογραφιών, αλλά και ανακριβειών, όπως καταγράφηκαν από λάθος είτε του μάρτυρα είτε των δακτυλογράφων.

Με την περάτωση της έκδοσης του συνόλου του μαρτυρικού υλικού θα περιληφθεί στον τελευταίο τόμο αυτής ευρετήριο ονομάτων και τοπωνυμίων, το οποίο θα περιέχει τους αντίστοιχους όρους στην καθιερωμένη τους εκδοχή.

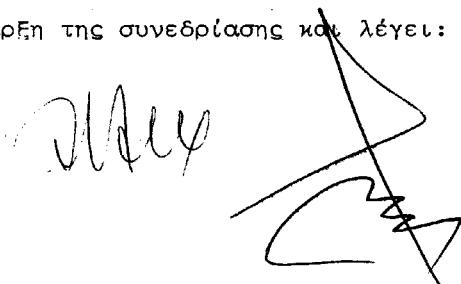
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' - ΣΥΝΟΔΟΣ Β'
ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ["]ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

ΠΡΑΚΤΙΚΟ

Στην Αθήνα, σήμερα 4 Δεκεμβρίου 1986, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10.30 π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή για["]το φάκελο της Κύπρου", με Πρόεδρο τον κ. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των μαρτύρων κ.κ. Λ.Σταθόπουλου και Ευθ.Καραγιάννη (1η μέρα).

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βουλευτές κ.κ.Α.Δαμιανίδης, Γ.Δασκαλάκης, Π.Ζακολίκος, Κ.Ζερβός, Ι.Κουτσογιάννης, Α.Λιαρουκάπης, Χ.Μαριόπουλος, Α.Ντεντιδάκης, Δ.Παγορόπουλος, Ι.Παπαδονικολάκης, Ε.Παπαστεφανάκης, Γ.Περάκης, Σπ.Ράλλης, Κ.Τσιγαρίδας, Γ.Βαρβιτσιώτης, Α.Ζαΐμης, Κ.Λάσκαρης, Στ.Μπλέτσας, Α.Βαρχάς, Γ.Παναγιωτόπουλος, Α.Παυλίδης, και Κ.Γιατράκος.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, αφού διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας αηρούρσεως την έναρξη της συνεδρίασης και λέγει:

. / .

1/1 Γ.Ρ. B.Z. 4-12-86

2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Αρχίζει η συνεδρίαση. ^f Θα ήθελα να κατατοπήσω την επιτροπή και τον κ. Βαρβιτσιώτη - τον οποίο βλέπω σήμερα - και δίλα μέλη της επιτροπής, τα οποία δεν ήταν στην χθεσινή συνεδρίαση, διτε επήλθε κάποια αλλαγή στο πρόγραμμα εξετάσεων. Επειδή στις 16 του μηνός αρχίζει ο προϋπολογισμός και δεν μπορούν οι υπάλληλοι να δουλέψουν 16, 17, 18, 19 παρεκλήθημεν να αλλάξουμε αυτή την εμβόλιμη συνεδρίαση. Την αλλάξαμε και την βάλαμε στις 9 του μηνός. Έκεινη δηλαδή θα εξεταστεί ο κ. Λαγάκος. Στις 10 του μηνός όπως ξαναείχαμε πεί θα εξεταστούν ο κ. Χανιώτης και ο κ. Τριανταφύλλου. Στις 11 του μηνός ο κ. Τσουμής και ο κ. Καρούσος που ήταν να εξεταστεί εχθές και ανεβλήθη για τότε. Ο δε κ. Μπονάνος αντέ λιγια 17 και 18 του μηνός που είχαμε πεί, θα εξεταστεί 16 και 17, οπότε διαβάζονται οι εισηγήσεις των εισηγητών στον προϋπολογισμό και συνεπώς δεν υπάρχει λόγος να αποφύγουμε στην συνεδρίαση στις 16 και 17 του μηνός, διαιτητερος λόγος υπάρχει στις 18 και στις 19 οπότε δεν βάζουμε συνεδρίαση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Πρωτόνεας συνεδριάσεις;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πρωτόνεας συνεδριάσεις. Και στις 18 μπορεί να είναι πρωινή συνεδρίαση αλλά επειδή είναι η αντιπολίτευση

2/1 Γ.Ρ. B.Z. 4-12-86

3

να μιλήσει στις 18 του μηνός καταλαβαίνετε ότι δεν είναι εύκολο να έχουμε εμείς εδώ συνεδρίαση. Στις 16 και 17 του μηνός είναι γραπτές συνήθως οι εισηγήσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Θα παρέβληθούν οι άλλες που δεν είναι γραπτές οι εισηγήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Δεν παρεμβάλονται, ~~στις 4&5~~ και 17. του μηνός διαβάζονται οι εισηγήσεις των εισηγητών γενικών εισηγητών και ειδικών εισηγητών. Κατα συνέπεια δεν γεννάται ζήτημα για 16 και 17. Τότε θα εξεταστεί ο κ. Μπονάνος. Μετά από αυτό αρχίζει μια άλλη πλέον^ή τον Γενάρη. Ο Στάυρου Σταύρος τον οποίο δεν ξέρω εάν θα εξετάσουμε διδτι μου φαίνεται πώς λείπει, πάει στην Κύπρο, έρχεται εδώ κλπ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Έχει τίποτα να μας πεί συγκεκριμένο;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αυτός λέει ότι έχει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Όλοι λένε ότι έχουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αυτός φαίνεται ότι είχε κάποια δράση εκεί. Επίσης είναι ο αντιστράτηγος κύριος Σταύρος, ο ταξίαρχος της αεροπορίας κ. Παγώνης, ο αντιστράτηγος εν αποστρατία κ. 'Οθων Κυριακόπουλος, τότε υπαρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων, του ΑΕΔ, ο κ.

Αλη^{τη} Β

3/1 Γ.Ρ. B.Z. 4-12-86

4

Αραπάκης, ο κ. Γαλατσάνος, ο κ. Φαίδων Γκιζίκης ο κ. Κόλλιας. ο κ.

Ανδρουτσόπουλος, ο κ. Κυπραίος, ο κ. Τσούμπας, ο κ. Τσουμάνης και
ο κ. Λατσούδης, θα σας μοιράσει όλωστε την κατάσταση ο γραμματεύς
με τις ακριβείς ημερομηνίες, τις οποίες θα καθορίσω εγώ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Θέλω να προσθέσω και άλλον ένα μάρτυρα του
κ. Οικονόμου, ο οποίος αναφέρθηκε από τον κ. Καραστρατήρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ναι τον κ. Οικονόμου, τί ήταν
Υπουργός εξωτερικών;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. 'Οχι. Ο Οικονόμου ήταν αρχηγός της τακτικής
αεροπορίας στην Λάρισα την ιρίσιμη εκείνη περίοδο ανεφέρθη από τον
Καραστρατήρα και νομίζω ότι θα είναι χρήσιμο να εξεταστεί,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Να εξεταστεί και να παρεμβληθεί
κάπου, πριν αρχίσουμε τον Αραπάκη και του λοιπούς. 'Ετσι είναστε
σύμφωνοι κύριοι;

. ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, μάλιστα.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Θα τον παρεμβάλω εγώ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ. Τον λόγο κύριε πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ορίστε κύριε Βαρχά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Νόμιζω, κύριε Πρόεδρε, ότι έχουμε αφήσει ένα
ουσιώδη μάρτυρα, σας το είπα αλλά ίσως σας διέφυγε, τον Μιχόπου-

λο, αντισυνταγματάρχη που ήταν διοικητής του τάγματος στην προ-

4/1 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

5

κάλυψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θυμάμαι τώρα που είπατε Μιχόπουλος δτι έχει π αίξει κάποιο ρόλο αυτός. Και ο κ. Μιχόπουλος λοιπόν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ : Δεν ήμουν παρών, κύριε Πρόεδρε, όταν ελήφθη η απόφαση της Επιτροπής, η οποία άλλαξε προηγούμενη απόφασή της και έδωσε πλέον τη δυνατότητα στους συναδέλφους, μέλη της Επιτροπής να ρωτάνε τους μάρτυρες και για πολιτικά πρόσωπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ακριβώς δεν ελήφθη τέτοια απόφαση, νομίζω. Η απόφαση νομίζω είναι άλλη, Να μην απαγορεύω εγώ ερωτήσεις και να μην παρεμβαίνω έστω και όταν είναι λίγο εκτός θέματος η ερώτηση. Αυτό δεν είναι το πνεύμα, κύριε Βαρχά;

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Νομίζω ότι το θέμα έκλεισε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εάν πήραμε μία απόφαση, έχω κάποια θέση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Βαρβιτσιώτη, στο σημείο αυτό ~~Ψ~~φέρω τα πρακτικά να το δια βάσουμε πως ακριβώς ελέχθη, γιατί δεν θυμάμαι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εάν έχει κλείσει το θέμα, δεν επαναφέρω το θέμα.

Αλλά εάν το θέμα υπάρχει και έχει μεταβληθεί η πρώτη απόφαση, έχω συγκεκριμένη πρόταση να κάνω.

Adey *Δ.Β.*

51/1 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

6

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης): Θα δείτε τα πρακτικά και μετά θα αποφασίσετε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Το λόγο, κύριε Πρόεδρε,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης): Ορίστε, κύριε Λάσκαρη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΛΑΣΚΑΡΗΣ: Είχαμε πει, κύριε Πρόεδρε, ότι κατά την εμβόλιμη συνεδρίαση θα συζητούσαμε το εάν θα εξετάζαμε τον Ιωαννίδη.

Ισχύει αυτό;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης): Ναι, νομίζω ότι πρέπει να ισχύει.

Πρέπει να εξετασθεί τότε, γι' αυτό είπαμε άλλωστε να γίνει στις

10 η ώρα αυτή η εμβόλιμη συνεδρίαση, να ειδοποιηθεί ο κ. Μαχάκος

αυτός που θα εξετασθεί δηλαδή να έρθει λίγο αργότερα, ώστε να μας

διοθεί η ευκαιρία να εξετάσουμε /εάν θα καλέσουμε και πότε θα καλέσουμε

τον Ιωαννίδη και Παπαδόπουλο. Ε~~β~~αμε πει αυτό να εξετασθεί στις 16

του μηνός. Αλλά εφ' όσον μετακινήθηκε η 16 και η εμβόλιμη έρχεται |

στις 9 του μηνός, να το συζητήσουμε στις 9. Συνεπώς στις 9 του μηνός

πρέπει να είμαστε έτοιμοι να συζητήσουμε και το θέμα αυτό να πούμε

τις απόψεις μας, εάν θα εξετασθούν οι Παπαδόπουλος και Ιωαννίδης

που και πως. Έτσι, κύριοι συνάδελφοι;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα, μάλιστα.

(AK)

(ΓΡ)

1/1 ΑΚ ΜΠ 4-12-1986

f

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλείται ο γραμματεύς να συνοδεύσει στην αίθουσα τον μάρτυρα κ. Σταθόπουλο.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυρας κ. Σταθόπουλος.)

Κύριε μάρτυρε, παρακαλώ να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

(Στη συνέχεια ο μάρτυρας δίνει τα κάτωθι στοιχεία της ταυτότητός του)

ΕΠΩΝΥΜΟ: Σταθόπουλος

Όνομα: Λάζαρος

Όνομα πατρός: Ευστάθιος

Όνομα μητρός: Μαρία

Το γένος: Αδαμοπούλου

Τόπος γεννησεως: Φιλιατρά, Μεσσηνίας

Έτος γεννησεως: 1921

Τόπος διαμονής: Ν. Σμύρνη,

Επάγγελμα: Απόστρατος αξιωματικός (αντ/γος ε.α.)

Θρήσκευμα: Χ.Ο.

Παρακαλείται ο μάρτυρας να βάλει το χέρι του στο Ευαγγέλιο και να δώσει τον γενομεισμένο δρόκο. Επίσης, παρακαλώ τους κ. συναδέλφους να εγερθούν.

(Ακολούθως ο κ. μάρτυρας δίνει τον ακόλουθο δρόκο)
 Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνηδίκητως όλη την αληθευτική μόνο την μιλήθεια, χωρίς να προσθέσω, ούτε να αποκρύψω τι .

2/1 ΑΚ ΜΠ 4-12-1986

8

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασάγιαννης): Είχατε διαταχθεί να κάνετε εσείς καμία έκθεση για το Κυπριακό στο ΓΕΕΘΑ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασάγιαννης): 'Έχετε δώσει καμία κατάθεση πουθενά;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασάγιαννης): Μήπως έχετε δώσει στον ανακριτή κ.

Μπέλπα καμία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, για μια μήνυση που είχε υποβάλλει ο κ. Αλφατάκης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασάγιαννης): Βεβαιώνεται ότι αυτό είναι το προτερ-
χύμενω της κατάθεσης που έχετε κάνει; Είναι γνήσιο;

(Στο σημείου αυτό ο κ. γραμματεύς δείχνει στο μάρτυρα το σχετικό
κείμενο της κατάθεσης.

:Βεβαιώνετε λοιπόν το περιεχόμενό της, ως αληθές;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασάγιαννης): Δεν έχετε κάνει καμία άλλη κατάθεση πουθενά σχετικά με το Κυπριακό;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασάγιαννης): Τις πτυχές της Κυπριακής τραγωδίας

3/1 AK MP 4-12-1986

9

και το σύνολο της Κυπριακής τραγωδίας το ξέρετε.

Αυτή την εποχή που υπηρετούσατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στην ΚΥΠ από αρχές Δεκεμβρίου του '73 μέχρι

και 20 Αυγούστου '74 οπότε μετατέθηκα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, τοποθετηθήκατε στην ΚΥΠ,

μόλις είχε γίνει η μεταβολή Ιωαννίνη - Ανδρούτσοπούλου κλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με την ιδιότητά σας αυτή τι ξέρετε

για το πραξικόπεμπτο.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα μου επιτρέψετε να εκθέσω διπλά έχω υπόψη μου πρώτα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Πέστε εσείς σχετικά τι ξέρετε

για το Κυπριακό.

ΜΑΡΤΥΣ: Το δράμα της Κύπρου αρχίζει με το πραξικόπεμπτο κατά του

Μακαρίου στο οποίο ούτε οι αμιωματικοί της υπηρεσίας, ούτε εγώ

προσωπικώς ανεμείχθημεν . Δεν με πληροφόρησε κανείς ούτε και μου

ζήτησε τη γνώμη μου . Εγώ το πραξικόπεμπτο το πληροφορήθηκα ως εξής :

(σ)

ΑΚ

1/σ

ΧΜ 4.12.86

10

Το πρωΐ της Δευτέρας που έγινε το πραξικόπημα, 15 του μηνός, κατά της 8.30'-09.00 που πήγα στο γραφείο, με πήρε στο τηλέφωνο ο Στρατηγός Μπενένος. Ήταν λιγότερο ασύνυθτος γιατί δεν με είχε ξαναπάρει και μου λέει έχουμε τίποτα; Του λέω στρατηγέ ακόμα δεν έχω ενημερωθεί, τώρα ήρθα στο γραφείο και συνεπώς δεν μπορώ να σας απαντήσω. Για την Κύπρο έχουμε τίποτε; Σας ανέφερα του λέω ότι δεν έχω ενημερωθεί Για μάθε μου είπε και μου άλεινε το τηλέφωνο.

Επήρεα . . . , λοιπόν, το συνταγματάρχη τον Αναγνωστόπουλο τον διευθυντή του Ρ' αλέδου των διαβιβέσεων και του είπα να με συνδέσει με την Κύπρο. Μετά από λίγο με πάρνει στο τηλέφωνο και μου λέει ότι η γραμμή είναι κομμένη. Που του λέω; Έκει ή εδώ; Έκει μου λέει. Την ώρα που ήταν κομμένη τη συνδιάλεξη ένας επιτελής μου μένει έφερε ένα σήμα, το οποίο ήταν από την Ελληνική Πρεσβεία της Δευτέρας και απευθύνεται στο Υπουργείο Εξωτερικών με κοινοποίηση στην ΚΥΠΠ και το οποίο σήμα έλεγε από 08.30' άρματα μάχης ήλιο. επιτέθηκαν εναντίον Προεδρικού Μεγάρου. Έτσι πληροφορήθηκα το πραξικόπημα.

Μετά κατά τις 12.00 η ώρα, σως και αργότερα, μου εστάλη ένα σήμα από τη μονάδα, από την Κύπρο δηλαδή, ότι ο Μακέριος ζει.

q/~~1~~ σ XM 4.12.86

11

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ. Τι ωρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατά τις 12.00- 1.00 εκεί περίπου. Το γεγονός αυτό το θεώρησα πολύ θετικό, διότι από την πείρα που είχα, διότι είχα υπηρετήσει στην Κύπρο το 64-66, εγνώριζα ότι ο Κυπριακός Δαές τρέφει μεγάλη εμπιστοσύνη προς τον Μακάριο και ο θάνατος του Μακαρίου από Ελληνικά χέρια θα δημιουργούσε προβλήματα στις σχέσεις του Κυπριακού Δαεύ και του Ελληνικού, αλλά και στην συνοχή του Κυπριακού Δαεύ.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, το πραξικόπημα ήταν ολέθριο αυτό καθ εαυτό
καὶ στις επιπτώσεις, δεν ἐπρεπε να γίνεται. Άλλα αφ ἡς στιγμῆς ἐγίνεται
ἐπρεπε να ληφθούν μέτρα, εἴτε πολιτικά εἴτε στρατιωτικά, ώστε να αντι-
μετωπισθούν οι επιπτώσεις του καὶ να περιοριστούν οι συνέπειες.

Το πραξικόπημα όπως ξέρετε έγινε από ενωτικά στοιχεία. Αυτό κατά τη γνώμη μου για την Τσουρκία εσήμανε και ερμηνεύετο ως δύναση της Κύπρου μετά της Ελλάδος. Αυτό μεταφράζετο από την Τσουρκία, κατά τη γνώμη μου, ως μία πλέον προωθημένη βάση στρατιωτική γνωτική και αεροπορική εις το υπεγκόστριον της Τσουρκίας. Και μάλιστα σε μια περίοδο που διτάσεις ήσαν τεταμένες όπως θα αναφέρω παρακάτω λόγω της υφαλοκρυπτόδοις στοιχείων.

Εν τω μεταξύ συμβαίνει και ενα δευτερο γεγονός, οπότε η Τουρκία δεν ήταν διατεθειμένη να μίζω γεννήσει αυτό.

3/3 σ XM 4.12.86

12

Δεύτερο επεισόδιο ήταν η τοποθέτηση του Σαμφών ως Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας. Οι Τούρκοι είχαν μια πικρή πείρα από τον Σαμφών, γιατί κατά την περίοδο του 1963-64 είχε δεῖξει ιάποια διαγωγή καιή έναντι του Τουρκοκυπριακού στοιχείου, μέχρι που οι Τούρκοι τον ονόμαζαν και Τουρκοφάγο. Αυτό, λοιπόν, νομίζω ότι για τον Τουρκούς, η παραμονή του Σαμφών στην Προεδρεία της Κυπριακής Δημοκρατίας, δημιουργεί γεύσε μία πρόσθετη απειλή για την ασφάλεια των Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο..

Ετσι, λοιπόν, φαίνεται ευθύς εξ αρχής ότι η αντίδραση της Τουρκίας θα έπρεπε να είναι δυναμική. Δηλαδή και στο διπλωματικό τομέα, αλλά και στο στρατιωτικό τομέα. Διότι η Τουρκία είχε και στο παρελθόν επαναλέβει αυτό, μπορεύσε να προβεί σε έναν παρατεταμένο αεροπορικό βομβαρδισμό, όπως έγινε το '64.

(s)

(σ)

171-ζ.Α.Μ.-4-12-86-

13

Μπο ρούσε να ενεργήσει απόβαση, αλλά μπορούσε και αυτή η αναφλεξη στην Κύπρο -έπρεπε να υπολογισθεί και αυτό το ενδεχόμενο- ότι μπορούσε να έχει και μια επέκταση σε μία ελληνοτουρκή σύρραξη. Αυτό τι εσήμανε για την πλευρά τη δική μας; Φτι' αυτούς δηλαδή οι οποίοι απεφάσιζαν την ενέργεια αυτήν.¹ Οτι. έπρεπε εν δψει των δυνατοτήτων αυτών της Τουρκίας να λάβουν τα μέτρα τους. Και τα μέτρα, κατά την γνώμη μου, ήταν να κηρυχθεί επιστράτευση στην Κύπρο, να συμπληρωθούν οι μονάδες, να μεταφερθούν στους χώρους που προέβλεπαν τα σχέδια, να γίνει αναδιοργάνωση, να γίνει έλεγχος των επικοινωνιών ώστε το σύστημα αμύνης να λειτουργήσει πλήρως.

Για την περίπτωση του ελληνοτουρκικού πολέμου έπρεπε και εδώ το σχέδιο² τη δηλαδή το σχέδιο το δικό μας το οποίο αντιμετωπίζει την Τουρκική απειλή και εκείνο έπρεπε να τεθεί κατά τρόπο κεκαλυμμένο σε μία θνητή ετοιμότητα.

Αφ' αυτά δεν νομίζω οτι έγινε τίποτα. Αυτά δεν τα λέω εκ των υστέρων αλλά βασιζόμενος στις τότε συνθήκες. Και τούτο σας το λέω διότι την πρώτη μέρα του πραξικοπήματος επεκοινώνησα τηλεφωνικώς με τον στρατηγό Μπονάνο όταν είχε μαθευτεί πλέον οτι ο Μαμάριος ζει, και του λέω στρατηγέ επιστράτευση. Οι Τούρκοι με ένα τάχα μέσα από τις βάσεις, εάν τους το επιτρέψουν οι Αγγλέζοι, είναι δυνατόν με την

2/1 ζ Α.Μ. 4-12-86

14

X κατάσταη που επικρατεί στο νησί να μας πάρουν του νησύ. Εδώσα λέει μια τέτοια έμφαση διότι ήτο ενδεχόμενο κάτι τέτοιο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΒΡΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ο Μπονάνος τις σας απάντησε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Μπονάνος δεν μου απήντησε τίποτε. Εδεχθη απλώς την παρατήρηση. Δεν μου είπε ούτε ναι ούτε όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΒΡΙΤΣΙΩΤΗΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Πρόεδρε, αλλά μου έμεινε κενό

ΜΑΡΤΥΣ: Πάμε τώρα στην διπλωματική δραστηριότητα.

Στις 17 του μηνός : ο Ετζεβίτ φεύγει από την Αγκυρα και πάει στην Αγγλία για να συναντηθεί και να συνομιλήσει με την Αγγλική κυβέρνηση.

Έχει καταφθάνει ο Σίσκο. Συναντιέται δύο φορές με τον Ετζεβίτ . Ο Σίσκο εν συνεχεία έρχεται στην Ελλάδα. Είχε τις επαφές του, δεν ξέρω ακριβώς τι συνεζητήθη αλλά προφανώς πρέπει να μετέφερε προτάσεις των Τούρκων - αυτά πρέπει να τα ξέρει ασφαλώς το Υπουργείο Εξωτερικών- και εν συνεχεία ξανά φεύγει στις 19 του μηνός και πάει πάλι στην Αγκυρα.

Βλέπουμε ότι η Τουρκία μπαίνει στην ευθεία των αντιδράσεων. Έπρεπε λοιπόν και αυτό να τους ανησυχήσει.

Και πάμε τώρα στον τομέα των πληροφοριών . Μετά την συνάντηση των Υπουργών Εξωτερικών στην Οτάβα, περίοδο της Ανοίξεως τότε του 1973 και εν συνεχεία την συνάντηση των Πρωθυπουργών στις Βρυξέλλες Τουρκίας και Ελλάδος εδημιουργήθηκε μια έκταση στις σχέσεις Ελλάδος και Τουρ-

Δημήτρης Λαζαρίδης

3/1 ζ A.M. 4-12-86

15

κίας έπειτα από την συζήτηση προφανώς η οποία έγινε για θέματα Υφαλοκρηπίδος, για θέματα ελέγχου εναερίου αυτοφοράς, για θέματα μετανοτήτων και για το Κυπριακό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Πότε είχε γίνει αυτή η συνάντηση είπατε στις Βρυξέλλες;

ΜΑΡΤΥΣ: Συγκύμη έγινε το 1974.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ποιοί μετείχαν σ' αυτήν διάσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ο Πρωθυπουργός της Τουρκίας Ντεμιρέλ και ο Πρωθυπουργός της Ελλάδος ο κύριος Ανδρουτσόπουλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Το Τσανταρλί, το ~~γεωγραφικό~~ αυτό κατέρχεται στο Αιγαίο συνοδευομένο από πολεμικά. Τα δικά μας πολεμικά τρέχουν προς συνάντηση και παρακολουθήστη του και βλέπουμε τους στόλους τους δύο να είναι αντιμετώπιοι δίπλα ο ένας στον άλλον με το χέρι στην σκανδάλη.

(θ)

(Σ) 1/1 Θ — — — — (Θ.Σ.) — — — 4-12-86
16

Στην κατάσταση αυτή, εγώ προσωπικά βέβαια, ανησύχησα και γι' αυτό
 έστρεψα την προσοχή μου στο να προσανατολίσω την υπηρεσία στην αντι-
 μετώπιση της εχθρικής απειλής από πλευράς πληροφοριών. Ετέθη πλέον
 η Τουρκία στο κέντρο ^F ενδιαφέροντος της υπηρεσίας. Συνεγκέντρωσα δόλα
 τα μέσα τα οποία είχα, διέθεσα και εκείνα τα οποία δεν είχαν διατε-
 θεί, έκανα ανακατανανομή των μέσων από άλλες περιοχές και τα έστρε-
 ψα προς την Τουρκία, το προσωπικό επίπτης και αυτό ανακατένεμήθη και
 έγιναν οι ανάλογες προσαρμογές, με αποτέλεσμα δταν έγινε πλέον η
 κρίση η υποριακή η υπηρεσία να βρεθεί πλήρως έτοιμη να αντιμετωπίσει
 το ποδόβλημα, από πλευράς πληροφοριών και νοικίων δτι τα αποτελέσματα
 υπήρξαν πολύ ικανοποιητικά.

Νομίζω ότι, πριν φύγω από την ΚΥΠ, είχα διατάξει να γίνει
 ένα ημερολόγιο πληροφοριών για δλη αυτή την περίοδο και όπως έμαθα
 έγινε αυτό το ημερολόγιο και είναι ένας ολόκληρος τόμος και παρακαλώ
 αν δεν τον έχετε, να τον ζητήσετε γιατί είναι νομίζω πολύ διαποτι-
 στικό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάνης). Στο δρυείο της ΚΥΠ είναι;
 ΜΑΡΤΥΣ. Είναι στο αρχείο της ΚΥΠ και εστάλθη και στο Αρχηγείο των
 Μηνόπελων Δυυδίμεων.

'Ετσι αοχίζει μα προσπάθεια πληροφορικής δραστηριότητας.

Αλεκάς Λαζαρίδης

2/1 Θ — — — — — (Θ.Σ.) — — 4-12-86

17

Αναφέρομαι τώρα στην περίοδο προ του πραξικοπήματος . ' Έχουμε μια προώθηση στα Δυτικά παράλια της Τουρκίας ενός συγκροτήματος συντάγματος ενισχυμένου με άρματα , με πυροβολικό , με μηχανικό , με διαβιβάσεις , με λόχο μεταφορών το οποίο εγκαθίσταται στο Αδραμίτιο απέναντι από την Μυτλήνη και η οποίο εγκαθίσταται στο Ενπαΐδευση σε αμφίβιες επιχειρήσεις .

' Ετσι , βλέπουμε ότι εμφανίζεται μια καινούργια απειλή τουλάχιστον για τα νησιά Μυτλήνη , Χίο , Σάμο .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ . Πότε είχατε την πληροφορία της μετακινήσεως ; ΜΑΡΤΥΣ . Την είχαμε περίπου το Μάϊο , αρχές Ιουνίου , δεν θυμάμαι ακοιθώς την ημεοομπονία .

Από πλευράς ναυτικού έχουμε μια παρουσία συνεχή την τούρνον στόλου στο Αιγαίο και λόγω , βέβαια , " Τσανταρλί " , αλλά και λόγω πυκνώσεως των ασκήσεων των ναυτικών από τους Τούρκους . Εκεί μετέχει ο στόλος σε 3 ασκήσεις του NATO , αλλά οιγανώνουν και άλλες 3 ασκήσεις εθνικές , με μεγάλη συμμετοχή πλοίων . ' Ετσι έχουμε μια ηυξημένη τρόπον τινά ετοιμότητα του στόλου , έχουμε μια ηυξημένη εκπαίδευση στη προσωπικότητα κατά συνέπεια , και από πλευράς ναυτικού η απειλή μπορώ να πω ότι ήταν πιο έντονη .

Από πλευράς αεροπορίας είχαμε μια μετακίνηση των αεροπλάνων

ΔΣΔ ΚΑ ΔΣΔ

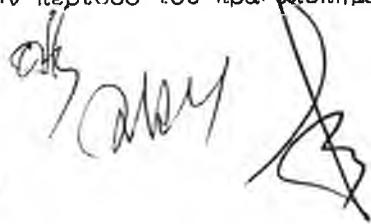
3/1 Θ —————— (Θ.Ε.) —————— 4-12-86
18

από τα Ανατολικά αεροδρόμια προς τα Δυτικά και Νότια αεροδρόμια .

Τούτο συνεδυάσθη με το γεγονός τη υφαλοκρηπίδος , με την συμμετοχή σε ασκήσεις του NATO και με το γεγονός ότι γινόταν κάποια επισκευή σε ορισμένα από τα αεοοδούμια αυτά . 'Οποιος και αν είναι ο λόγος δύνας , το γεγονός ότι η τουρκική αεροπορία προωθήθηκε στα Δυτικά παράλια , αυτό ηύπησε πάλι την απειλή και για την Κύπρο και για τα νησιά του Αιγαίου .

Αυτές ήταν οι πληροφορίες που του προαξιοπήματος .

Πάμε τώρα στην περίοδο του πραγματοπίματος .

(H)

(θ)

1/1 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86
19

Φαίνεται ότι κατά τις 16 με 17 του μηνός ελήφθη, πριν ο Ετσεβίτ
αναχαρήσει για το Δονδίνο, απόφαση για την επέμβαση .

Παρέλειψα να πω ότι και κατά την προηγούμενη περίοδο, στη περιο-
χή Μερσίνης-Αλεξανδρέτας ουδεμία δραστηριότητας, ήταν.

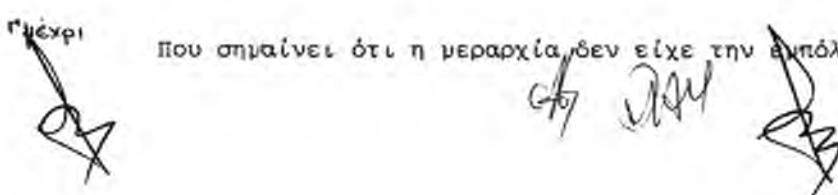
Το λέγω αυτό, ότι η απόφαση ελήφθη τότε, γιατί ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ ; πότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή 16 με 17 του μηνός. Δηλαδή την 1η ημέρα του πραξικο-
πήματος προς την 2α. Διότι στις 17 φεύγει ο Ετσεβίτ για το Δονδίνο
και αρχίζει μια έντονος πλέον δραστηριότητας των τουρκικών δυνάμεων
στην περιοχή Μερσίνας-Αλεξανδρέτας.

Έχουμε μια ανασυγκρότηση του 50 Συντάγματος, 39 Μεραρχίας,
η οποία ήταν από παλιά προσανατολισμένη για 'αυτή την αποστολή'.
Το ένα της Σύνταγμα, λοιπόν, από τις 17 του μηνός αποκαλύπτουμε ότι
ανασυγκροτείται για να σχηματίσει συγκρότημα αποβατικού Συντάγμα-
τος. Μετακινείται σε μια περιοχή παραλιακή για να είναι δυνατή η
εκπαίδευση σε αμφιθίους επιχειρήσεις. Στις 18 του μηνός στέλνουν
3.000 στρατιώτες από το εσωτερικό, απ' άλλες μονάδες δηλαδή, για να
συμπληρώσουν τις μονάδες της 39ης μεραρχίας στην εμπόλεμη σύνθεση.

Που σημαίνει ότι η μεραρχία δεν είχε την εμπόλεμη σύνθεση εκείνη

2/1 ΗΓ

(Γ.Π.)

4-12-86

20

τη στιγμή.

Καταφθάνουν στις 18 του μηνός και άλλες μονάδες πυροβολικού, αρχικά, μεταφορών για να συμπληρώσουν την αποβατική δύναμη. Και περί την επόμενην αρχήζει η διαπίστωσις ότι τα πάντα είχαν αρχίσει να είναι έτοιμα για επιβίβαση.

Στις 19 το πρωί διατάσσεται το 50 Σύνταγμα να είναι έτοιμο, να έχει περατώσει την επιβίβαση μέχρι στις 7 η ώρα. Δηλαδή την Παρασκευή το πρωί. Υπόψη ότι το Σάββατο έγινε η εισβολή.

Τότε φαίνεται ότι ως Σύνταγμα δεν ετοιμάστηκε και κατά τις 6, αν θυμούματε, η άρα, έρχεται μια άλλη διαταγή η οποία αναστέλλει την αναχώρηση του συγκροτήματος και περί τις 10.30 περίπου έρχεται άλλη διαταγή η οποία λέγει...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 10.30' το βράδυ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Το πρωί. Διαταγή η οποία λέγει η δύναμις να αναχωρήσει για τη προγραμματισθείσα επίδειξη. Έτσι την χαρακτήρισαν την αναχώρηση.

Εν συνεχεία το βράδυ φορτώνεται και το άλλο συγκρότημα στα καράβια. Και μάλιστα δεν χώρεσαν όλους επάνω στα καράβια. Εμειναν και ορισμένα υλικά απ' έξω.

3/1 ΗΓ

(Γ.Π.)

4-12-86

21

Κατά τις 11.00' η ώρα περίπου η νηοπομπή, το βράδυ δηλαδή της Παρασκευής προς Σάββατο, στις 19 δηλαδή, φθάνει περίπου στον 'Αγιο Ανδρέα, δηλαδή στην ανατολική πλευρά της Κύπρου, στη μύτη της Κύπρου. Εκεί γίνεται μια στάση και ενεργούν μια παραπλανητική κίνηση. Τα αντιτορπιλλικά κατεβαίνουν προς Αμόχωστο. Προφανώς ήθελαν να παραπλανήσουν ότι η απόβαση μπορεί να γίνει και προς Αμόχωστο. Βαναγυρίζουν, δύναται, πίσω και συναντώνται με τα υπόλοιπα πλοία, τα οποία περίμεναν 20 με 25 χιλιόμετρα βορείως του Αποστόλου Ανδρέα και Εεκινούν. Και έτσι περί της 5.30' πρωΐνην, βρίσκονται σε απόσταση 6 μιλών βορείως των ακτών Κυρηνείας.

Αυτές με λίγα λόγια είναι οι πληροφορίες. Οι πληροφορίες είναι πάραπολές. Αν δείτε αυτό το ημερολόγιο είναι τόμος ολόκληρος.

Εδώ θα αναφέρω ένα περιστατικό. 'Όταν την Παρασκευή φαίνεται προωθήθησαν τα σήματα, γιατί τα σήματα ερχόταν στην ΚΥΠ, συντάσσοντο δελτία και προωθούντο με αποδέκτες τα επιτελεία, το ΓΕΕΘΑ και τα άλλα επιτελεία, έφυγα από την υπηρεσία κατά τις 10 η ώρα και πήγα για φαγητό και έμεινε ο υποδιευθυντής στο γραφείο, 'Όταν έφθασα στον 'Αγιο Ανδρέα, γιατί εκεί μέναν τότε οικογένειες των αντιστρατήγων, μεταίριει στο τηλέφωνο και ο υποδιευθυντής και μου λέει ότι ήλθε ένα σήμα κάπως σοβαρό, σχετικό με εκείνα που ξέρετε.

(v)

H

1/lv

BII

22 4.12.86

Αλλά με παίρνει και ένας πλοιάρχος από την αίθουσα επιχειρήσεων του ΓΕΕΘΑ, ο οποίος ήταν υπηρεσία εκεί το βράδυ. Το δνομά του δεν το θυμάμαι. Με παίρνει τηλέφωνο και μου είπε "να επικοινωνήσεις με τον Αρχηγό ΓΕΕΘΑ κύριο Μπονάνο. Μάτησα τι συμβαίνει και μου είπε ότι ήρθε ένα σήμα σχετικό με τις αινήσεις των Τούρκων και το ανέτορα στον υπαρχηγό του ΓΕΕΘΑ ο οποίος πρότεινε να ενημερωθεί ο κύριος αρχηγός.

Με συνδέει λοιπόν με το στρατηγό Μπονάνο ο οποίος μου λέει "τι είναι αυτά που μου στέλνετες". Λέω, "κύριε αρχηγέ, γνωρίζετε από που προέρχονται και δεν έχουν διαψευθεί μέχρι τώρα". Μου είπε, "εγώ θέλω συγκεκριμένες πληροφορίες". Του απάντησα "τι θέλετε, κύριε αρχηγέ, να πάρω στη Μερσίνα ο ίδιος; Έπειτα γιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων; Εκεί γίνεται η εκτίμηση πληροφοριών από τους επιτελείς σας οι οποίοι θα σας εισηγηθούν ότι πρέπει.

Μου είπε, "πώς να ενεργοποιήσω την αίθουσα επιχειρήσεων και μου ιλείνε το τηλέφωνο.

Άυτό πο αναφέρω διέδτε σε μια συνέντευξη που έχει δώσει ο στρατηγός Μπονάνος σε κάποια εφημερίδα λέει εκεί ότι δεν του έκαναν εκτίμηση πληροφοριών. Πέραν τρύπου εγώ κατεβαίνω στην υπηρεσία και

2/1ν

ΒΠ

23 4.12.86

διατάσσω συγκέντρωση των αξιωματικών του Α' και του Γ' Κλάδου.

Έρχονται οι αξιωματικοί κατά τις 4 το πρωί, μελετώ πάλι όλα τα σήματα και φπήρα την Β' ΜΕΟ, διεύθυνση πληροφοριών του ΓΕΕΘΑ και του είπα ότι παρά το γεγονός ότι οι Τούρκοι έχουν βραχύ χρόνο προετοιμασίας, διέτις μια αποβατική επιχείρηση, όπως ξέρετε, είναι πολύ δύσκολη και θέλει πολύ χρόνο προπαρασκευής, εν τούτοις λόγω της καταστάσεως που επικρατεί στο νησί, είναι δυνατή η αποβατική ενέργεια.

Αυτό, λοιπόν, για την περιοχή Μερούνας Αλεξανδρέτας. Άλλα παράλια άηλα είχαμε ενδείξεις και από τις δραστηριότητες των Τουρκοκυπρίων στην Κύπρο. Εκεί από τις 18 του μηνός οι Τούρκοι οι οποίοι μένανε - ορισμένες οικογένειες - σε Ελληνοκυπριακούς τομείς, απεσύρθησαν στους Τουρκοκυπριακούς, τα φυλάκια ενσαρκώθηκαν, έγινε επιστράτευση και κρήτηκαν όλοι μέχρι ηλικίας 50 ετών. Στις δημόσιες υπηρεσίες και στα καταστήματα ήσαν πλέον γυναίκες και γέροντες, μοιράστηκαν τα όπλα στους άνδρες. Η ΤΟΥΡΔΥΚ μετακινήθηκε από το στρατόπεδο της προς χώρους διάσποράς και γενικώς, όπως βλέπετε, ήταν καθαρές ενδείξεις κάπτις συμβαίνει.

Αυτές με λίγα λόγια ήταν οι πληροφορίες για την περιοχή της Κύπρου. Φιλοποιες περιοχές δηλαδή δυτικά παράλια της

3/1ν

ΒΠ

4.12.86

24

Μικράς Ασίας και Ανατολικής Θράκης, εκεί στην Ανατολική Θράκη από τις 18 του μηνός διετάχθη συναγερμός των μονάδων. Όλα τα στρατηγεία των μεγάλων μονάδων εξήλθαν από τα στρατόπεδα και πήγαν σε χώρους διασποράς, που σημαίνει ότι η Τουρκία ενόψη της σχεδιαζομένης εισβολής ελάμβανε και μέτρα προστασίας από τυχόν δικές μας αντενέργειες.

(v) 1/1 O Φ.Τ. 4.12.86

25

Κατά την περίοδο της διεξαγωγής συνεχίστηκε η δραστηριότητα συλλογής πληροφοριών οι οποίες μετεβίδοντο αμέσως και στις μονάδες εθνοφρουράς για άμεσο εκμετάλλευση. Επειδή και οι επικοινωνίες της εθνοφρουράς είχαν υποστεί αποδιοργάνωση φθάσαμε στο σημείο πολλές φορές να πληροφούμε τα δικά μας τμήματα από πληροφορίες που παίρναμε για 'αυτά από τις τόπους μονάδες. Δεν νομίζω ότι πρέπει να σας πω λεπτομέρειες πάνω στο θέμα της διεξαγωγής γιατί είναι πάρα πολλές. Εκείνο που θέλω να τονίσω ότι εγώ, το αλιμάκι που ήταν στην Κυρήνεια με επικαφαλής τον Σημαιοφορίδη δεν το συνέπτυξα από την Κυρήνεια καίτοι ήινδύνευαν οι άνδρες να συλληφθούν αιχμάλωτοι, διότι ήθελα μέσα στη διάταξη των Τούρκων όσο μπορούσα να συνεχίσω να έχω πηγές πληροφοριών. Πλέον δε τούτου οι άνδρες αυτοί είχαν όλοι εφοδιαστεί με διπλωματικά διαβατήρια, διότι τους παρουσιάζαμε ότι ήταν υπάλληλοι της πρεσβείας και υπολόγιζα ότι μέσω της διπλωματικής οδού και αν συνελαμβάνοντο θα τους απελευθερώναμε. Και πράγματι η παραμονή του αλιμακίου απέδωσε πάρα πολλά αποτελέσματα. Φανταστείτε ότι την 22α του μηνός που έγινε η δευτέρα απόβαση των εφεδριών στην Κυρήνεια από την οποία και ολοκληρώθηκε η κατάληψη της Κυρήνειας, ο Σημαιοφορίδης από κατάλληλο παρατηρητήριο συνεδέθη από ψυχείας μέσω εμού, με το στρατηγό Μπονάνο

ΑΠΑ ΑΓΓ

Δ

2/1 O Φ.Τ. 4.12.8626

και μετέδιδε τις πληροφορίες όπως ακριβώς διεξήγετο πλέον η ενέργεια των Τούρκων μέχρι σημείου που μας είπε, κλείνω γιατί το κτίριο καταλαμβάνεται. Και μάλιστα μετά πάλι ενεφανίσθη ο Σηματοφορίδης γιατί πήγε σ'ένα ξενοδοχείο εκεί και από εκεί πάλι επικοινώνησε μαζί μας και συνέχισε να μας δίνει πληροφορίες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ : Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε για την παρέμβαση αλλά αυτό το "εφοδιασμένοι με διπλωματικά διαβατήρια κλπ" παρακαλώ να μην γράφεται στα πρακτικά γιατί δεν εξυπηρετεί σε τίποτα. Βεβαίως είναι πασίγνωστα, αλλά ας μην γράφονται.

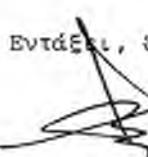
ΜΑΡΤΥΣ : Είναι αλήθεια ότι όλα αυτά που λέω εδώ σήμερα δυσκολεύουν πάρα πολύ το έργο της σημερινής υπηρεσίας πληροφοριών και μάλιστα θα το δυσκολέψουν ακόμα πιο πολύ, γιατί εδώ βέβαια υπάρχει εμπιστοσύνη, αλλά αν παραπεμφθεί στα δικαστήρια οι συνεδριάσεις είναι δημόσιες και τότε τις γίνεται; Γι' αυτό από τις καταθέσεις αυτές, κατά την άριστη σας δύναμη, θα τις υποβάλω στην αρχή, γιατί έχουμε αυτό το ενδεχόμενο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Δεν ξέρω εάν συμφωνούν και τα υπόλοιπα μέλη της επιτροπής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Θα το δούμε κύριε Πρόεδρε αυτό συνολικά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Εντάξει, θα το δούμε στο σύνολό του τι δεν πρέπει να μπει.

ΑΜ *AK*

3/1 0 Φ.Τ. 4.12.86

27

Συνεχίστε αύριε μάρτυς.

MAPTYΣ : Από πλευράς πληροφοριών στα δυτικά παράλια της Τουρκίας,

στο διάστημα αυτό έχουμε άφιξη του 15ου σώματος στρατού από την

περιοχή της Νικομήδειας στα δυτικά παράλια της Μικράς Ασίας από το

Καρά-Καλέ μέχρι τη Σμύρνη.

(K)
ΑΛΛΙ

(O) 1/1 K ΦΚ 4.12.86

28

Και έτσι ενώ είχαμε πρώτα ένα σύνταγμα του σώματος αυτού προωθη-

μένθ, προ των γεγονότων που σας ανέφερα στο Ανδραμίτιο, τώρα

έρχεται ολόκληρο το σώμα στρατού που μαζί με τις μεραρχίες

εκπαιδεύσεως 57 και 58-που ήταν στην περιοχή εκείνη, όπως τα

κέντρα εκπαιδεύσεως τα δικά μας δηλαδή με τα τράπησαν σε πολεμικές

μονάδες και ετέθησαν υπό τον συντονισμό 15ου Σώματος Στρατού

στην περιοχή των δυτικών παραλίων από Σμύρνη μέχρι Τσανάκαλε,

και νοτίως της Σμύρνης ήταν μια μεραρχία εκπαιδεύσεως μόνο.

Αυτό δημιουργούσε, όπως βλέπετε, δεδομένου ότι και πάλι συνεχι-

ζόταν η εκπαίδευση σ' αυτές τις επιχειρήσεις δημιουργούσε τη

δυνατότητα στους Τούρκους και αμύνης των παραλίων τους, αλλά

και αποβατικών επιχειρήσεων εναντίον των νήσων του βορειο-

ανατολικού Αιγαίου, δηλαδή Μυτιλήνη, Χίος, Σάμος, Ιλιπ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Αποβατικά βαπόρια είχαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαν στην περιοχή της Σμύρνης. Ο αποβατικός στόλος

της Τουρκίας είχε καταγειηθεί σε τούα σημεία από παλαιότερα.

'Ενα συγκρότημα ήταν στη Μερσίνα, άλλο συγκρότημα στη Σμύρνη

και ένα άλλο συγκρότημα στο Βόσπορο, όπου εκεί συνεκεντρούτο

όσα ήταν για επισκευή για ανάπτυξη των πληρωμάτων ιλιπ. και

γινόταν συνεπώς μια εναλλαγή. Εδώ είναι αξιοσημείωτο με την παρα-

Δηλ θ Β

2/1 Κ ΦΚ 4.12.86

29

τήση που κάνατε καίτοι είχαν ανάγκη από περισσότερα αποβατικά στη Μερσίνα, εν τούτοις δεν ήσανε πρόσθετα αποβατικά από την Σμύρνη στη Μερσίνα για να μην αποκαλυφθεί προφανώς η ενέργειά τους.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε θα ήθελα να κάνω μια ερώτηση σ' αυτό το σημείο.

Αυτός ο αποβατικός στόλος ήταν διηρημένος σε τρία ισομερή τμήματα;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, ποτέ δεν ήταν διηρημένος ισομερώς, μετεβάλλετο ανάλογα με τις εντολές και τους σκοπούς που εξυπηρετούσαν το τουρκικό ναυτικό.

Στον 'Εβρο έχουμε όπως σας ανέφερα από την αρχή στις 20 του μηνός μέχρι τις 20 είχαμε τον συναγεομό την κίνηση των μονάδων προς τους χώρους της διασποράς και από κει και πέρα έχουμε επιστράτευση προς συμπλήρωση των μονάδων της στρατιάς στην εμπόλεμο σύνθεση - Εέραμε ακόμα και πόσοι άνθρωποι πήγαν σε κάθε μεραρχία - έχουμε προώθηση των μονάδων προς λήψη διατάξεως του σχεδίου αμύνης επί του 'Εβρου. 'Έχουμε προώθηση πυροβολικού και του υλικού γεφυροσκευής. Και αυτό είναι τό αξιοσημείωτο, το

υλικό γεφυροσκευής, ο λόχος δυτών και πλαιάρια αποβατικά που παίρνουν δηλαδή ομάδες από την μία όχθη και τις πηγαίνουν στη

My best regards

3/1 K ΦΚ 4.12.86

30

αλλη, όπως επίσης και κατασκευή προθόλων για να υπάρχει εύκολη πρόσβαση αυτών προς το ποτάμι. Σημαίνει αυτό ότι οι Τούρκοι στον 'Εβρο στο διάστημα αυτό είχαν λάβει μια διάταξη που εξασφάλιζε την άμυνα της Τουρκίας σε βάθος, αλλά είχε και τη δυνατότητα αναλήψεως επιθετικών επιχειρήσεων. Και μάλιστα με κέντρο βάρους στη περιοχή που είχε συγκεντρωθεί το υλικό Για ζεύξεως. Αυτές περίπου με λίγα λόγια ήταν γενικώμενες δυνατότητες τότε των μονάδων του 'Εβρου.

Συνολικά στον 'Εβρο υπήρχε ένα στρατηγείο στρατιάς, τρία στρατηγεία σώματος στρατού, πέντε μεραρχίες πεζικού, δύο μεραρχίες μπχανοκίνητες και μία μεραρχία αρμάτων, δηλαδή, σύνολο μεραρχιών οκτώ. Το λέγω αυτό διότι θέλω να τονίσω εδώ, ότι οι δυνάμεις τις οποίες είχαμε στον 'Εβρο - μία αναλογία δηλαδή ούτε 1 προς 3 - εξασφάλιζαν μόνο αμυντικέρ δυνατότητες και όχι επιθετικές διότι το 1 προς 3 είναι δυνατότητες αμύνης και το 3 προς 1 είναι δυνατότητες επιθέσεως.

QBM *CH* *(5)*

(K)

1/1 δ

4-12-1986

31

(Συνέχεια μάρτυρος).

Άρα, δεν νομίζω τουλάχιστον, κατά τη φάση αυτή, ότι είχαμε επιθετικές δυνατότητες -ποοσωπική μου γνώμη αυτή- εις τον Έβρο. Το λέγω διότι θα σας τεθεί το θέμα αυτό αργότερα, διότι ελέχθησαν ότι ορισμένοι ήθελαν να επιτεθούν κατά της Τουρκίας, άλλοι δεν ήθελαν κ.λπ.

Αλλά σας λέγω τώρα τις δυνάμεις για να κρίνετε ίσως αργότερα, αν χρειαστεί.

Γενικά στην Κύπρο, σαν συμπέρασμα, η Τουρκία εκμεταλλεύθηκε, κατ' αρχήν αιφνιδίασε την Εθνοφρουρά, διότι η Εθνοφρουρά -δεν ξέρω για πιο λόγο- δεν ευρίσκετο εις τις θέσεις της. Παρατηρήθηκε αβουλία και έλλειψη επιθετικού πνεύματος στις τουρκικές δυνάμεις. Τα τμήματα του πεζικού όπου συναντούσαν κάποια αντίσταση εκεί σταματούσαν και υπέστησαν μάλιστα και σοβαρές απώλειες.

Υπήρχε διακοπή επικοινωνιών. Την πρώτη μέρα το απόγευμα διακόπησαν και οι επικοινωνίες τελείωσαν των τουρκικών δυνάμεων στην Κύπρο με την Τουρκία. Δεν υπήρχε επαφή των μονάδων επαφής των μονάδων εδάφους με τα αεροπλάνα. Δεν αποκαταστάθηκε η επαφή την πρώτη μέρα.

Υπήρξε παντελής, μπορώ να πω, έλλειψη τροφιμών και πυρομαχικών και αυρίως νερού. Απ' αυτό υπέφεραν πάρα πολύ. ήταν Ιούλιος μήνας, έκανε

χέστη πολύ και δεν είχαν νερό, ήταν είχαν παγούρια

Τελετελετας αεροπλανού

τηλε *τηλε*

τηλε *τηλε*

2/1 8 AK 4-12-1986

AK

4-12-1986

32

Γενικώς οι Τούρκοι -και ήταν επόμενο αυτό- παρουσίασαν μάλιστα συντονισμού και μεταξύ τους και μεταξύ εδάφους και αεροπλάνων και μεταξύ όπως ξέρετε Ναυτικού και Αεροπορίας με αποτέλεσμα να βυθίσουν το πλοίο το δικό τους στο Κουτζά Ντεπέρ. Ένας συνταγμαρχης Τούρκος υπέβαλε παραίτηση διότι είχε πολλές απώλειες. Εξηγήθη η παραπομπή του Διοικητή της ΤΟΥΡΔΥΚ σε στρατοδικείο, διότι και αυτός είχε πολλές απώλειες. Γενικά θέλω να πω δύτικη η ορμή και η δύναμη της επιτυχείας διαμάνεως δεν ήταν μεγαλύτερη.

Επειδή υπηρετούσα στην Κύπρο το 1964 με 1966 τότε είχαν αναγνωριστεί όλες οι πιθανές αυτές αποβάσεις και επ' αυτών είχαν κατασκευαστεί ολόσωμα έργα από οπλισμένο σκυρόδεμα, τα οποία στοίχιζαν 80.000 με 120.000 το καθένα τότε. Είχαν λοιπόν κατασκευαστέο τέτοια έργα και στις ακτές της Αμμοχώστου και στις ακτές της Μόρφου και στην

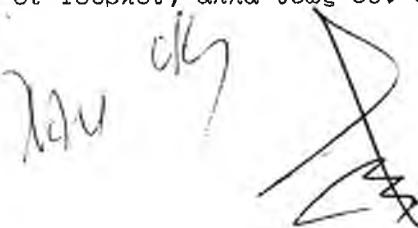
Κυρήνεια, αλλά και πέριξ του θύλακος της Δευτεράς. Μάλιστα
επί του Πενταδακτύλου στις πρόπτερές της είχαμε κατασκευάσει έργα
λειδικά για να κτυπούν αεροδιάδρομο, τον οποίο είχαν οι Τούρκοι,
— Ντόνες (i) για να μην μπορούν να προσγειώνονται ελινόπτερα.

Έχω τη γνώμη λοιπόν εν συμπεράσματι, ότι αν η Εθνοφρουρά ήταν
από μέρη της, είχε επανδρώσει τα προσβολία, είχε αποκαταστήσει

3/1 δ ΑΚ 4-12-1986

33

τις επικοινωνίες της, τουλάχιστον αν όχι από την αρχή δημιουργήθηκαν επόμενα
αλλά από τις 17ης του μηνός που άρχισαν οι πληροφορίες πλέον να
επιβεβαιώνουν αυτές τις εκτιμήσεις, αν η Εθνοφρουρά ήταν στη θέση
της, έχω τη γνώμη -συμπέρασμα προσωπικό μου είναι- ότι δχι μόνο
δεν θα μπορούσαν να πειχούν την αποβίβαση δυνάμεων είτε από αέρος,
είτε από Εηράς οι Τούρκοι, αλλά ίσως δεν θα το τολμούσαν.

(z)

(δ) 1/1 Z. P.Σ. 4-12-86

34

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, όταν λέτε Έθνοφρουρά έχετε

στο μυαλό σας μία εικόνα σαφή, τι εννοείτε από πλευράς δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Αφού σας λέω, εμείς είμαστε εκείνοι που δημιουργήσαμε
την εθνοφρουρά . . .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: 'Όταν λέτε Έθνοφρουρά, εννοείτε συγκεκριμένες
μονάδες με συγκεκριμένη δύναμη πυρός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

Τώρα θέλω εδώ να προσθέσω και ένα άλλο θέμα. Τις πληροφορίες,
τις οποίες είχα για τον 'Εβρο, επειδή εβράδυναν φυσιολογικά μέσω του
καναλιού του ΓΕΕΘΑ, ΓΕΣ να πάγε στο Γ' Σώμα Στρατού, είχαμε ^{με} ασφαλές
μέσο απ' ευθείας επικοινωνία με το διοικητή σώματος στρατού τον Ντάβο
και του μετέδιδα απ' ευθείας πληροφορίες, ώστε να μη μεσολαβεί χρόνος
άκαρπος.

'Ένα άλλο γεγονός που θέλω να αναφέρω είναι για το θέμα της
.Βουλγαρίας. Επειδή και πάλι σ' αυτή τη συνέντευξη ο στρατηγός Μπονάνος
λέει -όπως είναι και στην υπόθεση της ανακρίσεως, είναι συμπλήρωση αυ-
τή- ότι εγώ μετέδωσα πληροφορίες περί αινητοποιήσεως των Βουλγαριών
δυνάμεων, θα ήθελα να πω ότι τέτοιες πληροφορίες ουδέποτε μετέδωσα.

Αυτό θα φαίνεται και από τα σήματα. Απ' ότι ενθυμούμαι, από το στρατιωτικό
ακόλουθο της Σόφιας ήλθε ένα σήμα τότε, που έλεγε ότι μία στρατιά Ρώσων
με πολιτικά κρύβεται στη Βουλγαρία. Αυτό είναι γερατώδες, όπως αντιλαμβά

μν
αλ

2/1 Z. P.Σ. 4-12-86

35

νεσθε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από τη Σόφια, ή από το Βουκουρέστι;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τη Σόφια νομίζω, δεν μπορώ να θυμηθώ τώρα, γι' αυτό το λέω μετ' επιφυλάξεως. Εν τω μεταξύ ξέρετε ότι οι στρατιωτικοί ακόλουθοι δεν υπάγονται σε μένα, υπάγονται απ' ευθείας στο ΓΕΕΘΑ. Εκεί στέλνουν τις πληροφορίες προς ενέργεια με κοινοποίηση σε μένα. Κατά συνέπεια, ο πρώτος που θα πήρε την πληροφορία αυτή θα ήταν το ΓΕΕΘΑ.

Στέλνω, λοιπόν, εγώ ένα σήμα στον ακόλουθο και του είπα ότι η πληροφορία δεν μπορεί να ευσταθεί "παρακαλώ ελέγχετε τις πηγές σας". Νομίζω, απ' ότι ενθυμούμαι, ότι η πληροφορία διαψεύστηκε. Αυτό ήθελα να προσθέσω σαν τελευταίο.

Μ' αυτά, κύριε Πρόεδρε, ολοκλήρωσα αυτά που ήθελα να πω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Εσείς είπατε ότι υπηρετούσατε στην Κύπρο και κατά την περίοδο 1964-1966.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Τότε είχε σταλεί και η απάντηση δύναμη από δω;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, η μεραρχία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Της οποίας η δύναμη πυρός τι ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: Κανονικής μεραρχίας εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Κάπως αυξημένης;

3/1 Z. P.Σ. 4-12-86

36

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όπως εδώ. Μία πλήρης μεραρχία με την επιλαρχία της, με το πυροβολικό της κ.λπ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ενισχυμένης μας είπαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Με πολεμική σύνθεση, δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Τα τάγματα, όπως ήταν εδώ στη μεραρχία (μεταφέρθηκαν
εκεί).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πότε αποχώρησε από και η μεραρχία αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Η μεραρχία αποχώρησε με τα γεγονότα της Κοφίνου το 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πότε ακριβώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Το Νοέμβριο του 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πριν από την αιτινή σύσκεψη που έκανε τότε η αυθέρνηση Κόλλια με τον Ντεμιρέλ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι μετά. Απ' ότι ενθυμούμαν, δηλαδή, γιατί εγώ τότε ήμουν στρατιωτικός ακόλουθος στην 'Αγκυρα. Μερικές μέρες μπορώ να πω ότι είχα πάει εκεί, όταν έγινε η συνάντηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Και μετά απεχώρησε η μεραρχία;

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά τα γεγονότα της Κοφίνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Τα γεγονότα της Κοφίνου είναι ένα γεγονός, αλλά το πότε αποφασίστηκε η αποχώρηση της μεραρχίας είναι ένα άλλο θέμα.

4/1 Z. P.Σ. 4-12-86

37

ΜΑΡΤΥΣ: Αποφασίστηκε απ' ότι ενθυμούματι από την πίεση των Τούρκων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πού εξεδηλώθη αυτή η πίεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Η πίεση εξεδηλώθη απ' ότι ενθυμείσθε τότε που ο Αμερικανός αντιπρόσωπος Βαν πηγαίνοερχόταν Αθήνα-Αγκυρα. Εκεί νομίζω ότι αυτά συζητήθηκαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Και απεχώρησε η μεραρχία με διαταγή της αυθερνήσεως Κόλλια;

(B)

(z.)

1/1 B. B.Z. 4-12-86

38

*χιαγκείους
κινητήρων
και προνόμων
<εξεργάσ>*

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν το ~~υπέβαλα~~. Εκείνο που θέλω να σας πώ, επειδή κατά σύμπτωση έχω ένα σχέδιο ενός σήματος, τότε με τα γεγονότα αυτά, είχαμε μία πίεση των συμμάχων προς την Πρεσβεία της Αγκύρας, για να επιτύχουν κάποια ενδοτική στάση της Ελληνικής Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Λέτε των συμμάχων ποιών συμμάχων;

ΜΑΡΤΥΣ. Αμερικανοί, Καναδοί, Εγγλέζοι ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Όλοι αυτοί πίέζαν ποιόν;

ΜΑΡΤΥΣ. Καλούσαν θυμάμαι τον Πρέσβυτο, μάλιστα αργά το βράδυ και του μετέδιδαν προφανώς πληροφορίες πολύ τραγικές, ότι η Τουρκία θα επέμβει αλπ., τις οποίες ο Πρέσβυτος διωσε τους τις έδιδαν, τις μετέδιδε. Την μια μέρα τον κάλεσε ο ένας, την άλλη το βράδυ ο άλλος, και την άλλη ο άλλος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τον κάλεσε και ο Καδανός Πρέσβυτος στην Αγκύρα και ο Βρεττανός και ο Αμερικανός αλλά διαδοχικά.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποιός ήταν Πρέσβυτος τότε δικός μας;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Ι. Δελιβάνης.

Ανέβηκα μετά απ' αυτά στον Ι. Πρέσβυτο και του είπα έχετε υπόψη σας ότι στην Αθήνα υπάρχει μια αίθουσα επινειρήσεων και περιμένουν

2/1 B. B.Z. 4-12-86

39

πληροφορίες για να λάβουν σοβαρές αποφάσεις για το 'Εθνος. Δεν μπορούμε να στέλνουμε τις πληροφορίες που μας διαβιβάζουν αυτοί. Εγώ του είπα διαφωνώ, θα κατέβω κάτω και θα συντάξω μια δική μου εκτίμηση και θα την υποβάλω και θα σας την θέσω υπόψη για να μην νομίζετε ότι άλλα λέω και άλλα κάνω. ~~και~~ υπέβαλα αυτό το σήμα που έχω εδώ.

"Συμπεράσματα εκ των μέχρι τούδε πολιτικοστρατιωτικών πληροφοριών".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Θέλετε αύριο συνάδελφοι, να το διαβάσει ή να το καταθέσει;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ Να το διαβάσει.

ΜΑΡΤΥΣ. Είναι σχέδιο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Τι ημερομηνία έχει;

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε 'ημερομηνία έχω ακριβώς. Πάντως αναφέρεται την περίοδο των γεγονότων της Κοφίνου, τον Νοέμβριο του 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Διαβάστε το λοιπόν.

ΜΑΡΤΥΣ. "Συμπεράσματα εκ των μέχρι τούδε πολιτικοστρατιωτικών πληροφοριών. Πρώτον, ~~επιτιμάται~~ ότι ήδη έχουν σχεδόν ~~έχουν~~ περατώθενται σειράς

~~μονάδων~~ μονάδων προς λήψιν τελικής διατάξεως προβλεπομένης υπό σχεδίων" -
~~μεταξύ~~ - μετά την Τουρκία - ~~την~~ των λαμβανθυσάν χώραν κινήσεων,

ιερά δε της 28ης μεραρχίας" - λέω την 28η μεραρχία διότι η 28η μεραρχία

3/1 B. B.Z. 4-12-86

40

*διαχείρισται και
γένι καταθέτει
δε ταχείς εντολές*

η οποία και τώρα διεικενεί στην Κύπρο ήταν η γενική εφεδρία του αρχηγείου του Τουρκικού στρατού και η έδρα της ήταν στην 'Αγκυρα-
OK MM
"και των αεροπορικών μονάδων προς τας νοτίας περιφέρειας το κέντρον βάρους των τυχόν μελλοντικών Τουρκικών επιχειρήσεων στρέφεται κατά Κύπρου. Τούτο ενισχύεται και εκ των διαφόρων επισήμων δηλώσεων και δημοσιευθέτων του Τύπου. Ερευνητέον εάν η σχεδίασις προβλέπει ταυτόχρονον ενέργεια κατά Κύπρου και Ελλάδος ή εν αρχή μόνον κατά Κύπρου.

Αι εκτιμώμεναι δυνατότητες και σκοπούμενες αποκλίνουν περισσότερο υπέρ της εν αρχή κατά Κύπρου ενεργείας.

Δεύτερον η συγκέντρωσις των αποβατικών και λοιπών πολεμικών σκαφών εις νοτίους λιμένας έχει σχεδόν ολοκληρωθεί η δε φόρτωσις των βαρέων υλικών επί των πλοίων ως και η προώθησις των μονάδων 39 μεραρχίας προς τους ~~μιγιαλούς~~ επιβιβάσεως έχουν ελαττώσει εις το μέγιστον δυνατόν τον χρόνον επεμβάσεως εις Κύπρον με το σύνολον σχεδόν της 39 μεραρχίας.

Τρίτον η άνευ μέτων αποκρύψεως και ασφαλείας κινητοποίησις των Τουρκικών Ενόπλων Δυνάμεων προβαλλομένη με αξιόσημείωτον ακρίβειαν και δια του Τύπου ενισχύει έτι περισσότερον την εντύπωσιν ότι αποσκοπεί εις την άμεσον ασκησήν πιέσεως επί της Ελληνικής Κυβερνήσεως

MM της ζε

4/1 B. B.Z. 4-12-86

41

δια την αποδοχήν των Τουρκινών απαιτήσεων και της προς τον αυτόν
σκοπόν έμμεσον τοιαύτην μέσω συμμαχιών Κυβερνήσεων, ιδία της Αμε-
ρικανικής τοιαύτης.

214

ελγ πα

(b)

1/1 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986

42

Τέταρτον, αι συμμαχικαί ιδία αυθεγνήσεις, βασιζόμεναι επί των ανακοινώσεων των εν Κύπρω ειρηνευτικών δυνάμεων του γενικού γραμματέως του ΟΗΕ Ου Θάντ και αυρίως επί του Τουρκικών απόψεων διοχετευομένων ενταύθα καταλλήλως υπό Τουρκικών επισήμων ή μη αυρίως δε δια της πλουσίας και εντυπωσιακής επί του θέματος τούτου αρθρογραφίας των Τουρκικών εφημερίδων πιστεύουν ότι η επιχείρηση εν Κύπρω κατά χωρίνν Κοφίνου Αγίων Θεοδώρων είχε προσχεδιαστεί και εξέλη υπό την έγκρισιν της Κυπριακής αυθερνήσεως και εν μέρει υπό της Ελληνικής τοιαύτης. Τούτο βασίζουν αυρίως επί των κάτωθι :
 α) Παρουσίας επί τόπου του στρατηγού Γρίβα διευθύνοντος τας επιχειρήσεις, και β) εκ των προτέρων απομακρύνσεως των ειρηνευτικών δυνάμεων και γ) αμέσου επειβάσεως σοβαρών δυνάμεων. εκ των προτέρων προς τον σκοπό τούτο συγκεντρωθεισών .

Πέμπτον τέλος, ευθύς εξ' αρχής εκδηλωνείσα ενέργεια της Ελληνικής αυθερνήσεως προς εξασφάλισιν της ειρήνης ως και η μέχρι τούτου γένει στάσι ταύτης έναντι των εκδηλωθεισών Τουρκικών

αντιδράσεων εξ' αφορμής των τελευταίων εν Κύπρω γεγονότων εκτιμάται ότι υπάρχει πιθανότης υπό της Τουρκικής αυθερνήσεως

αδυναμία της Ελλάδος » της Τουρκίας εκτιμώσης ότι η Ελλάς

2/1 πα μπ 4-12-1986

43

μη ούσα διατεθειμένη να έλθει εις ένοπλον ρήξιν και υπό την εντυπωσιακήν προβολήν των πολεμιών^{των} προπαρασκευών θα ενδώσει εις τας Τουρκικάς απαιτήσεις".

Αυτή ήταν μια εκτίμηση την οποία έκανα τότε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εάν παραδεχθούμε υποθετικό ότι η μεραρχία παρέμενε στην Κύπρο θα ήτο δυνατόν να υπάρξει Τουρκική εισβολή ή τότε με τα γεγονότα της Κοφίνου ή και τον Ιούλιο του '74.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν πιστεύω ότι θα μπορούσε και τότε να γίνει. Τότε ήταν ακόμη δυσκολότερο, διότι και ο καιρός δεν ήταν καλός. Ήταν Νοέμβριος και οι μέρες μικρές και η ορατότης όχι τόσο καλή όσο είναι τον Ιούλιο που οι μέρες είναι μεγάλες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Συνεπώς η σπουδή την οποία επέδειξε η κυβέρνηση Κόλλια τότε να πάρει τη μεραρχία κατόπιν προφολής Τουρκιών αξιώσεων είναι δικαιολογημένη ή υπήρχαν σοβαρές δυνατότητες αμύνης;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχαν δυνατότητες αμύνης αλλά δεν έχω όλα τα στοιχεία που θα είχε η κυβέρνηση και πήρε αυτή την απόφαση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ναι είχε πολλά στοιχεία ο κ.

3/1 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986

44

Κόλλιας δεν τίθεται ζήτημα. Είχε πολύ περισσότερα από τα δικά σας !

ΜΑΡΤΥΣ: Ακριβώς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μα τι λέτε κ. Σταθόπουλε, ο κ. Κόλλιας είχε περισσότερες πληρυφορίες από ότι είχατε σεις, ήταν δυνατόν να έχει ;

Εν πάση περιπτώσει ήταν σε ικανότητα να αντιμετωπίσει και να αξιολογήσει αυτές τις πληροφορίες ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θα τις αξιολογούσε ο κ. Κόλλιας, θα τις αξιολογούσε το Επιτελείο .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Λέω ότι αν υπήρχε μεραρχία εκεί — και τον Ιούλιο δεν υπήρχε — θα μπορούσε αποτελεσματικά να αντιδράσει στην εισβολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρώτον η παρουσία της μεραρχίας εκεί θα ήταν αποτρεπτική.

Δεύτερον, όπως είχαν τότε τουλάχιστον τα σχέδια, η μεραρχία ήταν εφεδρική δύναμη για να αντιμετωπίσει τυχόν δημιουργίαν προγεφυ —

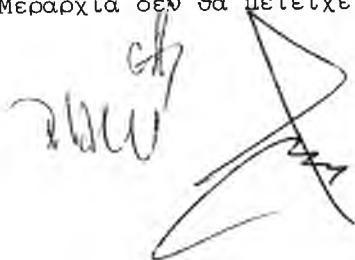
ρωμάτων. Η Εθνοφρουρά ήταν επί των ακτών, και η μεραρχία, σαν ισχυρή δύναμη κρούσεως, ήταν κατανεμημένη παλόγως — ευκίνητος

4/1 ΠΑ ΜΠ 4.12.86

45-

ήταν, μέσα μεταξυνήσεως είχε—να ήδη τις αντεπιθέσεις.

Μιλάω για την περίοδο του 1974. Δεδομένου ότι η Μεραρχία, αν ήταν εκεί, δεν θα μετείχε του πραξικοπήματος, — διότι το πραξικόπημα το παρουσίασαν ότι ήταν εσωτερικό θέμα και νομίζω ότι η Μεραρχία δεν θα μετείχε του πραξικοπήματος...

(2ΓΡ)

1/2 ΓΡ ΑΜ 4.12.86

46

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασανιάνης): 'Αν ήταν.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν γινόταν, το λέω αυτό διέτι...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν θα διελύετο.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θα διελύετο αυτό θέλω να πώ. Να διετήρη την συνοχή

της, και αν υποθέσουμε ότι οι Τούρκοι θα δημιουργούσαν ένα προ-

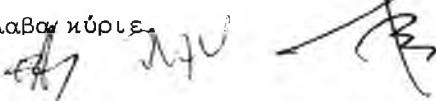
γεφύρωμα η μεραρχία θα ήταν εις θέση να το εξαλείψει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάνης): 'Έχω μια παράκληση αύριοι συνά-
δελφοι, από τον συνάδελφο αύριο Περράκη, ο οποίος έχει κάποια
απασχόληση και θέλει να φύγει γι' αυτό παρακαλεί να ρωτήσει τώρα
και εν συνεχεία να συνεχίσω εγώ.

Ορίστε αύριε Περράκη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δύο ερωτήσεις θέλω αύριε μάρτυς. Η μία ερώτηση
είναι: Να εκαθαριστεί -και εσείς μπορείτε να βοηθήσετε- το ζήτημα
όχι αυτής καθ' εαυτής της πληροφορίας για στοιατεύματα στη Βουλγαρία,
εάν ήταν σωστή ή όχι αυτό δεν μας ενδιαφέρει καθόλου. Άλλά εγώ
τουλάχιστον προσωπικά, κρίνω την πληροφορία ποιός είπε πρώτος
την κουβέντα ότι η στρατιά μαζεύεται στη Βουλγαρία οπότε είναι τόσης
αξίας αν όχι παραπάνω από το ποιός αποφάσισε το πραξικόπημα στην
Κύπρο. Τουλάχιστον προσωπικά τόση βαρύτητα δίνω.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν σας ιατάλαβα αύριε.

2/2 ΓΡ AM 4.12.86

47

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κρίνω προσωπικά τόσης σημασίας την πληροφορία,
 ποιός είπε ότι μαζεύονται στρατεύματα στην Βουλγαρία την ώρα που
 το είπε, στο χρόνο που το είπε . δση τουλάχιστον είναι η
 αξία για μένα το ποιός αποφάσισε το πραξικόπημα στην Κύπρο.

Εγώ τουλάχιστον προσωπικά αυτή τη βαρύτητα δίνω. Εσείς τα είπατε
 έτσι από το Βουκουρέστι.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμούμαι ακριβώς, δεν μπορώ να σας πώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς τότεπου μάθατε την πληροφορία, πέραν
 του ότι την διασκευάσατε ότι δεν είναι σωστή δεν οωτήσατε ποιός
 τα είπε; Είπατε προτύτερα ότι ελέγχετε τους πληροφοριοδότες σας
 τις σας απήντησας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί είπαν ότι κάποια γυναίκα , δεν τα θυμάμαι καλά
 για να σας πώ , γιατί δεν έδωσα και σημασία στην υπόθεση αυτή.

Αλλά σας λέω ότι δεν προέρχεται και από μένα η πληροφορία αυτή,
 από δικό μου όργανο δηλαδή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εκείνη την ώρα στρατηγέ μου νομίζω ότι κάθε
 λογικός άνθρωπος πρέπει να το ψάξει αυτό γιατί ήταν σοβαρό θέμα.

Εδώ έχουμε ανοίξει μέτωπο με ένα κράτος και μας πληροφορούν
 ότι άλλο κράτος σε κεραυνό εν αιθροία πάει να μας επιτεθεί είναι
 τόσο απλό;

3/2 ΓΡ AM 4.12.86

48

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ισα-ίσα που εγώ δεν το δέχτημα. Γι' αυτό και είπα ελέγξτε τις πηγές σας. Και απ' ότι ενθυμούματε διεψεύσθη η πληροφορία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Η γυναίκα τί σας είπε δηλαδή; Ποιός τα είπε αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάποια γυναίκα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Η πηγή ήταν γυναίκα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μου είπαν εμένα τη πηγή. Εμένα μου έφεραν την πληροφορία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εδώ στρατηγέ μου ήρθε κάποιος μάρτυρας ακόλουθος από το Βουκουρέστι και μας είπε ότι είχαν πληροφορίες; και κοίταζε τα αεροπλάνα που πετούσαν το βράδυ. Και κάτι αλόκοτα πράγματα, έκανε πως δεν καταλάβαινε. Άλλα, για μας έχει σημασία. Σε τί άλλο μπορείτε να βοηθήσετε εσείς; 'Η έστω εάν δεν μπορείτε από πού μπορούμε να βγάλουμε αυτή την άκρη. Ποιοί γνωρίζουν από πού ξεκίνησε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως θυμάσθε πώς λεγόταν ο στρατιωτικός ακόλουθος στη Σόφια;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το βρίσκετε ότι άρα θέλετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Όχι αν το ξερετε εσείς,

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το θυμάμαι.

4/2 ΓΡ AM 4.12.86

49

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Είπατε ότι την παραμονή και δεν με ενδιαφέρει η ώρα, το σήμα με ενδιαφέρει, νομίζω την παραμονή που ξεκίναγαν να κάνουν την αποβίβαση οι Τούρκοι είπατε ότι πιάσατε σήμα η δύναμη να αναχωρήσει για την προγραμματισθείσα επίδειξη.

Αυτή η λέξη είναι τεράστιας σημασίας και τεράστιας βαρύτητας.

Και θα ήθελα να μας πείτε ποιός αξιολόγησε την πληροφορία, το σήμα. Εσείς πως το είδατε, πως το μεταβιβάσατε και τί έγινε με αυτό. Είναι αυτονόητο τί εννοώ μ' αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ εγώ να δεχθώ ότι είναι επίδειξη έστω και αν είναι. Διότι το δυσμενές για μένα είναι να μην είναι επίδειξη.

Αυτό με ενδιαφέρει εμένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς προφανώς το πήρατε από αποκρυπτογράφηση σήματος.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Πως το εκτιμήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το εξετίμησα ότι μπορεί να είναι επίδειξη διότι είχε γίνει και στο παρελθόν, αλλά για μένα που έχω την ευθύνη της άμυνας δεν μπορώ να παίζω και να λέω ότι είναι επίδειξη και δε το λαμβάνω υπόψη μου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Δώσατε αυτές τις επηγκέσεις προς τα πάνω; Η

την ημέρα

5/2 ΓΡ ΑΜ 4.12.86

50

απλώς είπατε εδώ κάνουν επίδειξη;

ΜΑΡΤΥΣ: Τις έδωσα τις πληροφορίες. Είναι δυνατόν μετά από 13 χρόνια να θυμάμαι τέτοιες λεπτομέρειες:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, κατά τη γνώμη μου αυτό δεν είναι

λεπτομέρεια. Είναι τεράστιο θέμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Τεράστιο θέμα, αλλά υπάρχει το σήμα, το οποίο πρέπει να έχει αξιολόγηση επάνω και σχολίαση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς είσαστε αυτός που μάζευε τις πληροφορίες.

Κάποιοι άλλοι αποφάσιζαν για πολέμουρ κλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Η υπηρεσία το διεθνέα αξιολογητικό προσ τα επάνω.

Τι αξιολόγηση είχε δώσει δεν θυμάμαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Πρέπει να υπαρχει στο σήμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να υπάρχει ημερολόγιο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς τότε το πήρατε σαν σπουδαίο;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως σπουδαίο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: 'Ότι κάνουν πράγματι επίδειξη; 'Η ότι είναι παραπλανητικό.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως παραπλανητικό.

(2σ)

(2ΓΡ) 1/2 σ (Θ.Σ.) 4-12-86
51

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς, έχετε την αλωσύνη να μου πείτε το εξής : Είπατε για κάτι μόνιμα έργα οχυρώσεως στην Κύπρο . Πότε τα 'κάναψε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Το 1964-66 .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτά προσέθεταν στην αμυντική ικανότητα ή δεν προσέθεταν ;

ΜΑΡΤΥΣ . Πάρα πολύ . Ήταν ολόσωμα και άντεχαν και στην αεροπορία .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ήταν πολλά ;

ΜΑΡΤΥΣ . Πολλά .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Περίπου ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν μπορώ να σας πώ τον αριθμό, αλλά ήταν ένα δύκτυο πλέον αμύνης που εκάλυπτε όλη τη περιοχή την οποία προστάτευε .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Οι ακτές της Κυρηνείας είχαν τέτοια ;

ΜΑΡΤΥΣ . Απ' ότι ενθυμούμαι εγώ τότε, είχαν .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Της Αμοχώστου είχαν τέτοια ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είχαν .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Της Πάφου :

ΜΑΡΤΥΣ . Της Πάφου, νομίζω τελικά ότι κάτι είχε γίνει εκεί , αλλά δεν είναι βέβαιος .

Δη Μη Σ

2/2 σ

(Θ.Σ.)

4-12-86

52

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν είστε βέβαιος . Πάντως η

Κυρήνεια είχε τέτοια μόνιμα. Ορύγματα ήταν αυτά ;

ΜΑΡΤΥΣ . Πολυβολεία από μπετόν αομέν .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Βλέπω εδώ πέρα ότι ήταν πάρα

πολλά αυτά τα πράγματα .

Πέστε μου τώρα, πότε άρχισε να πληροφορείται η ΚΥΠ για το

πραξικόπημα ; Πληροφορηθήκατε ποτέ εσείς τίποτε για την (j)

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ούτε η Κυρήνεια , το αλιευμάτιο

εκεί, σας μετέδωσε τίποτε ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ. Τσουμής σας μετέδωσε ιάτι

για το πραξικόπημα ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές τις αινήσεις του γεωργί-

τση ποιν από το πραξικόπημα, που είχε έρθει στην Αθήνα, που έκανε

ορισμένες συσκέψεις κ.λπ., δεν της είχε πάρει μυρωδιά η ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι, κύριε Πρόεδρε , γιατί εγώ είχα απασχοληθεί με το να

ασχολούμαται με την συλλογή πληροφοριών . Δεν παραιλούμενούτε

και ποοηγούμενα τους δικούς μας τι κάνανε . Άλλωστε το στράτευμα

etk. 24/12/86

3/2 σ(Θ.Σ.)4-12-8653

έχει δική του υπηρεσία ασφαλείας . Εγώ δεν έχω καμιά δουλειά ως υπηρεσία να ασχολούμαι με το στράτευμα, ούτε εδώ ούτε εκεί και δεν ασχολήθηκα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Δεν είχατε πάντως καμιά πληροφορία για αινήσεις για το πραξικόπημα .

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι .

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ . Ούτε ιδιωτικά ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Οι πληροφορίες γύρω από το θέμα της πιθανής τουρκικής εισβολής είχαν αρχίσει, όχι μετά το πραξικόπημα, αλλά (από) πότε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Από της 17 του μηνός .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Πριν από το πραξικόπημα , δεν είχατε αυτές τις αινήσεις της στρατιάς του Αιγαίου , αυτά που λέτε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Σας τα ανέφεος αυτά .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Από πότε ; Αυτό θέλω να εντοπίσω.

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτό είναι περίπου από τα μέσα Μαΐου μέχοι της 15 Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Βλέπατε δηλαδή μια δραστηριότητα των Τούρκων ασυνήθη ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα

4/2 σ (Θ.Σ.) 4-12-86
54

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Βλέπατε, λοιπόν, μια ασυνήθη δρα-
τηριότητα των Τούρκων στα παράλια αυτά . Και υποπτευόσαστε τι ;
ΜΑΡΤΥΣ . 'Οπως σας ανέφερα τότε στην Μερσύνα-Αλεξανδρέτα δεν είχαμε
καμιά δραστηριότητα , δεν εδημιουργείτο τουλάχιστον άμεση απειλή .
Διότι αφ'ης στιγμής θα άρχιζε η συγκρότηση θα το αντιλαμβανόμουν,
όπως και το αντελήφθην . Σας ανέφερα ότι η δυνατότης αποβατικών
ενεργειών περιορίζετο τότε στο συγκρότημα συντάγματος που ήρθε στο
Α δραμίτιο, απέναντι από την Μυτιλήνη . Κατά την περίοδο δηλαδή προ
του πραξικοπήματος . Δεν είχαμε άλλη δύναμη τακτικού στρατού η
οποία να δύναται να κάνει αποβατική ενέργεια στα νησιά μας στο Αιγαίο
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές τις αξιολογήσεις που κάνατε,
τις πληροφορίες που είχατε, τις μεταβιβάζατε στον Αρχηγό των Ενόπλων
Δυνάμεων και στα αρχηγεία ;

ΜΑΡΤΥΣ . Και στο ΓΕΕΘΑ και στα αρχηγεία

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). 'Οτι σας μετέδιδε από κάτω ο ι.
Σημαντοφορίδης που πήγατε ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Ερχεται στην υπηρεσία στον α' κλάδο . Από τον α' κλάδο συντάσ-
σονται τα δελτία .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Διοικητής εδώ του α' κλάδου ποιός
ήταν ; 'Αλφα κλάδου του ΑΕΔ δηλαδή ;

5/2 σ (Θ.Σ.) 4-12-86

55

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Δικό σας ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δικό μου . Νομίζω ότι ήταν ένας συνταγματάρχης Μπούρος ,

ο οποίος μετεκινήθη ενδιαμέσως .

ΔΔΔ

αλγ

(20)

1/20

ΠΟ

4.12.86

56

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Στην πρεσβεία δεν τις έδινε τις πληροφορίες;

ΜΑΡΤΥΣ : Η διαταγή ήταν να δίνω τις πληροφορίες και στην Εθνοφρουρά.

Δηλαδή ότι ανεφέρετο σε πληροφορίες μάχης, που ενδιέφερε την άμυνα της Κύπρου, μετεδίδετο και στην Εθνοφρουρά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Και ερχόταν και εδώ σε σας και στα αρχηγεία;

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μήπως δεν πήγαινε κατευθείαν στα αρχηγεία;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν πήγαινε κατευθείαν στα αρχηγεία, ερχόταν πρώτα σε μένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Εσείς, λοιπόν, αυτές τις πληροφορίες τις τρομερές, όπως μας τις είπε ο κ. Σηματοφορίδης εδώ, τις μεταβι-

βάζατε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ : Βεβαίως. Και αυτό θα το δείτε από το μωατάκωλλο που έχουμε και αριθμό και αποδέκτες και αξιολόγηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Λέγατε, λοιπόν, έχουμε αυτή την πληροφορία και την αξιολογούμε έτσι.

ΜΑΡΤΥΣ : Επειδή μερικές προήρχοντο από την ίδια πηγή, είχαν πάντοτε την ίδια αξιολόγηση. Γιατί, όταν λέμε αξιολόγηση πληροφορίας

2/2 Ο (Κ.Ο.) 4.12.86

54

εννοούμε την αξιοπιστία της πηγής και την ακρίβεια της πληροφορίας.

Και η μεν αξιοπιστία της πηγής βαθμολογείται Α', Β', Γ', Δ', Ε', ΣΤ', η δε ακρίβεια 1, 2, 3, 4, 5, 6. Συνεπώς, όταν λέμε για μία πληροφορία ότι είναι A1, σημαίνει ότι το πρόσωπο είναι απολύτως αξιόπιστο, η δε πληροφορία, συγκρινομένη με άλλες, είναι απολύτως ακριβής. Αυτό σημαίνει αξιολόγηση. Γιατί η ΚΥΠ δεν ήταν εκτίμηση πληροφοριών, είναι πηγή πληροφοριών. Οι εκτιμήσεις των πληροφοριών γίνονται στις αίθουσες επιχειρήσεων των στρατηγείων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς δηλαδή δεν βγάζετε συμπεράσματα από τις πληροφορίες. Λέγατε μόνο για το αξιόπιστο της πηγής και την ακρίβεια της πληροφορίας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Γιατί το Επιτελείο έχει και άλλες πηγές, δεν έχει μόνο εμένα. Έχει τα παρατηρητήρια, τις πρεσβείες, ακολούθους κλπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εσείς, λοιπόν, μεταβιβάζατε αυτά τα σήματα που σας έστελναν κλπ. Τί μέτρα έλαβε το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων και τα Αρχηγεία Ναυτικού, Στρατού και Αεροπορίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το ξέρω αυτό, δεν μπορούσα να το παρακολουθήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχαν λάβει κανένα μέτρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το ΓΕΕΦ είχε λάβει κανένα μέτρο;

AB 200 ARZ

3/2 Ο (Κ.Ο.) 4.12.86

58

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε αυτό ξέρω να σας απαντήσω. Είναι άλλοι αρμόδιοι να σας το πουν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οι δυνάμεις που είχαμε στην Κύπρο, αν ξέρετε να μου απαντήσετε, ήταν στους χώρους, όπως προέβλεπε το σχέδιο αμύνης της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω να απαντήσω επ' αυτού, γιατί δεν θα είμαι ακριβής και συνεπώς είναι καλύτερα να μη σας πω. Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω, γιατί δεν παρακολουθούσα τις μονάδες αυτές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το πραξικόπημα είχε συντελέσει στην αποδιοργάνωση της δύμυνας της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Άλλωστε γι' αυτό είπα στον κ. Μπονάνο επιστράτευση, κύριε αρχηγέ, διότι οι Τούρκοι με ένα τάγμα μέσα από τις βάσεις θα μας το πάρουν το νησί με την κατάσταση που επικρατεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ πέστε μου ποια ώρα της νύκτας, της 20ης προς 21η Ιουλίου ήρθε σε σας η πληροφορία ότι άρχισε η επίθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω πως ήρθε αμέσως. Δηλαδή στις 5.30' που ήρθαν τα αεροπλάνα, η υπηρεσία ανέφερε και υπολογίστε το χρόνο που χρειάζεται να συντάξουν ένα σήμα, να σταλεί κλπ.

4/2 Ο (Κ.Ο.) 4.12.86

59

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από εδώ εδόθησαν διαταγές τότε για την άμυνα της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από εκεί εξεδηλώθη αυτοδυνάμως αμυντική διάθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε αυτό το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, κύριοι συνάδελφοι, να αρχίσετε να ρωτάτε. Πρώτος είναι γραμμένος ο κ. Κουτσογιάννης.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε μάρτυς, πείτε μας πότε αναλάβατε αρχηγός της ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ: Στις αρχές Δεκεμβρίου του 1973 και έψυγα στις 20 Αυγούστου.

OK 24
(H).

(20) 1/2 ΗΓ

ΧΜ 4.12.86

60

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αν θυμάματε καλά αμέσως μετέν την ανάληψη της εξουσίας από τον Ιωαννίδη. Έκει πήγατε με εντολή τίνος, αν επιτρέπετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με εντολή του αρχηγείου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Άλλα φυσικά η επιλογή ήταν του Ιωαννίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. Δεν νομίζω. Ήταν μάλλον του Μπονάνου, διότι με πήρε στο τηλέφωνο ο στρατηγός Μπονάνος ~~π~~ ότι ενθυμούματε και μου λέγει όταν κατεβείς κάτω στην ΚΥΠ, γιατί είχα χρηματίσει Υποδιοικητής, του Μπονάνου στην 10η Μεραρχία. Ήμουνα και Διοικητής Συντάγματος - διότι ήταν Μέραρχος.

-στο Σιδηρόκαστρο και Υποδιοικητής της Μεραρχίας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πέστε μου υπάρχει περίπτωση σε οποιαδήποτε Κυβερνηση δλων των εποχών να μπει κάποιος Αρχηγός της ΚΥΠ αν δεν είναι της τυφλής εμπιστοσύνης του καθεστώτος; Υπάρχει περίπτωση;

ΜΑΡΤΥΣ Βεβαίως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πέστε μου μία.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας εξηγήσω. Εγώ την εποχή εκείνη διότι έγινε η ανατροπή του Παπαδόπουλου από τον Ιωαννίδη, ήρδαν το βράδυ δύο επιτελείς της Μεραρχίας με τα τόμιγκαν και με συνέλαβαν. Μαλιστα μου κόφαν και τη γραμμή και μου λένε διότι ~~φας~~ θέλει ο Σωματάρχης.

2/2 ΗΓ XM 4.12.86

61

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Ποιοί ήταν αυτοί οι επιτελεῖς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν ένας Παπανδρέου του Μηχανικού και ένας άλλος του Πεζικού.

Δεν τον θυμάμαι. Δύο Ταγματάρχες του 3ου γραφείου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Εννοείτε στις 25 Νοεμβρίου.

ΜΑΡΤΥΣ, Μάλιστα.

Μου λένε σας θέλει ο Σωματέρχης. Δέγω να πάρω τηλέφωνο. Οχι μου λένε. Είναι κομμένο το τηλέφωνο. Αυτά γινόταν στο σπίτι. Οπότε μπαίνουμε στο τζίπ, μπροστά εγώ και πίσω αυτοί και πήγαμε στη Μεραρχία. Εκεί επεκοινώνησα με τον Στρατηγό Μπονάνο και μου είπε αυτό και αυτό έγινε.

Εν συνεχεία με πάρνει πάλι ο Στρατηγός Μπονάνος και μου λέει να πάω ιάτω στην υπηρεσία. Του λέω, κύριε Αρχηγέ, εγώ έχω την καλύτερη Μεραρχία εδώ. Έχω διη την οικογένεια μου εδώ, είναι Δεκέμβριος και τα παιδιά θα μετακινηθούν στη μέση του έτους του σχολικού.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Δεν χρειάζονται αυτά, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Και η τοποθέτηση στην ΚΥΠ για μένα ήταν υποβιβασμός, διότι η ΚΥΠ διοικείται, οπως ξέρετε, από απόστρατο Στρατηγό ή Ταξίαρχο.

Εγώ ήμουν υποφήφιος Αντιστράτηγος εν ενεργεία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Από Αντιστρατήγους διοικείται.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Κύριε μάρτυς, μήπως ο άλλος Ταγματάρχης λεγόταν

etb M

R

3/2 ΗΓ XM 4.12.86

62

Μάσας.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

Ομως δεν ξέρω, δεν μπορώ να καταλέξω τι σχέση έχουν αυτά με το Κυπριακό και θα ήθελα μια εξήγηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Σας παρακαλώ ούριε μάρτυς. Εγώ υποβάλω τις ερωτήσεις.

Όταν ήρθατε δώρο συναντηθήκατε με τον ούριο Ιωαννίδη και κατετέθη εδώ στην επιτροπή δτι φιλογένηκατε και σταυρωτά. Αυτό είναι αληθές;

ΜΑΡΤΥΣ. Οχι. Δεν το θυμάμαι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Έχετε πάει στην Αμερική; Πότε και πώς;

ΜΑΡΤΥΣ. Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Η ερώτηση που για μένα έχει μεγάλη σημασία είναι η εξής. Οι Τούρκοι-σύμφωνα με δσα κατέθεσε εδώ ο ούριος Σηματοφορίδης και εσείς η υπηρεσία σας, γενικά οι άνθρωποι της ΚΥΠ-ξέρανε από νωρίτερα, είχαν αρχίσει έντονες προετοιμασίες από τον Απρίλιο ή

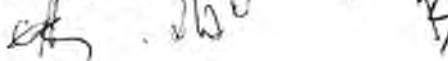
Μάλιστα..

ΜΑΡΤΥΣ Λεν είναι έντονες προετοιμασίες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αυτό είπατε εδώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα δτι έγιναν συγκεκριμένες προετοιμασίες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Άλλο ασυνήθιστες.

4/2 ΗΓ χΜ 4.12.86

63

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι ασυνήθιστες. Δεν μπορώ δηλαδή να πω ότι από εκεί μπορούσαμε να κρίνουμε ότι επίκειται πόλεμος με την Τουρκία. Ήταν τεταμένες οι σχέσεις λόγω της υφαλοκρηπίδος και λόγω του ότι το Τσανταράλι έκανε έρευνες. Και σας είπα ότι οι δύο στόλοι ήταν αντιμέτωποι με το χέρι στη σκανδάλη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Προηγουμένως δώσατε διαφορετική απαντηση στον ιδρυτικό Πρεδρό και εγώ το πήρα αυτό σαν δεδομένο.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Δηλαδή λέτε τώρα ότι από τον Απρίλιο, Μαΐο Ιούλιο κ.λπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε ένταση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Το ονόμαζετε ένταση τώρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ενταση δεν το είπα και προηγουμένως;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Οχι.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό να το εξετάσουμε από τα Πρακτικά.

of
(24V)
DN

(Η)

1/2 ΑΚ

(Γ.Π.)

4-12-86

64

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ σας ρωτώ το εξής: Για να κάνουν τις προετοιμασίες οι Τούρκοι που τελικά κατέληξαν στην απόβαση θα πρέπει να είχαν κάποιες ενδέξεις, διότι εμείς θα κάνουμε πραξικόπημα κ.λ.π. Πώς οι Τούρκοι από νωρίτερα είχαν αρχίσει την προετοιμασία γνωρίζοντας ότι κάτι θα γίνει; Μια δεύτερον αφού εμείς βλέπαμε αυτέςτις προετοιμασίες γιατί δεν πήραμε κανένα μέτρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν παρακολουθήσατε προηγουμένως τι είπα. Είπα ότι στην Μερσίνα δεν υπήρξε καμμία δραστηριότητα. Αυτή είναι η απειλή για την Κύπρο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δηλαδή τον Απρίλιο;

F
και διαγράψτε για δύο και τρία
χρόνια διότι
δεν έχετε πάρει πολλά
μερούς να αρχίσουν από τις 17 του μηνός, μετά το πραξικόπημα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εσείς είχατε αρκετά στοιχεία για να βλέπετε ότι κάτι ασυνήθιστο συμβαίνει. Αυτό είναι αληθές. Πώς κοινεύεστε η ηγεσία δεν πήρε κανένα μέτρο; Πώς το χαρακτηρίζετε αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ως τερατώδες σφάλμα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εσείς που βλέπατε αυτό και είχατε μια κοίσιμη θέση γιατί δεν παραιτηθήκατε;

αλή γιαν ζε

2/2 ΑΚ (Γ.Π.) 4-12-86

65

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί να παραιτηθώ;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Γιατί βλέπατε τον κίνδυνο. Γιατί δεν παραιτηθήκατε την επομένη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε και τώρα θα παραιτούμην. Εγώ έκανα το

καθήκοντό μου. Εγώ στις πληροφορίες που είχα ενταχθεί πέτυχα το έργο μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Μετά την πτώση της χούντας, όλα αυτά που

σήμερα τα κάνατε σε στυλ αριτικής, τα καταγγείλατε, για δώσετε σε

υπομνήματα πουθενά, στη νέα κυβέρνηση, ξυνοώ της εθνικής ενότητας;

ΜΑΡΤΥΣ: Και πού ήξερα εγώ αν η κυβέρνηση τα είχε υπόψη της;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ : Κάνατε υπομνήματα γι'όλα αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι. Αν διετασσόμην να υποβάλλω αναφορά, θα τα ανέφερα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τους Τούρκους αιχμαλώτους αξιωματικούς, σε

κάποια στιγμή, κατά την διάρκεια της εκεχειρίας, νομίζω ανάμεσα σε

Αττίλα 1 και 2 τους αντήλλαξαν με δικούς μας με τον Σημαιοφορίδη

κ.λ.π.ή τους άφησαν και φύγαν. Αυτό πως το ιρίνετε; 'Ήταν ενδεδει-

γμένη ενέργεια, ή έπρεπε να γίνει κάτι το διαφορετικό;

ΜΑΡΤΥΣ: Πώς αλλιώς να γίνει δηλαδή;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Να τους ορατάγαμε, να τους ανακρίναμε, να

είχαμε τα στοιχεία να τους ανταλλάσσαμε 1 προς 100 κ.λ.π.

145 244 23

3/2 AK (Γ, Π,) 4-12-86

66

ΜΑΡΤΥΣ: Η ανάκριση έγινε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είναι αριετό αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Αλλωστε δεν ήταν υπόθεση δική μου να αποφασίσω. Δεν ανακατεύθηκα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν σας κάνω κριτική εγώ ρώτησα ποιό είναι το σωστό. Είσαστε αρχηγός της ΚΥΠ, είναι αιχμάλωτοι, έχουν να δώσουν πληροφορίες, χρειάζονται παρα κάτω και διαπραγματεύσεις ...

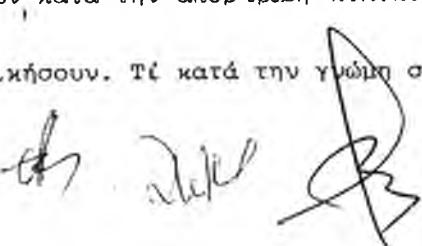
ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ δεν ασχολείται με ανακρίσεις αχμαλώτων. Υπάρχει στον στρατό ειδικό τμήμα, λόχος ανακριτών αιχμαλώτων. Κατά συνέπεια, η ΚΥΠ δεν ασχολείται με ανακρίσεις στρατιωτικών και αξιωματικών.

Ασχολείται με ανάκριση πρακτόρων κατασκόπων ι.λ.π.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Εγώ σας ρώτησα πως το ιρίνετε αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Δενέχω τα στοιχεία για να σας πω, πως έγινε η ανταλλαγή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είπατε ότι οι Τούρκοι κατά την αποβασή τους παρουσίασαν σοβαρά έως φοβερά ελαττώματα, όπως ξέρετε έχει γίνει και μια έκθεση από τους αξιωματικούς του ΝΑΤΟ για την έκταση της ανεπάρκειας των Τούρκων κατά την απόβιβαση ι.λ.π. Αυτοί δύνανται κατάφεραν τελικά να μας υικήσουν. Τι κατά την γνώμη σας φταίει; Μπορείτε να μου πείτε;

4/2 AK (Γ.Π.) 4-12-86 67

MAPTYΣ: Τα είπα. Είπα ότι έπρεπε η εθνική φρουρά εγκαίρως να επιστρατευθεί να πάει σε θέσεις που προέβλεπαν τα σχέδια, να κάνει δοκιμές των σχεδίων, να αποκατασταθούν οι επικοινωνίες, να καταλάβει τα έργα που είχαμε φτιάξει και να αμυνθεί ο καθένας εκεί που είχε ταχθεί. Είπα ότι αυτό γινόταν, δικαιώνοντας τουρκούς.

26/ (25)

2AK

1/2ζ

ΒΠ

4.12.86

68

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το δτι δεν έγιναν αυτά από την πολιτική

και στρατιωτική ηγεσία πέστε μου πως το χαρακτηρίζετε. Γιατί αυτό

που λέτε, όπως γνωρίζετε - γιατί και εγώ πρώτην στρατιωτικός είμαι - είναι τα

πρακτικά, τα ιερά μας. Αυτά δηλαδή που ήνει και ο ανθυπολοχαγός.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το χαρακτήρισα τερατώδες λάθος. Τι άλλο να πώ; Προδοσία δεν μπορώ να το χαρακτηρίσω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Καλώς λοιπόν,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Διαρροιάπη να λάβει το λόγο με την παράκληση την ίδια τη γνωστή του χρόνου.

2/2ζ ΒΠ .
4.12.86
69

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς, ειδικώς για την Κύπρο από τον Απρίλη, Μάη του 1974 οι πληροφορίες που σας έστελνε ο Σημαιοφορέας από την Κύπρο ήταν ότι γίνονται συνεχείς προετοιμασίες για την επίθεση;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Ο Σημαιοφορέας δεν στέλνει εντυπώσεις. Ο Σημαιοφορέας στέλνει πληροφορίες. Τα σήματα αυτά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή και από τον Σημαιοφορέα και από σας ήταν συνεχείς οι πληροφορίες ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται για την Κύπρο για επέμβαση;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν υπήρχαν οι ετοιμασίες για την Κύπρο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν υπήρχαν;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Σας είπα προηγουμένως ότι η απειλή για την Κύπρο ήταν η Μερσίνα - Αλεξανδρέτα. Η απειλή ήταν για το Αιγαίο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: 'Οχι, μας είπε ο Σημαιοφορέας ότι οι πληροφορίες, ειδικώς για την Κύπρο, ήταν συνεχείς από τον Απρίλη - Μάη του 1974 ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονταν. Σεις τι λέτε; 'Η ανθυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι δεν είναι η αλή η εκτίμηση του αυρίου Σημαιοφορέα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εν πάση περιπτώσει. Είσθε η Κρατική Υπηρεσία Πληροφοριών τότε που έγινε το πραξικόπεμψεν της Κύπρου

α/1 *Θωμ* *α/3*

3/25

ΒΠ

4.12.86

70

οι Τούρκοι είχαν σύγχρονα υποβρύχια και σύγχρονα αεροπλάνα δύος είχαμε εμείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι αυτά τα οποία έχουν τώρα. Έχουν βέβαια και σύγχρονα αεροπλάνα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εμείς δεν είχαμε φέρει και από τη Γερμανία ορισμένα σύγχρονα υποβρύχια; Είχαμε και τα F16,

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά μη με ρωτάτε εμένα. Είναι φύλιες δυνάμεις. Δεν ασχολούμαστε γώ με αυτά. Να ρωτήστε τους αρχηγούς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Μα είσθε Κρατική Υπηρεσία Πληροφοριών.

Δεν ενδιαφέρεσθε να μάθετε εσείς για την ποιότητα των διπλών των αντιπάλων;

ΜΑΡΤΥΣ: Των αντιπάλων να τι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σας λέω για τους Τούρκους - αυτό κατατέθηκε - διετά τα υποβρύχια τα δικά μας ήταν σύγχρονα πολύ καλύτερα από τα Τουρκικά τότε. Και τα F16 τα δικά μας ήταν πολύ καλύτερα. Γιατί σας ρωτάω; Δηλαδή αν τυχόν στέλνονταν τα υποβρύχια κάτω εγκαίρως και τα αεροπλάνα κάτι αν τυχόν ήταν ενωμένες οι ελληνικές δυνάμεις στην Κύπρο χωρίς την Μεραρχία πρώτον θα απετολμάτο η Τούρκικη εισβολή; Κατ σεύτερον, αν γίνονταν θα συνεποιήσουν; Τι γνώμη έχετε;

4/25

ΒΠ

4.12.86

71

ΜΑΡΤΥΣ: Σ' αυτό απήντησα. Είπα ότι αν η Εθνοφρουρά ήταν στη θέση της ιλπ. οι Τούρκοι δεν θα επετύγχαναν και ίσως δεν θα τολμούσαν.

Διαγράφεται έτοιμη παρέλειψη
λέγεται νέα προσπολίτης
οποία έπρεπε να έχουμε λάβει αφ' ης στιγμής έγινε το πραξικόπεια
την εκτίμηση των επιπτώσεων που είπα αρχικώς, αλλά και ουρίως
από τις 17 του μηνός που άρχισαν οι πληροφορίες να συρρέουν περί
ετοιμασίας πλέον των Τούρκων στην Αθήνα, ~~καώς τα σποθεύτες~~

επιτελεύτηση στην Κύπρο

Επί πλέον παρέλειψα να πω προηγουμένως ότι τα μέτρα τα οποία έπρεπε να έχουμε λάβει αφ' ης στιγμής έγινε το πραξικόπεια, την εκτίμηση των επιπτώσεων που είπα αρχικώς, αλλά και ουρίως από τις 17 του μηνός που άρχισαν οι πληροφορίες να συρρέουν περί ετοιμασίας πλέον των Τούρκων στην Αθήνα, ~~καώς τα σποθεύτες~~

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Συνεπώς, αφού άρχισαν οι πληροφορίες να συρρέουν και αφού έπλεαν τα καράβια εναντίον της Κύπρου πως εξηγείται ο Μπονάνος, το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, το ΓΕΣ, το ΓΕΕΘΑ, να στείλουν κάτω σήματα και να λένε "εφησυχάστε, αυτοσυγκρατηθήτε, δεν επιτίθενται οι Τούρκοι" θέλουμε μια εξήγηση ση. Είσασταν ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ: Και σε μένα η ίδια απορία υπάρχει γι' αυτό. Και τώρα ακόμη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δηλαδή το μυαλό σας το βασανίσατε επειδή είπατε ο Σίσκο έφερνε βόλτα μεταξύ Αθηνών και Αγκύρας, στο μυαλό το δικό τους ήταν αυτό ή τους έλεγε ο Σίσκο *οι άλλοι οι Φένοι μη κάνετε τίποτα; Τι γνώμη σχηματίσατε;*

5/25

ΒΠ

4.12.86

72

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι παρακεκινθυνευμένο. Εγώ επί γεγονότων μπορώ να δώσω πληροφορίες δχι διατύπωση γνώμης. Δεν διατυπώνω γνώμη

διαγεγραφές
μεταξύ

εγώ.

ΔΙΟ

(22)

ΔΙΟ

(25) 1/2 Ζ Φ.Τ. 4.12.86

χ3

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Δηλαδή, η στρατιωτική ηγεσία της χούντας,

ο Μπονάνος, οι αχηγοί των ΓΕΕΘΑ, ΓΕΣ, ΓΕΝ, δεν είχαν τον κοινό νου;

ΜΑΡΤΥΣ : Ο στρατηγός Μπονάνος, τον οποίο γνωρίζω και για τον οποίο μπορώ να πω ήταν ένας άριστος επαγγελματίας αξιωματικός. Είχε πολεμήσει, είχε τιμήθει, έχει υπηρετήσει σ' όλα τα κρίσιμα επιτελεία όλων των βαθμίδων, έχει διοικήσει δλες τις μονάδες -τάγμα, σύνταγμα, μεραρχία ήλπ.- έχω κάνει υπό τας διαταγάς του και γι' αυτό μπορώ να έχω γνώμη και κατά συνέπεια λέω ότι ήταν ένας άριστος επαγγελματίας. Συνεπώς, μπορούσε να κάνει εκτιμήσεις πάρα πολύ καλές. Τώρα γιατί...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Αυτό θέλω, μια εξήγηση.

ΜΑΡΤΥΣ : Και έμενα απορία είναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Μόνο στην απορία σταματάει το μυαλό σας;

Μήπως επενέβησαν άλλες δυνάμεις και τους έλεγαν "στοπ", ή τους γέλασαν, ή απέβλεπαν στη διχοτόμηση της Κύπρου; Μισή ελληνική, μισή τουρκική, για να ελέγχουν την κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ : Αν το πω, λύνεται το θέμα;

2/2 Z Φ.Τ. 4.12.86

ΦΥ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Με συγχωρείτε. Είσθε μάρτυς πραγματογνώμων.

Αρχηγός της Κρατικής Ψηφιακής Πληροφοριών. Τι λέτε γι' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν μπορώ να έχω γνώμη.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Δεν έχετε γνώμη.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Και ένα άλλο τώρα : Το πραξικόπημα, όπως έγινε, εναντίον του Μακαρίου στις 15 Ιουλίου, γιατί έγινε.

ΜΑΡΤΥΣ : . . .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : ΚΥΠ είσθε.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι ΚΥΠ, μην το λέτε, ΚΥΠ. Αυτό δεν είναι δίκαιο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Τώρα λέγεσθε ΕΥΠ...

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν είναι δουλειά της ΚΥΠ αυτά που με ρωτάτε. Είναι εκτός αρμοδιοτήτων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Τότε σας ρωτάω κάτι άλλο: Το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου εκ του αποτελέσματος, με την εισβολή, πώς το χαρακτηρίζετε; Ήταν καθαρή τραγωδία, προδοσία του κυπριακού λαού; Καθαρά πράγματα.

ΜΑΡΤΥΣ : Ακούστε να σας πω. Η λέξη προδοσία σημαίνει ηθελημένη βοήθεια του εχθρού, άσχετα με τα ιδεώτρα που οδηγούν προς αυτήν.

dk MJV

AS

3/2 Z Φ.Τ. 4.12.86

75

Έδω λοιπόν δεν μπορώ να φανταστώ ότι υπήρχαν Έλληνες αξιωματικοί και μάλιστα σ' αυτά τα ακινάκια, οι οποίοι θέλησαν να βοηθήσουν τον εχθρό της Ελλάδος. Έγιναν, όμως, τόσα τερατώδη σφάλματα, ώστε πολλοί να σκέφτονται και προδοσία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Να το πούμε αλλιώς: Απέναντι λίγα μίλια είναι ο εχθρός. Έχουμε νόμιμη εξουσία της Κύπρου με το Μακάριο και εγγυήτρια δύναμη την Ελλάδα. Αυτού που πήραν την απόφαση εδώ να επιτεθούν ενάντια σε φιλική τουλάχιστον χώρα, κατά το στρατιωτικό ποινικό νόμιμα διέπραξαν κακούργημα;

ΜΑΡΤΥΣ : Βεβαίως, διέπραξαν. Άλλα αυτού το παρουσίασαν ότι είναι εσωτερικό. Ήταν το παρουσίασαν έξω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Το παρουσίασαν εσωτερικό, αλλά εγώ σας λέω: Νόμιμη εξουσία, απέναντι ο εχθρός, τελεία παραλυσία, αποτέλεσμα το 37% διακατέχεται από τους ξένους.

ΜΑΡΤΥΣ : Είναι και επιβεβαιώνεται από τα γεγονότα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Συνεπώς εκ του αποτελέσματος -μη σας τρομάζει η λέξη "προδοτικό"- αυτό που έγινε στην Κύπρο ήταν τραγωδία;

ΜΑΡΤΥΣ : Τραγωδία βεβαίως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Και προδοσία του Κυπριακού;

4/2 Z Φ.Τ. 4.12.86

46

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Πως να μην τον τρομάζει η λέξη, είναι απλό;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Αν ρώταγα εσάς, κύριε συνάδελφε;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ : Η λέξη είναι τρομακτική.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Αυτό λέω, είναι, πως να το κάνουμε.

Θέλω να μου απαντήσετε ιαθαρά, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ : Αφού σας απάντησα προηγουμένως, γιατί δεν παρακολουθείτε αυτό που είπα προηγουμένως; Νομίζω ότι απάντησα σαφώς.

Λέω ότι η προδοσία είναι ηθελημένη βοήθεια του εχθρού, ασχέτως με τα κίνητρα που οδηγούν σ' αυτή. Λέω, λοιπόν, ότι δεν νομίζω ότι υπήρχαν Έλληνες αξιωματικοί...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Με συγχωρείτε...

ΜΑΡΤΥΣ : Αφήστε με να τελειώσω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Να σας ρωτήσω άλλο. Η κατάλυση μιας νομίμου εξουσίας, νομίμου δημοκρατικού πολιτεύματος δεν είναι προδοσία;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω. Θέλει πολλή διερεύνηση για να πεις αν είναι προδοσία ή όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Θα πείτε αν είναι πραξικόπημα ή προδοσία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Έχει απαντήσει ο μάρτυς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ : Παρατείνωμαι των υπολοίπων ερωτήσεων.

Α. Λιαρκαπης

Σ. Σ. Σ.

5/2 Z Φ.Τ. 4.12.86

fff

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τον κύριο Τσιγαρίδα να λάβει το λόγο.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ : Κύριε Σταθόπουλε, έχουμε σαν δεδομένο ότι οι πληροφορίες για τις προπαρασκευαστικές ενέργειες των Τούρκων για την απόβαση στην Κύπρο, είναι γνωστές στις υπηρεσίες τις δικές σας, την ΚΥΠ δηλαδή, τουλάχιστον από τις 17.7.74.

Δημήτρης Καραϊσκάκης

Δημήτρης Καραϊσκάκης

(2θ)

X

(2Z) I/2 Θ ΦΚ 4-I2-86

78

ΜΑΡΤΥΣ.: 'Αρχιαν, αρχισε η ροή τους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Στις 17-7-74.

Είναι επίσης διδομένο ότι αυτές τις πληροφορίες το ιλιμάνιο της ΚΥΠ στην Κύπρο τις δίνει και προ της 17-7-1974, αλλά εν' πάσῃ περιπτώσει από τις 17 είναι έντονες και αξιόπιστες οι πηγές, κατά τον ιύριο Σημαιοφορίδη .

Εδώ ο ιύριος Σημαιοφορίδης μας είπε το εξής: 'Ότι ήταν τέτοια η ανησυχία του και τέτοιες οι πληροφορίες του για τις προπαρασκευαστικές πράξεις που αυτές τις μετέφερε και στην κεντρική υπηρεσία και στο ΓΕΕΦ καν όπου αλλού πάνε αυτές οι πληροφορίες.

ΜΑΡΤΥΣ; Εκεί, στα δύο αυτά πάνε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Τώρα εμάς, επειδή δεν έμαστε στρατηγοί και στρατιώτες, το ερώτημά μας είναι ένα. Αυτά, όπως είπατε προηγουμένως φθάνανε στον κ.Μπονάνο, σ' αυτόντον σπουδαίο στρατηγό πολεμάρχη αλπ. Δεν ήταν αυτές πληροφορίες τέτοιες που να ανησυχήσει η στρατιωτική ηγεσία ότι εν όψει έχουμε επέμβαση τουρκή;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

αγ. αλλ

Δ. Ρ.

2/2 Θ ΦΚ 4.12.86

89

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Επειδή γνωρίζετε τον κ.Μπονάνο ...

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα και τη στιχομυθία που είχα με τον κ.Μπονάνο για το θέμα της ενεργοποίησης ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Επειδή γνωρίζετε τον κ.Μπονάνο καλά και υπηρετήσατε υπό τις διαταγές του ...

Μήπως τον είδατε και μετά, τώρα που είναι ιδιώτης, πολύτης;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: ...πώς εσείς στρατηγές νους δρομηνεύετε σαν στρατιώτικός - δεν σας ζητά πληροφορία απλώς την αρίστη σας - αυτά τα θύρο γεγονότα; Οι πληροφορίες όπως μας τις περιγράψατε, είναι σπουδαίες. Ο παραλήπτης είναι ένας επαγγελματίας άριστος.

Δεν λαμβάνει υπόψη του αυτό το τραγικό γεγονός. Πώς το εξηγήστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να το εξηγήσω, ανεξήγητο είναι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Ανεξήγητο;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Τι να σας πώ; Γιατί η λογική αυτό λέει που λέτε και σεις. Η κοινή λογική αυτό λέει. Δεν γίνεται αυτό. Γιατί δεν γίνεται...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Είναι αλήθεια κύριε Σταθόπουλε ότι

3/2 Θ . ΦΚ 4.12.86

80

σας πήρε τηλέφωνο εσάς προσωπικά ο κ.Περδίκης; Ο κ.Περδίκης κατέθεσε ότι από τις 17-18 του μήνα γνωρίζει στο Λονδίνο τα πάντα για την απόβαση και σε κάποια φάση, κοντά στις 19 του μηνός, κατέφερε να επικοινωνήσει με σας προσωπικά και του είπατε εσείς...

ΜΑΡΤΥΣ: Με μέναι όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Να σας πώ τι λέει. Λέει ότι ούτε πολύ τον επιπλήξατε και του είπατε: "Μα τι πληροφορίες έιναι αυτές που στέλνεις; Εσύ έχεις πέσει θύμα των αγγλικών υπηρεσιών." Τα λέει ο κ.Περδίκης αυτά.

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να λέει ο κ.Περδίκης ότι θέλει. Εγώ βλέπετε ότι έχω εδώ πληροφορίες από τις 17 του μηνός ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται. Θα του έλεγα ότι έιναι βλακείες οι πληροφορίες αυτές; Είναι λογική αυτή;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μα τα λέει κ.Σταθόπουλε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι λέει αυτός. Δεν επικοινωνήσα με τον κ.Περδίκη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Δεν επικοινωνήσατε με τον κ.Περδίκη;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Οι πληροφορίες του κ.Περδίκη, σαν στρατιωτικό ακολούθου, έφθαναν σε σας, στην ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ: Έφθαναν προς κοινοποίηση.

4/2 Θ ΦΚ 4.12.86

81

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: 'Εχετε, λοιπόν, πληροφορίες από Περδίκη, από Λαογράφο ότι ακόμη και τα μέσα ενημέρωσης, η τηλεόραση έδειχνε προπαρασκευαστικά, πώς μπορούν να βγαίνουν, να κάνουν απόβαση στα

Τούρκοι στη Κύπρο. Υπάρχουν τέτοια στοιχεία στην υπηρεσία σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Η τηλεόραση μπορεί να έδειχνε εικόνες από ασκήσεις.
Δεν μπορεί να μετέδιδε το τι κάνουν οι Τούρκοι τις ημέρες εκείνες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Το μετέδιδε. Ήταν δε το μετέδιδε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το μετέδιδε. Το είπε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι είπε. Και που ξέρει ο κ.Περδίκης αν αυτές οι εικόνες ήταν από εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε Δασκαλάκη, με συγχωρείτε.

Το ό,τι το είπε δεν αποτελεί απόδειξη. Απλώς έχει κατατεθεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν μπορείς να διακρίνεις στη τηλεόραση ότι η εικόνα που δείχνει ότι είναι από εθνός ή από εκεί;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ: Μα, αυτά ελέγοντο. Επιμένω στρατηγέ μου.

(2BA)

1/2 B AK 4-12-1986

82

Φθάσαμε στις 19 του μηνός. Στις 19 το απόγευμα οι υπηρεσίες κατακλύνονται από σήματα και πληροφορίες, όχι πλέον προπαρασκευαστικών ενεργειών, αλλά ενέργειες οι οποίες πλέον και στον πιο αδαή δειχνούν ότι οι άνθρωποι πάνε να κάνουν το περίπατό τους. Είπατε ότι η δουλειά η δική σας ήταν η συλλογή και η διαβίβαση πληροφοριών. Δεν ανησυχήσατε Στρατηγέ, όταν πειστήκατε στις 19 του μηνός ότι πλέον οι Τούρκοι βγαίνουν; Δεν ανησυχήσατε σαν σφρατιώτης;

ΜΑΡΤΥΣ. Βεβαίως ανησύχησα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Και τι κάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Είπα του Στρατηγού γιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων, τι περιμένετε; Εμένα δεν είναι η δουλειά μου να ελέγξω τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Και μετά απ' αυτά δεν μπορείτε εσείς με την πείρα σας να δώσετε μια εξήγηση γιατί ο κύριος Μπονάνος σιωπούσε; Δεν ενδιαφερόταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Τι σχέση έχει η πείρα με το γιατί ο κύριος Μπονάνος δεν ενδιαφερόταν. Που να ξέρω;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Ήταν ενδεχόμενο να ήταν ένας αξιωματικός ακατάλληλος, να ήταν ο Γεωργίου...

2/2 B AK

4-12-1986

83

ΜΑΡΤΥΣ. Μπορώ να δώσω απάντηση σ' αυτό;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Η τελευταία μου ερώτηση είναι, είχε καμμία ανάμειξη η υπηρεσία σας η ΚΥΠ με τον τρόπο απομάκρυνσης αποχώρησης του Καρούσου από την Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Ο Καρούσος έφυγε κατά το Γενάρη. Καμμία σχέση απολύτως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ. Δεν έχω άλλη ερώτηση αύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον αύριο Βαρβιτσιώτη να λάβει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Θα διερωτηθήκατε προηγουμένως πως ήξερα το όνομα του Ταγματάρχου που σας συνέλαβε. Υπάρχει κατάθεση Παλαίνη στην Επιτροπή, ο οποίος είπε για σας τα ακόλουθα, και όταν ήθελα να σας παρακαλέσω, για ενημέρωση της Επιτροπής, αλλά και για να ξεκαθαριστεί η θέση σας να μας πείτε τι ξέρετε. Μας είπε ο Παλαίνης ότι, ένα, φιλήσατε σταυρωτά τον Ιωαννίδη, μόλις έγινε η ενέργεια κατά Μακαρίου, και δύο -είναι οι λέξεις του- αποστρατεύσατε εσείς τον Ταγματάρχη Μάσα υποστηρίζοντας ότι σας εξεβίασε να αναλάβετε την ΚΥΠ. Πώς έχει αυτό το θέμα; Είναι ερωτήματα που πλανώνται στις σκέψεις όλων μας και τα οποία γεννήθηκαν από την κατάθεση Παλαίνη

3/2 B AK 4-12-1986

84

ΜΑΡΤΥΣ. Για το πρώτο ερώτημα. Το απόγευμα της Δευτέρας όταν γυρνούσα από τον Άγιο Ανδρέα, πέρασα από το Επιτελείο για να πληροφορηθώ εξελίξεις. Δεν βρήκα κανέναν εκεί και είδα μόνο τον Ιωαννίδη με τον πηλικό στο γραφείο της ΕΣΑ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Πήγατε στο γραφείο της ΕΣΑ;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι πήγα για να ενημερωθώ. Και εκεί συζητήσεως γενομένης για το Μακάριο τους έδωσα συγχαρητήρια για τη διάσωση του Μακαρίου, που όπως ανέφερα και στην αρχή εδώ. Δεν είπα συγχαρητήρια για το πραξικόπημα, αλλά για τη διάσωση του Μακαρίου το οποίο θεωρούσα πολύ θετικό γεγονός.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Το δεύτερο είναι ότι είπε ο Παλαΐνης, ότι εσείς αποστρατεύσατε με δική σας ψήφο ή πρόταση, δεν ξέρω, μετείχατε φαίνεται στο αρμόδιο όργανο τότε, αποστρατεύσατε τον Μάσα υποστηρίζοντας στη συνεδρίαση, για να θεμελιώσετε το λόγο της αποστρατίας του, ότι αυτός σας εξεβίασε να αναλάβετε την ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Στο συμβούλιο συμμετείχα και είπα, ότι ο Μάσας μαζί με τον Παπανδρέου με συνέλαβαν. Τίποτε άλλο, ούτε και είχε ανάμενη ο Μάσας να με εκβιάσει εμένα να αναλάβω την ΚΥΠ. Ο Μπουνάνος με πήρε στο τηλέφωνο.

4/2 B AK 4-12-1986

85

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Το άκουσα αυτό. Απλώς επειδή μου είχαν γεννηθεί
ερωτηματικά από την κατάθεση Παλαινή, ήθελα να το ξεκαθαρίσω.

Κύριε μάρτυς, ποιοι ήταν οι αποδέκτες των σημάτων που στέλνατε
εσείς;

αλη
να
λα

(28)

(28) 1/2 δ. Ρ.Σ. 4-12-86

86

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ήταν τα επιτελεία και το ΓΕΕΘΑ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 'Ήταν οι 3 αρχηγοί των επιτελείων και ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πουθενά αλλού δεν τα στέλνατε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι. Και το αλιμάκιo

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τα έφερνε κάτω στο ΓΕΕΦ απ'ευθείας.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 'Έχετε μία συρροή πληροφοριών, έχετε μία συρροή σημάτων, ~~δεινές~~ με τον Μπονάνο πλην της τηλεφωνικής επικοινωνίας

που ~~είπατε~~, άλλη επαφή είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι, ούτε εκλήθην σε σύσκεψη τινά

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αυτό ήθελα να σας ρωτήσω. Το επόμενο εοώτημα:

Δεν είναι αφύσικο, σεις είσαστε ο άνθρωπος που δίνετε τις πληροφορίες

σεις κάνετε την αξιολόγηση του βαθμού αξιοπιστίας και της πληροφο-

ρίας και του πληροφοριοδότη. Δεν ήταν φυσικό να σας καλέσει ο Μπονά-

νος να σας πει, τι γίνεται εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Επρεπε να με καλέσει σε μία σύσκεψη στην αίθουσα επιχειρήσεω^{ll}

που θα ήταν όλοι εκεί πέρα και να μου ζητήσει και μένα τη γνώμη μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ποτέ δεν σας κάλεσε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι.

240

B

2/2 6. Ρ.Σ. 4-12-86

87

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΙΩΤΗΣ: Είπατε -και διορθώστε με αν δεν το συνέλαβα καλά- ότι ο υπήρχε τέτοια αποδιοργάνωση των ελληνικών δυνάμεων στην Κύπρο, ώστε σεις σαν υπηρεσία ενημερώνετε τις ελληνικές μονάδες.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι μην το πάρουμε έτσι, είπα ότι στις επικοινωνίες υπήρχε μία αποδιοργάνωση, ώστε πολλές φορές εγώ ενημέρωνα τις φίλες δυνάμεις από πληροφορίες που έπαιρνα από τους Τούρκους. Και θα φανεί μέσα στο ημερολόγιο αυτό αν το κοιτάξετε, ότι υπήρχαν και τέτοιες πεοιπτώσεις.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Σεις πού την αποδίδετε αυτή την αποδιοργάνωση;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο ότι έγινε απόλυτος αιφνιδιασμός και όπως σας είπα προηγουμένως χρειάζεται ένας γρήνος για να γίνει αποκατάσταση των επικοινωνιών. Η Εθνοφρουρά δε βρέθηκε στη θέση της, αιφνιδιάστηκε. Επόμενο είναι και οι επικοινωνίες να μην αποκατασταθούν πλήρως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν βρέθηκε στη θέση της, διότι λόγω του πραξικοπήματος κατά του Μακαρίου ήταν διαλυθεί δλη η δουλειά των υπηρεσιών εκεί. Και λέτε ότι οι φυνιδιάστηκε η Εθνοφρουρά. Γιατί να αιτούνται η Εθνοφρουρά; Η Εθνοφρουρά έπιαρε τα σήματα της υπηρεσίας σας και έπρεπε να ξέρει ότι κάτι γίνεται. Δεν πρέπει να αιφνιδιάστηκε απλώς — είχε αποδιοργανωθεί και διαλυθεί, γιατί αιφνιδιασμός δεν υπήρξε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αιφνιδιασμός ούτε και στο επιτελείο δεν υπάρχει. Αφού είναι

[Handwritten signatures]

[Handwritten signature]

3/2 6. P.Σ. 4-12-86

88

πληροφορημένο, πώς είναι αιφνιδιασμός;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ακριβώς αυτό λέγω. 'Αρα η λέξη την οποία μεταχειρίστηκατε δύο φορές "αιφνιδιασμός", δεν είναι σωστή. Εφ' όσον είχε τις πληροφορίες τιςδικές σας δεν μπορεί να είχε αιφνιδιασμό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εκτός αν δεν πίστευε τις πληροφορίες σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, αν τα τμήματα δεν είχαν πάρει τις πληροφορίες αυτές

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τότε μπορεί να ήταν αιφνιδιασμός.

ΜΑΡΤΥΣ:οπότε αιφνιδιάστηκαν. 'Όταν αναφέρονται περιπτώσεις, όπως έλεγε ο Σημαιοφορίδης, ότι βρήκε το διοικητή με τις πυζάμες, όταν ήδη τα αεροπλάνα βομβάρδιζαν, δεν είναι αιφνιδιασμός;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιόν διοικητή βρήκε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάποιον ανέφερε ο Σημαιοφορίδης.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Προφανώς, δηλαδή οι πληροφορίες μπορεί να ελαμβάνοντο από τον κ. Γεωργίτση -ας πούμε- αλλά δεν μεταδίδοντο στους άλλους.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν μεταδίδοντο στα κατώτερα κλιμάκια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτό είναι οργάνωση, όχι αστεία δηλαδή!

ΜΑΡΤΥΣ: Εδώ βλέπετε αναφέρθηκε ότι ενώ ΤΟΥΡΔΥΚ βγαίνει στις 18-19 -αν δεν απατάμαι- έξω από το στρατόπεδο της, η ΕΛΔΥΚ μένει μέσα στο

αλλαγή

4/2 6. P.Σ. 4-12-86

στρατόπεδο.

89

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και με κάποια πρωτοβουλία κάποιου αξιωματικού.....

ΜΑΡΤΥΣ: Του δικού μου αξιωματικού, ο οποίος του λέγει το βράδυ που τακαράβια έφθαναν, τι κάθεσαι μέσα; Δεν έχω εντολή του λέγει όπως μου ανέφερε εμένα ο Κούρτης - να βγω. Του λέγει, έβγα έξω παρδί μου, θα σας κάψουν αύριο και όπως έκαψαν την άλλη μέρα το στρατόπεδο με βόμβες Ναπάλμ. Αν ήταν μέσα δηλαδή θα είναμε τρομερές απώλειες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Υπάρχει, λοιπόν, μία βαρειά ευθύνη στη διοίκηση της Κύπρου, οπωσδήποτε, πέραν της ευθύνης που υπάρχει, και στο βαθύ που υπάρχει για εδώ για το αρχηγείο των ενόπλων δυνάμεων.

ΜΑΡΤΥΣ: Και ο ισχυρισμός ότι δεν είχε εντολές, δεν ευσταθεί. Διότι, αλλοίμονο, όταν βλέπεις ότι βάλλεσαι, περιμένεις εντολές;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν γίνεται ακόμα μεγαλύτερη η ευθύνη τους από την τουρκική αβουλία που παρουσιάστηκε; Γιατί για πρώτη φορά - δεν μπεί να μου έχει διαφύγει - κατατίθεται στην επιτροπή ότι υπήρξε μία τουρκική αβουλία και υπήρξαν ελλείψεις νερού, τροφίμων, πυρομαχικών, συντονισμού. Έτσι, λοιπόν, η ευθύνη δεν είναι απούτερη;

(2K)

(δ)

1/2 Κ ΜΠ 4-12-1986

90

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως είναι ακόμα βαρύτερη.

Πρώτα- πρώτα, ο τρόπος με τον οποίο έγινε η ενέργεια δεν ήταν ορθόδοξος. Για να γίνει μια αποβατική ενέργεια, δπως σας είπα, χρειάζεται μεγάλη προπαρασκευή, χρειάζεται ειδική σύνθεση στο στόλο, να υπάρχουν δηλαδή, τα ΑΝΑΚ που το καθένα παίρνει μια διμοιρία και προσγναλούται, ενώ αυτή ήταν με φορτηγά πλοία. Αποβί· βαση ήταν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είπατε στρατηγέ, ότι υπήρξαν οχυρωματικά έργα, τα οποία είχαν κατασκευασθεί σε διάφορα σημεία από το 1964-66

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Οι πληροφορίες της υπηρεσίας σας είναι ότι τα οχυρωματικά αυτά έργα είχαν ολπισμό μέσα; Ή είχαν κάνει τα

 πολυβολία και ^{είχαν} πολυβόλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο οπλισμός δεν μπαίνει μέσα .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Γιατί δεν μπαίνει;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι, δηλαδή μονάχως συνδεδεμένα τα όπλα επί 'Εστορος, αλλά μεταφέρονται και τοποθετούνται.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν ήταν, λοιπόν, μέσα .

2/2 ΙΚ ΜΠ 4-12-1986

91

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι , συντηρούνται στις αποθήκες και στις μονάδες.

Δηλαδή η μονάδα η οποία θα πάει και θα καταλάβει το πολυβολό
θα μεταφέρει και το όπλο .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Επανδρώθηκαν αυτά τα οχυρωματικά
έργα στην αρίστη στιγμή;

ΜΑΡΤΥΣ: Εδώ είναι το θέμα . Από ότι πληροφορούματι δεν είχαν
επανδρωθεί .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση—**Χάριν** της δικής
μου ενημερώσεως , νομίζω και των λοιπών συναδέλφων που δεν έχει καμία
σχέση με την εξεταζόμενη περίπτωση — τα νησιά του Αιγαίου είχαν
τέτοιες οχυρώσεις και σε ποιά έκταση;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι τότε δεν είχαν δεν είχε αναπτυχθεί η άμυνα των νήσων
τόσο πολύ , όσο ανεπτύχθη μετά την μεταπολίτευση , διότι μέχρι τότε
η απειλή εκ της Τουρκίας δεν ήταν εμφανής , άρχισε να εμφανίζεται,
όπως σας είπα μετά τα γεγονότα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τον Μάιο ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Οπότε δι, τι έγινε τότε έγινε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Με συγχωρείτε να ρωτήσω κάτι αλλο στρατηγέ.

Τον Μάιο έχετε πληροφορίες ότι υπάρχει μετανήση Τουρκικών δυνά-

92

3/2 K ΜΠ 4-12-1986

μεων στα παράλια απέναντι από τη Μυτιλήνη .

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τι μέτρα έλαβε η ηγεσία των ενόπλων δυνάμεων για τη Μυτιλήνη και τα νησιά;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι , δεν μπορώ να σας πω συγκεκριμένα τι μέτρα έλαβε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν το ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, δεν θυμάμαι .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 'Εντάξει .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ του ι. Ζερβό να λάβει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Στρατηγέ, ισχυριστήκατε ότι ο φόβος που δημιουργήθηκε στους Τούρκους από τη σκέψη του τι θα επακολουθούσε , τι συνέπειες θα είχε η επικράτηση του πραξικοπήματος στην Κύπρο και που αυτός ο φόβος επετείνετο ακόμα περισσότερο από το γεγονός ότι ο Σαμψών, ο " Τουρκοφάγος" , είχε αναλάβει πρόεδρος εκεί της Δημοκρατίας .

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή είναι η εκτίμησή μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα παρακαλούσα να διαγραφεί

εγγραφή *εγγραφή* *εγγραφή*

4/2 /K ΜΠ 4-12-1986

93

αυτός ο χαρακτηρισμός του Σαμψών, ως "Τουρκοφάγου"

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Εντός εισαγωγικών κ. πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Να μην παραδοθεί και στην ιστορία .

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Θραίκια κ. πρόεδρε. Να παραμείνει μόνο η φράση,

ότι ο φόβος αυτός επετείνετο και από το γεγονός ότι ο Σαμψών είχε αναλάβει πρόεδρος της δημοκρατίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): 'Εντάξει , να τεθεί εντός εισαγωγικών .

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε μάρτυς υπάρχει όμως στην ακόλουθη αρίστη σας μια αντίφαση με την προηγούμενη θέση σας , ότι εάν μετά το πραξικόπημα εγκαίρως εδίδοντο οικατάλληλες διαταγές και για επιστράτευση και για μετακίνηση και κατάληψη των θέσεων διατάξεως που προβλέπονται από τα σχέδια αμύνης της Κύπρου , ότι αφενός μεν θα ήταν σε θέση να αποκρούσουν ένα τέτοιο εγχείρημα αποβατικό , αλλά ακόμη ότι θα αποτελούσε και αποτρεπτικό απόφασης για ένα τέτοιο εγχείρημα . Αυτό βέβαια έρχεται κάπως σε αντίφαση ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε Ζερβέ, με συγχωρείτε. Εάν έρχεται σε αντίφαση

5/2 K ΜΠ 4-12-1986

94

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε πρόεδρε μου επιτρέπεται να ολοκληρώσω το σκεπτικό μου;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εάν έρχεται σε αντίφαση ή δεν έρχεται είναι θέμα δική σας κρίσεως. Το ερώτημά σας παρακαλώ, απευθύνετε το ερώτημα στο μάρτυρα.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Το ερώτημά μου θα προκύψει από αυτά που λέγω. Αυτή είναι η εισαγωγή για το ερωτήμα μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εντάξει, διως νομίζετε.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Μου διακόπτετε και τον ειρημό της σκέψεώς μου κ. πρόεδρε.

Διότι το αποτρεπτικό - επειδή θα ήταν σε θέση η Εθνοφρουρά να αποτρέψῃ, να αμυνθεί αποτελεσματικά στην απόβαση - ήταν αυτό ισχυρότερο από το φόβο που ισχυριστήκατε αρχικά Γότι ο φόβος ήταν το ελατήριο που έκανε τους Τούρκους να κάνουν την απόβαση.

(πα)

(2K)

1/2 ΠΑ B.Z. 4-12-86

95

Διότι ομολογώ ότι αυτή η άποψη είναι η πρώτη φορά που παρουσιάζεται
 εδώ στην επιτροπή και με ξενίζει διότι τουλάχιστον εγώ προσωπικά,
 ίσως και δύοι οι συνάδελφοί μου, έχουμε την εντύπωση απ'όσα έχουμε
 ακούσει και διαβάσει, ότι η επέμβαση υπήρξε η αφοριή και η διάλυση
 η βεβαιότητα της επιτυχίας της αποβίβασης και όχι κάν αποβάσεως.

Μάπως αναθεωρείτε αυτή τη θέση διότι δεν ήταν ο φόβος πράγματι,
 αλλά ήταν ~~φόρομή~~ που τους εδόθη με το πραξικόπημα. 'Έρχεται σε ευ-
 θυγράμμιση με κάτι αλλο που είπατε διότι μέχρι τις 17 Ιουλίου δεν
 υπήρξαν μεταφορές δυνάμεων και ότι από τις 17 αρχίζει η προετοι-
 μασία για την τελική αποβίβαση που έρχεται σε ευθυγράμμιση με το
 απόφθεγμα του ΚΕμάλ διότι κανείς προετοιμάζεται εις μαρόν χρόνον
 και μπορεί να προβλέπει μετά ένα χρόνο να κάνει μία επίθεση, μία
 μάχη ~~και~~ ^{από} άν του διοθεί ευκαιρία ξαφνικά επιλαμβάνεται αυτής και
 αμέσως σπεύδει να κάνει την μάχη έστω και απροετοίμαστος διότι πι-
 στεύει διότι έτσι θα επιτύχει πολύ περισσότερο παρά άν αναμένει να
 προετοιμαστεί ο εχθρός. Απαντήστε μου, λοιπόν, άν πράγματι ήταν ο
 φόβος ότι η αφορμή που εδόθη και βέβαια η πεπόθηση από την διάλυση
 των δυνάμεων της Κύπρου ~~επέβαλλε~~ /επιτυγχάνετο αυτή η αποβίβαση.
 MARTYS. 'Ηταν αυτό που λέω διότι εάν δεν επενέβαινε η Τουρκία τότε

είχα απο *R3*

2/2 ΠΑ B.Z. 4-12-86

96

δεδομένου ότι ήταν τα ενωτικά στοιχεία που κάνανε το πραξικόπημα,

θα απέβλεπε στην ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Και αυτό αποτε-

λούσε μια προκεχωρημένη βάση Ελληνική Δεροπορική Στοιατιωτική και

Ναυτική στο υπογάστριο της Τούρκιας πράγια που δεν πορούσε να

ανεχθεί η Τουρκία. Άλλο το δτι αυτή εκμεταλλεύτηκε την κατάσταση

*διαμεριζόντων
διαδικούντων
προσπέτων
την εισαγόντων*

και απεφάσισε να κάνει ~~το πραξικόπημα~~. Εάν υπήρχε η σωστή αντίθραση

παρά το γεγονός ότι αυτό απετέλει επικίνδυνη εξέλιξη για την Τουρκία

ίσως δεν θα τολμούσαν. Πώς θα τολμούσαν άν κινδύνευε να αποτύχει;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Δαμιανίδη να λάβει τον λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυς, αναφέρατε μερικά πράγματα για

τον Σαμψών. Μπορείτε να μου πείτε τίνος επιλογή ήταν ο Σαμψών για

Πρόεδρος της Δημοκρατίας της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Θέλω να παρακαλέσω σε συνέχεια μιας ερώτησης

του κ. Τσιλαγαρίδα να μου πείτε το εξής: Γίνεται εισβολή των Τούρκων

στην Κύπρο. Ο Μπονάνος ζητάει αυτοσυγκράτηση από τους επικεφαλής

αξιωματικούς της Εθνοφρουράς. Την ώρα που γίνεται εισβολή και ο

Μπονάνος κατά κάποιον τρόπον τοψε απαγορεύει να αντιδράσουν, αυτή

είναι η θέση της Β

3/2 ΠΑ B.Z. 4^τ 12-86

97

τη στάση του Μπονάνου εσείς πως την χαρακτηρίζετε; 'Όταν ξέρει
ο αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων ότι εχθρικές δυνάμεις μπαίνουν μέσα
στην Κύπρο και άν θέλετε στην ουσία εγώ το θεωρώ φίλιο έδαφος -
είναι εθνικό έδαφος- η στάση του αρχηγού των Ενόπλων Δυνάμεων αυτή
πως χαρακτηρίζεται από σάς;

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν έτσι θέραν τα πράγματα, είναι τελείως αδικαιολόγητα.

M.W. 167 2ΓΡ

1/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

98

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Το απλώς αδικαιολόγητο, κύριε Σταθόπουλε, δεν μας λέει τίποτα.

ΜΑΡΤΥΣ: Πώς να σας πω, πως χαρακτηρίζεται;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εσείς τον εαυτό σας πώς θα τον χαρακτηρίζατε εάν είχε ιάνει ήττι τέτοιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό για να το υπολογίσει κανείς πρέπει να ξέρει και την άλλη πλευρά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ποιά άλλη πλευρά;

ΜΑΡΤΥΣ: Την άλλη πλευρά του κ. Μπονάνου, να ακούσω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Γιατί να τον ακούσετε; Στρατηγέ, εδώ μιλάνε τα γεγονότα, Μπαΐνουν οι Τούρκοι στην Κύπρο. Ο Αρχηγός των Ενόπλων Λυνάρμεων ζητάει από τους 'Ελληνες αξιωματικούς να μην αντιδράσουν, αυτό ρωτάω,

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα κατ' προηγουμένως, ότι ο Γεωργίτσης και εντολές να μην είχε καί ο οποιοσδήποτε εντολή να μην έχει, όταν δέχεται επίθεση δεν περιμένει διαταγές, πρώτον, Δεύτερον, εάν πράγματι έδωσε τέτοιες διαταγές, τί να σας πω; Αυπάματι πάρα πολύ γιατί τις έδωσε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ωραία. Τώρα θα ήθελα να μου πείτε ήττι άλλο.

Είχατε πει ότι υπό την πίεση των Τούρκων έγινε η αποχώρηση της μεραρχίας από την Κύπρο.

AK *DW* *JB*

2/3 Κ.Π. (Κ.Ο.). 4.12.86

99

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πολιτικά ναι στρατιωτικά, πώς το κρίνετε αυτό; Πώς το βλέπετε; Δηλαδή εάν οι Τούρκοι μας ζητούσαν να αποχωρήσουν και οι ένοπλες μαζδυνάμεις από τον 'Εβρο ναι από οποιοδήποτε άλλο σημείο της Χώρας, έπρεπε εμείς να υπακούσουμε σε αυτό το αίτημα, σ'αυτή την ~~πειθυμία~~ των Τούρκων;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό λέω και εγώ στο σήμα, στην αναφορά μου. Αυτό λέω, ότι δεν πρέπει να αποχωρήσουμε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αυτό εσάς, τον Αρχηγό της ΚΥΠ, την εποχή εκείνη δεν σας έβαζε σε κάποιες σκέψεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, δεν ήμουν Αρχηγός της ΚΥΠ τότε, ήμουν στρατιωτικός αιόλουνδος στην 'Αγκυρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είσαστε αξιωματικός του ελληνικού στρατού, Κατ' ακόμη χειρότερα, θα έλεγα, αφού είσασταν εκεί έπρεπε να έχετε μεγαλύτερη ευαίσθησία.

ΜΑΡΤΥΣ: Φτιάχτηκαν αυτό, την εκτίμηση αυτή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πέστε μου ιάτι αλλο, Εσείς, σαν ΚΥΠ είχατε συνεργασία με τις παρόμοιες υπηρεσίες των άλλων συμμάχων χωρών μας:

3/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

100

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είχατε. Από τις επαφές που είχατε τις ημέρες εκείνες, η αμερικάνικη ΚΥΠ, η αγγλική ΚΥΠ δεν σας έδωσε καμμία πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Σ' αυτή την ιστορία της Κύπρου, την εισβολή πραξικόπημα αλπ. σαν αρχηγός της ΚΥΠ είχατε την πληροφορία αν είχαν αναμιχθεί άλλες δυνάμεις, άλλες υπηρεσίες Φένες από την χώρα μας;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Παναγιωτόπουλο να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μία ερώτηση. Γιατί συνελήφθητε από τους δύο ταγματάρχες;

ΜΑΡΤΥΣ: Ισως διότι δεν ήξεραν ποια θα είναι η στάση μου, Φέρω εγώ, τί να σας πω;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή συνελήφθησαν όλοι οι διοικητές μονάδων;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, ούτε ο διοικητής της Ενδεκάτης ούτε ο διοικητής της Δωδεκάτης συψελήφθη.

Δημήτρης Λαζαρίδης

4/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

101

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εσείς μόνο. Μήπως εθεφρείσθιο ιδιαίτερα
έμπιστος του προηγούμενου ασθεστώτος;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, κάθε άλλο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Αυτή τη σύλληψη, πώς την εξηγήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα ότι ίσως δεν ξέραν ποια στάση θα τηρήσω. Και ίσως
διότι δίπλα από μένα ήταν η έκτη μεραρχία, ξέρετε το Ρούπελ.

Τα δρια ευθύνης των μεραρχιών ήταν ο ποταμός Στρειμώνας. Και
επειδή πολλές φορές είχαν διατυπωθεί, αν ο ποταμός Στρειμώνας πρέ-
πει να είναι το δριό ή να ανήκει στις δύο μεραρχίες και να εί-
ναι... (,), τα δρια ή να ανήκει πότε στη μία πότε στην άλλη.
Ήταν ένα πολύ δύσκολο πρόβλημα ο συντονισμός της αιμόνης ακριβώς
επί του Στρειμώνος, Μέραρχος της άλλης μεραρχίας ήταν ο Καραμπέ-
ρης. Συναντόμεθα με τον άνθρωπο πολλές φορές εκεί για να συντονί-
σουμε την άμυνα, είμαστε και συμμαθητές δηλαδή. Απ' δ, τι απεδείχθ
το τηλεφωνό μου παρακολουθείτο, διότι ήταν μέρα...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Από ποιούς;

F ΜΑΡΤΥΣ: Από τον Παπαδόπουλο

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποια υπηρεσία ένανε τη δουλειά αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ΟΤΕ. Κάποια φορά με κάλεσε ο Μπονάνας - καμια 25νταρια
μέρες- και μου λέει πολλά υταραβέρια με τον Καραμπέρη έχεις. Τότε

είπε αλλαγή Β

5/3 Κ.Π. (Κ.Ο.) 4.12.86

102

κατάλαβα λοιπόν ότι εγώ είχα τηλεφωνήσει μία μέρα στον
Καραμπέρη να κατέβει κάτω να συναντηθούμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΟΥΛΟΣ: Και αυτό δεν άρεσε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό βέβαια, δεν τους άρεσε γιατί ο Καραμπέρης
ήταν από την από κει πλευρά και νομίζων ότι εγώ είμαι ίσως
φίλος του Καραμπέρη. Τι σκέψεις υπήρχαν, δεν μπορώ να
μπώ μέσα στο μυαλό τους, αλλά εγώ θέρω ότι με συνέλαβαν.

QM (3ο),

3ΓΡ

1/3σ

XM 4.12.86

103

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Καλώς.

Δεν μου λέτε κάτι. Εδώ υπάρχει μια λογική αντίφαση στην αιδνα. Από τη μια μεριά δπως βλέπετε οι συνάδελφοι, είτε διδτι το πιστεύουν, είτε διδτι θέλουν να το αποδείξουν, μιλάνε για μια κατα- σ κευασμένη υπόθεση, δηλαδή δτι δλα αυτά ήταν μέσα σε ένα σενάριο, ώστε τελικά οι Τομρκοινα πάρουν ένα μέρος της Κύπρου.

Εάν η γγεσία των Ενδιλων Δυνάμεων ήταν .εκ προθέσεως εντεταγμένη σε ένα τέτοιο πλανο, πώς εξηγείτε δτι οι πληροφορίες από σας που είχα- χε τις καβριες θέσεις, το Διοικητή της Κ.Π.Π. κ.λ.π. προς τις μονάδες, προς τη Επιτελεία, με έγγραφα, με σήματα, έκρουν τον κώδονα του κινδύνου, Διδτι εδώ έχουμε τδ εξής: Από τη μια μεριά να κρούεται ο κώδονας του κινδύνου από δργανα υπεύθυνα δτι επίκειται η απόβαση της Κύπρου, και από την άλλη να μην υπάρχει αντίδραση εκ μέρους των λαμβανόντων τα σήματα. Αυτδ πώς το εξηγείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ότι μπορείτε να φαντασθείτε μπορεί να είναι και σωστό.

Τι να σας πω:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ .Δεν το γνωρίζετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιάνης) Παρακαλώ τον κύριο Ζακολίκο να λάβει το λόγο.

2/3 σ XM 4.12.86

104

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Κυριε μάρτυς, δύο ερωτήσεις θα σας οδηγήσουν.

Γνωρίζατε την αποστολή του ΡΕΘΥΜΝΟΣ με μία δύναμη στρατιωτική που ξεκίνησε με αρχηγό τον Παπαποστόλου γιανα πάσι στην Κύπρο, γύρω στις 22 του μηνός;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ; Δεν ξέρατε δτι έφυγε ένα ολόκληρο βαπτόρι;

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί να το ξέρω;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Μα, ΚΥΠ δεν ήσαστε; Δεν γνωρίζατε δτι έφυγε μια ολόκληρη μονάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ θα παρακολουθεί τα καράβια;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ ; Μα, εδώ ήταν επιχείρηση για ενσχυση της υπόθεσης ιδτω των στρατιωτικών επιχειρήσεων. Δεν το ξέρατε σες;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό δεν με αφορά.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ; Πώς δεν σας αφορά; Ήσαστε στρατηγός.

ΜΑΡΤΥΣ: Σας λέω δτι δεν εκλήθην σε καμία σύσκεψη, πώς θέλετε να το ξέρω;

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Αρα, δεν ξέρατε τίποτα.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Κατέθεσε ο Παπαποστόλου εδώ, κυριε μάρτυς, δτι κατά τη διάρκεια που πήγαινε προς την Κύπρο, πήρε ένα σήμα συγκε

ΔΗ *ΔΗ* *ΡΣ*

3/3σ XM 4.12.86

105

κριμένο, το έχει αποστηθήσει το σήμα: "Γυρίστε προς τη Ρόδο για να υποστηρίξετε την κινδυνεύουσα από τους Τούρκους νήσο Ρόδο".

Και παρακάμπτει το ΡΕΘΥΜΝΟΣ κατ πηγαίνει στη Ρόδο. Αυτό το σήμα είναι προς το ΑΕΔ. Εσε~~ς~~ δώσατε ιάποια πληροφορία για ινδυνο της Ρόδου;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, καθόλου, πρώτη φορά το ακούω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Από πού μια τέτοια τρομερή απόρριψη πήρε ο αρχηγός ΑΕΔ ο Μπονάνος; Ποιδς μπορεί να του έδωσε μια τέτοια σοβαρή πληροφορία εκτός από την ΚΥΠ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ δχι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Από που αλλού μπορούσε να πάρει μια τέτοια σημαντική πληροφορία, που να αλλάξει δλη την εικόνα της επιχείρησης;

ΜΑΡΤΥΣ: Πού να ξέρω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δεν το ξέρετε, ούτε το διερευνήσατε μετά.

ΜΑΡΤΥΣ: Τώρα το ακούω από σας.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Δεν το ξέρατε καθόλου αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, καθόλου.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Κάτι άλλο θα σας ρωτήσω, γιατί εδώ ασχετά με την αξιοπιστία του Περδίκη, ο οποίος κατέθεσε σημαντικά πόργματα, έχει συγκεκριμένες φράσεις κατ συγκεκριμένα περιστατικά.

ελλαδ *ρ*

4/3 & XM 4.12.86

106

Λίθινο, λοιπόν, ο Περδίκης- από την κατάθεσή του σας διαβάζω-τα εξής:

Οτινάποια στιγμή τον κάλεσε η ΚΥΠ στο τηλέφωνο, στο Λονδίνο ο Περδίκης και βγήκε στο τηλέφωνο ο διευθυντής του γραφείου σας, κάποιος Αλεξόπουλος. Τον είχατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι το δνομα Αλεξόπουλος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Διευθυντής του γραφείου σας ήταν και δεν τον θυμάστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Διευθυντής του γραφείου μου δεν ήταν ο Αλεξόπουλος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ Του είπε: "Εέρεις δτι ο Βασιλιάς έφυγε από το Λονδίνο και πήγε στην Κύπρο;". Πραγματικά, -τώρα γελώ, του λέω ως δισχημη γλώσσα γιατί διαφέραμε κατά μια τάξη,

"Τι θέλατε εσείς με το Βασιλιά; Με το Βασιλιά ασχολείσθε λέει ο Περδίκης. Δεν πάει να σκοτωθεί ο Βασιλιάς; Ελληνας είναι και αυτός.

Αύριο βγαίνουν οι Τούρκοι στην Κύπρο και εσείς ασχολείσθε με το που πήγε ο Βασιλιάς; ". Του απαντά ο Διευθυντής σας: " Μου απαντά δτι δεν

ξέρει τόποτα ". Και του είπα- ο Περδίκης τώρα- " Να μου δώσεις τον

αρχηγό της ΚΥΠ". Πραγματικά έρχεται στο τηλέφωνο ο Σταθόπουλος και πριν προλέψω να του αναπτύξω τις πληροφορίες, αρχίσε να με κατσαδιάζει. Τι είναι αυτές που κάνεις, τι είναι αυτά που στέλνεις; Επεσες θύμα των Βρεταννικών υπηρεσιών πληροφοριών ήλπ. »

30

ΣΚ ΑΔΙ

3

(σ)
1/4 O A.M. 4-12-86

107

- Περδίκης : Μα στρατηγέ μου, απαντώ, εδώ είναι φως φανάρι οτι ξεκίνη
ο στόλος. Και μου λέει :
- Εσείς τα λέτε αυτά: Πάνε για ασκήσεις. Θα φθάσουν μέχρι έξω από τα
χωρικά ύδατα και θα γυρίσουν πίσω.
- Μακάρι, του είπα και εγώ.

Προσπαθώ να επικοινωνήσω με το γραφείο του Αρχηγού, όπου βρήκα τον
Παλαίνη και ο Παλαίνης έκανε το παλληνάρι και ο Περδίκης του έδινε
εντολές.

Αυτός διάλογος είναι ανύπαρκτος κύριε μάρτυς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ανύπαρκτος.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δηλαδή, γιατί θέλει να σας ενοχοποιήσει ο Περδίκης
τον ξέρετε τον Περδίκη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, τον ξέρω.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Γιατί θέλει να σας ενοχοποιήσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Μου ανέθεσαν, ως σωματάρχη, να κάνω ανάκριση για τον Περδίκη,
ο οποίος είχε συλλάβει τον στρατηγό Αρμπούζη κατά το πραξικόπημα του
Παπαδόπουλου.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Αυτό το ξέρουμε. Ξέρετε γιατί το θεωρώ σημαντικό;

Γιατί αν συνέβησαν αυτά ανατρέπεται για εικόνα που μας λέτε οτι εσείς
απλως δίνατε πληροφορίες, γιατί εδώ μπαίνετε σε αξολογηση πληροφοριών

CB JH BR

2/4 O.A.M. 4-12-86

108

Λέτε στον Περδίκη, πάνε για σκήσεις, το ξέρω εγώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν κοιτάξετε το ημερολόγιο θα δείτε ότι υπάρχει αξιολόγηση και εκεί θα δείτε ότι διαψεύδονται όλα αυτά.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Δηλαδή, αν έρθει κατ' αντιπαράσταση ο Περδίκης θα του πείτε ότι ποτέ δεν συνομιλήσατε;

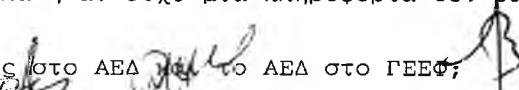
ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν θυμάμαι ποτέ τέτοιο πράγμα, ούτε είναι δυνατόν να έχω πει τέτοιο πράγμα, οταν έχω αυτά τα στοιχεία εδώ, να του πω τι λέτε κύριε Περδίκη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ο μάρτυς είπε δεν θυμάμαι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Οχι, δεν επικοινώνησε είπε. Αυτό είναι σημαντικό πράγμα, δεν είναι απλό.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, κύριε, δεν επικοινώνησα. Δεν μπορεί να έχω πει τέτοια πράγματα εγώ. Αποκλείεται.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Βαρχά να λάβει το λόγο.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, έχω δύο ερωτήσεις για να δω πως εργαζόσαστε. Εσείς μας δώσατε εδώ μια εικόνα ότι είσαστε κάπως ανεξάρτητο σώμα και δεν συνεργαζόσασταν με τις μονάδες. Με ενδιαφέρει για το ιλιτιμάκιο της ΚΥΠ. Το ιλιτιμάκιο της ΚΥΠ που ήταν στην Κύπρο δεν είχε συνεργασία με το ΓΕΕΦ; Δηλαδή αν είχε μια πληροφορία δεν θα έπρεπε να τη στείλει σε σας και σεις στο ΑΕΔ ο ΑΕΔ στο ΓΕΕΦ;

3/4 Ο.Α.Μ. 4-12-86109

ΜΑΡΤΥΣ: Απευθείας θα την δώσει στο ΓΕΕΦ την πληροφορία μάχης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σας το λέω, γιατί ο αύριος Κούρτης μας είπε ακριβώς τα αντίθετα, και μάλιστα οταν είχε συλλάβει η Εθνική φρουρά έναν Τούρκο επίλαρχο και δεν είχαν τούρκο μαθήτα τον ανακρίνουν και ζητήθηκε η συμπαράσταση της ΚΥΠ τον ανέκρινε ο αύριος Σημαιοφορίδης και τον ρώτησα εγώ προσωπικά: Ότι έμαθες τα είπες στο Α2 γραφείο του ΓΕΕΦ; Οχι μου είπε, γιατί δεν με ρώτησαν και ούτε είχα και υποχρεώση. Εγώ τα έστειλα επάνω.

ΜΑΡΤΥΣ: Εάν παρέλειψε αυτός, είναι άλλο θέμα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πάντως ήταν καθήκον του αλιμακίου. Γιατί εκτός από όλα αυτά, μας είπε ότι βρήκε ένα σχέδιο επιχειρήσεων - δεν εχει σημασία ποιό ήταν - το οποίο ούτε αυτό το έδωσε στην εθνική φρουρά.

ΜΑΡΤΥΣ: Καλά αυτό το έστειλε για να πάει στην Γενεύη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Πάντως εσείς μας λέτε ότι, καθήκον του αλιμακίου, ήταν να συνεργάζεται με την φρουρά και να δίνει τις πληροφορίες.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σας ρωτήσε συναδελφός μου πριν, αλλά νομίζω ότι δεν ολοκληρώθηκε η απάντηση, τουλάχιστον εγώ δεν έλυσα τις απορίες μου.

Έγινε ανταλλαγή αιχμαλώτων. Το ξέρετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Το πληροφορήθηκα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Δηλαδή εμε~~ς~~ δώσαμε περισσότερους και προμε λιγότερο~~ς~~

4/4 O = A.M. 4-12-86

110

τερους;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ πληροφορήθηκα ότι έγινε ανταλλαγή αιχμαλώτων. Το πόσους δώσαμε και το πόσους πήραμε δεν ήταν δικό μου θέμα, δεν το έμαθα εγώ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Λέω αν το ξέρετε, γιατί τουλάχιστον εμένα με απασχεί λεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον αύριο Παυλίδη να λάβει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε μάρτυς, θέλω να σας μεταφέρω την εντυπωσία μου. Εγώ φανταζόμουν ότι ο Αρχηγός της ΚΥΠ είναι πανίσχυρος στον γενικότερο ιρατικό μηχανισμό. Προ καιρού πέρασε από τη Βουλή νομο-

σχέδιο αναφερομένο στην μετονομασία της ΚΥΠ από ΚΥΠ σε ΕΥΠ.

(30) 1/3 Η Γ.

(θ.Σ.)

4-12-86

III

Σε ένα λοιπόν, δημοκρατικό καθεστώς παραμένει ένας τέτοιος

αξιωματούχος ισχυρός . Σε ένα καθεστώς όπως αυτό της επταετίας, φαντάζομαι ότι είναι ισχυρότερος απ' ότι σήμερα . Εσείς μου δώσατε την εικόνα ενός γραφειοκράτη . Διεκπεραιώνει απλώς και μόνο .

MARTYS . Να σας απαντήσω . Κατά την περίοδο αυτή εγώ δεν ασχολήθηκα

με την παρακολούθηση πολιτών για αντικαθεστωτική δράση . Ξεχνάτε

ότι είχαν ιδρυθεί τα γραφεία ΕΑΤ-ΕΣΑ και τα ανακριτικά γραφεία του

Μαλιού και του Μπαμπαλη , τα οποία έκαναν τις ανακρίσεις *στη δευτερεύουσα*

πολιτολόγηκαν με τη συστερέωση . Εμένα η κύρια προσπάθειά μου ήταν η συλ

λογή πληροφοριών και η αντικατασκοπεία , παρακολούθηση πρεσβειών κ.λτ

δεν ασχολήθηκα με αυτά τα θέματα . Γι' αυτό το λόγο λοιπόν γιατί να

μου έχουν εμπιστοσύνη αφού την ιστορία αυτή την εύχαν αναλάβει αυτοί

Επίσης πρέπει να σας πω ότι επί 7ετίας η ΚΥΠ είχε αναλάβει

και μια άλλη αποστολή την παρακολούθηση του κρατικού μηχανισμού .

Και τι εσήμαινε αυτό , Εσήμαινε ότι ένας ταγματάρχης ορίζετο σε

ένα Υπουργείο , άλλος σε άλλο και ουτός κάθε εξής . Εκεί αυτός εύρι-

σκε τους συνηθισμένους πληροφοριοδότας και από αυτόν εξηρτάτο η

τύχη των υπαλλήλων .

Και λέγω εγώ τι σχέση έχει η δική μας υπηρεσία με αυτή

τη δουλειά . Και κινώ τη δικαδικασία συνεννοούμε τον τότε Υπουρ-

2/3 Η.Γ.

(Θ.Σ.)

4-12-86

112

γό Δημοσίας Τάξεως τον ι.Τσουμάνη, τονίζοντας να φύγει από μένα αυτή η ευθύνη. Και φθάσαμε στο σημείο στο τέλος να έχει διευθετηθεί αυτό το θέμα. Είχε απομείνει η υπογραφή της τροποποίησης του νόμου.

Πιστεύω απολύτως ότι η ΚΥΠ δεν πρέπει να ασχολείται με το εσωτερικό. Και όταν ήμουν στην υπηρεσία εκάλεσα και τους συνεργαζομένους των υπηρεσιών πληροφοριών των συμμάχων χωρών και μου έφεραν τους ιδρυτικούς νόμους των χωρών¹ και εμελέτησα πώς ο καθένας έχει οργανώσει την υπηρεσία του.

Είδα λοιπόν, στο σύνολο, ότι η υπηρεσία πληροφοριών δεν ασχολείται με το εσωτερικό. Στην Γερμανία π.χ. υπάρχει η υπηρεσία προστασίας συντάγματος η οποία ασχολείται από τα σύνορα και στο εσωτερικό και η υπηρεσία πληροφοριών η οποία ασχολείται από τα σύνορα και έξω. 'Ότι έρχεται απ'έξω το παραλαμβάνει η υπηρεσία προστασίας συντάγματος.

Κατόπιν τούτου η υπηρεσία μου, όπως είπατε παντοδύναμος, θέλει και μια απομυθοποίηση κάποτε. Οι δυνατότητες της υπηρεσίας πληροφοριών της δικής μας τουλάχιστον - μιλώ για την εποχή τη δική μου, δεν ξέρω τώρα τι γίνεται - ήταν πολύ περιορισμένες.

Γιατί; Διότι το προσωπικό που έχει η ΚΥΠ δεν είναι παρά κατά μέσον

Ε.Α.Δ.

Ε.Α.Δ.

3/3 Η.Γ.

(θ.Σ.)

4-12-86

113

όρουν απόφοιτοι γυμνασίου διορισμένοι κατά το γνωστό τρόπο .

Δεύτερον, οι αξιωματικοί οι οποίοι τοποθετούνται εκεί έρχονται για δύο χρόνια και είναι άπειροι , ότι μάθουν εκεί και μπορούν να αρχίσουν να κάνουν κάτι, πρέπει στα 2-3 χρόνια να φύγουν . Και επί πλέον για τη δουλειά αυτή, αντικατασκοπείες και όλα τα άλλα, διορίζεται ένα προσωπικό από τα σώματα ασφαλείας . Παίρναμε τότε ένα αριθμό χωροφυλάκων και αξιωματικών και ένα αριθμό αστυφυλάκων και αξιωματικών . 'Όταν από έναν, που έχει 10 του ζητήσεις 2, θα σου στείλει τους καλύτερους ; Ασφαλώς όχι .

Με αυτούς, λοιπόν, εκαλείτο η υπηρεσία να κάνει σχεδόν την ίδια δουλειά που κάνει η ΥΠΕΑ χωρίς δύμας να έχει αυτή τη δυνατότητα . Είπα λοιπόν ότι και εμείς πρέπει να κάνουμε το ίδιο , για να είναι πράγματικά εθνική υπηρεσία πληροφοριών , να μην ασχολείται η ΚΥΠ καθόλου με το εσωτερικό και να αναλάβει αυτή την ευθύνη το υπουργείο Δημόσιας Τάξεως , η ΥΠΕΑ δηλαδή . Τότε θα δείτε ότι η ΚΥΠ είναι μια υπηρεσία, την οποία θα εμπιστεύεται όλος ο κόσμος και δεν θα την θεωρεί ότι είναι μια σκοτεινή δύναμη με δλες αυτές τις διαστάσεις που ακούμε κάθε μέρα .

Αυτές ήταν οι απόψεις μου . Γι' αυτό και βλέπετε ότι δεν έχω ασχοληθεί με τίποτα από αυτά .

στη (3η) 1/276

3Η

1/3ΑΚ

ΒΠ

4.12.86

114

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κατ' αρχήν πρέπει να σας πω, ότι εγώ δεν
διατυπώνω την άποψη ότι έχετε ασχοληθεί. Ομιλώ περί της υπηρεσίας.

Και εσάς σας βλέπω σαν υπηρεσιακό παράγοντα. Κάποια στιγμή εκλή-
θητε να διευθύνετε αυτή την υπηρεσία. Ποιόν διαδεχθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Ρουφογάλη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο Ρουφογάλης ήταν άνθρωπος του Παπαδόπουλου.

Το ~~αλτετ~~ ^{εδώ} του Παπαδόπουλου. Ο Παπαδόπουλος λοιπόν, που θεωρείται
καθεστώς ηπιότερο του Ιωαννίδη είχε επί κεφαλή, της ΚΥΠ το ~~αλτετ~~
^{εδώ} _{του}, ο Ιωαννίδης ποιόν θα είχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Ιωαννίδης είπαμε πήρε τις υπηρεσίες αυτές από την ΚΥΠ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ακούστε να σας πω, εδώ ήλθατε να μας δια-
φωτίσετε. Αν θέλετε να παρουσιάσετε τον εαυτό σας σαν διεκπαιρεωτή
υποθέσεων
είναι δικαιώμα σας. Αλλά θα σας πληροφορήσω, ότι από την γνώση των
πραγμάτων που έχω αποκτήσει σαν μέλος αυτής της επιτροπής και
από άλλες περιπτώσεις, εγώ τουλάχιστον δεν μπορώ να το δεχθώ.

Εγώ σας φαντάζομαι να μπαινοβγαίνετε στο οποιοδήποτε γραφείο, την
οποιαδήποτε ώρα με την άνεση που δεν είχε καινείς άλλος επί στρα-

τιωτικού καθεστώτος. Σας φαντάζομαι να πηγαίνετε χέρι-χέρι τις
πληροφορίες σε Μπονάνους, κυρίως σε Ιωαννίδη τον κοινούντα πάντα,

στις 22/12/86

2/3AK

BP

4.12.86

115

και δεν μπορώ να δεχθώ πληροφορίες επί ευός τόσο σοβαρού θέματος
να τις λέτε σήμερα και να τις ξεχνάτε αύριο. Αυτό δεν μπορώ να
το δεχθώ, όχι σαν μέλος του Κοινοβουλίου αλλά σαν απλός πολίτης.

MAPΤΥΣ: Μην το δέχεσθε. Αλλά εγώ σας λέω ότι οι πληροφορίες διε-
βιβάζοντο όπως έπρεπε να διαβιβάζονται. Το χέρι-χέρι δεν είναι
νομίζω σωστή μέθοδος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι όμως κάτι που το εφαρμόζετε στην πρά-
ξη.

MAPΤΥΣ: Δεν ξέρω αν το εφαρμόζουν, εγώ πάντως σας είπα τι έκανα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κλιμάκιο ΚΥΠ είχατε στο Δονδίνο;

MAPΤΥΣ: 'Οχι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στην Κύπρο πήγατε ποτέ;

MAPΤΥΣ: Πήγα το 1964-66 ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: 'Οχι, εννοώ όσο είσαστε αρχηγός της ΚΥΠ.

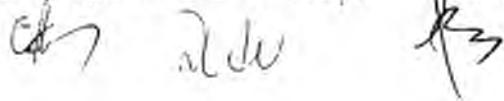
MAPΤΥΣ: 'Οχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Τι καθήκοντα είχατε τότε;

MAPΤΥΣ: Διευθυντής 2ου Επιτελικού Γραφείου της Ανωτάτης Στρατιω-
τικής Διοικήσεως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: 2ο Γραφείο. Γι' αυτό τον ρότο σα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Το κλιμάκιο ΚΥΠ Κύπρου, ήταν τηνότης της

3/3AKΒΠ4.12.86116

προπαρασκευής του πραξικοπήματος Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η ΚΥΠ δεν ήξερε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ο αύριος Ράλλης έχει το λόγο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε Σταθόπουλε από την αρχή μέχρι τώρα ισχυρί-

ζεσθε ότι είχατε σαν αποστολή την συλλογή πληροφοριών από το εξω-

τερικό. Από αυτά τα ταξίδια του κυρίου Σίσκο, Λονδίνο- 'Αγκυρα-

Αθήνα , δόλους αυτούς τους αύκλους που έκανε, τι έχετε πληροφορηθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Τίποτα απολύτως.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Για σας δηλαδή έκανε τουρισμό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήρθα εγώ σε επαφή με το Σίσκο. Ο Σίσκο ήρθε σε επαφή

με εκείνους που ήρθε. Εμένα δεν μου είπαν τι είπε ο Σίσκο με τον

Ιωαννίδη ή με οποιονδήποτε άλλον συναντήθηκε.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δεν ήταν στο ενδιαφέρον σας αυτές οι αινήσεις

του κυρίου Σίσκο;

ΜΑΡΤΥΣ: Να παρακολουθήσω εγώ τι λέει ο αύριος Σίσκο με τον Ιωαννί-

δη;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Τι είπε στο Λονδίνο ή στην Αγκυρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω.

4/3AK

ΒΠ

4.12.86

117

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Εκεί ο ακόλουθος δεν σας είπε τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα δεν έχει και υπερφυσικές δυνάμεις ο ακόλουθος εκεί και μάλιστα στην Τουρκία

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Σεις δεν ενδιαφερθήκατε καθόλου για τις κινήσεις του αυρίου Σίσκο;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι. Αφού ο κύριος Σίσκο κινείται και έρχεται σε επαφή με τους δικούς μας τι δουλειά έχω εγώ να παρακολουθώ τι κάνει ο κύριος Σίσκο;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Συν αυτιέται με τον κύριο Ετσεβήτ στο Λονδίνο....

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω εγώ όργανο στο Λονδίνο.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Εδώ λέτε ότι σας τηλεφώνησε ο κύριος Περδίκης.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι όργανο δικό μου. Είναι όργανο του ΓΕΕΘΑ.

(3AK)

1/4 ζ (Γ.Π.) 4-12-86
118

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Από το εξωτερικό από που παίρνατε πληροφορίες;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τους στρατιωτικούς ακολούθους, από τις πρεσβείες.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Τότε δεν τους ρωτήσατε αυτούς τους ανθρώπους;

ΜΑΡΤΥΣ: Τι να τους ρωτήσω; Τί είπε ο Σίσιο;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δεν σας ενδιαφέρει τί έκανε ο Σίσιο εκεί πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή είναι διπλωματική δραστηριότητα τί θέλωγά να μπω στη μέση; Και με τί δυνατότητες δηλαδή; Αφού δεν είνα δινατότητες;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ:

Κύριε Σταθόπουλε ερώταστε στον ανώτατο βαθμό του στρατεύματος, την βαθμό του αντιστράτηγου. Είσαστε σ' αυτή την καίρια θέση που ήταν η σημασία έχει η συλλογή πληροφοριών, και η εκτίμηση βέβαια και από εσάς και σε εκείνους που είχαν την ευθύνη να κάνουν καλύτερη εκτίμηση από την δική σας.

Και είπατε στον κύριο Μπιονάνο- έτσι μας είπατε εδώ- τηλεφωνήσατε στις 17 Ιουλίου του 1974 να κάνει επιστοάτευση. Πώς το θγάλατε αυτό να κάνει επιστράτευση;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τις εκτιμήσεις λόγω των επιπτώσεων ...

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Από τις πληροφορίες που είχατε .

ΜΑΡΤΥΣ: Με συγχωνεύτε από εκτίμηση^θ δεν ήταν από πληροφορίες.

Γράφει ο ίδιος

θ

ΔΙΑ Ζ

2/3 Σ

(Γ.Π.)

4-12-86

119

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Από εκτίμηση ωραία. Και εδώ εκεινήθη ένας ολό-
αληδος γνωμονικός ΕΕωτερικών της μεγαλύτερης δύναμης του κόσμου
ο οποίος έχει στην επιρροή του το ιώνιο λόγο "Κύπρος-Τουρκία-Ελλά-
δα-Αγγλία" και πάει στην Αγγλία, πάει στο Λονδίνο πάει στην Αγκυ-
ρα πάει στην Αθήνα εδώ, τίποτε εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχα δυνατότητα να παρακολουθήσω.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δεν είχα την δυνατότητα.

Δεν μπορώ να καταλαβω ποιά αποστολή είχε αυτή η υπηρεσία
σας. Ή αν συμβαίνει κάτι άλλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Άλλο αποστολή και άλλο δυνατότητα να έχω για πληροφορίες.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Με συγχωρείτε ποιά αποστολή είχε αυτή η υπηρεσία
σας να γίνεται πόλεμος και αυτή η υπηρεσία να έχει απομονωθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Και ποιός φταίει για αυτό;

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Εγώ ρωτάω εσάς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν φταίω εγώ. Εγώ ένανα την δουλειά μου. Συνέλεγα πληρο-
φορίες και τις διαβίβαζα κανονικά.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Δηλαδή τώρα θα με εξαναγκάσετε αφού δώσετε αυτή
την απάντηση, να σας κάνω μια άλλη ερώτηση και να σας πω ότι

σκόπιμα αυτοί που διοικούσαν τότε τον στρατό, τις ενοπλες Αυ-

νόμεις γενικά και την Ελλάδα ολόκληρη με εκείνο τον τόπο που

3/3 (Γ.Π.) 4-12-86
120

τον διοικούσαν σκόπιμα είχαν απομονώσει αυτή την υπηρεσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν την είχαν απομονώσει. Επικοινωνούσε και έστελνε πληρο-

φορίες κανονικά. Εγώ ένα ολόκληρο τόμο έχω στείλει.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Σας απομόνωσαν υονάχα σε πληροφορίες από το εξω-

τεοικό και μόνο απ'εκεί και ούτε δυνατότητα να έχετε πληροφορίες

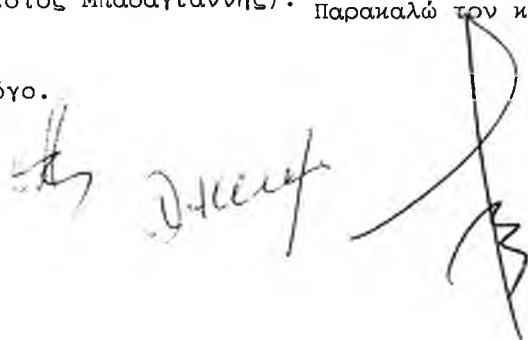
από το εξωτερικό σας άφηναν. Σας ευχαριστώ πολύ.

ΜΑΡΤΥΣ: Από το εξωτερικό είναι πολύ περιορισμένες οι δυνατότητες

της ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Παγορόπουλο

να λάβει το λόγο.

4/3 (Γ.Π.) 4-12-86
121

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς είπατε ότι στις 19 το βράδυ, που ήλθε εκείνο το σήμα, δηλαδή ότι σας ειδοποίησε ο πλοιάρχος κ.λ.π. είχατε μια επικοινωνία με τον αύριο Μπονάνο.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι στις 19, στις 18. Νομίζω πως ήταν 18.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Στο οποίο του είπατε

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είπα εγώ, με εζήτησε διότι είχε πάει σήμα που έλεγε ότι η προετοιμασία είναι έτοιμη να επιβιβασθούν κ.λ.π.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Συγγνώμη αύριε Παγορόπουλε που σας διακόπτω για να διορθώσω, στις 19 τοινηνός είπε ότι έγινε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Από ότι θυμάμαι εγώ είχατε πει ότι έγινε στις 19.

ΜΑΡΤΥΣ: Είπα στις 18.

ΣΠΥΡΙΔΩΝ ΡΑΛΛΗΣ: Το έχω γραμμένο.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι λάθος. Στις 19 είπα ότι φορτώθηκε το βράδυ το άλλο συγκρότημα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Τέλος πάντων. Σεις επιμένατε ότι οι Τούρκοι θα κάνουν απόβαση στην Κύπρο. 'Ετσι; Ο αύριος Μπονάνος δεν σας έδωσε καμμία απάντηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν του είπανότι θα κάνουν απόβαση. Προσέξτε.

[Handwritten signatures]

5/32 (Γ.Π.) 4-12-86
122

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ, Όχι ότι κάνουν απόβαση. Ότι θα κάνουν απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: Ούτε ότι θα κάνουν απόβαση. Η στιχομυθία έγινε ως εξής και την επαναλαμβάνω. Μου λέει "τι πράγματα είναι αυτά;"

Οι πληροφορίες δηλαδή. Του λέω κύριε αρχηγέ, ξέρετε από που προέρχομαι και δεν έχω διασυρθεί μέχρι τώρα. Εγώ μου λέει, θέλω συγκεκριμένα πράγματα. Τι θέλετε να πάω στην ~~πόλη~~; του λέω. Έχου λέω κύριε αρχηγέγιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων; Τι περιμένετε;/
Και εκεί σταματάει.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Δηλαδή είχατε μια ανησυχία πλέον εσείς, είχε γίνει η πεποίθησή σας δηλαδή ότι θα κάνουν απόβαση οι Τούρκοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Η συλλογή πληροφοριών έλεγε ότι οι Τούρκοι ετοιμάζονται ακόμη οι δυνατότητες είναι ...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς δεν παίζουμε με τις λέξεις.

Από τη στιγμή που λέτε εσείς στον αρχηγό των ενόπλων δυνάμεων γιατί δεν ενεργοποιείτε την αίθουσα επιχειρήσεων ...

ανάλυση και

ΜΑΡΤΥΣ: Για να κάνω/εκτίμηση των πληροφοριών. Εκεί γίνεται η εκτίμηση των πληροφοριών.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μόνο γι' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι. Βεβαίως.

etn

εγ) *etn*

etn

(35) 1/3 Z ΦΚ 4.12.86

123

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μα, είπατε και προηγουμένως ότι του είπατε να κάνει και επιστράτευση κάτω στην Κύπρο, για να μπορέσει να επανδρώσει τις δυνάμεις, για να ξαναγίνουν αξιόμαχες.

ΜΑΡΤΥΣ: Να κάνει επιστράτευση, διότι με την κατάσταση που υπάρχει...

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σύμφωνοι, για να γίνουν οι δυνάμεις αξιόμαχες. Δηλαδή, θέλω να πώ το εξής: Είχε γίνει πεποίθηση σε σας ότι θα κάνουν κάποια επέμβαση οι Τούρκοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Με ανησυχούσε πολύ.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Θραίκα, συνεννοήθηκαμε τώρα. Ανησυχούσατε πάρα πολύ.

ΜΑΡΤΥΣ: Άλλα, να διευκρινίσω: Εδώ εκτιμούμε τις δυνατότητες του εχθρού, όχι τις προθέσεις. Οι δυνατότητες του εχθρού ήταν ότι μπορούσε να κάνει απόβαση. Μπορεί να έφθανε ο Τούρκος μέχρι απέξια και να γύριζε πίσω, όπως γύρισε την άλλη φορά. Άλλο η πρόθεση, αλλο η δυνατόπητα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, με συγχωρείτε, είσθε αξιωματικός. Αν είχατε την ευθύνη εσείς θα θεωρούσατε εφόσον σας είχε γίνει μια πεποίθηση ότι κάτι θα κάνουν οι Τούρκοι, ότι θα έπρεπε να περνατε ορισμένα μέτρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε δημιουργηθεί μια απειλή.

*th**Δημήτρης Παγορόπουλος**Δημήτρης Παγορόπουλος*

2/3 Z ΦΚ 4.12.86

124

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Σύμφωνοι, θα μας περνάτε όμως ορισμένα μέτρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Ο κ. Μπονάνος δεν σας έδωσε απόλυτη σημασία
και από ότι βλέπατε και εσείς δεν έπαιρνε αυτά τα ορισμένα
μέτρα. Εσείς, ο ανησυχών Αρχηγός της ΚΥΠ, πήγατε να βρείτε τον
Ιωαννίδη, όπως πήγατε για να μάθετε, όπως είπατε προηγουμένως,
τι έγινε με το Μακάριο; Πήγατε στον Ιωαννίδη να του πείτε - γιατί
αυτός ήταν ο ισχυρός άνδρας... έτσι δεν είναι; - τι γίνεται εδώ
έχουμε αυτές τις πληροφορίες τις είπε ο Μπονάνος, τις ξέρεις
τι θα κάνουμε; Τι κάθεστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή την έρευνα θα έκανα εγώ, τι ξέρει ο ένας και άλλος;
Εγώ τη δουλειά μου έκανα. Τι δουλειά είχα να πάω στον Ιωαννίδη,
Αλλοιόμονο, αν κάθε τόσο πήγαινα στον Ιωαννίδη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, σας ρωτάω κατ' αρχήν; Πήγατε
στον Ιωαννίδη;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν πήγα, όχι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Οσον αφορά τώρα, το ότι κάνετε τη δουλειά
σας, ένας στρατηγός Αρχηγός της ΚΥΠ πέρα από τα καθήκοντα,
όπως πολύ σωστά σας είπε ο κ. Παυλίδης, του διεκπεραιωτή εγγράφων,
δεν ανησυχεί, δεν πάει στην ηγεσία - γιατί και αυτός είναι μέσα

124 124

3/3 Z ΦΚ 4.12.86

125

στην ηγεσία - δεν πάει να δεί κάποιον για να δεί τι γίνεται;

Πώς ανησυχήσατε και πήγατε, όπως λέτε, το απόγευμα του πραξικο-
πήματος κατά του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχαμε τηλεφωνική επικοινωνία. Δεν πήγα.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Οχι, είπατε ότι πήγατε στον Ιωαννίδη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πήγατε στον Ιωαννίδη, στο ΕΑΤ-ΕΣΑ.

ΜΑΡΤΥΣ: Συγγνώμη, νόμιζα ότι λέτε άλλο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πώς πήγατε εκεί να πληροφορηθείτε και
δεν πήγατε στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων να δείτε τι γίνεται;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήταν κανένας εκεί. Είχαν τη δεξιάση στον Αγ.Ανδρέα.

Γι' αυτό σας είπα ότι δε βρήκα κανένα. Δεν πήγατα εγώ κατ' ευθείαν
για τον Ιωαννίδη.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε μάρτυς, δεν πρόκειται να σας κατη-
γορήσει κανείς, αν πήγατε, ή αν δεν πήγατε στον Ιωαννίδη. Εγώ
ρωτάω το εξής: Εσείς ως ανώτατος αξιωματικός και Αρχηγός της
ΚΥΠ, ο οποίος βλέπετε ότι δεν λαμβάνουν υπόψη οι άλλοι, αυτά
που εσείς τους πάτε δεν έπρεπε να πάτε να κρούσετε τον κώδωνα
, του αινδύνου σε κάποιον;

ΜΑΡΤΥΣ: Τότε θα έπρεπε όλοι οι σωματάρχες να πηγαίνουν επάνω
και να λένε "τι κάθεστε και κάνετε". Εγώ θα υποδείξω στον προ-

στην αυτού της ημέρας

4/3 Z ΦΚ 4.12.86

126

στάμενο τι θα κάνει;

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Πέστε μου και ιάτι άλλο: Ο διευθυντής του γραφείου σας, όταν ήσασταν Αρχηγός ΚΥΠ, πως ελέγετο; Μή μου πείτε ότι δε θυμάστε το διευθυντή του γραφείου σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο υποδιευθυντής ήταν ο Δουζίνης, και ο Μητσόπουλος ο Ανδρέας.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Μητσόπουλος.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Γιατί προηγουμένως μου έκανε εντύπωση δε θυμόσαστε τον ταγματάρχη...

ΜΑΡΤΥΣ: Αλεξόπουλο, μου είπαν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Το όνομά του ήταν Μητσόπουλος;

ΜΑΡΤΥΣ: Η μνήμη ξέρετε...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ.Ντεντιδάκη να λάβει το λόγο.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ: Στρατηγέ είναι δεδομένο ότι το 1/3 της νήσου Κύπρου αυτή τη στιγμή το κατέχουν οι Τούρκοι. Και κινδύνεψε την εποχή εκείνη, ίσως, να χάσουμε και ορισμένα νησιά του Αιγαίου.

Ασφαλώς από παραλείψεις αδικαιολόγητες οι κακές ενέργειες της τότε στρατιωτικής ηγεσίας. Σας ρωτώ λοιπόν: Αν αυτές οι ενέργειες ή

επί Ρώμη

5/3 Ζ ΦΚ 4.12.86

127

παραλείψεις έγιναν από πρόθεση είναι προδοσία, αν έγιναν όχι από πρόθεση, είναι ηλιθιότητα. Πού τους κατατάσσετε εσείς;

Αυτό θέλω να μου πείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ηλιθιότητα.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΝΤΕΝΤΙΔΑΚΗΣ: Αυτό θέλω, τίποτε άλλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Μπλέτσα να πάρει το λόγο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε μάρτυς, το πραξικόπημα κατά Μακαρίου πότε το πληροφορηθήκατε; Θέλω να το πείτε αλλη μια φορά. Εχω σημειώσει τι έχετε καταθέσει.

(3θ)

(32) 1/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

128

ΜΑΡΤΥΣ : Με πήρε ο στρατηγός Μπονάνος το πρωτό της 15ης στις 09.00 η ώρα περίπου, ότι είχα πάει στο γραφείο δηλαδή και μου λέει : "Τί νέα έχουμε;" Και του λέω : Κύριε προχηγέ, δεν έχω ακόμη ενημερωθεί. "Τί νέα έχουμε από την Κύπρο;" Σας είπα-του λέω - ότι δεν έχω ενημερωθεί. "Για μάθε." Και μου άλεινει το τηλέφωνο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Τί νόημα είχε η ερώτηση για την Κύπρο, αν μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Κάτι ήξερε φαίνεται και δεν μου είπε εμένα τίποτα.
Μου είπε "μάθε".

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Εσείς τί ξάνατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Πήρα εν συνεχεία τον αρμόδιο να με συνδέσει και μου λέει : "Είναι κομμένη η γραμμή." Και τον ρωτώ. Πού, εκεί ή εδώ; Μου λέει : "Εκεί."

Την ώρα που μιλάω εγώ, μου έρχεται το σήμα της δικής μας πρεσβείας στη Λευκωσία, προς το Υπουργείο Εσωτερικών, κοινοποίηση σε μένα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Τότε το μάθατε.

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι, ακριβώς.

2/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

129

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Μετά πήγατε στον Ιωαννίδη στην ΕΣΑ;

ΜΑΡΤΥΣ : Το απόγευμα πήγα. Πέρασα με τον τρόπο που σας είπα
ότι πέρασα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Αυτό είναι θέμα προσωπικό ναι δεν έχω
άλλη ερώτηση να κάνω.

Πήγατε λοιπόν στην ΕΣΑ, δηλαδή σε άλλο χώρο από τον χώρο
του γραφείου σας. 'Άλλος χώρος, έτσι δεν είναι; Τι πήγατε να κά-
νετε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ : Είχαμε πάει στον Άγιο Ανδρέα. Γύρναγα, για να πάω
στην υπηρεσία μου. Μπαίνω μέσα στο επιτελείο, για να μάθω καμιά
εξέλιξη.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Και δεν βρήκατε κανέναν....

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν βρήκα κανένα ναι πήγα στον Ιωαννίδη.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Τι θα μαθαίνατε από εκεί; Γιατί πήγατε
εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ : Πού, στον Ιωαννίδη;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Ναι.

ΜΑΡΤΥΣ : Μα, αφού αυτοί είχαν κάνει το πραξικόπημα. Μπορούσα να
μάθω από αυτούς τις εξελίξεις.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Ναι.

3/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

130

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Αυτό, το ότι είχαν κάνει αυτοί το πραξικόπημα, πότε το μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ : Υπελόγισα ότι αυτοί θα ήταν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Υπολογίσατε την ίδια μέρα που έγινε το πραξικόπημα, όχι σήμερα.

ΜΑΡΤΥΣ : Ποιός θα το έκανε εν ανγούια του Ιωαννίδη αυτό το πραξικόπημα; Έτσι εξετίμησα. Λογικό ήταν.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : "Αφού" - λέτε - "έγινε πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, ποιός θα είναι στην υπόθεση;" Ο Ιωαννίδης."

ΜΑΡΤΥΣ : Είχε προηγηθεί η επιστολή του Μακαρίου και λοιπά, μλπ.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Είπατε, λοιπόν, εσείς, που δεν είχατε καμιά πληροφορία ότι σχεδιάζεται ενέργεια κατά Μακαρίου, ούτε σαν άτομο, ούτε σαν Έλληνας, ούτε σαν αξιωματικός, ούτε σαν υπηρεσία.

Έτσι δεν είναι; Καμιά απολύτως.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Ούτε από την Κύπρο ούτε από την Ελλάδα, τίποτα, ήσαστε εν αγνοίᾳ.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Γίνεται το πραξικόπημα και πάτε στον Ιωαννίδη, επειδή δεν βρήκατε τους άλλους. Είπατε, όπως μας λέτε; Ποιός

4/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

131

αλλος θα το έκανε αυτό; Μόνο ο Ιωαννίδης.¹¹ Είναι αυτό που λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Και του είπατε τί του Ιωαννίδη; Του δώσατε συγχαρητήρια για τη διάσωση του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ : Για τη διάσωση του Μακαρίου μάλιστα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Δηλαδή πιστεύατε ότι ο Ιωαννίδης συνήργησε στη διάσωση του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω, εγώ το είπα ως γεγονός. Δεν είπα ποιος φταίει γιατί δεν σκοτώθηκε.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Μα εδώ λέτε ότι αμέσως το μυαλό σας πήγε ότι αυτή την ενέργεια την έκανε ο Ιωαννίδης. Πήγατε να του δώσετε συγχαρητήρια, γιατί διασώθηκε ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν πήγα να του δώσω συγχαρητήρια. Η κουβέντα ήρθε περί του Μακαρίου και εκεί είπα : "Συγχαρητήρια, γιατί διεσώθη αυτός ο άνθρωπος ο οποίος αν σκοτωνόταν από ελληνικά χέρια αυτό θα είχε δυσμενείς επιπτώσεις στις σχέσεις ελληνικού λαού και..."

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Σας είπε τίποτε σ' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι, τίποτε, ετελείωσε η κουβέντα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Ο Παλαΐνης....

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν εκεί ο Παλαΐνης.

W.W. R.B.

5/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

132

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ : Ο Παλατίνης κατέθεσε ενόρκως όπως εσείς . . .

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν εκεί ο Παλατίνης.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ : Μα , ο Παλατίνης σας είδε με τα μάτια του
και το κατέθεσε ενόρκως .

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ήταν ο Παλατίνης εκεί .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ : Θα του το είπε ο Πηλικός .

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν ξέρω .

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ : Μας είπε ότι φιλήσατε σταυρωτά τον Ιωαννίδη
και του είπατε αυτό : "Λύσατε, ~~ματρατηγέ~~, ένα μεγάλο πρόβλημα ."

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι .

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ : Το διαψεύδετε λοιπόν .

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα .

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ : Και η τελευταία ερώτηση : Ο άμεσος προϊστά-
μενός σας ποιός ήταν , κύριε μάρτυς , ο μετά από σας ; Που υπήγεστο
εσείς ;

ΜΑΡΤΥΣ : Κανονικά στον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως αλλά εν καιρώ
πολέμου στον αρχηγό ΓΕΕΘΑ .

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ : Αρχηγός ΓΕΕΘΑ σημαίνει Γαλατσανός .

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι Μπονάνος .

6/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86

133

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Στον τότε αρχηγό ΑΕΔ λοιπόν.

МАРТЫ : Нат.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Τι θα πει "κανονικά"; Ο νόμος τι έλεγε;

Πού υπάγεσθε σεις;

ΜΑΡΤΥΣ : Εν καιρώ πολέμου στον αρχηγό Ευόπλων Δυνάμεων.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ : Καὶ εν μη πολέμω;

ΜΑΡΤΥΣ : Στον Πρόεδρο της Κυβερνήσεως.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΑΛΕΤΣΑΣ : Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (χρήστος Μπασαγιάνης) : Παρακαλώ του κύριο Γιατράνο

να λάβει το λόγο.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ : Κύριε μάρτυς, αλιμάκιο της ΚΥΠ υπήρχε στην πρεσβεία μας στην Ουάσιγκτον ή σε κάποια άλλη;

МАРТУΣ : 'Οχι.

ΚΩΝ/ΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ : Κύριε Πρόεδρε, με την άδειά σας, θα ερωτήσω τον μάρτυρα μια και ήταν αρχηγός της ΚΥΠ.

Εγώ, την εποχή εκείνη, υπηρετούσα σε διεθνή οργανισμό και ως
εκ της ιδιοτητός μου έκανα κάποια ταξίδια στην Αφρική και την
Ασία και περνούσα από την Ελλάδα. Και δυο φορές με κατέβασαν
από το αεροπλάνο, αφού είχα και διαβατήριο των Ηνωμένων Εθνών και
μου έκαναν έλεγχο επί θεμάτων τα οποία εγνώριζαν και ως των

7/3 Θ Φ.Τ. 4.12.86 134

υστέρων απεδείχθη υπήρχε φάκελος για μένα για την δραστηριότητά μου της εποχής εκείνης.

Σας παρακαλώ να μου λύσετε αυτή την απορία, πάντα με την άδεια του Προέδρου και με την ανοχή των συναδέλφων. Ποιός μου έφτιαξε το φάκελο;

OK
1381

(3θ) 1/3 B. P.Σ. 4-12-86

135

Εγώ είχα να έλθω στην Ελλάδα 10 χρόνια. Και για πρώτη φορά ήλθα το 1970 σε ειδική αποστολή και δεύτερη φορά το 1972. Και σας επαναλαμβάνω για να σας βοηθήσω με κατέβασαν και τις δύο φορές από το αεροπλάνο, ποιός μου έκανε το φάνελλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ αλιμάκιο στην Αμερική δεν είχα. Ασυρματιστές έχει η ΚΥΠ στείλει μόνο, για τους ασυρμάτους των ακολούθων. Δεν έχει υπαλλήλους. Σας είπα προηγουμένως ποιό προσωπικό να στείλω,

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Αν σας πω ένα όνομα θα με βοηθήσετε; 'Ενας ταγματάρχης Λάμπρος Λάμπρου, σας λέει τίποτα;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι. Δεν είναι της ΚΥΠ, μπορεί να είναι βοηθός στρατιωτικού ακολούθου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ; Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Δασκαλάκη να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Νόμιζα ότι θα καλυφθώ από τον κ. Μπλέτσα, αλλά δεν με άδιψε, γι' αυτό θα υποβάλω τις ερωτήσεις μου.

Συνεργασία, άντληση υπηρεσιών ή παραχώρηση πληροφοριών με άλλες κρατικές υπηρεσίες άλλων χωρών -ιστορικά το λέω αυτό- υπήρχε;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπήρχε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επόμενως δεν ευσταθεί ότι δεν είχαμε υπηρεσίες

A7

AB AB

2/3 B. P. S. 4-12-86

136

στην Αμερική ή στην Τουρκία, Μπορούσε να μας δώσει πληροφορίες η CIA
ή οποιαδήποτε, 'Ετσι δεν είναι:

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα,

[†] **Kai** ΡΕΩΡΡΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως υπάρχει και αυτό, δεν είναι ανάγκη να
έχεις απόλυτα δικούς σου υπαλλήλους, [†] Σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει
και ανταλλαγή πληροφοριών, 'Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα,

ΡΕΩΡΡΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ρια τον Περδίκη, επειδή το θεωρώ σημαντικό.

Έγω θα προτείνω βέβαια να εξετασθείτε κατ' αντιπαράσταση βέβαια, γιατί
πρέπει να πω στον Πρόεδρο όχι σε σας, διτι πέρασαν μικρότεροι αξιωματι-
κοί πρωτεργάτες στα πραξικοπήματα 21 Απρίλη και Νοέμβρη 73, αλλά
σε αρκετές περιπτώσεις είχαν τη γεναιότητα, κύριε Πρόεδρε, να αναλά-
βουν ευθύνες όπως και ο Ρεωργέτος, ο Σηματοφορίδης, που ήταν πραγμα-
τικά γενναίοι αξιωματικοί, διεφθητίσαν πολύ την επιτροπή. Αυτό αν θέ-
λετε το λαβαίνετε υπόψη σας,

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό τι σημαίνει;

ΡΕΩΡΡΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Στον Πρόεδρο απευθύνθηται σε [†] αν θέλετε το
λαβαίνετε υπόψη σας,

Λέτε για τον Περδίκη, διτι δεν τηλεφωνηθήκατε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι.

Σ. Β. Ρ. Σ.

Α. Β.

3/3 B. P.Σ. 4-12-86

137

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Γινόσαστε δέκτης μιας αγωνίας του, δπως εδώ μας
κατέθεσε και έπαιρνε συνέχεια, κάτι συμβαίνει, κάτι γίνεται. Γινόσαστε
δέκτης;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έπαιρνε εμένα,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: 'Οχι εσάς, αλλά μαθαίνατε ότι ο Περδίκης έπαιρνε
συνέχεια τηλέφωνο.

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ είχα περισσότερες πληροφορίες, απ' ότι είχε ο Περδίκης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Ρια τον Περδίκη λέω.

Εγώ σας ρωτώ, Ξέρω ότι έχετε πληροφορίες. Εγώ λέω για το
άγχος, δπως μας κατέθεσε ότι είχε, ότι έστελνε σήματα, έψαχνε να
βρει υπεύθυνους, ~~τι~~ μαθαίνατε αυτά, όχι απ' ευθείας, από τους υφιστα-
μένους σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ τώρα, 13 χρόνια έχουν περάσει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε προηγούμενα ότι οι στρατιωτικοί ακόλου-
θοι είναι πληροφοριοδότες σας, έχουν κάποια συνεργασία. Και εσείς
εκείνες τις ιρίστημες μέρες που κατακλυζόσασταν από πληροφορίες επι-
κοινωνήσατε με τον στρατιωτικό ακόλουθο στην 'Αγκυρα, στο Λονδίνο,
στην Ουάσιγκτον και δεν ξέρω που αλλού, στο Βουκούρεστι, στη Μόσχα,
επεικοινωνήσατε, για να έχετε μία άμεση επαφή για να σας διευκολύνει
και στην αξιολόγηση των πληροφοριών; Ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να θυμηθώ. Υπάρχουν....

εί *Ρ.Π.*

4/3 B P.Σ. 4-12-86

138

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Δεν θυμάσθε, εκείνες τις ιρέσμες μέρες, δε θυμόσαστε στρατηγέ, που παιζόταν η τύχη του ελληνισμού, αν επικοινωνήσατε με την Περδίκη ή με άλλον;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα πρέπει να υπάρχουν τα χαρτιά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ; Τηλεφωνικά λέω αν επικοινωνήσατε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι...,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: 'Οχι.,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Απαντά ο μάρτυς δεν ακούμε εμείς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Απάντησε, Είπε όχι. 'Εχετε τίποτα άλλο να απαντήσετε,

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Για να δούμε δηλαδή αν κρύβετε μερικά πράγματα, ή αν εσείς ασκούσατε τα καθήκοντά σας, σύμφωνα με τον όρκο που είχατε δώσει.

(8)

(3B)

1/3 δ ΑΚ 4-12-1986

139

Γιατί, ή το ένα συμβαίνει, ή το άλλο.

Είπατε προηγούμενα, μα είναι δυνατόν ο κάθε σωματάρχης, ο κάθε στρατηγός να πηγαίνει και να λέει, και λοιπά και λοιπά.

ΜΑΤΤΥΣ. Βεβαίως.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Σωστό. Η ΚΥΠ έχει μία δική της πυραμίδα και είναι μία αυτόνομη και θα έλεγα και αυτοδύναμη σε ένα μεγάλο βαθμό υπηρεσία. Ναι, ή όχι; Είναι στρατιωτική, ή πολιτική υπηρεσία;

ΜΑΡΤΥΣ. Πολιτικοστρατιωτική.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Και υπάγεται και στον Πρωθυπουργό, και στον Αρχηγό...

ΜΑΡΤΥΣ. Εν καιρώ πολέμου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Πότε κηφήθηκε πόλεμος την εποχή εκείνη επίσημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Μετά.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Πότε; Ημερομηνία πέστε μου.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι. Στις 22,

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Μέχρι τις 22 ενημερώσατε τον Ανδρουτσόπουλο;

ΜΑΡΤΥΣ. Πού να τον βρώ;

*εχ**Στις 22**Ανδρουτσόπουλο*

2/3 δ ΑΚ 4-12-1986

140

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Μα, ήταν ο Προϊσταμενός σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Τον ζητούσα να τον βρω και δεν τον έβρισκα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Δεν είπατε ότι ήταν Προϊστάμενός σας εν καιρώ
ειρήνης; Μέχρι τις 22 υπήρχε ειρήνη;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τον ενημερώσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Δεν ασκήσατε καλά τα καθήκοντά σας, ή ενημερώ-
νατε κάποιον άλλον να *[τον]* ενημερώσει;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Ένημέρωνα τον Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τον αγνοούσατε εκείνον συνειδητά.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τίποτε άλλο, ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε μάρτυς, είπατε απαντώντας
στον κύριο Δασκαλάκη, "που να τον εύω τον Ανδρουτσόπουλο".

Γιατί, δεν ήταν στο γραφείο του;

ΜΑΡΤΥΣ. Πολλές φορές τον ζητούσα και έκανα μάτια βδομάδα να τον δω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εκείνες τις μέρες και ειδικότερα
από τις 15 του μηνός μέχρι την άφιξη του αυρίου *[Καραμανλή]*, μέχρι
και τις 23, τον είδατε ποτέ τον Ανδρουτσόπουλο;

[ΕΦ] *[200]* *[ΚΑ]*

3/3 δι. AK 4-12-1986

141

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ούτε του αναφέρατε τίποτα;

Ούτε επεδίωξε να σας καλέσει να σας πει, βρε ΚΥΠ τι γίνεται εδώ πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δεν το επεδίωξε.

Μιλήσατε για μία δεξιώση στον Άγιο Ανδρέα. Πότε ήταν αυτή

η δεξιώση;

ΜΑΡΤΥΣ. Αν θυμάμαι πρέπει να ήταν τη Δευτέρα το βράδυ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή, στις 15 το βράδυ με το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από πότε είχε οριστεί η δεξιώση αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμούμαι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πόσες μέρες πριν ορίζονται οι δεξιώσεις;

ΜΑΕΤΥΣ. Μία εβδομάδα πρέπει οπωσδήποτε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Ήταν ο Ανδρουτσόπουλος στη δεξιώση;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Δεν θυμάστε τον Πρωθυπουργό?

Θ. Δασκαλάκης

4/3 δ ΑΚ 4-12-1986

142

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σ' αυτό δεν έχει άδικο, κύριε

Δασκαλάκη που δεν το θυμάται. //

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, σας παρακαλώ έχω μία πρό-

ταση να κάνω. Έχουμε τρία στοιχεία, τουλάχιστον: Ήταν τις κινήσεις

ρωσικών δυνάμεων στη Βουλγαρία που έχει καταγγελθεί ότι αυτό

το είπε ή το ανέφερε ο κύριος Σταθόπουλος. Ένα αυτό.

Το δεύτερο είναι η πλήρης διαφωνία αυτών που κατέθεσε ο κύριος

Περδίκης, με αυτά που κατέθεσε ο κύριος Σταθόπουλος.

Επίσης το τρίτο έχει σχέση με αυτά που ανέφερε ο κύριος Γιατράκος

και που εγώ ξέρω γιατί ξέρετε ότι τους φακέλους της ΚΥΠ τους έχου-

με εμείς τώρα, ότι και κατά την περίοδο που ήταν ο κύριος Σταθό-

πουλος Αρχηγός της ΚΥΠ και τότε οι φάκελοι συσσώρευαν έγγραφα

σε βάρος Ελλήνων. Όχι μόνο για τους Τούρκους αλλά κυρίως για

κυρίως για τους Έλληνες. Επειδή αυτά πρέπει να εξακριβωθούν προ-

τείνω κατ' αντιπαράσταση εξέταση κατ' αρχήν. Να ζητήσουμε δε από

την ΚΥΠ τους τότε φακέλους για να δούμε τι δήλωσαν και να έχουμε

υπόψη μας ότι μπορεί ο μάρτυς να παρεπεμφθεί για ψευδομαρτυρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και το ένα και το άλλο είναι θέμα

της Επιτροπής, η οποία μπορεί να τα εξετάσει. Δεν ήταν ανάγκη να

παρίσταται ο μάρτυς και να ακούει την άποψή σας.

5/3 6 AK 4.12.86

- 143 -

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο αύριος Κουτσογιάννης δεν μπορεί

να εκφράζει τη γνώμη της Επιτροπής. Η Επιτροπή είναι πολυμελής

και αποφασίζουμε όλοι μαζί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, τελειώσαμε.

Μπορείτε ν' το απόγευμα από τις 6.30' και πέρα, ή αύριο το πρωΐ,

από τις 8.30 και μετά, να έρθετε στο 140 γραφείο του πρώτου

ορόφου για να δείτε τα Πρακτικά - τα οποία θα έχουν εν τω μεταξύ

αποστενογραφηθεί - να τα διαβάσετε, να προβείτε σε όποιες λει-

τικές, ή γραμματικές διορθώσεις νομίζετε, να τα μονογράψετε

σε κάθε φύλλο και να τα υπογράψετε στο τέλος. Και θα τα υπο-

γράψουμε και εμείς εν συνεχείᾳ. Να πάτε στο καλό.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο μάρτυς κ. Σταθόπουλος)

(3K)

(

(38) 1/3 K. B.Z. 4-12-86146

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ο κ. Ζερβός παρακαλείται να λάβει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Κύριε Πρόεδρε, ήθελα να δώσω μια εξήγηση

σε τί αποσκοπούσε η ερώτησή μου εκείνη που αρχικά εξελήφθη σαν όχι εδραιωμένη ή εκφεύγουσα από το πνεύμα του θέματος.

Η σκοπιμότητα της ερωτήσεώς μου ήταν η προσπάθειά μου να τον

νάνω να αντιρέσει την άποψη ότι ο φόβος των Τούρκων για τα

επακόλουθα του πραξικοπήματος ήταν η πραγματική αιτία που

έγινε η αποβίβαση των Τούρκων. Και αλοίμονο αν μια τέτοια

άποψη από χείλη επίσημου 'Ελληνα ελέγχετο σε οιοδήποτε διεθνές

βήμα ή προχθές που είχαμε την συνάντηση με τους 'Αγγλους βου-

λευτές, οι οποίοι εξετάζουν το όλο θέμα της Κύπρου. Θα ήταν

θείο δώρο για τους Τούρκους να παρείχε ένας 'Ελληνας μια τέτοια

πάρα πολύ ευλογοφανή αιτιολογία για την επέμβασή τους στην Κύπρο.

Σ' αυτό, λοιπόν, απέβλεπε η ερώτησή μου να φέρω το μάρτυρα

σε θέση ώστε να ανατρέσει μια τέτοια αιτιολογία. Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Με συγχωρείτε, παρενέβην

κύριε συνάδελφε, δεν παρενέβην για να απαγορεύω την ερώτηση,

ούτε διότι δεν κατάλαβα τον σκοπό της ερωτήσεώς μας. Τον κατάλαβα.

Μ.Α.Μ.Κ.Ζ.

2/3 K. B.Z. 4-12-86145

Αλλά θέλω να σας πώ - δεν έχετε και εμπειρία γύρω από τα θέματα

των ερωτήσεων - ότι με το ιστορικό της ερωτήσεως φθάσατε στα

Για

πέντε λεπτά αναπτύσσοντάς το, για να κάνετε την ερώτηση ^{την} οποία

θα πέρνατε μια απάντηση ένα ναι, ή ένα όχι. Αυτό είναι το θέμα

που ήθελα να σας πώ. Δηλαδή, καταλήξτε στην ερώτηση σας είπα.

Η ερώτηση δεν είναι το να πούμε όλες τις απόψεις μας επί των

θεμάτων αλπ, αλλά να ερωτήσουμε το μάρτυρα: "Έχεις να μας πείς

τίποτα επάνω σε εκείνο το θέμα?"

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Επειδή ο σκοπός μου δεν ήταν να μου πεί ένα

ναι, ή ένα όχι, αλλά να αναπτύξω ένα σκεπτικό που θα τον προ-

βλημάτιζε και θα τον έφερνε σε κάποιο σημείο να ανατρέσει την

αρχική του θέση. Για να γίνει, λοιπόν αυτό, χρειάζετο κάποια

προετοιμασία λογική και ψυχολογική στον μάρτυρα για να μπορέσει

να ανατρέσει. Και εξ 'άλλου είμαι ο ολιγώτερο απασχολών την

Επιτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Οχι, ο ολιγώτερο αλλά και ο

ευγενέστερος, μπορώ να πώ, αν και δεν πρέπει να χαρακτηρίσω ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ναι, ο ευγενέστερος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τόσο ευγενώς φέρεσθε ώστε

μας καταπλήσσετε δλους με την ευγένειά σας.

3/3 K. B.Z. 4-12-86 146

Συνεπώς εάν υπήρξε η παρέμβασή μου δεν υπήρξε διότι
ήθελα να σημειώσω ιάποιο σφάλμα σας, θέλησα μόνο να σημειώσω
ότι πρέπει να ρωτάμε τον μάρτυρα: Γ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, εζήτησα το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ορίστε κ. Δασκαλάκη, έχετε το λόγο

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν ήταν πρόταση στην Επιτροπή γιατί ο χρόνος πιέζει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτό λέγω και εγώ να μη γράφονται Πρατικά μετά την αποχώρηση του μάρτυρα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: 'Οχι, αυτό να γραφεί.

Δεν ήταν πρόταση στην Επιτροπή λόγω πίεσης χρόνου, το βάζω υπόψη σας, ότι η σημερινή περίπτωση του μάρτυρα ήταν ενδεικτική ότι ήταν οι κάποιοι μάρτυρες, οπως αυτός συγκεκριμένα, είναι σκληρός επαγγελματίας, και εκτιμώ ότι και ξέρει πολλά, και συμμετείχε - ήταν Πρόεδρε σε σας ήταν την πρόταση - επαναλαμβάνω, ότι ξέρει πολλά και συμμετείχε.

Επομένως πρέπει να προβληματισθείτε σείς σαν Πρόεδρος

Δ. Δ.

4/3 K. B.Z. 4-12-86

144

-και αν ιρίνετε κάποια στιγμή να το κουβεντιάσουμε την παραπομπή του μάρτυρα, εάν από τη δικονομία στέκεται ψευδορία ή για απόκρυψη πληροφοριών.

Δικύ^{για}

/

(3ΠΑ)

(3K)

148

1/3 ПА МП 4-12-1986

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ ο κ. γραμματεύς να

συνοδεύσει το στρατηγό ι. Καραγιάννη.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται ο μάρτυς ι. Καραγιάννης)

Κύριε μάρτυρε παρακαλώ να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

(Στη συνέχεια ο μάρτυς δίνει τα κάτωθι στοιχεία της ταυτότητός

Επώνυμο: Καραγιάννης

Όνομα: Ευθύμιος

Όνομα πατρός: Ια

Όνομα μητρός: Λαμπρινή

Το γένος: Τοιανταφυλλίδη

Τόπος γεννήσεως: Αθήνα

ΈΤΟΣ ΥΕΩΗΣ 1923

Τόπος διαμονής:

Επάγγελμα: Στρατηγός έ.ο.α. επίτι.

ମିଳାଇବାରେ କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା କିମ୍ବା

Digitized by srujanika@gmail.com

παρακαλεῖται ο πατέρς να βάλει το χερό του στο ευαγγέλιο και να δώσει το νενομισμένο δόρκο. Επίσης παρακλαώ τους. συναδέλφους να εγερθούν.

(Αιολούθως ο ι. μάρτυς δίνει τον ακόλουθο δρόμο)

και μάθω την αλήθεια χωρίς να προσθέσω ή να αποκρύψω τι,

2/3 ΠΑ ΜΠ 4-12-1986

149

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το θέμα το στοίχο συζητάμε το ξέρετε. Είναι η υπόθεση της Κυπριακής τραγωδίας σε δύος της τις πτυχές. Έχετε κάνει κάποια έκθεση προς το ΓΓΕΕΘΑ.

ΜΑΡΤΥΣ: Ως αρχηγός της Εθνοφρουράς που τοποθετήθηκα εκεί από την αυθέρνηση εθνικής ενότητος, ευθύς μετά τον Αττίλα, υπέβαλα αρκετές εκθέσεις, αναφορές κλπ. Πιθανόν να είναι μια απ' αυτές η αναφορά που λέτε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Φαίνεται ότι έρχεται από τη Δευτεροβάθμια 31 Δεκεμβρίου 1974. Είσαστε τότε εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, υπηρέτησα από της 6 Αυγούστου 1974 μέχρι της 10 Μαρτίου 1975. Θα ήθελα να διευκρινίσω κ. πρόεδρε ότι αυτή είναι η υπηρεσιακή έκθεση και όχι προσωπική. Την υπογράφω εγώ, βέβαια, είναι έγγραφο του στρατηγείου της Εθνοφρουράς, δηλαδή διαφέρει από τις ατομικές εκθέσεις που έκαναν οι άλλοι αξιωματικοί φίλατά του ά ή β' τρόπο εμπεπλεγμένοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα ήθελα να την δείτε να βεβαιώσετε τε αν είναι μια από αυτές που υποβάλλετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν έχει την υπογραφή μου ασφαλώς θα είναι γιατί υπεβλήθησαν ειατοντάδες αναφορών κλπ.

(Γρ)

ΔΗΛΩΣΗ

1/5 ΓΡ. Α.Μ. 4-12-86

150

(Στο σημείο ^{αντιδι} επιδεικνύονται στον μάρτυρα οι από 14/9/74 κατ 31/
12/74 εκθέσεις)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αναγνωρίζετε τις εκθέσεις αυτές
ως δικές σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως είναι δικές μου, ^{κανετάγησαν} μεν από το επιτελείό
μου, αλλα υπέγραψαν από εμένα αφού πρηγούμενως ηλέχθησαν

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Και αναφέρεσθε σ' αυτές;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τώρα το θέμα το ξέρετε. Εάν θέλετε μπορείτε να αρχίσετε να μιλάτε φσείς πριν σας ερωτήσουμε εμένις.

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ' αρχήν θα θεωρούσα σκόπιμο εν πάσῃ δυνατή συντομία μιά

και ήπουν ο πιωτος, ο νέος αρχηγός της εθνικής φρουράς που ετοποθετήθηκε μετά τον Αττίλα 1 μετά την αποχή του οικονόμου εισβολή που

ετοποθετήθηκε εκεί, να αναφερθώ στην κατάσταση την οποία βρήκα στην

Κύπρο και στις δυνατότητες που υπηρχαν για την περαιτέρω άμυνα

στην υδρίσιο και για τις δυνατότητες που υπηρχαν να ενισχυθεί ή όχι η Κύπρος. Αναφέρω εν πρώτοις ότι αφήχθηκε στην Κύπρο την νύχτα

5 προς 6 Αυγούστου του '74 - η τουρκική εισβολή ήταν 20 Ιουλίου,

άρα ύστερα από 15 ημέρες/και μια εβδομάδα περίπου προ του Αττίλα 2

της δευτέρας τουρκικής επιθέσεως. Επίσης, θα πρέπει να ξεκαθαρίσω

274 Γ.Ρ. Α.Μ. 4-12-86

151

από την αρχή την πεποιθησή μου, την άποψή μου, ότι αν δεν είχε προηγηθει το πραξικόπημα, το οποίο αποπροσανατόλισε την εθνική φρουρά από την κυρία της αποστολή που ήταν η άμυνα της νήσου και είχε εφαρμοστεί το υφιστάμενο σχέδιο αμύνης και οι μονάδες είχαν καταλάβει τας εκ των προτέρων οργανωμένας αμυντικάς θέσεις στις πιθανές τοποθεσίες αποβάσεως, τότε ίσως να μην επιχείρουν οι τούρκοι καν την απόβαση, αλλά εάν την επιχείρουν η επιτυχία της τουρκικής αποβάσεως θα ήταν πολύ προβληματική και σε κάθε περίπτωση θα ήταν πολυ αιματηρά γι' αυτόν.

Υπόψη, οτι με την τουρκή απόβαση το πλείστον των μονάδων της εθνικής φρουράς για να μην πω το σύνολο έμφεθη εκτός των προβλεπομένων θέσεων.

Επίσης, θα πρέπει να τονίσω, οτι όταν έφθασα στην Κύπρο βρήκα τον Κυπριακό λαό, στον οποίο είχε δημιουργηθεί ένα αλέμα αγανακτήσεως και απογοητεύσεως και ο οποίος εκφριαρχείτο, ως ήτο λογικό, από ένα αίσθημα εκδηλώσεως κατά των πραξικοποιημάτων.

(30)

ΓΡ 1/4 0 XM 4.12.86

152

Με την εθνική φρουρά τελείως αποδιοργανωμένη και άνευ ηθικού και με την αστυνομία εντελώς ανύπακτη στην ουσία, οι διάφορες ένοπλες   των αντιμαχομένων Ελληνοκυπριακών παρατάξεων ήταν έτοιμες ν α μεταβάλουν το υπόρχον ελεύθερο τμήμα του νησιού σε ένα εκτετα μένο πεδίο εμφυλίου συρράξεως, γιατί δεν είχε συνειδητοποιήσει κανείς ειείνη την εποχή, στον παραλογισμό και το δικαιολογημένο λιστή μένος που είχαν, την καταστροφή που είχε συντελεστεί. Με την απόβαση που έγινε στις 20 Ιουλίου οι Τούρκοι εξασφάλισαν αρχικώς ένα ευρύ πρ γεφύρωμα. Και παρότι ύστερα από 2-3 ημερες επεβλήθη εκεχειρία δεν την εσεβάστησαν και δια συνεχών τοπικών επιθέσεων επεξέτειναν το αρχικό προγεφύρωμα, ούτως ώστε να καταλάβουν ορισμένα σοβαρά εδαφικά ερείσματα τα οποία θα προσεφέροντο εν συνεχείᾳ για να εξαπολύσουν την δευτέρα φάση της επιθέσεως, την γνωστή ως ΑΤΤΙΛΑΣ 2. Παράλληλα ιατέ το διάστημα της εκεχειρίας απεβίβαζαν ανενδχλητοι δυνάμεις, εφδια, υλικέ και έτσι δταν απέτυχαν οι διαπραγματεύσεις που διεξήγο ντο στη Γενεύη και άρχισαν τη δευτέρα φάση της επιθέσεως τους στις 14 Αυγούστου, βρέθηκαν να έχουν αποβιβάσει ένα δυναμικό λιστή μεραρχίες πεζικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μουσαγιάννης) Είπατε δτι άγινε δταν αρχισαν

Δικαίωμα

2/40 XM 4.12.86

153

οι φάσεις.....

ΜΑΡΤΥΣ: Προτού αρχίσει ο ΑΤΤΙΛΑΣ 2

ΠΡΟΕΔΡΟΣ(Χρήστος Μπασαγιλάνης) Πότε άρχισε ο ΑΤΤΙΛΑΣ 2;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 14 Αυγούστου, παραμονή της Παναγίας. Εκείνο που έχει

μεγάλη : σημασία δεν είναι μόνο οι δυνάμεις, είναι διέθεταν
οι Τούρκοι τον απόλυτο έλεγχο τόσο του εναερίου όσο και του θαλασσίου
χώρου. Διεδιότε έχαν και τις αεροπορικές βάσεις και τις ναυτικές βάσεις
τους πολύ εγγύς της Κύπρου. Εναντί αυτής της συγχρόνου για την εποχή
εκείνη Τουρκικής δυνάμεως, η Εθνική Φρουρά ήταν αδύνατον

να αντιπαρατάξει εκείνη τη στιγμή, παρά και την εν σπουδῇ συντελεσθεὶ

F παρατάξεις
οι επιστράτευση, την παραμονή της Τουρκικής αποβάσεως, μονάδες υποτυπω

F παρατάξεις στελεχομένες. Και δταν λέμε υποτυπωδώς στελεχομέναις από πλευράς

Η αξιωματικών, εκείνοι οι οποίοι ήταν κάπως έμπειροι, ήταν οι εξ Ελλάδος αξιωματικοί. Ο μέσος όρος ήταν δύο αξιωματικοί κατά μονάδα, ένας διευθυντής ταγματάρχης ή αντισυνταγματάρχης με έναν κατώτερο αξιωματικό τις περισσότερες φορές έφεδρο εξ ανακατατάξεως από Ελληνικής πλευράς και η υπόλοιπος δύναμη ήταν Ελληνούπριοι, αξιωματικοί και οπλίτες.

Αυτές οι μονάδες διέθεταν μια πανσπερμία παλαιότυπο οπλισμού και υλικού και γενικά το σύνολο των μονάδων της Εθνικής Φρουράς κάθε άλλο

*EFG**ΔΙΔΩ Β*

3/40 XM 4.12.86

154

παρά μπορούσε να χαρακτηριστεί ως ένας σύγχρονος στρατός. Άλλα, το πραξικόπημα αρχινώς και εν συνεχείᾳ η δυσμενής εξέλιξη των επιχειρήσεων της αρχικής φάσεως της Τουρκικής εισβολής, πλέον των αδυναμιών των οργανισών και άλλων αδυναμιών των μονάδων της Εθνοφρουράς, είχε έσπειρε αποτέλεσμα την πλήρη αποδιοργάνωση, για να μην πω την πλήρη διάλυση των μονάδων αυτών, το πολύ χαμηλό ηθικό και το υψηλό ποσοστό ανυποταξιών και λιποταξιών.

A handwritten signature is on the left, above the large 'X'. To the right of the 'X' are the initials '4σ'.

(40)
1/4 σ (K.O.) 4.12.86

155

Δηλαδή ενώ προεβλέπετο η δυναμικά να είναι 750' άνδρες, μετά βιάσ οι μονάδες ιείχαν 300 μέ 350' άνδρες.

Οφείλω να τονίσω: ότι από όλο αυτό το συγκρότημα που φλέγετο Εθνική

Φρουρά, οι γύρνες αξιόμαχες μέχρι τέλους μονάδες ήταν η Ελληνική ΕΛΔΥΚ, η οποία ιείχε μία θύναμη περίπου 1.000 ανδρών και αξιωματικών, μία - θύο μέρες μετά ελληνική μονάδα καταδρομών, η οποία απεστάλη μία - θύο μέρες μετά την τουρκική εισβολή και γάλιστα ιείχε και απώλειες κατά την προσγένωση των αεροπλάνων, εστάλη και αεροπορικώς, και οι τέσσερις ελληνοκυπριακές μονάδες καταδρομών, οι οποίες ήταν στελεχωμένες με κάπως μεγαλύτερο αριθμό ελλήνων αξιωματικών.

Δεν νομίζω να ενδιαφέρεσθε να ασχοληθεί λεπτομερέστατα για την κατάσταση των διαφόρων κατηγοριών των μονάδων. Αν ανακύψει θέμα, μπορώ να αναφερθώ εν συνεχείᾳ.

Με αυτά, λοιπόν, τα δεδομένα από πλευράς Τσούρκων και Εθνικής Φρουράς, εδημιουργείτο σε κάθε υπεύθυνο στρατιωτικό και γνώστη των στρατιωτικών πραγμάτων, η βάσιμος αμφιβολία κατά πόσον η τελείως αποδιοργανωμένη Εθνοφρουρά και ο εν απογνώσει και συγχύσει διατελών αυτορικός λαός, ο οποίος πρέπει να τονίσω ενώ πέραν στην εστερείτο στρατιωτικής παραθύρων, κατά πόσο λοιπόν η Εθνοφρουρά με την συμπαράσταση του αυτορικού λαού, θα ηθύναντο να σηκώσουν το βάρος μιας νέας επιχειρήσεως, μετά από

2/4 σ (Κ.Ο.) 4.12.86

156

αυτή που είχε διαμορφωθεί με την αρχική εισβολή.

Επίσης, θα πρέπει να αναφερθεί εινώ πέρα, ότι μετά τον ΑΤΤΙΔΑ 1 και τις συνεχείς προωθήσεις των Τούρκων, είχε διαμορφωθεί μία γραμμή αντιπαρατάξεως, ας την πιούμε έτσι, η οποία, όμως, ως γραμμή αμύνης για τις ελληνικές δυνάμεις δεν ήτο ενδεδειγόνη, διότι εκτός που ήτο πολύ ανεπτυγμένη ήτο και σε έδαφος πεδινό, που υστερούσαμε εμείς έναντι των Τούρκων σε άρματα και γενικά μηχανοκίνητα μέσα.

Και παράλληλα εκτός από αυτό πρέπει να τονίσω, ότι αφού οι Τούρκοι χρησιμοποίησαν στην αρχική απόβαση το αποβατικό δυναμικό που είχαν, τα πλοία δηλαδή αιτιθάσεως, αυτά δησαν διαθέσιμα εν συνεχείᾳ, δυνάμεις διέθετον στην ενδιχώρα των για να τα χρησιμοποιήσουν για νέες αποβάσεις εις τα νώτα της αμυνομένης εθνοφρουράς, στις περιοχές δηλαδή Πάφου και Λεμεσού.

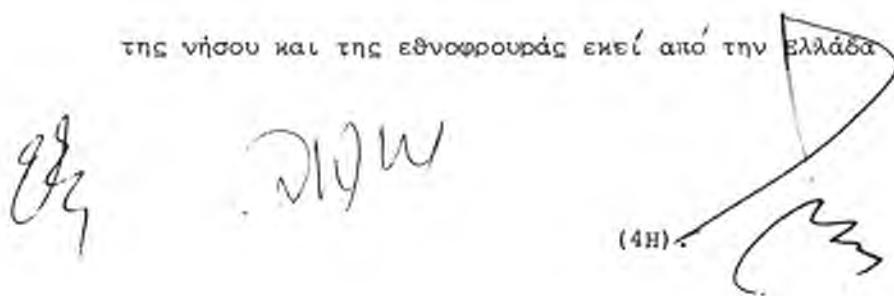
Έτσι λοιπόν, μ' αυτά τα δεδομένα, καθίστατο φανερό, ότι δεν ήτο δυνατή η διάχυγωγή—για τη δευτερα φάση λέμε για τον ΑΤΤΙΔΑ 2—αμυντικάν επιχειρήσεων εις τη γραμμή αντιπαρατάξεως. Θα έπρεπε, λοιπόν, οι μονάδες ή εν αποδιθργανύσει τελιούσα εθνοφρουρά, να συμπτυχθεί εις τα προσβάσεις του ορους Τιόφης για να καλύψει τις περιοχές Λεμεσού και Πάφου και βέβαια υπό την προύποθεση ότι θα μπορούσε αυτή την σύμπτυξη να την κάνει εν τάξει και να μην καταστραφεί ~~κατά~~ την σύμπτυξη και

3/4 σ (Κ.θ) 4.12.86

157

διαλυθούν.

Τώρα, τίθεται βέβαια ένα δεύτερο θέμα, κατά πόσο στο διάστημα αυτ
δηλαδή μεταξύ ATTILA 1 και ATTILA 2 θα ήτο δυνατή η ενίσχυση της αμύνης
της υπέρουχης και της εθνοφρουράς εκεί από την Ελλάδα

(Ασ)

1/4 ΗΓ

(Γ.Π.)

4-12-86

158

δια του αναγκαίου, ας πούμε, βαρέως οπλισμού, κυρίως άρματα, πυροβόλα, αντιαεροπορικά η.λ.π., τα οποία, εκτός του ότι δεν ήσαν αμέσως διαθέσιμα στην Ελλάδα εκείνη την εποχή, δεν είχε προβλεφθεί κάτι τέτοιο, εδημιουργείτο και μεγάλο ερωτηματικό, για να μην πω ότι ήτο και αδύνατο αυτή η ενίσχυση, που θα απεστέλετο με οχηματαγωγά, διότι θα υπήρχε βαρύ υλικό η.λ.π., αν θα μπορούσαν να περάσουν απαρατήρητα από τον έλεγχο εναέριο και θαλάσσιο που εξασκούσαν οι Τούρκοι.

Αλλά θα πρέπει να τονίσουμε, ότι και αν τούτο καθίστατο δυνατόν και στέλναν από δω ορισμένα πυροβόλα, αντιαεροπορικά η.λ.π., δπως είχε διαμορφωθεί η κατάσταση με την σχεδόν εν διαλύσει εθνοφρουρά η.λ.π., απαιτείτο χρόνος και ήτο δύσκολο αυτό το υλικό να απορροφηθεί από τις μονάδες εκεί, να εκπαιδευθούν σ' αυτό το υλικό για να το χρησιμοποιήσουν στην επομένη φάση των επιχειρήσεων.

Βεβαίως αφ' ης επανήρχισαν τα δρομολόγια από 3 Αυγούστου 1974, της γραμμής Πειραιώς-Λεμεσού, εστέλνοντο δια των πλοίων αυτών και λαυμμένως ενισχύσεις στην Κύπρο και κυρίως στελέχη, ορισμένος ελαφρός οπλισμός, υλικά ανταλλακτικά και πυρομαχικά.

Επίσης, επειδή ίσως αντιμετωπίζεται και δημιουργείται το ερώ-

τημα, γιατί δεν ^{το} από την Ελλάδα έστω και κατά καλυμμένο τρό-

8/1
Εποπτής
Σ.Σ.Σ.

Δ.Δ.

Δ.Δ.

159

2/4 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86

πο, ελαφρές μονάδες χωρίς βαρύ υλικό, τάγμα (~~Είπα στο~~) πεζικού χωρίς
 τα οχηματά του, τα πυροβόλα η.λ.π., τα οποία δεν μπορούσαν κεκαλυμ-
 μένως να πάνε δια των εμπορικών πλοίων, έχω την γνώμη ότι και
 να πηγαίνανε τέτοιες μονάδες κάτω λίγα θα ηδύναντο να προσφέρουν
 πλέον για την δευτέρα φάση των επιχειρήσεων, διέτι εκείνο το οποίο
 χρειαζόταν στην Κύπρο δεν ήταν ελαφρές μονάδες με ελαφρύ οπλισμό,
 αλλά ήταν βαρύς οπλισμός, για να μη πω άρματα, τουλάχιστον πυρο-
 βόλα, αντιαρματικά, αντιαεροπορικά.

Επίσης θα πρέπει να αναφερθώ σ' αυτό που έχει γίνει πολύ συ-
 ξήτηση γιατί δεν εστάλη στην Κύπρο μια πλήρης ελληνική μεραρχία.

Πρέπει να αναφέρω ότι μια πλήρης ελληνική μεραρχία, όταν είμα-
 στε στα πρόθυρα πολέμου με την Τουρκία δεν ήτο εύκολο να αποδεσμευ-
 θεί από τον ελληνικό χώρο, από τις ανάγκες αμύνης του ελληνικού
 χώρου. Αλλά και αν τούτο καθίστατο δυνατόν, απαιτείτο μεγάλος χρόνος
 να συγκεντρωθεί αυτή η μεραρχία, να επιβιβαστεί σε μεγάλο αριθμό
 30-40 οχηματαγωγά πλοία, ήθελε αεροπορική και ναυτική υποστήριξη
 για να πάει ασφαλώς στην Κύπρο και να αποβιβασθεί. Αλλά για να μην
 μακρυγορώ, έστω και αν πήγαινε στην Κύπρο αυτή η μεραρχία, ήθελε εν
 συνεχεία αυτή η ισχυρά δύναμις, συνεκή ανεφοδιασμό είτε από αέρος
 είτε από θαλάσσης, ο οποίος ήταν αδύνατο.

214

3/4 ΗΓ (Γ.Π.) 4-12-86
160

Τελικά δηλαδή τί θα συνέβαινε; Θα συνέβαλε αυτή η ισχυρά δύναμις, η μεραρχία φερόειπε σε μια περιορισμένη άμυνα.
 Τελικά, δύμας, ελλείψει ναυτικής και αεροπορικής υποστηρίξεως, θα εγκλωβίζετο από τους Τούρκους και με αποβάσεις στα νώτα και θα εδημιουργείτο ένα ακόμη πρόβλημα, δηλαδή θα προσφέραμε την Ελληνας αιχμαλώτους στους Τούρκους.

Πλέον αυτού βέβαια θα πρέπει να αναφέρω ότι μια τέτοια ανοικτή ελληνική εμπλοκή στην Κύπρο, θα έδιδε, όχι το δικαίωμα, αλλά θα εδικαιολόγησε διεθνώς τους Τούρκους στο να επιχειρήσουν την ολοκληρωτική κατάληψη της νήσου, εκτός του ότι, λίσαν, αποτελούσε αυτό και λόγο μιας ευρυτέρας ελληνοτουρκικής συρράξεως για την οποία δεν είναι η στιγμή να μιλήσουμε κατά πόσον ενεδείκνυτο ή δχτι.

(ΔΑΚ)

(H) 1/3 ΑΚ (Θ.Σ.) 4-12-86

τινα

Εκείνο που τελικά θέλω να τονίσω ότι μετά τον Αττίλα 2, με τα γνωστά του αποτελέσματα και που εδόθη πλέον ο χρόνος στην Ελλάδα να ενισχύσει την Κύπρο, τούτο εγένετο δια της αποστολής και προσωπικού - ιεκαλυμένως πάντα- και υλικού από τα αποθεματά μας, τα πεντάχρονα, που είχαμε, αλλά και κατεβλήθησαν προσπάθειες για να εφοδιασθούν αυτά τα υλικά οι Κύπριοι από εξωτερικές πηγές, από ξένες χώρες.

Αυτά εν συντομίᾳ είχα να αναφέρω, όσον αφορά την κατάσταση στην Κύπρο, τη δυνατότητα ενισχύσεως κ.λπ. και είμαι στη διάθεση σας για ερωτήσεις και να σας διευκρινίσω ότι θέματα και σημεία έχω άμεσο αντίληψη ο ίδιος.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Επειδή ο μάρτυρας, κύριε Πρόεδρε, έπιασε το σημείο από το οποίο πήγε ο ίδιος στην Κύπρο και διέταξε ο ίδιος από μία χρονική στιγμή και ύστερα, το θέτω υπόψη σας, αν θα πρέπει να ερωτηθεί ή μήπως έχει ο ίδιος να μας πει και να συμπληρώσει και για τα προηγούμενα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Στρατηγέ, έχετε υπηρετήσει άλλοτε στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Πριν από τη~~α~~ 6 Αυγούστου που πήγατε στην Κύπρο που υπηρετούσατε;

2/3 AK

(Θ.Σ.)

4-12-86

162

ΜΑΡΤΥΣ . Υπηρετούσα στο ΓΕΣ . 'Ημουν υποστράτηγος εκείνο το διάστη-

μα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Δηλαδή στο Αρχηγείο Στρατού .

Εκεί τι ήλατε ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Ημουν διευθυντής του α'κλάδου , του ηλάδου επιχειρήσεων,

οργανώσεως , πληροφοριών κ.λπ. 'Ήταν ο ζωτικός ηλάδος του ΓΕΣ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ως αρχηγείο ΓΕΣ είχατε συζητή-

σει με το Γαλατσάνο ή εν πάσῃ περιπτώσει είχατε πληροφορίες , δτι

επρόκειτο να γίνει το πραξικόπημα στην Κύπρο ναι ή όχι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Τη μεγάλη πλειοψηφία των αξιωματικών τους αιφνιδίασε τόσο

δύο αιφνιδίασε και τον λοιπό ελληνικό λαό . Εφχαμε τελεία άγνοια ,

ποτέ δεν μπορούσαμε να φανταστούμε ότι θα υπήρχαν ορισμένα κέντρα

αποφάσεων , τα οποία θα ελάμβαναν μια τέτοια / δύρονα επιπόλαιαν από-
φαση .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ποιά ήταν αυτά τα κέντρα ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ξωρίς να έχω αποδείξεις είναι σαφές , δτι αυτά τα κέντρα

ήταν ο Ιωαννίδης και ο στενός κύκλος περί τον Ιωαννίδη και ασφαλώς

όπως επληροφορηθήκαμε και μάθαμε εκ των υστέρων και η τότε ηγεσία ,

Μπονάνος ίσως και Γαλατσάνος , μου φαίνεται ότι το έχει ομολογήσει

ο ίδιος . Εκείνο που ξέρω εξ ίδιας αντιλήψεως είναι δτι οι δύο

ΑΝΝ
ΑΒ

3/3 AK

(Θ.Σ.)

4-12-86

163

άμεσοι βοηθοί του Αρχηγού του ΓΕΣ κ. Γαλατσάνου, οι δύο υπαρχηγοί
κ. Πολυκαμπώτης και τον άλλον ξεχνώ το όνομά του, του α' υπαρχηγού
είχαν τελεία άγνοια και οι άνθρωποι αιφνιδιάστηκαν τελείως.

Μάλιστα συζητάγαμε σε τι περιπέτειες/θά έβαζε τη χώρα αυτή η πράξη.
και προβλήματα

A handwritten signature consisting of several loops and curves, followed by the initials '(ζ)' written in a smaller, more formal script.

(4ΑΚ) 1/4 ζ Φ.Τ. 4.12.86

164

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Στη συνέχεια από τις 15 πλέον που έγινε το πραξικόπημα που σας εξέπληξε έως τις 20 το πρωΐ που έγινε η απόβαση προέβη το ΓΕΣ -το αρχηγείο στρατού δηλαδή διπως ελέγετο τότε σε καμιά ενέργεια για την ενίσχυση της αμύνης της Ελλάδος και της Κύπρου ;

ΜΑΡΤΥΣ : Θα πρέπει να αναφέρω εδώ πέρα -και θα το έχετε διαπιστώσει - ότι τα θέματα Κύπρου τα εχειρίζετο αποκλειστικά και μόνο το ΑΕΔ, το ΓΕΕΘΑ που λέμε. Το αρχηγείο στρατού τότε απλώς εκτελούσε διαταγές του ΑΕΔ. Δηλαδή ετοιμάστε μια μονάδα -εάν υπήρχε μονάδα- ή ετοιμάστε το άλφα υλικό ή στείλτε το βήτα υλικό. Μετά το πραξικόπημα και προ της εισβολής αυτά τα οποία αναφέρονται περί των δυο υποθρυχίων περί των αεροπλάνων ήλπ. τα οποία ετοιμάστηκαν ήλπ.

δεν ξέρω λεπτομέρειες. Μια γενική γνώση που είχαν οι περισσότεροι είχα και εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Να αρχίσουμε από τον στρατό καλύτερα.

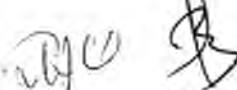
Συγκεντρώθηκαν κάποιοι Κύπριοι εθελοντές ή κάποιοι άνθρωποι που με διαταγή του αρχηγείου στρατού έφευγαν για την Κύπρο και μπήκαν σ'ένα πλοίο; Ποιό πλοίο ήταν αυτό; και τί απέγινε το πλοίο αυτό;

2/4 Ζ Φ.Τ. 4.12.86

165

ΜΑΡΤΥΣ : Αυτό έγινε μετά την τουρκική εισβολή - εάν ενθυμούμαται καλώς - διετάχθημεν από το ΑΕΔ να ετοιμάσουμε κάποιο τάγμα πεζοναυτών για αποστολή χωρίς βαρύ υλικό βέβαια που ήταν εδώ στην Αθήνα. Και μου φαίνεται με αυτό το πλοίο ή τα πλοία - αν ήταν ένα ή δυο δεν ενθυμούμαται καλώς μου φαίνεται ότι επιβιβάσθηκαν και ορισμένοι εθελοντές. Δηλαδή απ' ότι ενθυμούμαται από τότε κάποιοι Κύπριοι οι οποίοι εμφέρθησαν στην Ελλάδα, ο Παπαποστόλου, δεν ξέρω ποιοι ήσαν. Ή προς την σκοπιμότητα αυτά τα βλέπω πλέον πως τα είδα μετά εκ των υστέρων ως αρχηγός της Εθνοφρουράς που πήγα κάτω. Η πήγαιναν ή δεν πήγαιναν αυτά κάτω δεν επρόκειτο να μεταβάλουν τον ρου των πραγμάτων. Το να πήγαιναν 500 ή 600 και 700 άνθρωποι και 1000 άνθρωποι με ελαφρύ οπλισμό και ορισμένοι πολίτες όπως λέτε χωρίς οπλισμό δεν επρόκειτο να μεταβάλουν την πορεία, την εξέλιξη των εν συνεχείᾳ επιχειρήσεων και τα αποτελέσματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Σύμφωνοι. Πάντως επεβιβάσθησαν στα πλοία αυτοί;

ΜΑΡΤΥΣ : Επεβιβάσθησαν. Δεν συγκρατώ λεπτομέρειες διότι όπως σας είπα δεν έχω στην διάθεσή μου κανένα αρχείο.. Ούτε προσέφυγα, ούτε μου είναι επιτρεπτό να προσφύγω σε αρχείο του ΓΕΣ για να δω τις λεπτομέρειες της εποχής εκείνης.

3/4 ζ Φ.Τ. 4.12.86 166

Το πλοίο αυτό ή τα πλοία -αν ήταν ένα ή δυο- ήταν δύσκολο κατ'εμέ να περάσει από τον έλεγχο, τον αυτικό έλεγχο του οποίου εξήσουν οι Τούρκοι. Υπόψη ότι εγώ επήγα με ορισμένους αξιωματικούς με πολιτικά, οι πρώτοι που πήγαμε μετά το πραξικόπημα και την εισβολή με το "Αδωνις" που ξεκίνησαν αν δεν ήταν λάθος *5/6 Δημήτρης* 3 ή 4 από τον Πειραιά και φθάσαμε βράδυ/στην Λεμεσό. Ανοιχτά της Κύπρου συνεχώς έκαναν περιπολίες γύρω μας τουρκικά πολεμικά Κάνοντας δηλαδή ένα είδος υποψίας αλπ. Ήτο το πρώτο πλοίο της γραμμής που άρχισε να λειτουργεί για λίγες μέρες μέχρι τον Ατέλη 2 από τον Πειραιά προς την Λεμεσό. Συνεπώς δεν ξέρω τους πραγματικούς λόγους -δεν ενθυμούμαι δηλ. τους πραγματικούς λόγους- ίσως ο ναυτικός αποκλεισμός του νησιού από τους Τούρκους, ο έλεγχος αλπ. να ηνάγκασε αυτά τα πλοία να επιστρέψουν και μου φαίνεται ότι αυτό το τάγμα βρέθηκε στην Ρόδο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Μήπως διατάχθηκε να πάει στη Ρόδο;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν γνωρίζω διότι αν πήρε διαταγή την πήρε την διαταγή από το ΑΕΔ. Εμείς είμασταν εκτός κυκλώματος για τις αυτές τις αποφάσεις.

(42)

4ζ

1/42

BΠ

167 4.12.86

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το Αρχηγείο Στρατού - αν είχε μάθει, ή αν είχατε πληροφορηθεί - είχε καμία πληροφορία ότι εκείνες τις ημέρες κινδύνευε η Ρόδος;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, ούριε Πρόεδρε, αυτομάτως, εφόσον είχαν οξυνθεί οι Ελληνο-Τουρκικές σχέσεις υφίστατο απειλή για δλα τα γνωστά Ελληνικά νησιά. Δηλαδή από Λήμνο, Λέσβο ούχι....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Καμιά ειδικότερη πληροφορία ότι κινδύνευε, ώστε να διαταχθεί να σπεύσει αυτό το πλοίο, η αυτά τα πλοία να πάρει αντί για την Κύπρο στη Ρόδο; Υπήρχε τέτοια κατεύθυνση, τέτοια εντολή, τέτοια πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνο που μπορώ να σας αναφέρω είναι ότι είχαμε σαφείς ενδείξεις περί συγκεντρώσεων και τελικά μαζέψαμε στην Ανατολική

Θράκη 6 Μεραρχίες, και επί πλέον οι Τούρκοι τότε είχαν διαθέσιμο αρκετό υπόλοιπο αποβατικό δυναμικό στα λιμάνια στα ανατολικά τους λιμάνια, δηλαδή, ουρίως στην περιοχή της Σμύρνης, όπως επίσης διέθεταν μια Μεραρχία - την 28η αν δεν κάνω λάθος - στην περιοχή Αγιάρας, η οποία βάσει των εκτιμήσεων και των πληροφοριών προορίζετο για να δημιουργήσει απειλή - μαζί με διλλεις δυνάμεις της περιοχής Αιγαίου, - για τα Ελληνικά νησιά.

2/4Z

ΒΠ

4.12.86

168

Τώρα, δεν ενθυμούμαι και δεν μπορώ να σας δώσω υπεύθυνη απάντηση, αν υπήρχε συγκεκριμένη πληροφορία ότι κάτι θα κάνανε στη Ρόδο, ή κάτι θα κάνανε στην Κω, ή δεν ξέρω σε ένα από τα άλλα νησιά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με τα υποβρύχια, τι ξέρετε και εν γένει για την ανάμειξη του ναυτικού μας, για το ρόλο του ναυτικού μας;

ΜΑΡΤΥΣ: Για τα υποβρύχια δεν μπορώ να εκφέρω υπεύθυνη γνώμη, γιατί αυτά ήσαν άκρως απόρρητες πληροφορίες. Εξωδίκιως μάθαμε ότι έστειλαν δύο υποβρύχια στην Κύπρο, για να παρεμβάλουν εμπόδια στην Τουρκική απόβαση. Τώρα τι κάνανε και για ποιούς λόγους διατάχθηκαν να επιστρέψουν ηλπ., δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από στρατιωτικής πλευράς τι λόγοι μπορούσαν να επιβάλουν τη διαταγή της επιστροφής;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατ'εμέ, χωρίς να είμαι ναυτικός πολύ περιορισμένα αποτελέσματα. Θα ιτυπάγανε ένα δύο αποβατικά ή ανεφοδιαστικά σκάφη, θα επεσημαίνοντο αυτομάτως από την Τουρκική αεροπορία, η οποία, όπως σας ανέφερα από την αρχή, είχε υπό τον απόλυτο αεροπορικό έλεγχο το χώρο και τα εβύθιζαν. Κατ'εμέ, χωρίς να είμαι ναυτικός. Εάν έρθει ναυτικός θα μπορέσει να σας δώσει.....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εαν έφθαναν τα υποβρύχια εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θα προσορμίζοντο τα υποβρύχια. Δεν πήγαν να αποστορ-

3/4Z

BΠ

4.12.86

169

μισθιούν στην Κύπρο, αλλά για να

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Για να κτυπήσουν.

ΜΑΡΤΥΣ:για να παρεμβληθούν στον άξονα Μερσίνας - Κυρήνειας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν έφθαναν στο σκοπό τους και τορπιλίζανε ορισμένα πλοία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν αναφέρω υπεύθυνη γνώμη, διότι δεν είμαι αρμόδιος και υπεύθυνος για να έχω πλήρη γνώση των δυνατοτήτων αλπ. Εκείνο που αντιλαμβάνομαι είναι: Θα τορπιλίζανε 1-2-3 πλοία, θα τους δημιουργούσαν κάποια σύγχυση, αυτομάτως και σχεδόν βέβαιο, θα ενετοπίζοντο ^{τα} μέσα ανισχνεύσεως υποβρυχίων, από την αεροπορία και από τα επίγεια σκάφη - είναι μεγάλες οι δυνατότητες - και κατά τη γνώμη μου θα τα εξουδετέρων. Αλλά αυτά σας τα λέω χωρίς να είμαι ο ειδικός επί των ναυτικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είσθε όμως στρατηγός.

ΜΑΡΤΥΣ: Ως στρατηγός σας τα λέω αυτά. 'Αν ήμουν δικηγόρος θα σας έλεγα ότι θα μπορούσαν να ανατρέψουν τα πάντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναυτικός δεν είσθε, αλλά είσθε στρατηγός. Θα μπορούσε δηλαδή σε δεδομένη στιγμή να είσθε αρχιστράτηγος - αφού είσθε επίτιμος αρχηγός του ΓΕΣ - οπότε θα είχατε υπό τας διαταγές σας..... όπως άλλωστε έκανε και ο κύριος Μπονάνος. Είχε υπό τας διαταγές του όλες τις ένοπλες δυνάμεις. Μπορούσε να είσαστε και σεις

ΑΓΓ

ΑΓΓ

4/4Z

ΒΠ

4.12.86170

στη θέση του.

Λοιπόν, αν υποτεθεί ότι ξεκίναγαν τα υποβρύχια αυτά πρωτότερα για το θαλάσσιο χώρο - να το πούμε έτσι - της Κύπρου, και έφθαναν πριν από την απόβαση των Τούρκων, ή μόλις δροχιζει η απόβαση, θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικά;

40

(4Z) I/4 Θ AK 4-I2-86

171

ΜΑΡΤΥΣ. Σας ανέφερα, κύριε Πρόεδρε. Τώρα, βέβαια και σε μία παρατήρηση ότι "μπορούσε να ήσαστε υπεύθυνος Αρχιστράτηγος κ.λπ."

'Όταν ένας είναι Αρχιστράτηγος έχει και υπεύθυνους συμβούλους ναυτικού αεροπορίας κ.λπ, για να του ;δώσουν τις υπεύθυνες λύσεις και τι δυνατότητες, για να επιλέξει και να αποφασίσει αυτός.

: Εν πάση περιπτώσει, μη έχοντας ναυτικό σύμβουλο αυτή τη στιγμή μαζί μου, για να μου πει αυτά τα πράγματα, σας αναφέρω: Εκείνο το οποίο μπορούσε να κάνονταν να βυθίσουν 2-3 αποβατικά σκάφη, να δημιουργήσουν μια σύγχυση...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Σας είπα. Αν ξεκινούσαν πρωτύτερα από εδώ και ήταν στο θαλάσσιο χώρο της Κύπρου, πριν γίνει η απόβαση, ή έστω μόλις θα άρχιζε η απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ, Επ' αυτού σας απαντώ. Έφθαναν προ της αποβάσεως και περιπολούσαν στα βόρεια παράλια της Κύπρου. Αντελαμβάνοντο τη τουρκική αρμάδα η οποία είχε ξεκινήσει πιθανότατα τα κάτω.

Πρώτον, εάν δεν εγίνετο η απόβαση, ήτο λεπτό το θέμα, κατά πόσο θα μπορούσαν να προσβάλουν τα πλοία αυτά, γιατί στο κάτω-κάτω της γραφής μπορούσαν να μπλοφάρουν και οι Τούρκοι -χωρίς να είναι σε θέση να σας δώσω συγκεκριμένα παραδείγματα παλαιότερα- μπορεί οι Τούρκοι να πήγαιναν μέχρι αποστάσεως των χωρικών υδάτων της

240

2/4 Θ AK 4-12-1986

172

Κύπρου, να έκαναν μία στροφή προς ανατολάς και να έφευγαν.

η τουρκική
Συνεπώς, εάν δεν ενεπλέκετο αυτή η ναυτική δύναμη/ σε απόβαση,

δεν μπορούσαν και αυτά να ενεργήσουν επιθετικά.

Δεύτερον, εάν ενεργούσαν επιθετικά, θα επέφεραν ασφαλώς κάποια αναστάτωση και, όπως σας ανέφερα, κάποιες απώλειες στα τουρκικά αποβατικά, θέλετε ένα, δύο, τρία θα βύθιζαν.

Η νηοπομπή η τουρκική και η όλη επιχείρηση ετέλει υπό συνεχή αεροπορική κάλυψη. Οι αεροπορικές βάσεις των Τούρκων ήσαν στην απέναντι ακτή, στο αεροδρόμιο του Ιτσιρλίκ, μου φαίνεται κ.λπ.

Συνεπώς, αμέσως θα ενετοπίζοντο τα υποβρύχια και κατά τη γνώμη τη δική μου, όπως σας ανέφερα, χωρίς να είμαι ναυτικός, υπήρχε μεγάλη πιθανότητα, 90% αν θέλετε, να βυθιστούν αυτά τα πλοία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αυτό γιατί το λέτε, γιατί το τονίζετε ότι "μπορούσαν και να βυθιστούν"; Δηλαδή τα υποβρύχια τα φτιάχνουμε, για να αποκλείσουμε τη βύθισή τους;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν εννοώ αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Τα όπλα γιατί υφίστανται δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, πάω να σας δώσω μια απάντηση, ότι το πρό-

βλημα της Κύπρου και της επιτυχίας ή φχν της τουρκικής αποβάσεως,

δεν θα το έλυναν τα δύο υποβρύχια. Επικαυτού πάνω να απαντήσω.

200

200

3/4 Θ ΑΚ 4-12-1986

173

Διότι εάν έδιδαν λύση και απέτρεπαν την τουρκική απόβαση, ηδύναντο να αποτρέψουν την τουρκική απόβαση, θα σας έλεγα, χωρίς καμμία διστακτικότητα, να βυθιστούν και δύο και τρία και τέσσερα και να πέσουν και δέκα και είκοσι και τριάντα αεροπλάνα. Όμως έχω τη γνώμη ότι δεν επρόκειτο να ανατρέψουν σε γενικές γραμμές τον ρούν των εξελίξεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τότε, γιατί διετάχθησαν να πάνε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ούτε γιατί διετάχθησαν να επαναπλεύσουν;

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε αυτό το γνωρίζω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τα αεροπλάνα μας θα μπορούσαν να βοηθήσουν; Νομίζω ότι είχαμε Φάντομ και F 84.

ΜΑΡΤΥΣ. Να σας αναφέρω, κύριε Πρόεδρε. Τα παλιά σχέδια, τα υφιστάμενα προτού να πάρουμε τα Φαντομ, προέβλεπαν σε περίπτωση τουρκικής εισβολής να χρησιμοποιηθούν αεροπλάνα F 84, τα οποία να πάνε για 5-10' λεπτά, για λόγους ηθικούς κατ' ουσία, να φανούν εκεί και εν συνεχεία, επειδή δεν είχαν τη δυνατότητα να επιστρέψουν σε Ελληνικές βάσεις στην Κρήτη ή στη Ρόδο να πάνε να προσγειωθούν και να μείνουν, μέχρι τέλους του πολέμου, σε Συριακά, ή Διβανέζικα αερο-

4/4 Θ ΑΚ 4-12-1986

174

δρόμια.

Για τα Φάντομ εκείνο που ήξερα και εγνώριζα -αρμοδιότερος βέβαια ο Αρχηγός της Αεροπορίας- είναι ότι είχαν παραληφθεί πρόσφατα των πληρωμάτων τους τα. ^{και} η επιχειρησιακή ετοιμότητα και εκπαίδευση δεν ήταν στο επιθυμητό σημείο. Άλλα και αυτά τα Φάντομ, ξεκινώντας από την Κρήτη, όπου πήγαν πράγματι -και απ' ό,τι έμαθα, λόγω μη πλήρους εκπαίδευσεως των πληρωμάτων, ένα αεροπλάνο έκανε και η προσγείωση, κάτι τέτοιο, έσπασαν τα ελαστικά του κ.λπ- αν εχρησιμοποιούντο είχαν περιθώριο ασφαλείας να δράσουν πάνω από την Κύπρο, περί τα 10' λεπτά.

Ely

(4B)

(4θ) 1/4 Β ΦΚ 4.12.86

175

Χώρια βέβαια που θα είχαν να αντιμετωπίσουν πολλαπλάσια εχθρικά αεροπλάνα. Αν δεν ήταν λάθος δύο μοίρες ήταν φάντομ αλπ. στις οποίες εστηρίζετο η ελληνική άμυνα. Και μη ξεχνάμε ότι υπήρχαν και τα προβλήματα δχι μόνο της Κύπρου, αλλά τι γίνεται και μετά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι είχαμε πεί στην προχθεσινή μας συνεδρίαση να διακόψουμε στις 2,30'. Η ώρα είναι 2,30' και συνεπώς σύμφωνα με τα όσα είπαμε πρέπει να διακόψουμε.

Θα διακόψουμε για την Τρίτη, 9 Δεκεμβρίου 1986, και ώρα 10.00' το πρωΐ.

Στη συνέχεια και ώρα 14.33' λύθηκε η συνεδρίαση.-

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΣΑΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Κ. ΤΕΙΓΑΡΙΔΑΣ

ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ ΛΑΜΠΡΟΣ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ ΕΥΘΥΜΙΟΣ

Την 8. Δεκεμβρίου 1986 μεσάνυχτα... και ώρα 20.00 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Α' δρόφος, γραμμείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) ουνήλισε το Προεδρείο της Εξεταστικής Επιτροπής, ακούτελωντενού από τους βουλευτές, Χρίστο Παπασαγιάννη, Παύλος Λαζαρίδης, Λυτερόπρεπος, Κών/νο Τσιγαρίδη, Γραμματέα και ενόπλων του σε εκτέλεση της από. 4/12/1986. απονομεύτηκε της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Αθανάσιος Στρατόπεδος... Αθανάσιος Στρατόπεδος... Αθανάσιος Στρατόπεδος... Αθανάσιος Στρατόπεδος... Αθανάσιος Στρατόπεδος... ανέγνωσε, δεύτερης, βεβαίωσης και υπέγραψε την καταθέσεις του πώς έδωσε ενόπλων της Εξεταστικής Επιτροπής στις 4/12/1986.....

Ο ΗΡΩΑΡΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΙΑΖΑΡΧΗΣ

Ο ΑΝΤΙΗΡΩΑΡΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΖΑΧΑΪΚΟΣ

Ο ΠΡΙΖΙΜΑΤΕΡ

ΜΕΓΑΣ ΚΕΡΙΜΑ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Α ΑΜΠΡΟΣ ΕΤΑΘΟΠΟΥΛΟΣ

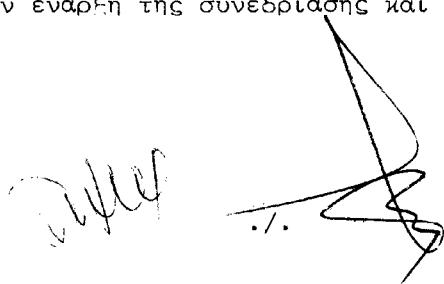
ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' - ΣΥΝΟΔΟΣ Β'
ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

ΠΡΑΚΤΙΚΟ

Στην Αθήνα, σήμερα 9 Δεκεμβρίου 1986, ημέρα Τρίτη και ώρα 10.00' π.μ. συνεδρίασε στην αίθουσα της Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η Εξεταστική Επιτροπή "για το φάκελο της Κύπρου" με πρόεδρο τον ι. Χρίστο Μπασαγιάννη και με θέματα ημερήσιας διάταξης 1) διαδικαστικά θέματα και 2) την εξέταση των μαρτύρων ι.κ. Ευθ. Καραγιάννη (2η μέρα) και Ευστ. Λαγάκου.

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής ι.κ.
Α. Δαμιανίδης, Γ. Δασκαλάκης, Π. Ζακολίκος, Κ. Ζερβός, Ι. Κουτσογιάννης,
Α. Λιαροκάπης, Δ. Παγορόπουλος, Εμ. Παπαστεφανάκης, Σπ. Ράλλης, Κ.
Τσιγαρίδας, Ι. Βαρβιτσιώτης, Α. Ζαΐμης, Στ. Μπλέτσας, Α. Εαρχάς, Γ. Παναγιώτοπουλος,
Μ. Παπακωνσταντίνου, Α. Παυλίδης, Χ. Φωτόπουλος, Κ. Κάππος,
και Κ. Γιατράκος.

Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, απού διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας, κηρύσσει την έναρξη της συνεδρίασης και λέγει:

2/1 ζ (Δ.Γ.) 9-12-1986

Ζ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Αρχίζει η συνεδρίαση.

Για το διαδικαστικό θέμα δεν μπορούμε σήμερα να κουβεντιάσουμε γιατί πρέπει να είμαστε περισσότεροι .

Έχω την τιμή να σας ανακοινώσω ένα νέο τηλεγράφημα το οποίο έλαβα από τον κ. Χρήστο Μπακογιάννη το οποίο και καταθέτω στα Πρακτικά για να το διαβάσετε.

(Να καταχωρισθεί το τηλεγράφημα) .

Παρακαλώ τον κ. Γραμματέα να συνοδεύσει τον στρατηγό κύριο Καραγιάννη στην Αίθουσα προκειμένου να συνεχιστεί η εξέτασή του.

Αν δεν έχει έρθει και έχει έρθειο κ. Λαγάκος να προσέλθει ο κ.

Λαγάκος.

Δεν νομίζω ότι πρέπεινα ερωτηθεί ο κ. Καραγιάννης πολλά πράγματα. Οπως αντελήφθητε από τον προχθεσινή του κατάθεση αυτός έχει ορισμένες απόψεις κ.λ.π. Δεν νομίζω ότι χρειάζεται να επιμείνει κανείς. Οπωσδήποτε εάν θέλετε και ότι θέλετε ρωτάτε τον. Άλλα για την ιστορία της υποθέσεως νομίζω ότι ο κ. Λαγάκος θα είναι πιο ουσιώδης μάρτυρας. Δεν φρονώ δηλαδή ότι ο κ. Καραγιάννης είναι ουσιώδης μάρτυρς.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς κ. Καραγιάννης)

3/1ζ.

(Ε.Σ.) 3

9.12.1986

Κύριε μάρτυς, έχετε να μας πείτε τίποτε άλλο, πλήν από όσα είπατε;

MAPTYΣ: Κύριε Πρόεδρε, κατ' αρχήν, θα ήθελα να διευκρινίσω, νόμιζω ότι το διευκρίνησα και την Πέμπτη που με ερωτήσατε, για τα 2 υποβρύχια και την Αεροπορία, την χρησιμοποίηση ή μη, θέλω να διευκρινίσω, επαναλαμβάνω, ότι εξέφρασα την περασμένη φορά προσωπικές γνώμες και πως έβλεπα το θέμα, διότι δεν εγνώριζα πως εσκέφθησαν και τι είχαν αποφασίσει και διατάξει οι αρμόδιοι προς τούτο. Να μη δημιουργηθεί η σύγχυση ότι αυτά αποτελούσαν επισήμους απόψεις. Ήταν προσωπικές απόψεις δικές μου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Τότε, αυτά δεν μπορούσαν να αποτελούν επισήμους απόψεις, διότι εσείς δεν ήσασταν τότε Αρχηγός του Επιτελείου. Σεις ήσασταν αργότερα. Και συνεπώς, δεν μπορούσατε να εκφράσετε επίσημες απόψεις για την προηγούμενη περίοδο.

Πάντως, θα ήθελα να σας ρωτήσω, γιατί μας είπαν εδώ κάτι.

Τα υποβρύχια αυτά, τα οποία είχαμε πάρει εμείς, που ήταν τελευταίου τύπου, ήταν δυνατόν να ανιχνευθούν ή είχαν μηχανισμούς ματαιώσεως των δυνατοτήτων ανιχνεύσεως;

MAPTYΣ: Δεν γνωρίζω τις λεπτομέρειες αυτού, κύριε Πρόεδρε.

Εγνώριζα γενικά ότι είχαν κάπως ηυξημένες δυνατότητες, ως προς

4/1ζ.

(E.S.) 4

9-12-1986

το βάθιος που επήγαιναν. Δεν γνωρίζω για τορπιλλισμούς και τέτοια,
αν έπρεπε να βγούν στην επιφάνεια ή όχι. Δεν ξέρω αυτές τις τεχνικές
λεπτομέρειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Μάλιστα.

Τώρα, όταν έγινε ο "Αττίλας II", ήσασταν Διοικητής εσείς εκεί.

ΜΑΡΤΥΣ : Συγκεκριμένα ανέλαβα την Διοίκηση της Εθνικής Φρουράς,
στις 6 Αυγούστου. Ο "Αττίλας II" έγινε στις 14.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Μάλιστα. Είχατε 8 μέρες, δηλαδή.

Τι έκανε η Εθνική Φρουρά πλέον; Και η ΕΛΔΥΚ ήταν υπό τας διαταγές
σας;

εβζ

αλλ

(B)

ζ)

1/1 B. A.M. 9-12 -86

5

ΜΑΡΤΥΣ: Όλες οι δυνάμεις ήσαν υπό τας διαταγάς μου.

Θα ήθελα να διευκρινίσω ότι παρότι υπήρξε μια εκεχειρία μετατον "Αττίλα 1" ήταν κατά τύπους εκεχειρία διότι οι τούρκοι συνέχισαν να προωθούνται για να βελτιώσουν τις θέσεις τους. Και ενώ με την επίσημη λήξη των επιχειρήσεων 22-23 Ιουλίου, δεν ενθυμούμαι ακριβώς είχαν βρεθεί με ένα σχετικό μικρό προγεφύρωμα, Όλες τις επόμενες ημέρες συνέχισαν να προωθούνται και έτσι διηύρυναν το προγεφυρώμα και κατέλαβαν διάφορα ερείσματα πενταδακτύλου, ολοκληρώσαν προς Λάπηθο, Καραβά κλπ., ούτως ώστε να είναι σε μια πλεονεκτική θέση για την συνεχίση των επιχειρήσεων σε δευτέρα φάση και εφόσον θα απετύχαναν οι συνομιλίες που εγένοντο στη Γενεύη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Στην περίπτωση αυτών των κατά πάραβαση της εκεχειρίας προεκτάσεων του προγεφυρώματος από μέρους της Τουρκίας προεβλήθη αντίσταση από μας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αντίσταση προεβάλλετο αλλά όπως άσας ανέφερα, με το πραξικόπημα και εν συνεχεία με τον Αττίλα 1 κατ' ουσίαν η εθνική φρουρά απεδιοργανώθη τελείως, παρότι είχε γίνει, μια γενική επιστράτευση την παραμονή αν δεν κάνω λάθος του Αττίλα 1 δηλαδή στις 19 προς 20, δεν υπήρχαν μονάδες. Ενώ ένα τάγμα πεζικού θα έπρεπε να είχε 700-750 άνδρες, υπήρχε ωηλό ποσοστό ανυποταξιών, ζήτημα

2/1_B_A.M. 9-12-86

6

ήταν αν είχαν 300-350. Ένθυμούματι χαρακτηριστικά για να δείτε τι πνεύμα διαλύσεως και καταστάσεως επικρατούσε εκεί ενθυμούματι οταν πήγα εγώ και προωθούντο προς τον τομέα της Μόρφου βορείως εξεδηλώθη μια τοπική τουρκική προώθηση, επίθεση, και διέταξα ένα τάγμα- ολα αυτά τα επιστρατευθέντα και εν εφεδρεία τα οποία ήσαν στην Πάφο- διέταξα να προωθηθεί για να καλύψει ένα κενό εκεί ξεκίνησε αυτό το τάγμα τις πρωτεύες ώρες για να έλθει στον αντικειμενικό σκοπό του, και ενθυμούματι χαρακτηριστικά περί το μεσημέρι ο διοικητής του τάγματος μου είπε οτι από τους 300-350, που ξεκίνησε -οι απόστασεις σχετικώς μικρές εκεί- έφτασε στον προσρισμό του με 40 ανθρώπους μόνο. Υπήρχε τελεία διαρροή καθ'οδύν.

Και ετόνισα και ένα άλλο πράγμα. Οι Κύπριοι εστερούντο στρατιωτικής παραδόσεως. Ο 'Ελληνας από παιδί από τον παππού από τον πατέρα μαθαίνει τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις . Συνεχώς του λένε, άντε ότι πάς στο στρατό. Καταλαβαίνει οτι ο στρατός είναι κάτι που έχει υποχρεώση να πειθαρχήσει. Τέτοιο πνεύμα δεν επικρατούσε εκεί. Ήταν προηγηθεί και το πραξικόπημα κατά του Μακαρίου, έσπασε πλέον η ομοψυχία, η θέληση προς αντίσταση κλπ. και επικράτησε μια γενικότερα διάλυση. Επισκεπτόμασθε θυμάματι ταγματα πεζικού τα γενικά της την ίδια μέρα με 250-300 ανθρώπους, πήγαν να την άλλη είχαν μείνει 150, το σκάγανε. Στελέχωση δεν υπήρχε, υπήρχε ένας

3/1 B. A.M. 9-12-86

γ

Ελληνας διοικητής μόνιμος αξιωματικός ήταν ταγματάρχης ή αντισυνταγματάρχης και άλλος ένας κατώτερος αξιωματικός., ένας υπολοχαγός ή ένας- ελλαδίτης ή ένας έφεδρος εξ ανακατατάξεως. Οι υπόλοιποι ήσαν έφεδροι αξιωματικοί αύποιοι και στρατιώτες αύποιοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Όταν δεχθήκατε την επίθεση, οι δυνάμεις σας τι έκαναν;

εβγ μν

(Δ)

(B) 1/1 Δ (B.Z.) 8.12.86

8

ΜΑΡΤΥΣ: Προβάλανε μία άμυνα. Αλλά, διπλας σας ανέφερα, σε πολλά σημεία τις μονάδες αυτές τις διασπούσε ο εχθρός, διότι είχε τεθωρακισμένα, είχε την απόλυτη αεροπορική υπεροχή και τη γραμμή αυμύνης προ του Αττίλα 2 δεν ήταν και εις την ενδεδειγμένη τοποθεσία. Έπρεπε να υποχωρήσουμε πολύ πίσω προς τις προσβάσεις του Τρώοδος, για να πούμε ότι θα μπορούσαμε να κρατήσουμε στοιχειωδώς και για περιστισμένο χρόνο μία αμυντική τοποθεσία.

Οι μονάδες λοιπόν, αυτές, με τις Τουρκικές επιθέσεις κλπ. συνεπέψαντο, διελύοντο, αναγκαζόμασταν με εφεδρικές μονάδες να δημιουργούμε δεύτερες γραμμές αντιστάσεως πίσω κ.ο.κ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές οι συμπτύξεις, αντός ο υποχωρητικός θα έλεγα αγώνας, ο αμυντικός αγώνας των οποίο κάνατε τότε, ήταν σχεδιασμός ~~της~~ δικής σας μπνεύσεως ή παίρνατε εντολές από το ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ είχα μία ευρυτέρα δικαιοδοσία και ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Από ποιόν είχαν χαραχθεί οι κατευθυντήριες γραμμές;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήγώ, ως ΓΓΕΦ, υπαγόμοια στο ΑΕΔ και όχι στο Αρχηγείο Στρατού.

Θέλω να διευκρινήσω εδώ, ότι διλεγούσας αυτές οι συμπτύξεις κλπ., δεν εγένοντο ηθελημένα και βάσει σχεδίου. Απολούστατα διεσπώντο οι γραμμές

ΑΜΥ

ΑΕΔ

2/1 Δ. B.Z. 9-12-86

9

μας και οι μονάδες διελύοντο και αναγκαζόμασταν εκ του προχείρου μπορεί να πεί κανένας και με δτι εφεδρικές μονάδες μπορούσαμε να βρούμε εκεί, να δημιουργήσουμε γραμμές προς τα πίσω. Λέγεται μάλιστα, και ελέχθη και στη Βουλή, ότι διέταξα την εκκένωση της Αμμοχώστου. Δεν διέταξα καμμία εκκένωση της Αμμοχώστου. Ήπλούστατα το παιχνίδι χάθηκε εκεί και εκ των πραγμάτων αναγκάστηκα να διατάξω δ, τι απομεινάρια βρέθηκαν να δημιουργήσουν μία γραμμή αμύνης νοτιώτερα του δρόμου Λευκωσίας - Αμμοχώστου. Το μόνο που διέταξα με την έναρξη του ΑΤΤΙΛΑ 2 και όταν την δεύτερη μέρα εστράφη πλέον η κυρία προσπάθεια των Τούρκων προς την Αμμόχωστο, προς Λευκόνικο - Αμμόχωστο, ήταν κάτι απομονωμένες δυνάμεις ενός τάγματος περίπου, στο Ακρωτήριο του Αγίου Ανδρέα, της Καρπασίας που λένε, διέταξα ένα τάγμα από εκεί να συμπτυχθεί, διότι ήταν σαφές, σαφέστατο, ότι θα έπεφτε στα χέρια των Τούρκων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων εδώ ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Μου φαίνεται πώς όταν έφυγα για την Κύπρο ήταν ο κ. Μπονάνος.

Δεν ενθυμούμαι καλά πότε ανέλαβε ο κ. Αρμπούζης, σε ποιά φάση ανέλαβε.

Δεν θυμάμαι αν ανέλαβε προ του ΑΤΤΙΛΑ 2, ή μετά τον ΑΤΤΙΛΑ 2. Άλλα

όταν έφυγα για την Κύπρο, ΑΕΔ ήταν ο κ. Μπονάνος και Υπουργός Εθνικής

260

3/1 Δ. B.Z. 9-12-86

10

Αμύνης ο κ. Αβέρωφ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ήταν λοιπόν αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων ή κ. Μπονάνος ή ο κ. Αρμπούζης, αφού δεν μπορείτε να θυμηθείτε, μολονότι θα μου επιτρέψετε να πιστεύω, στρατηγέ, ότι τουλάχιστον η προσωπικότητα του κ. Αρμπούζη θα έπρεπε να σας έχει κρατήσει στην μνήμη το πότε ανέλαβε, το πότε ετέθητε υπό τας διαταγάς του. Βέβαια, το ποιός ήταν αρχηγός μπορούμε να το εξακριβώσουμε.

ΜΑΡΤΥΣ. Κυρίε Πρόεδρε, ομολογώ ότι δεν έχω τόσο ισχυρά μνήμη και δεν θυμάμαι ακριβώς πότε εγένετο η αλλαγή της διοικήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Καλώς. Σας εζητήθη τότε η γνώμη, ή άποψή σας, εν όψει της επεκτάσεως την οποία έκαναν οι Τούρκοι, από τον ΑΕΔ ή από οποιονδήποτε άλλον, επί του περαιτέρω πρακτέου, αν η Ελλάς έπρεπε να κάνει το α' ή το β', άν έπρεπε να σταλούν ενισχύσεις ή οτιδήποτε άλλο;

K.

(Δ)

1/1 K ΕΓ 9-12-86

11

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ενθυμούμαι λεπτομέρειες, κύριε Πρόεδρε, διότι είχε σωρέα

αναφορών, εκθέσεων, αναφορές πληροφοριών και αντιστοιχές διατάγές

από το ΑΕΔ. Δεν ενθυμούμαι λεπτομέρειες αλλά όπως σας ανέφερα και

προχθές πρακτικώς στο ελάχιστο αυτό διάστημα που μεσολαβούσε

δεν υπήρχε χρόνος και δυνατότητα να μου στείλουν ενισχύσεις κάτω

Οι μόνες ενισχύσεις που μου ήλθαν ήταν κεκαλυμένες ενισχύσεις

μέχρι τις 12 διότι στις 13 ήταν το τελευταίο πλοίο της γραμμής

Πειραιώς - Λεμεσού. Μου ήλθαν αξιωματικοί, με πολιτικά βέβαια,

δεν ενθυμούμαι αν έστειλαν και τίποτα ανταλλακτικά. Και αντιστοίχως

αναχωρούσαν από την Κύπρο - εκείνη την περίοδο αφότου επήγα εγώ

κάτω - αναχωρούσαν οι πραξικοπηματίες, αυτοί οι οποίοι είχαν εμπλα-

κεί ενεργώς ήλπι, στο πραξικόπημα. Αναχωρούσαν αυτοί και ήρχοντο

ταυτόχρονα άλλοι αξιωματικοί, οι οποίοι ανελάμβαναν διάφορες θέσεις

ήλπι. Κάποια συστηματική προσπάθεια πλέον ενισχύσεως της εθνικής

φρουράς άρχισε μετά τον Απτέλα Η 2 μετά τις 14-16 Αυγούστου, διότι

τι μέχρι τις αρχές Μαρτίου που ποθέμεινα εγώ Αρχηγός ΓΕΕΦ συνεχώς

W

2/1 Κ ΜΠ 9-12-1986

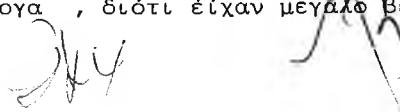
12

είχαμε προβλήματα , εντάσεις , φθάναμε στο σημείο ότι εθεωρείτο βεβαία νέα ενέργεια των Τοθρίων αλπικών, γενόντο τότε προσπάθειες αναδιοργανώσεως της εθνοφρουράς, εστάλη κεκαλυμένως, επαναλαμβάνω με τα πλούτα της γραμμής υλικό, ελαφρό υλικό, ανταλλακτικά πυρομαχικά, τέτοια πράγματα και υψηλώς προσωπικό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εσείς στο διάστημα αυτό του Αττικα - 2 ζητήσατε ενισχύσεις από το ΑΕΔ, εδώ από τον Ελληνικό στρατό ;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν εθίσμούμαι, αλλά ζούσα την κατάσταση . Εκείνο που μας έλειπε εκεί ήταν βαρύ υλικό , ήταν άρματα μάχης . Όταν μιλάμε και λέμε ότι είχαμε μια τεθωρακισμένη μονάδα-ότι είχε η εθνική φρουρά- αυτή η τεθωρακισμένη μονάδα είχε 11 παλαιά Ρωσικά άρματα Τ - 34 , αρχαιολογίες . Πυροβολικό είχα συνολικά 70 σωλήνες, 70 πυροβόλα . Δηλαδή όλα τα πυροβόλα της εθνικής φρουράς ήταν

όσα έχει μια ελληνική μεραρχία για να μη πώ κατά τι λιγάτερο, διότι η μεραρχία έχει 72-και όλα αυτά παλαιού τύπου . Τα μόνα αξιόλογα πυροβόλα ήταν 18 Ρωσικά παλιά πυροβόλα των 100 χιλιοστών . Και αυτά ήταν αξιόλογα , διότι έίχαν μεγαλό βεληνεκές. Άλλα είχαμε

3/1 Κ ΜΠ 9-12-1986

13

περιορισμένα αποθέματα πυρομαχιών, βλημάτων τα οποία δεν ηδύναντο να αναπληρωθούν.

Από αντιαρματικά να σκεφθείτε ότι τα μόνα αξιόλογα αντιαρματικά που είχε η εθνική φρουρά ήταν 16 πυροβόλα άνευ οπισθοδρομήσεως των 106 χιλιοστών, δηλαδή λιγώτερα απ' ότι έχει ένα ελληνικό σύνταγμα πεζικού. Και είχε βέβαια και κάτι παλιά ρυμουλκούμενα αντιαρματικά των 6 λιβρών που είχαν χρησιμοποιηθεί στον πόλεμο της ερήμου.

Βέβαια είχε τρομερές αδυναμίες και προ του πραξικοπήματος η εθνική φρουρά, αλλά διευκρίνησα — κατέστησα γνωστή την πεποίθησή μου από προχθές-ότι αν δεν είχε γίνει το πραξικόπημα και αν η εθνική φρουρά δεν είχε εμπλακεί σ' αυτό το πραξικόπημα που την αποσυνέθεσε αλπικές και είχε εφαρμόσει το υφιστάμενο σχέδιο και οι μονάδες είχαν καταλάβει τις θέσεις αμύνης που προεβλέποντο και είχαν γίνει αμυντικά έργα στις πιθανές περιοχές αποβάσεως αλπικούς. Ο Τούρκος ή δεν θα αποτολμούσε απόβαση, ή εάν την αποτολμύσει η επιτυχία της ήταν αμφίβολος και σε πάσα περίπτωση θα του κόστιζε πολύ σε αύμα, παρόλα τα μειανεκτήματα και τις αδυναμίες που είχε η εθνική φρουρά.

4/1 Κ ΜΠ 9-12-1986

14

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, δικαιούμενοι να μιλήσετε
ότι πρέπει να ρωτήσετε συμπληρωματικώς να ερωτήσετε. Νομίζω
ότι υπάρχει ένας κατάλογος με πρώτο τον κ. Παγορόπουλο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ: Παραιτούμαι, κ. πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Δαμιανίδης παρακαλείται
να λάβει το λόγο.

(πα)

(K)

1/1 ΠΑ ΕΓ 9-12-86

15

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: 'Όταν πήγατε στην Κύπρο, αυτό το χάλι που επικηρατούσε εκεί, δεν το ήξερε η εδώ Κυβέρνηση; Τι πήγατε να κάνετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς το ήξερε και με τις πρώτες εκθέσεις ανέφερα την κατάσταση, Τόνισα και προχθές ότι μια από τις αποστολές που με βαρύνανε πηγαίνοντας κάτω, ήταν να σώσω τον κόσμο εκεί από την αλληλοσφαγή. Υπήρχαν ένοπλες ομάδες ΕΟΚΑ ανεξέλεγκτες και από την άλλη πλευρά ομάδες του Μακαρίου και ήσαν έτοιμες να αλληλοεξοντωθούν και ποτεύοντασα ότι δεν είχαν συνειδητοποιήσει τι καταστροφή πάθανε που ο Τούρκος είχε μπει στην Κύπρο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είχατε δηλαδή δύο αποστολές; Ή μία να ηρεμήσετε την κατάσταση μεταξύ Ελληνοκυπρίων και από την άλλη να αντιμετωπίσετε τους εισβολείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Η κυρία απόστολή μου ήταν να αντιμετωπίσω τους Τούρκους εισβολείς, αλλά για να γίνει αυτό έπρεπε να υπάρχει ομοψυχία και μία εσωτερική ηρεμία, αλλιώς δεν μπορείς να κάνεις τίποτα. Έπρεπε λοιπόν να μην παραβλέψω και να προσέχω να μην αλληλοσφαγούν. Αξίζε να σας αναφέρω το εξής: Ήταν τις 6 Αυγούστου (το ξέπουλε) και

άρχισαν υπεύθυνοι και μη υπεύθυνοι Κύπριοι κλπ, να καταφέρουν στο γραφείο μου και να μου λένε τα πρόπονά τους για το τι τους έκαναν

F διεγέρθησαν
χριστιανοί

Σταύρος Σταύρος

Σταύρος Σταύρος

140

F ήταν στην Κύπρο

2/1 ΠΑ ΒΓ 9-12-8616

στο Πραξικόπημα. Με είχαν καθηλώσει στο γραφείο να δέχομαι επιτροπές και να ακούω παράπονα και κανείς δεν μου είπε, στρατηγέ τι θέλεις να κάνουμε για να αντιμετωπίσουμε το πρόβλημα του Τούρκου που πάτησε εδώ μέσα; Τέτοια ήταν η ψυχολογία.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Θέλω να μου πείτε τώρα τι έγινε με τον /είπατε ότι Αττίλα 2 και δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπισθεί και φθάσαμε εκεί που φθάσαμε.

- Εγώ δεν καταλαβαίνω κάτι αλλο. Εάν οι Τούρκοι επιχειρούσαν και τον Αττίλα 3 τι θα γινόταν; Θα έπρεπε να προχωρήσουν μέχρι καταλήψεως όλου του νησιού; Εάν έχετε μία εξήγηση σύντομη να μου την πείτε.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ηδη την περασμένη Πέμπτη σας έδωσα την εξήγηση και ανεφερθήτι ότι έστω και άν ενισχύετο η άμυνα της Κύπρου όχι με τουφέκια, με Παπαποστόλου με κουμπούρες κλπ., με μία δύναμη μεραρχίας και πάνω, πάλι αυτή η ισχυρή δύναμη θα είχε περιορισμένη δυνατότητα αμύνης, άν οι Τούρκοι ήθελαν να συνεχίσουν. Διότι άν δεν υπάρχει μία στοιχειώδης αεροπορική ιάλυψη και μία ναυτική δύναμη, είναι καταδικασμένη. Οι δε Τούρκοι αφού έκαναν την αρχική τους απόβαση είχαν πλέον διαθέσιμο το αποβατικό τους δυναμικό και παμπολές

24

3/2 ΠΑ ΕΓ 9-12-86

17

εφεδρείες να ενεργήσουν αποβάση στα υπότα της αμυνομένης δυνάμεως,

θα έπρεπε, λοιπόν, για να αντιμετωπίσεις αυτές τις καταστάσεις να
έχεις ταχυκίνητες και τεθωρακισμένες μονάδες εκεί, οι οποίες δεν
υπήρχαν.

Εγ

ΝΗΣ (F₀)

(ΠΑ) 1/1 ΓΡ Β.Τ. 9-12-86

18

Και ήταν προβληματικό υπό τας συνθήκας αποκλεισμού της νήσου κ.λπ.

να σταλούν από την Ελλάδα

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Και κάτι αλλο κύριε μάρτυς και τελειώνω . Απ' ότι είναι από τους μάρτυρες που πέρασαν από εδώ, και για να το πω όπως είναι στη πραγματικότητα, ήταν πρωτοπαλλήμαρα του Ιωαννίδη, όλοι εχουν περάσει από την Κύπρο, ο Παπαποστόλου, ο Παλαίνης ο Περδίκης ο Ματάσης, όλοι έχουν περάσει σε κάποια κρίσιμη φάση του υποριακού από τη Κύπρο. Σας έχει απασχολήσει αυτό; Ήως το εξηγείτε όλοι αυτοί οι άνθρωποι συμπτωματικά δλοιδεν φαντάζομαι όλοι οι αξιωματικοί του ελληνικού στρατού να πέρασαν από τη Κύπρο-αλλά αυτοί δλοι έχουν περάσει από την Κύπρο. Αν σας απασχόλησε πέστε μου αλλιώς δεν πειράζει.

ΜΑΡΤΥΣ. Θετική απάντηση δεν μπορώ να σας δώσω. Εκείνο που μπορώ να πω είναι ότι ένα μεγάλο ποσοστό Ελλήνων αξιωματικών-διότι ελληνικές δυνάμεις είχαν σταλεί από το '64-'65 , προηγουμένως υπήρχε και εκείνη η περιβοήτος μεραρχία μέχρι το 67, η δικιά μας κάτω- είχε πάει ενας μεγάλος αριθμός Ελλήνων αξιωματικών και ανάμεσα σ' αυτούς ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Αυτοί πάντως πήγαν όλοι.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν μπορώ να σας το βεβάιώσω, αλλά ενα μεγάλο ποσοστό απ' αυτούς είχαν πάει.

2/1 ΓΡ. Β.Τ. 9-12-86

f9

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ του κ. Περάκη να λάβει το λόγο. Απων διαγράφεται.

Παρακαλώ του κ.Λιαροκάπη να λάβει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Κύριε μάρτυς, ρωτάει ο δικηγόρος του στρατηγό τώρα.Το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου αποδιοργάνωσε και παρέλυσε πλήρως τις δυνάμεις μας στη Κύπρο.

ΜΑΡΤΥΣ. Να σας απαντήσω;

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ. Ειατό τις ειατό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ.Δηλαδή ήταν μια συμφορά.

ΜΑΡΤΥΣ. Ήταν μια άνευ προηγουμένου ,και το ετόνισα στην αρχή, ότι αν δεν εγίνθη το πραξικόπημα οι Τούρκοι δεν ήτο εύκολο εν πάσῃ περιπτώσει να αποτολμήσουν. Δεν θα αποτολμούσαν, αλλά και αν το αποτολμούσαν θα το πλήρωναν ακριβά.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Οταν λέμε οτι θα το πλήρωναν ακριβά, δεν πάει να πει οτι εκ των προτέρων ήταν ματαία η άμυνα μας. Δηλαδή μπορει και να απετύχαναν, Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Το ετόνισα σαφέστατα αυτό .Βεβαίως. Εαν οι μονάδες είχαν καταλάβει τις προβλεπόμενες θέσεις αμύνης ~~κατατάσσουσαν~~ υπήρχαν έργα αμυντικά ~~κατατάσσουσαν~~ έχουμε και εδώ στην Ελλάδα, Εβρο, νησιά κ.λπ. υπήρχαν και εκεί

3/1 ΓΡ. Β.Τ. 9-12-86

20

στις πιθανές περιοχές αποβάσεων, υπήρχαν έργα. Ήταν λοιπόν η τουρκική

εισβολή χωρίς να μπορώ να σας πω το συνολο ή σχεδόν καμια (μηνεύτηκε)

μονάς της εθνοφρουράς δεν βρέθηκε στις προβλεπόμενες θέσεις.

Όταν εξεδηλώθει η τουρκική απόβαση τρέχαν τότε να πιάσουν θέσεις ι.λπ.

Παράλληλα το πραξικόπημα (θεν) είχε επιδράσει καταλυτικώς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ; Συνεπώς και κατα μείζονα λόγο αν η Αθήνα δεν

έλεγε συνέχεια αυτοσυγκράτηση-για τον πρώτο Αττίλα κουβεντιάζω-

οταν οι Τούρκοι έκαναν την αποβίβαση^{την} ή αν η Αθήνα έστελνε τη σχετική
βοήθεια με λίγα αεροπλάνα δυστιχία με λίγα άρματα, τότε το

αποτέλεσμα θα ήταν καλύτερο για μας . Ετσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ Το ανέπτυξα την περασμένη φορά. Μια μονάδα καταδρομών, οπως ξέ-

ρετε την έστειλαν αεροπορικώς και την έστειλαν περισσότερο για λόγους

ηθικούς και απ' αυτούς ενα αεροπλάνο το κατέρριψαν, διότι είχε διαλυθεί

το παν δεν υπήρχε συντονισμός. Δεν γινόταν πλέον τίποτα. Εκείνο που

έπρεπε να σκεφτούν πριν αρχίσουν τα πραξικόπηματα και οτιδήποτε άλλο,

ήταν τι θα γίνει σε περίπτωση που θα επέμβουν οι Τούρκοι. Δεν ξέρω

γι' αυτό τι έπαιθαν, εμωράνθησαν και δεν τό σκέφτηκαν και δεν το

αντιμετώπισαν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Μα οι Τούρκοι από μήνες γρηγορότερα ήθελαν

4/1 ΓΡ. Β.Τ. 9-12-86

21

να κάνουν την επέμβαση στη Κύπρο -είναι δεδομένο αυτό- και ήθελαν να βρουν την κατάλληλη ευκαιρία .Καταλάβατε ;'

ΜΑΡΤΥΣ . Το καταλαβαίνω απόλυτα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ .Αυτό είναι το θέμα . Δηλαδή δεν ήταν απλώς περίπατος για τους Τούρκους .

ΜΑΡΤΥΣ . Οχι ήταν κάτι σχεδιασμένο από πολλών ετών και οι Τούρκοι σαν ανατολίτες ξέρουν να κάνουν υπομονή για τη κατάλληλη στιγμή,

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Αν η Ελλάδα είχε έγκαιρα την ετοιμότητα μπορούσε να κρατήσει την τιμή των δύλων .

ΜΑΡΤΥΣ . Αν η Ελλάδα και οταν λέμε η Ελλάδα οι υπεύθυνοι είχαν ίχνος μυαλού ,ή ας μου επιτρέψετε να πω ^{κουκούτσι} μυαλό δεν θα έκαναν το πραξικόπεμπα .

εβ

μω

(Δ)

1ΓΡ

1/1Δ

ΒΠ

9.12.86

22

Οπότε εάν δεν έκαναν το πραξικόπημα, δεν θα αποτολμούσε τίποτα κανένας Τούρκος, αλλά θα περίμεναν μέχρι να κάνουμε μια άλλη βλα-
κεία, για να επέμβουμε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σ' αυτές τις περιπτώσεις το έμψυχο δυναμικό δεν λαμβάνεται υπόψη; Δηλαδή έχουμε στοιχεία ότι οι Τούρκοι είχαν πολλές ανικανότητες και ανετοιμότητες. Αλλά ~~το~~ έμψυχο δυναμικό των Ελλήνων είναι γνωστό και δεδομένο. Αυτό παίζει καμιά σημασία στην έκβαση του αγώνα;

ΜΑΡΤΥΣ: Το έμψυχο υλικό ασφαλώς παίζει κλπ.. Άριεί ο 'Ελληνας να βρεθεί στο κατάλληλο περιβάλλον και ηλίμα. 'Όταν αλληλοσκοτώνονται μεταξύ τους, όλα αυτά τα πράγματα πάνε περίπατο. Και έγιναν οι 'Ελληνες και οι Ελληνοκύπριοι ένας συρφετός.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Είναι υπεύθυνοι αυτοί οι κύριοι, της μεγάλης τραγωδίας, προδοσίας, του Κυπριακού;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Και μια τελευταία ερώτηση:

Γιατί έγινε το πραξικόπημα; Από τα στοιχεία που είχατε ήταν αυτόφωτο ή ετερόφωτο; Δηλαδή το έβαλαν στο μυαλό τους μονά-
χοί τους, ή τους είπαν άλλοι να το κάνουν και τους παρέσυραν για ενδεχόμενη διχοτόμηση της Κύπρου; Ποιά είναι η γνώμη σας; Είσθε

22/ii

ii

2/1Δ BII 9.12.86

23

μάρτυς πραγματογνώμων.

ΜΑΡΤΥΣ: Στο μυαλό τους δεν μπορώ να μπω. Αλλά έχουμε συνηθίσει για όλες μας τις επιπολαιότητες και με συγχωρείτε, τις βλακείες μας, να ψάχνουμε να βρίσκουμε ξένους, χωρίς να έχουμε κάποιο ίχνος υπευθυνότητος για να δούμε τι συμφέρει εμάς αλπ.

Συνεπώς, δεν μπορώ να σας απαντήσω, γιατί δεν έχω καμιάδένδειξη ότι ουπήρξε δάκτυλος και κάποιος τους είπε "προχωρείστε και μη σας νοιάζετε".

Αυτό το έμαθα από τις εφημερίδες ότι δήθεν ο Ιωαννίδης είπε "με πρόδωσαν αλπ..".

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Εσείς τι λέτε; Καθαρά πράγματα. Οι χθεσινοί φίλοι μας οι Αμερικάνοι είχαν συμφέρον να διχοτομηθεί η Κύπρος, κομμάτι εδώ, κομμάτι εκεί, για να ελέγχουν καλύτερα την κατάσταση;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα ρωτήσω; Είναι ευχαριστημένοι σήμερα μ' αυτή τη κατάσταση; Νομίζω, δεν είναι ευχαριστημένοι, γιατί έχουν τους Έλληνες με τους Τούρκους να αντιδικούν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Δεν έχω άλλη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) Παρακαλείται ο κύριος Ξαρχάς να λάβει το λόγο.

Χ. Μ. Ι.

Ι. Ξαρχάς

3/1Δ

ΒΠ

24 9.12.86

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Κύριε μάρτυς, θέλω να μου απαντήσετε, όταν πήγατε εσείς και πριν γίνει ο Αττίλας II, έγινε καμιά ανταλλαγή αιχμάλώτων που είχαν συλληφθεί εκατέρωθεν;

ΜΑΡΤΥΣ: Μας παρέδωσαν ορισμένους, γιατί πέρασαν και από το γραφείο μου μετά τον Αττίλα II. Θυμάμαι συγκεκριμένα, από μία Μούροβολικού, η οποία με τον Αττίλα I, αν θυμάμαι καλά, που προωθείτο να καταλάβει τις θέσεις της και βρέθηκε προ της Ζουρνικής προελάσσεως και απεκόπη ~~κάπια~~ συνελήφθη, κίταν ένας υπολοχαγός που απελευθερώθηκε μετά τον Αττίλα II και παρουσιάστηκε στο γραφείο μου ένας λαλιώτης ονόματι, ~~Μπολοχαγός~~ του πυροβολικού, Ελλαδίτης.

Αντηλλάγησαν πολύ ελάχιστοι, μετρημένοι στα δάχτυλα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Εγώ θέλω να ξεκαθαρίσω το εξής πάνω σ' αυτό το θέμα:

Κατ' αρχήν με διαταγή τίνος έγινε;

Δεύτερον, δώσατε εσείς περισσότερους και πήρατε λιγότερους;

ΜΑΡΤΥΣ: Λεπτομέρειες δεν θυμάμαι, αλλά δεν νομίζω, γιατί την μερίδα του λέοντος... Εμείς είχαμε πιάσει 4-5 με τον Αττίλα I, μου φαίνεται. ~~Κάποιον~~ ταγματάρχη υποδιοικητή επιλαρχίας αριθμών. Εμείς 3-4-5 αν είχαμε. Δεν ενθυμούμαι λεπτομέρειες για το πώς επενέβη ο Ερυθρός Σταυρός και πώς έγινε η ανταλλαγή.

N

Δ. 1/1 Ν. Ε.Κ. 9-12-1986
25

Πάντως με την επέμβαση του Ερυθρού Σταυρού έγινε αυτή η πολύ περιωρισμένη κίνηση.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Οι δυνάμεις αυτές οι Ελληνικές, ή Ελληνοκυπριακές τις υλικό είχαν; 'Ηταν στρατιώτες Έλληνες εκεί κάτω; Βέβαια ειπώς από την ΕΛΔΥΚ.

ΜΑΡΤΥΣ: Ανέφερα και προχθές ότι είχε γύρω στους 1000 αξιωματικούς και οπλίτες και ήταν μόνιμα μοίρα καταδρομών ελληνική εκεί. Οι άλλες μονάδες είχαν ορισμένα στελέχη και σε μερικές τεχνικές μονάδες, όπως οι διαβιβαστές, οι γιατροί εκεί υπήρχαν ελλαδίτες, στρατιώτες υπαξιωματικοί. Αυτό γιατί δεν διέθεταν τέτοιους οι Κύπριοι.

ΑΘΑ ΙΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Σας ερώτησε και προηγούμενα συνάδελφός μου για το χρόνι, την φοβερή κατάσταση που υπήρχε εκεί κάτω. Βέβαια το ήξερε η Κυβέρνηση και σας έστειλε. Το θέμα είναι αν σεις είσασταν Κυβέρνηση θα αφήνατε τον Γεωργίτση εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ παρέλαβα από τον Γεωργίτση. Φύγανε όλοι οι πρωταίτιοι, δηλαδή, Γεωργίτσης, Κομπόκης, Γιαννακόδημος, Παπαγιάννης, όλοι αυτοί, τα κύρια στελέχη, επαναλαμβάνω έφυγαν με τη πρώτη φουρνιά και πρό του Αττίλα 2 και στη συνέχεια τμηματικά έφυγαν όλοι όσοι είχαν αναπτύξει ενεργό δράση στο πραξικόπεμπα. Ανάλογα βέβαια με τις δυνατότητες, γιατί

2/Στεν/φο

2 / 1 N. EK

26

9-12-1986

είχαν προκύψει ανάγκες και δεν ήταν εύκολο να απαγκιστρώνεις στελέχη από μάχιμες μονάδες.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Οι Τούρκοι σταμάτησαν εκεί που σταμάτησαν. Οι δυνάμεις τους εμπόδισαν πολεμώντας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ειλικρινά πιστεύω όχι, γιατί επενέβησαν οι διεθνείς οργανισμοί. Και ίσως να είχαν προγραμματίσει σε δεύτερη φάση να φτάσουν μέχρι εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ το κ. Κάππο να λάβει το λόγο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Μάρτυς είχατε λάβει μέρος σε καμμία σύσκεψη στο Υπουργείο Εθνικής Αμυνας με τη συμμετοχή και του κ. Αβέρωφ που ήταν Υπουργός Εθνικής Αμυνας, αν δεν κάνω λάθος, για να πάρετε οδηγίες;

ΜΑΡΤΥΣ: Σύσκεψη για ενημέρωσή μου δεν εγένετο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Με τον κ. Αβέρωφ δεν ήλθατε σε επαφή τουλάχιστον

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κ. Αβέρωφ δεν με εγνώριζε, με εζήτησε μόλις εγκατεστάθηκε στο Υπουργείο, με εζήτησε σαν Ταξίαρχο Καραγιάννη, ενώ ήμουν Υποστράτηγος. Εζήτησε τον Ταξίαρχο Καραγιάννη που ήταν των καταδρομών, αλλά το δνομά του ήταν Ευάγγελος Καραγιάννης. Εγώ λέγομαι Ευθύμιος Καραγιάννης και ο αρμόδιος που με ευθροίζει ότι με ζήτησε ο κ.

3/1 N.

Σ.Κ.

9-12-1986

24

Αβέρωφ, μου είπε πάρε μαζί σου και τον Ταξίαρχο Καραγιάννη Ευάγγελο, για να δείτε ποιόν από τους 2 θέλει. Τελικά ήθελε εμένα. Με ενημέρωσε για την κατάσταση και το επείγον ζήτημα ήταν πώς θα μετέβαινα το ταχύτερο δυνατόν στη Κύπρο. Δεν υπήρχε επικοινωνία, η Κύπρος ήταν αποκλεισμένη και η μόνη δυνατότης ήταν μήπως μπορούσα να πάω με κανένα εγγλέζικο αεροπλάνο στο ακρωτήριο. Δεν ήταν δυνατόν αυτό και τελικά έφυγα στις 3 Αυγούστου με το πρώτο πλοίο της γραμμής, το "ΑΔΩΝΙΣ" που έκανε το δρομολόγιο εκεί.

Αυτό το διάστημα επειδή κατά κάποιο τρόπο ζούσα τη κατάσταση εκεί από την επιχειρησιακή πλευρά, είχα ορισμένες επαφές με αρμοδίους όπως με το γραφείο Κύπρου του ΓΕΕΘΑ, και με άλλους αξιωματικούς

για να μπορέσω να έχω μία σαφέστερη εικόνα.

(N)

1/1 Ε.Ζ. K.B. 9.12.1986

28

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Με τον κύριο Αβέρωφ, δεν μας είπατε, τελικά συναντηθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, συναντήθηκα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τι συζητήσατε με τον κύριο Αβέρωφ;

ΜΑΡΤΥΣ: Μου έθεσε την κατάσταση η οποία ήταν γνωστή. Με πρώτησε

εάν είχα κανένα κώλυμα να μεταβώ εις την Κύπρο. Η θέση σαν στέλεχος πάπερος στην Κύπρο, ήταν σαν να στέλεχος πάπερος στην Κύπρο. Του είπα, το θεωρώ υποχρέωσή μου ν.λ.π., ότι δέχομαι, δεν υπάρχει κανένας ενδιασμός να πάω στην Κύπρο. Μου έθεσε το θέμα, διάλεξε άσους αξιωματικούς θέλεις από εδώ πέρα, και νομίζεις καταλλήλους, να τους πάρεις μαζί σου, ή να τους στείλουμε με την πρώτη ευκαιρία και απέμεινε το θέμα πως θα εξευρίσκετο τρόπος να μεταβώ στην Κύπρο. Τελικά, δεν υπήρξε άλλος τρόπος παρά το πρώτο ελληνικό πλοίο και τότε μάλιστα πήρα και καμπιά δεκαπενταριά αξιωματικούς μαζί μου και πήγα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και πήρατε επιτελάρχη τον Καραγιάννη;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, τον πήρα τον ταξίαρχο, διότι ήταν αποδεσμεύσιμος.

Την κατάσταση του ελληνικού στρατού την ζιόσα. Εδώ πέρα είμασταν στα πρόθυρα πολέμου με την Τουρκία. Για μένα, κατά ένα μεγάλο ποσοστό, το παιγνίδι στην Κύπρο το είχαμε χάσει με τον Αττίλα 1 και τα προηγηθέντα. Συνεπώς ποιού ήσαν οι ενδεδειγμένοι και οι καλοί

2/1 E.Z. K.B. 9.12.1986

29

αξιωματικού, να πιάσω να τους ξηλώσω από τα ελληνικά επιτελεία και τις ελληνικές μονάδες εθώ πέρα για να κάνω εγώ ίσως κατά τον καλύτερο τρόπο την δουλειά μου, το ήξερα. Αλλά από την αλλη πλευρά αντιμετώπιζα το ότι θα απογύμνωνα μονάδες, διοικήσεις, επιτελεία εθώ, από ικανούς αξιωματικούς. Και έτσι περιορίστηκα να ζητήσω και μου έστειλαν και εν συνεχεία εκείνους τους αξιωματικούς οι οποίοι 'ήσαν σε πρώτη φάση αποδεσμεύσιμοι. Και ο επιτελάρχης, αυτόν τον οποίο πήρα ως επιτελάρχη, τότε υπηρετιόσε σε μία θέση των καταδρομών, σε μία επιτελική θέση από την οποία ήταν ευκόλως αποδεσμεύσιμος. Γι' αυτό όταν με ρώτησε ο κύριος Αβέρωφ "του γνωρίζεις;" - εγώ κατ' όψη θύτε τοι γνώριζα, παρ' ότι είμασταν συνονόματοι, θέλεις να του πάρεις; -, να του πάρω είπα, και τον πήρα. Καλός αξιωματικός ήταν, αξιωματικός βέβαια των καταδρομών και ορισμένους άλλους που πήρα τότε μαζί, καμμιά δεκαπενταριά.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Δεν σας ανέφερε τίποτε ο κύριος Αβέρωφ για το δυνάμωμα του προγεφυρώματος, ότι ενδεχόμενα οι Τούρκοι να προχωρήσουν και να κάνουν τον Αττίλα 2;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Κάππο, δεν θυμάμαι λεπτομέρειες, αλλά ήταν σαφέστατο ότι οι Τούρκοι δεν θα παρέμεναν εκεί. Διότι, με τον Αττίλα 1, το έδειξαν από την πρώτη στιγμή, όλο προωθούντο, ολοκλήρωσαν την ορο-

Δήμητρας

B

3/1 E.Z. K.B. 9.12.1986

30

σε υρά του Πενταδακτύλου, έπιασαν και την γραμμή Καραβά-Λαπέθου και ήταν φανερό πλέον ότι οι Τούρκοι, επειδή είχαν απομονωμένους Τουρκοκυπριακούς θύλακες νοτίως της γραμμής την οποία είχαν καταλάβει, ήταν σαφές ότι οι Τούρκοι, δεν θα έμεναν εκεί που έμειναν.

Διότι, πρώτα - πρώτα με τον Αττίλα 1, αν δεν κάνει λάθος, δεν είχαν μου φαίνεται - δεν είναι 100% βέβαιος - εναθεί με τον μεγάλο θύλακα που ήταν βορίως αμέσως της Λευκωσίας και πολλούς άλλους θύλακες που ήταν προς τα Κόκκινα κ.λ.π. Ήταν σαφές λοιπόν ότι οι Τούρκοι με την πρώτη ευκαιρία θα συνέχιζαν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Εντάξει, ικανοποιητικά απαντήσατε.

Είπατε ότι δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτε για να αποφύγουμε τον Αττίλα 2 και είπατε ακόμη ότι τους Τούρκους ουσιαστικά δεν τους σταματήσαμε εμείς, αλλά τους σταμάτησαν ενδεχόμενα οι διεθνείς οργανισμοί κ.λ.π.

ΜΑΡΤΥΣ: Βέβαια. Εκτός από την Λευκωσία και τον περίγυρο ο οποίος ήταν και κατοικημένος χώρος-και με τον Αττίλα 2 ξέρετε υπήρξε μία διείσδυση τουρκικών αρμάτων μέσα στον κατοικημένο χώρο της Λευκωσίας και τα οποία αντιμετωπίσθησαν. Ήτει δεν τόλμησαν να κάνουν ανοικτή επίθεση μέσα στην Λευκωσία, ωιότι οι κατοικημένοι τόποι ήταν ξέρετε είναι δίκοπο μαχαίρι.

240

(B)

(ΕΖ)

1/1Η.

(Δ.Γ.)

9.12.1986

31

Αλλά, έχω την εντύπωση ότι είχαν τις δυνατότητες, είχαν πλήρη αεροπορική αυτοιαρχία, είχαν τον πλήρη έλεγχο της θαλάσσης, κ.λ.π.

- Εχω την εντύπωση ότι αν δεν υπήρχαν άλλες δεσμεύσεις, για να σταματήσουν, μπορούσαν από πλευράς, δηλαδή, εκτιμήσεως στρατιωτικού δυναμικού ή αιτία μόνο, μπορούσαν να συνεχίσουν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αρκετά, κύριε μάρτυς.

Δεν μου λέτε τώρα. Γνωρίσατε τότε εκεί, έναν αντισυνταγματάρχη Γεώργιο Τσουμή;

MARTYS: Μάλιστα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Αυτός λέγει τα εξής σε μια έκθεση που έχει κάνει.

MARTYS: Αυτός ήτο στο αλιμάκι της ΚΥΠ εκεί πέρα. Υπόψιν ότι δεν ήταν υπό τας διαταγάς μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Λέγει αυτός τα εξής: "Ολίγον μετά την ανακωχή, δηλαδή στις 16-8-74, κατέφθασε εις τακτικό συγκρότημα ΓΕΕΦ Σταυροβούνι, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Γλαύκος Κληρίδης, προερχόμενος εκ Γενεύης, στις περιουσιακές υπο αριθμο αξιωματικών εξεδήλωσε την απογοήτευσή του για το μέλλον της Κύπρου, ειπών ότι οι Τούρκοι Γενεύη προέβαλον δύο λύσεις. Μίαν πολυπεριφερειακήν και ετέραν

2/1 Η. (Δ.Γ.) 9-12-1986

32

διζωνικήν με όριο την γραμμή Γκιουνές, χειροτέρα της
άλλης.. Και απεφασίσθη, δύος μη υπογραφεί συμφωνία["] ...
Προτείναν δηλαδή αυτά τα δύο. Και λέγει ότι δήλωσε ο Κληρόδης,
ότι αποφασίσθηκε προφανώς από την εκεί πολιτική και στρατιωτική
ηγεσία που ήταν στην Γενεύη, δύος μη υπογραφεί συμφωνία, αλλά οι
Τούρκοι να καταλάβουν μόνοι των την γραμμή Γκιουνές . Και εν συνε-
χεία ερώτησε : "Ποίον έδαφος κατέλαβεν; Πληροφορηθείς ότι κατελήφθη
πολύ περισσότερος χώρος της γραμμής Γκιουνές και την κατάσταση
της Εθνικής Φρουράς , εν απογνώσει είπε: 'Ότι θα υπογράψω για
την γραμμή Γκιουνές και ας χαρακτηριστώ προδότης."
Η γραμμή Γκιουνές η.λ.π., τι είναι; Τι ξέρετε γι' αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Κάππο, αυτά τα ακουω για πρώτη φορά. Ασφαλώς ο η.
Κληρόδης στο Στρατηγείο το πολεμικό στο Σταυροβούνι, είχε έρθει,
εν συνεχεία δε και σε άλλο Στρατηγείο προς το Λιθροδόντα που πήγαμε
μετά.

Αυτά τα οποία μου αναφέρετε η.λ.π. δεν τα ενθυμούμαι. Δεν
ενθυμούμαι κάτι τέτοιο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Εδώ λέγει ότι υπήρχε κάποια συμφωνία. Οι
Τούρκοι ζητούσαν περισσότερα

ΜΑΡΤΥΣ: Σας λέγω, κύριε Κάππο, ότι αυτά τα θέλουν για πρώτη φορά.

Δ.Π.

3/1 Η (Δ.Γ.) 9-12-1986

33

F. Βιογράφικα
και λέξις
F. Βιογράφικα
χωρίς

'Η μάλλον, τι να σας πω; Και εάν ελέχθη (πότα) δεν ενθυμούματε κατι το σχετικό. Δηλαδή αυτή την στιγμή όλο αυτό που μου διαβάσατε και την ερώτηση που μου κάνατε, είναι σαν να τα ακούω πρώτη φορά.

Χωρίς να αρνούματε ότι μήπως F. κάποιο χαρτί, κάτι τι να πέρασε από τα χέρια μου από τα πολλά που περνάγανε

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Για γραμμή Γκιουνές, για να σταθούμε εκεί.....

ΜΑΡΤΥΣ: Γραμμή Γκιουνές. Πλέον φορά την ακούω .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τελείωσα, κύριε Πλάτερε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ο ι. Παπαστεφανάκης, έχει το λόγο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Καραγιάννη, είπατε ότι οι Τούρκοι σταμάτησαν σε κάποια γραμμή με τον Αττίλα II, αφού πρώτα παρενέβησαν κάποιοι οργανισμοί, κάποιες διεθνείς οργανώσεις κ.λ.π. Διαφορετικά ειχαν την ευχέρεια να καταλάβουν ολάκερο το νησί.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Να προωθηθούν.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Άλλα με την παρέμβαση κάποιων ξένων, τρίτων, σταμάτησαν εκεί που σταμάτησαν.

ΜΑΡΤΥΣ: Διεθνών οργανισμών κ.λ.π.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Μάλιστα.

Ν. Η.

Θ. Η.

4/1 Η. (Δ.Γ.) 9-12-1986 34/

Το ερώτημά μου είναι το εξής αύριε Καραγιάννη; Γιατί αυτοί
οι διεθνείς οργανισμοί δεν παρενέβησαν και να σταματήσουν τους
Τούρκους εκεί που είχαν σταματήσει στον Αττίλα Ι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ειλικρινά δεν μπορώ να σας απαντήσω. Δεν έχω γνώσεις
να σας απαντήσω επ' αυτού του θέματος. Μπορεί να πεί κανένας
-προσωπική μου γνώμη έτσι;- ότι η πίεση υπήρχε από πρώτα από τους
διεθνείς οργανισμούς, από συμμάχους, μη συμμάχους κ.λ.π. Οι Τούρκοι
ενόφευναν. Αφ' ής στιγμής καταλάβανε κάτι το ελάχιστον των επιδιώ-
ξεών τους, κάτι το ελάχιστο που επεδίωκαν, φανήναν ότι εδέχθηκαν
τελικά -νομίζω, η προσωπική μου γνώμη, ξέρω εγώ,- τις παρεμβάσεις
των ξένων κ.λ.π. Άλλη εξήγηση δεν μπορώ να δώσω.

Δηλαδή φθάσαν σε ένα σημείο οι Τούρκοι. Προφανώς θα είχαν
προγραμματίσει 3 ή 4 φάσεις.

The image shows three handwritten signatures or marks on the left side of the page. On the far left is a stylized signature. In the center is another signature, possibly 'Δ.Γ.', followed by a large, sweeping mark that looks like a signature or a checkmark. To the right of these is a small, handwritten '(v)' enclosed in a circle.

H.

1/1ν.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

35

Πρώτη φάση, πιάσαμε το προγεφύρωμα Πενταδακτύλου, κ.λ.π., το 1/4 της νήσου. Δευτέρα φάση να πιάσουμε Αμμόχωστο, όλο τον πεδινό χώρο. Πιθανόν, τρίτη φάση να ήταν η ολοκλήρωση της νήσου, η οποία, τρίτη φάση, κατ' εμέ εξακολουθεί να υπάρχει και σήμερα.

Φθάσανε σ' αυτό το σημείο, δεχόμενοι πιέσεις, ίσως από την πρώτη στιγμή, στις οποίες σαν Τούρκοι εκώφευαν, κ.λ.π. 'Όταν φτάσανε και είπαν ότι πετύχαμε το δεύτερο στάδιο, σταμάτησαν.

EMMANOYHL PAPASTEFANAKHS: Αν ήθελαν οι όποιοι ξένοι υποψιάζεσθε σεις ή υποψιάζομαι εγώ, να σταματήσουν την Τουρκία στον "Αττίλα I" με μία δυναμική παρέμβαση, θα το κατάφερναν ναί ή όχι;

MARTYS: Είναι λιγάκι δύσκολο να σας απαντήσω.

EMMANOYHL PAPASTEFANAKHS: Και μία υπόνοια θα σας θέσω τώρα, σαν ερώτηση: Μήπως τυχόν ήταν προδιαγεγραμμένα τα πράγματα, έτσι ώστε να καταλάβουν οι Τούρκοι στο τέλος, ότι κατέλαβαν και να τελειώσει εκεί η επιχείρηση;

MARTYS: Προσωπικά δεν έχω καμμία ένδειξη ή πληροφορία, ότι υπήρχε προδιαγεγραμμένο σχέδιο, κ.λ.π. Είναι ότι άκουσα και διάβασα μετά στις εφημερίδες, διάφορες απόψεις, κ.λ.π.

EMMANOYHL PAPASTEFANAKHS: Σύμφωνοι.

2/1ν.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

36

Είπατε προ ολίγου εδώ, σε κάποια απάντησή σας, σε ερώτηση συναδέλφου, για την περιβόητη Μεραρχία. Και μου δώσατε την εντύπω- ση εμένα, κύριε Καραγιάννη, ότι αυτό το "περιβόητη", το είπατε με κάποια ειρωνεία. Καλώς κατάλαβα ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Καμμία ειρωνεία. Διότι όπως ξέρετε, ευθύς αμέσως συνεκέντρωσαν την 9η Μεραρχία από το υψηλεό Κοζάνης στην Κρήτη. Η δε 9η Μεραρχία ήταν μία από τις Μεραρχίες που δεν ήταν σχεδιασμένες να λάβουν μέρος σε μία Ελληνοτουρκική σύρραξη.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Το "περιβόητη", γιατί το είπατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι έχει γίνει πολύς θόρυβος, και στους κύκλους των αξιωματικών κ.λ.π. να πήγαινε Μεραρχία. Και το θέμα είναι, και σας εξήγησα και τη περασμένη Πέμπτη, ότι μιά κουβέντα ήταν να στείλεις μία Μεραρχία εκεί κάτω, η οποία ήθελε τουλάχιστον 30 οχηματαγωγά να πάει με πυροβολικό, να πάει με άρματα, κ.λ.π.

Κι' αυτά δεν ήδύνατο να γίνουν σε χρόνο λογικό που απητείτο και δεν υπήρχε και η δυνατότης καλύψεως της μεταφοράς της αεροπορικώς και ναυτικώς. Υπό αυτή την έννοια, το είπα. Με συγχωρείτε, δεν το είπα ειρωνικά. Δεν ειρωνεύομαι ποτέ.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει, κύριε Καραγιάννη, κατάλαβα.

Σας ευχαριστώ.

3/1ν.

(Ε.Σ.)

9-12-1986

37

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ του κ. Γιατράκο να λάβει το λόγο.

ΧΩΝΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Στρατηγέ, ο Αρχηγός της ΚΥΠ, κ. Σταθόπουλος, μας είπε ότι η συγκέντρωση των πληροφοριών απ'όλα τα κλιμάκια της ΚΥΠ, που λειτουργούσαν και την οποία συγκέντρωση την έκανε αυτός, ως Αρχηγός της ΚΥΠ, διεβιβάζοντο οι πληροφορίες αυτές, σε ορισμένα μέρη. Φυσικός του προϊστάμενος εν καιρώ ειρήνης, μας είχε πει, όταν ο Πρωθυπουργός, αλλά εν πάσῃ περιπτώσει είπε, ότι δεν είχε και τόσο μεγάλη επαφή και τα διεβίβαζε αυτά στον ΑΕΔ.

Εσείς, αν δεν απατώματε, κατά την περίοδο του Πραξικοπήματος εναντίον του Μακαρίου, ήσαστε ο Αρχηγός του Α' Κλάδου. Είχατε εσείς καμμία επαφή με δλες αυτές τις πληροφορίες, αμέσως ή εμμέσως ; Και αν ναι, ποιά ήταν η δική σας δραστηριότης; Δηλαδή, κάνατε καμμία ανάλυση, καμμία αξιολόγηση δλων αυτών των πληροφοριών;

Κι' αν την κάνατε, που την διαβιβάζατε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όλες οι πληροφορίες στρατιωτικού περιεχομένου, διότι μπορεί να υπήρχαν και πληροφορίες από εκεί, άλλης φύσεως, ι.λ.π., κατά κανόνα εκοινοποιούντο και προς ΓΕΔ. Δηλαδή, εστέλοντο στο ΑΕΔ και στο Αρχηγείο Στρατού, όπως ελέγετο τότε. Συνεπώς είμασταν δέκτες και δλες αυτές οι πληροφορίες περνάντες από εμάς.'

(Ω)

(v)

1/1 Ω. Α.Μ. 9-12-86

38

Από τις 17, δύο μέρες ύστερα από το πραξικόπημα, άρχισαν και στο ΓΕΣ αυτές οι πληροφορίες ότι οι Τούρκοι κινούσαν δυνάμεις προς περιοχή Μερσίνας, Αδανα δηλαδή και κάτω, οτι στην περιοχή Μερσίνας συγκέντρωναν αποβατικά σκάφη, ότι παράλληλες κινήσεις εγένοντο και στον 'Εβρο αλπ.. Από πλευράς ΓΕΣ το μεν θέμα Κύπρου, η άμυνα, η διεξαγωγή επιχειρήσεων αλπ. ήταν εξ ολοκλήρου υπόθεση ΑΕΔ. Απλά επληροφορείτο το **Τενικό Έπιτελό**.

Από πλευράς ΓΕΣ μας ανησυχούσαν και προσωπικά εμένα αυτές οι πληροφορίες ότι ενδεχομένως κάτι να επιχειρούσαν οι Τούρκοι όχι μόνο στην Κύπρο αλλά και στον υπόλοιπό ελλαδικό χώρο, νησιά και 'Εβρο. Αρχίσαμε λοιπόν προοδευτικά ως Αρχηγείο Στρατού να θέτουμε τις μονάδες μας σε ηυξημένο βαθμό ετοιμότητας. Δηλαδή να φύγουν από τα στρατόπεδα, να πλησιάσουν όσες ήσαν στον 'Εβρο προς τις τοποθεσίες αμύνης που προεβλέπετο, Το ίδιο και στα νησιά, να μετακινήσουμε ορισμένες βαρειές μονάδες τεθωρακισμένων, πυροβολικό από θεσσαλονίκη από Ξάνθη αλπ., να τις προωθήσουμε προς 'Εβρο αλπ. Αυτές όλες τις ενέργειες τις κάναμε, γιατί διεγράφετο ένας κίνδυνος, διεγράφετο μια πιθανότης τουρκικής ενεργείας πράγμα το οποίο μέτραγε.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Διατύπωσα^{την} ενθυμετή^{την} μαμία αποψη που αφορούσε τους κινδύνους που διέτρεχε η Κύπρος. Μας είπατε τι κάνατε εντός του Ελλαδικού χώρου. Οσον αφορά πλέον τους κινδύνους που συνε-

2/1 Ω. Α.Μ. 9-12-86

39

πήγετο ένα τέτοιο εγχείρημα διατύπωσα^{τε} καμμία απόψη και αν την διατυπώσατε την στείλατε πουθενά; πού την δώσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, αυτά ήταν θέματα που συνεζητούντο στο ΓΕΣ και στους αρμόδιους κύκλους και τα οποία μετεφέροντο στον Αρχηγό Στρατού, ο οποίος ήταν ο αρμόδιος να τα θέσει υπόψη στον ΑΕΔ. Δεν ενθυμούμαι να σας δώσω συγκεκριμένες λεπτόμερειες. Ασφαλώς υπηρέτων συζητήσεις, ανταλλαγές απόψεων. Εκείνο που ενθυμούμαι σαφώς είναι ότι οι υπεύθυνοι παράγοντες του ΓΕΣ - και το είχαμε εκδηλώσει αυτό το πράγμα - είναι αρκετούς φόβους για πιθανή ενέργεια των Τούρκων στην Κύπρο.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ευχαριστώ. Τίποτα άλλο, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Βαρβιτσιώτη να λάβει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΒΡΙΤΣΙΩΤΗΣ: Στρατηγέ, θα κάνω μόνο μια ερώτηση. Εσείς μετά τάύτα γίνατε και Αρχηγός ΓΕΣ.

ΜΑΡΤΥΣ: Υστερα από χρόνια.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΒΡΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ναι, ύστερα από χρόνια. Τότε ήσαστε στον Α' ικλάδο και μας είπατε ότι λάβατε μέτρα ενόψει της αξιολογήσεως των πληροφοριών για προώθηση στρατευμάτων και μονάδων σε ενδεχομένη σύρραξη με την Τουρκία. Θα ήθελα να σας ρωτήσω: Τα νησιά του Αιγαίου εκείνη την εποχή είχαν οχυρωματικά έπληγα, είχαν σύστημα

39

3/1 Ω. A. M. 9-12-86

40

αντιδράσεως είχαν δυνατότητες αποκρουστικιμιας ενδεχομένης τουρκικής
εισβολής στα νησιά του Αιγαίου ή τα νησιά αυτά ήταν, μάς είπε μάρτυς
που κατέθεσε προηγουμένως, ουσιαστικά ανοχύρωτα;

Θα ήθελα ακόμη να κάνετε σύγκριση, σαν Αρχηγός του ΓΕΣ, με την
περίοδο εκείνη αν υπήρξε δηλαδή βελτίωση της αμυντικής θέσεως των
νησιών του Αιγαίου μετέπειτα.

(25)

(Ω)

1/2 Σ. B.Z. 9-12-86*ψι*

ΜΑΡΤΥΣ. Θα απαντήσω από το πρώτο ερώτημα.

Υπήρχαν μονάδες οι οποίες είχαν αποσταλεί

στα νησιά του Αιγαίου και είχαν γίνει οχυρωματικά έργα.

Αλλά κοιτάξτε τα οχυρωματικά έργα εις μέσαν πρώτην φάσιν γίνονται

κάπως πιο πρόχειρα, ας τα πούμε εκστρατείας ενισχυμένα. Διότι η

απειλή με την Τουρκία υπήρξε και το 1975 και το 1976 και το 1977.

Συνεχίστηκε εν συνεχέια η κατασκευή έργων πλέον μονίμων έργων στα

νησιά αυτά, ισχυρών έργων από μπετόν κλπ. Όπως επίσης προωθήθηκαν

και επί πλέον μονάδες σ' αυτά τα νησιά. Αλλά και απ' την αρχή υπήρχε

ένας σκελετός αμύνης σε όλα αυτά τα νησιά. Και λέμε τα κύρια νησιά

Λήμνο, Λέσβο, Χίο, Σάμο, Κώ και Ρόδο. Υπήρχαν από τότε μονάδες εκεί

πέρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Σκελετός αμύνης.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, ο οποίος ενισχύθηκε με την πάροδο του χρόνου εν συνεχείσ

Φτιάχαμε εκτεταμένα έργα, γνωστά βέβαια στους ντοπίους, έργα από ενι-

σχυμένο σκυρόδεμα, ενώ πρώτα υπήρχαν έργα αυτά τα οποία λέγαμε απο-

κάπως τυποποιημένο υλικό και τα οποία ήσαν/μειωμένης ασπαλείας. Εν συνεχείσ

αυτά τα αντικαταστήσαμε με μόνιμα έργα και ενισχύσαμε. Πήγε πυροβο-

λικό περισσότερο, στείλαμε και μονάδες αρμάτων, ενώ πρώτα την περίοδος

ψι

2/2 ζ. B.Z. 9-12-86

42

συνήθως
εκείνη είχαμε/ελαφρά άρματα τα M25 που λέγαμε ελαφρά άρματα, εν συ=
νεχεία στείλαμε τα M47 βαρύτερα άρματα ι.ο.κ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Μάλιστα.

Τίποτε άλλο κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ευχαριστώ.

Και ο κ. Παυλίδης.

3/2 ζ . B.Z. 9-12-86

43

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Στρατηγέ σε συνέχεια της ερωτήσεως του κ. Βαρβιτσιώτη θέλω να υποθάλω την εξής ερώτηση.

Οι μελέτες που είχαν γίνει στα Ελληνικά επιτελεία προέβλεπαν περισσότερη διπλή εκδήλωση κάποιου Τουρκικού εγχειρήματος στην Κύπρο και υποθατούσαν ότι αναφέρω πώς σκεπτόμεθα και πώς δουλεύουμε εμείς οι στρατιωτικοί.

Εμείς εξετάζουμε τις δυνατότητες βέβαια και το γενικότερο ιλίνα που δημιουργείται και εξετάζουμε σε πάσα δεδομένη στιγμή τις δυνατότητες έχει ο εχθρός. Την δεδομένη λοιπόν στιγμή μετά το πραξικόπημα και μετά τον Αττίλα ή οι Τούρκοι είχαν διαθέσιμες δυνάμεις. Δηλαδή το μισό και πλέον του αποβατικού τους στόλου εξακολουθούσε να παραμένει στην περιοχή του ευρυτέρου κόλπου της Σμύρνης. Είχαν μονάδες και ανεφερα συγκεκριμένα προχθές - την 28η πλάτη μεραρχία η οποία ήταν προσανατολισμένη και έτοιμη να χρησιμοποιηθεί για τα νησιά. Είχαν άλλες τοπικές δυνάμεις από μονάδες εκπαιδεύσεως ή που υπήρχαν στην περιοχή της Δυτικής Μ. Ασίας. Σμύρνη και όλη αυτή την περιοχή. Στον Έβρο συνεκέντρωσαν εκείνη την περιόδο και είχαν την δυνατότητα έξι μεραρχίες - ήταν ενθυμούμαι καλά ήταν των οποίων, δύο ήσαν μηχανογνητές και μία τεθωρακισμένη ταξιαρχία, μάλλον ταξιαρχία αρμάτων.

F o m y c e r s s m
με 20/35

20/1

F
ταξιαρχία

4/2 ζ. B.Z. 9-12-86

44

Συνεπώς αυτά ήταν δεδομένα για μας και με τα δεδομένα αυτά εσήμανε
ότι οι Τούρκοι είχαν δυνατότητες να ενεργήσουν είτε στον 'Εβρο και
κατά την προσωπική μου γνώμη θα ενεργούσαν απλώς για να απασχολήσουν
και να προσελκύσουν δυνάμεις στον 'Εβρο και την αυρία τους απειλή
θα την εξετόζευαν εναντίον ενός από τα 5-6 αύρια νησιά να μην πώ
που υπήρχαν και δευτερεύοντα νησιά. Είχαν δε το μεγάλο πλεονέκτημα
ως επιτειχέμενα διαλέξουν σε ποιό νησί θα επιτεθούν. Το δε μεγάλο
πρόβλημα της Ελληνικής αμύνης ήταν το εξής. Δεν μπορούσαμε να στεί-
λουμε στα νησιά εκ των προτέρων και να δεσμεύσουμε όλες τις δυνάμεις
εκεί. Έπρεπε να έχουμεία δυνατότητα με την έναρξη μιας Τουρκικής
ενεργείας εναντίον κάποιας νήσου να μπορέσουμε συμπληρωματικώς να
την ενισχύσουμε.

Σ.Ζ.

Α.Δ.Ι.Ι.

(z)

(25)

1/1 Z ΜΠ 9-12-1986

45

Διότι στρατιωτικές δεν μπορούμε να καταστήσουμε κανένα νησί παρακαλώ, κ. Πρόεδρε, αυτά είναι άκρως απόρρητα. Δεν ξέρω μέχρι ποτέ σημείου μπορώ να αναφερθώ σ' αυτά. Επειδή είναι υφιστάμενα σχέδια. Να μην προχωρήσω σας παρακαλώ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Να μην προχωρήσετε , είναι μυστικά .

ΜΑΡΤΥΣ : Επειδή υπάρχουν πρακτικά και αυτά είναι άκρως απόρρητα στοιχεία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ : Κάνετε πολύ καλά , κ. μάρτυς.

Δύναμαι, λοιπόν, να συμπεράνω ότι υπήρχε ταυτόχρονος απειλή, οποιοδήποτε νησί, ή και στον 'Εβρο .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ : Εσείς το λέτε " δυνατότητα " εμείς οι πολιτικοί το λέμε " ταυτόχρονη απειλή " , κύπρος-νησιά

ΜΑΡΤΥΣ : Η δυνατότητα δημιουργεί την απειλή.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ : Και μια δεύτερη ερώτηση: 'Όλα αυτά αναλύθη- καν μετέπειτα στα επιτελεία τα δικά μας, ηλαδή η διεξαγωγή των επιχειρήσεων στην Κύπρο ; Έγινε κάπια συγκροτημένη αναφορά

M

H

2/1 ζ ΜΠ 9-12-1986

4/6

που να επισημαίνει τα ελαττώματα, τα μειονεκτήματα, τα προτερήματα.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Αν και το ιρίσιμο διάστημα εγώ παρέμεινα στην Κύπρο μέχρι το Μάρτιο. Έχουνεπώς, τα επακόλουθα της Κύπρου, οι αδυναμίες και..και..συζητήθηκαν προφανώς όσο ήσαν νωπά ευθύς μετά τις επιχειρήσεις του "Αττίλα - 2". Μέχρι το Μάρτιο που ήλθα εδώ, που αντικαταστάθηκα από την Κύπρο ασφαλώς είχαν συζητηθεί όλα τα προβλήματα. Είναι στη δουλειά του επιτελείου, είναι συνεχής προβληματισμός, συνεχείς αναθεωρήσεις και..και..και....

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ευχαριστώ, κ. μάρτυς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επιτρέψτε μου, κ. μάρτυς, να σας ρωτήσω και εγώ κάτι : Εσείς ήσαστε αρχηγός του Α' κλάδου του αρχηγείου στρατού;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας κανοποιούντο, είπατε, τα σήματα της Κύπρου ;

ΜΑΡΤΥΣ: Όσα, επαναλαμβάνω, ήσαν στελτιωτικού περιεχομένου και ενδιαφέροντος του ΓΕΣ. Μπορεί να ήταν και άλλα διπλωματικού

ΔΩΣ Θ

3/1 Σ ΜΠ 9-12-1986

47

περιεχομένου , αυτά δεν ερχόντουσαν μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας κατηγορούθηκε κανένα σήμα που μιλούσε για μετακινήσεις στρατευμάτων από Βορρά και αξιωλογήθηκε αυτό το σήμα από σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν θυμάμαι καλά υπήρξε κάποια πληροφορία ότι αι Βούλγαροι ενισχυσαν τις παραμεθόριες φρουρές , το οποίο κατέβηκε κάτι το λογικό . 'Όταν μια χώρα έχει σύνορα με δύο αντιτιθέμενες χώρες και συνεπώς μια πολεμική αναμέτρηση μεταξύ των δύο αυτών χωρών πιθανόν να έχει κάποιες επιπτώσεις σ' αυτή με την οποία συνορεύουν κλπ , κάτι λογικό να λάβουν κάποια αυξημένα μέτρα . Δεν θυμάμαι τι συγκεκριμένα , αυξημένα μέτρα από Βουλγαρικής πλευράς ανέφεραν αυτές οι πληροφορίες . Πάντως , έλαβαν ορισμένα μέτρα , δύος και μειούς αν υπήρχε μια διαμάχη Βουλγαρίας - Τουρκίας είμαστε υποχρεωμένοι να λάβουμε κάποια αυξημένα μέτρα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν σας ρωτώ για τα ενισχυμένα μέτρα ασφαλείας , τα οποία λαμβάνει κάθε χώρα όταν υποπτεύεται ότι οι γείτονές της πρόκειται να στραφούν εναπέριον της . Σας ρωτώ αν ήλθε κανένα σήμα της ΚΥΠ που να σας έλεγε " προσέξτε γιατί

47
WJ

4/1 Σ ΜΠ 9-12-1986 48

μετακινήθηκαν στρατεύματα Ρωσσικά , στρατεύματα Ουγγρικά ,

στρατεύματα Τσεχοσλοβακικά¹¹. Ήλθε καμιά τέτοια πληροφορία;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, να σας πω αν είδα συγκεκριμένω σήμα δεν μπορώ. Τώρα απλά σας αναφέρω τι θυμάμαι και με τι εντυπώσεις έχω μείνει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Οσα θυμάστε. Αυτό θέλω.

ΜΑΡΤΥΣ: Το σήμα είναι εύκολο να ανευρεθεί στα αρχεία - αν υπήρξε συγκεκριμένο σήμα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Θα ψάξουμε εμείς. Άλλα αυτό το λέω γιατί ένα τέτοιο σήμα είναι φανταχτερό και ήλπιζα ότι θα το θυμόδαστε.

Εν πάσῃ περιπτώσει, ~~είναι~~ αλήθεια ότι τότε οι αρχηγοί πλήν των επισήμων επιτελείων τους , εκτός από σας π.χ. που είσαστε αρχηγός του Α' κλάδου και συνεπώς επιτελής του κ. Γαλατσάνου , υπήρχαν και παραπιτελεία;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό είναι γνωστό. Είναι γνωστό ότι υπήρχαν σε διάφορες μονάδες, ανάλογα με τη σπουδαιότητα της μονάδας και σε διάφορα γραφεία, οι άνθρωποι οι προσκείμενοι προς τον Ιωαννίδη , προς τον άλφα ή τον βήτα , της τότε καταστροφής.

(Δ. Β. Ι. Ι. σ.)

2 1/1 (σ) (Κ.Ο.) 9.12.86

49

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο Γαλατσάνος συγκεκριμένως, ο οποίος ήταν αρχηγός του Αρχηγείου Στρατού, είχε παραεπιτελείο τέτοιο, είχε ανθρώπους του Ιωαννίδη, αν θελετε, ή δικούς του ανθρώπους, πέραν ενός κανονικού υπασπιστού, πέραν των αρχηγών αλάδων ήλπι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς στο γραφείο του, στη διεύθυνση του γραφείου Αρχηγού ΓΕΣ, ιδιοίος υπήρχε ο οποίος είχε την εμπιστοσύνη του Ιωαννίδη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στον οποίο υπεράσποντο οι άλλοι και οι ανώτεροί του;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι μέχρις αυτού του σημείου. Κοιτάξτε, αυτοί ήσαν τα μάτια και τα αυτιά του καθεσπώτος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Ενας ταγματάρχης Κοντόσης;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτός ο ταγματάρχης Κοντόσης, δεν ήταν στο ΓΕΣ, δεν ενθυμούμαι εάν τον συνήντησα ή δχι ήταν, εν πάσῃ περιπτώσει και να τον συνήντησα ήταν από τους πρώτους που φύγανε, ήταν κάτω στην Κύπρο στο Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Νατ, αλλά πως είχε πάει στην Κύπρο; Δεν είχε πάει ειδική αποστολή από τον κ. Γαλατσάνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Λεπτομέρειες δεν ξέρω. Αυτά τα πράγματα είναι ό,τι έχω διαβάσει εκ των υστέρων.

QPM

2/1 (ε) (K.O.) 9.12.86

50

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Είπατε ότι δταν φεύγατε για την

Κύπρο δεν ζητήσατε τους αρίστους αξιωματικούς που θα μπορούσατε να

ο στρατό ζητήσετε για να μην αποψιλώσετε τον ελληνικό που τότε βρισκόταν

εν δψει κάποιας περιπτώσεως αηρούξεως ελληνοτουρκικού πολέμου,

Θα ήθελα να σας ρωτήσω το εξής: Σας ζητήθηκε η γνώμη γύρω απ' αυτό το θέμα; Δηλαδή συνεζητήθη η περίπτωση αηρούξεως ελληνοτουρκικού πολέμου;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, ζούσα την κατάσταση όσο ένας βασικότατος επιτελής και συνεπώς δεν ήταν ανάγκη να έρθει να μου τα πει άλλος. Εγώ μπορούσα να τα εξηγήσω και να τα αναπτύξω σ' έναν άλλον παρά ο άλλος να μου τα υπενθύμισει.

Ανέφερα ότι ο κ. Αβέρωφ μου είπε, διάλεξε και πάρε τους αξιωματικούς που θέλεις. Και ανέφερα ότι υπήρχαν άριστοι και ικανότατοι αξιωματικοί, αλλά όταν ένας ήταν διοικητής σε μια καίρια μονάδα εδώ πέρα, ο άλλος ήταν επιτελάρχης σ' ένα σχηματισμό βασικό κλπ., έκρινα ότι δεν ήταν σωστό να πω, ενεργώντας έτσι, κοιτάζοντας μονάχα τη διουλειά τη δικιά μου που πήγαινα να κάνω εκεί πέρα, να τα ξηλώσω δλα εδώ πέρα κλπ.

3/1 (6')(K.O.) 9.12.86

51

Συνεπώς, εκτός από έναν, δυο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εάν σας έκανε υπαίνειγμό ο κ. Αβέρωφ π.χ. περί του οποίου συιλεύτε, ή ο Αρχηγός του ΑΕΔ σπου οποίο υπαγόσατε, ο κ. Αρμπούζης ή ο κ. Μπονάνος,

ΜΑΡΤΥΣ: Ο κ. Αρμπούζης δεν είχε αναλάβει ακόμη. Τον κ. Μπονάνο φεύγοντας δεν τον είδα. Τον κ. Αβέρωφ είδα και τον στρατηγό Ραλατσάνο, τον Αρχηγό του ΡΕΣ. Μ' αυτούς είχα επαφές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Ραλατσάνος σας είπε ότι ^{πρέπει να} ~~έρεις~~ μπορει να κηρυχθεί πόλεμος, μπορει να έχουμε πόλεμο, τί λες και έσυ;

Σας ρωτήσανε; Ιδιαίτερως όταν εκηρύχθη ο Αττίλας 2, μήπως κανένας στο τηλέφωνο σας ρώτησε πέποτα τέποιο;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας απαντώ ότι δεν θυμάμαι πέποτα τέποιο διότι ήμουν ο αριθμός εγώ και τα ήξερα αυτά τα πράγματα. Εν λευκώ μπορούσα να πάρω οποιονδήποτε μαζί μου, περιορίστηκα και προτού φύγω να πω στον κ. Ραλατσάνο και έχει σημασία αυτό, κύριε Πρόεδρε, παρ' ότι ο κ. Αβέρωφ μου είπε πάρε όποιον θέλεις, δώσε μου ονόματα ποιους θέλεις να πάρεις μαζί σου,

E για τους λόγους που σας εξήγησα, πήγα στον Αρχηγό, κ. Γαλατσάνο και του λέω έτσι και έτσι μου είπε ο Υπουργός, *Τοιοι είναι οι ενδεδειγμένοι αξιωματικοί οικαλύτεροι κλπ. που θα μπορούσαν να βοηθήσουν* ~~Είναι γνωστό~~ *ξπαφλώματα σε σας, ενδέχεται και των λοιπών υποχρεώσεων και κινδύνων που*

2/4

4/1 σ (Κ.Ο.) 9.12.86

52

διατρέχουμε να δείτε ποιοι αξιωματικοί είναι απαγκιστρώσιμοι και να μου τους στείλετε κάτω προς αντικατάσταση των άλλων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κ. Μπλέτσα να λάβει το λόγο.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Κύριε Καραγιάννη, μία ερώτηση μόνο. Είμαστε στις 20 Ιουλίου, όπου έγινε η τουρκική ενέργεια στην Κύπρο. Γύρα στις 20 Ιουλίου, έχουμε τις πμερομηνίες, έχουμε και τη σύνθεση, έγινε μία σύσκεψη, Αρχηγός του ΡΕΣ Μπουνάνος, Ανδρουτσόπουλος, Γκιζίκης, Ιωαννίδης. Εκεί ελέχθη ότι ο Ιωαννίδης ήταν έτοιμος να κάνει πόλεμο εναντίον της Τουρκίας. Εχετε ακούσει τίποτα εσείς;

(B)

1/2 B ΕΓ 9-12-86 53

ΜΑΡΤΥΣ: Πάμε σε ένα άλλο θέμα. 'Όταν έκαναν την σύσκεψη επάνω αν δεν κάνω λάθος, από πλευράς ΓΕΣ ήταν μόνο ο αρχηγός του στρατού. Αυτό λέτε. ~~Με~~ την έναρξη της τουρκικής εισβολής, πήρε μάτια συντονιστική επιτροπή η οποία πρότεινε τι επιστράτευση έπρεπε να κάνουμε. Συνήλθε με τους αρμόδιους διευθυντάς αυτή η επιτροπή και αποφάσισε να προτείνει την επιστράτευση 60.000-70.000 στρατιωτών. 'Όχι γενική επιστράτευση, απλώς να ενισχύσουμε τις μονάδες νήσων και 'Εβρου διότι υπόψη οι μονάδες είχαν γύρω στο 60% -70% της πολεμικής συνθέσεως τους. Συνεπώς ένα πρώτο βήμα ήταν να επιστρέψουμε τις αποστολές συμπληρώσεως, δημοσίευση;

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Με συγχωρείτε που σας διαιρέπτω, μάθατε πότε έγινε αυτή η σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκεί ήθελα να καταλήξω. Ετοιμάσαμε ένα σήμα το είχα υπογράψει εγώ, το είχε υπογράψει και ο α' υπαρχηγός ο αρμόδιος του ΓΕΣ με το οποίο προτείναμε στο ΑΕΔ διότι αυτό ήταν αρμόδιο να προτείνει επιστράτευση, αλπικά τα πράγματα. Ψάχναμε να βρούμε τον αρχηγό και μάθαμε ότι είχε κάποια σύσκεψη στο ΑΕΔ. Κάποια στιγμή τελείωσε η

~~F biografen, πέντε λέξεις~~ σύσκεψη και μάθαμε για την γενική επιστράτευση ~~(είπαμε πώς λάθος)~~ ~~εποτα απόστολη~~ γάρ θρήκα τον αρχηγό του ΓΕΣ τον ιύριο Γαλατσάνο

2/2 B ΕΓ 9-12-86

54

μετά, Τι γενική επιστράτευση είπα, Σπεύστε να προλάβετε να μη δοθεί διάταγμα επιστρατεύσεως στις εφημερίδες και από τα μέσα ενημερώσεως πληρωμής, κλπ., καπού να πάει επάνω ο κύριος Γαλατσάνος είχαν αρχίσει τα ραδιοφωνα γενική επιστράτευση και έτσι έγινε αυτό το περιβοήτο θέμα της γενικής επιστρατεύσεως η οποία δεν ενδείκνυτο από στρατιωτικής πλευράς, ούτε εμείς ως ΓΕΣ δηλαδή ως αρμόδιος εγώ, το είχαμε εισηγηθεί.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Δεν μου απαντήσατε; Πρότεινε αήριση πολέμου ο Ιωαννίδης. Το μάθατε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω μιατά από ανευθύνους διότι οι περισσότεροι από αυτούς μικρούς ήσαν με λίγο μυαλό και με ανευθυνότητα.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: 'Οχι, ο Ιωαννίδης αν πρότεινε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι ελέχθη.

ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ ΜΠΛΕΤΣΑΣ: Το δεύτερο συναφές και τελευταίο ερώτημα: Ποιάτι η κατάσταση στον 'Εβρο, στρατιωτικής στις 20 Ιουλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Στον 'Εβρο υπήρχαν δύο μεραρχίες. Είχαν προηγηθεί προ της 20ης Ιουλίου η σημερινά μέτρα ετοιμότητας δηλαδή οι μονάδες είχαν βγεί από τα στρατόπεδα είχαν πάει εγγύς των τομέων αιμύνης που θα κατελάμβαναν. Θυμάμαι και από την Βάνθη που ήταν μία τεθωρακισμένη ταξιαρχία, διοίκηση μάχης όπως την λέγαμε τότε και είχε βγεί από τα στρατόπεδα για να αποφύγωμε τους αιφνιδιασμό, μή: μας

3/2 B ΕΓ 9-12-86

ss

κάψουν τις μονάδες μέσα στα στρατόπεδα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ να λάβει το λόγο ο κύριος Φωτόπουλος.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε αρχηγέ θα μου επιτρέψετε να σας κάνω δύο ερωτήσεις; Μερικές ήταν οι δυνατότητες από πλευράς μας επί εποχής παπαδοπούλου και Ιωαννίδη σε σχέση με τα σημερινά δεδομένα και τα προηγούμενα όταν πάλι υπήρχε η γεσία πολιτική και υπεύθυνη της χώρας δηλαδή η σχολή ήτη η εκτροπή για να καλυτερεύσει τις ένοπλες δυνάμεις ή τις χειροτέρευσε επί των ημερών της γιατί η επιστράτευση, οι αποτυχίες εγώ πιστεύω ότι δεν ~~εδώφας~~ κάποιο ενδιαφέρον.

(B) 1/1 O

(Θ.Σ.)

9-12-86

56

ΜΑΡΤΥΣ . Αναφέρομαι στο στρατό . Είναι γεγονός ότι επί 7ετίας παρηγγέλθησαν ορισμένα υλικά π.χ. τα σύγχρονα Γαλλικά άρματα , δεν ενθυμούμαι και από πλευράς αεροπορίας κ.λπ. Γεγονός είναι ότι μετά εβελτιώθηκαν ιδίως με τα προγράμματα ενισχύσεως των Ενόπλων Δυνάμεων ενισχύθηκαν πολύ περισσότερο οι 'Ενοπλες Δυνάμεις . Στο στρατό η μεγάλη πλειοψηφία των αξιωματικών ήταν αφοσιωμένοι, υπήρχε συναίσθηματισμός και αγάπη προς τον στρατό και η πλειοψηφία ησχολείτο με τα έργα της για να διατηρήσει το στρατό σε κάποιο αξιόμαχο επίπεδο, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει οποιαδήποτε εχθρική απειλή . Κάνοντας συγκρίσεις εν συνεχείᾳ και διότι ήταν εμφανής και έντονος ο Τουρκικός κίνδυνος, οι 'Ενοπλες Δυνάμεις αργότερα ενισχύθηκαν πολύ περισσότερο από ότι κατά τη διάρκεια 1967-1974 .

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Αναφέρομαι στον Αττίλα 2 . Εσείς την εποχή εκείνη ασφαλώς εισηγηθήκατε στην πολιτική ηγεσία ορισμένες λύσεις . Εσείς αυτή τη στιγμή βλέπετε ότι η πολιτική ηγεσία του Αττίλα 2 εκείνη την εποχή μπορούσε να κάνει κάτι περισσότερο από ότι έκανε με την μαχητική ικανότητα, με το έμψυχο υλικό ; Εσείς όταν πήγατε στην Κύπρο απαλαχτήκατε αμέσως από τον Γεωργίτση , από τους Κομπόκιδες από όλα τα δραγανά γενικά τα Ιωαννιδικά ;

Δω

2/1 0

(Θ.Σ.)

9-12-86

57

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτοί έφυγαν, μόλις πήγα εγώ και παρέλαβα , με το πρώτο πλοίο που επέστρεψε στον Πειραιά .

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Εις βάθιος δηλαδή ήσασταν βέβαιος ότι κάποια διαταγή που θα εδίδατε δεν θα εσχολιάζετο ; Διότι εγώ τουλάχιστον θυμάμαι ότι ο Ιωαννίδης εδώ δεν ήταν δυνατόν να αντικατασταθεί τον πρώτο καιρό που ήρθε ο Καραμανλής από έξω .

ΜΑΡΤΥΣ . Παρ' ότι έφυγαν οι πρωταίσθιοι από την Κύπρο δεν αντιμετώπισα - οφείλω να το ομολογήσω προς τιμήν όλων των αξιωματικών - κανένα πρόβλημα . Και εγώ τους περιέβαλα όλους με την εμπιστοσύνη μου, αλλά και αυτοί έδειξαν εμπιστοσύνη , σεβασμό και αγάπη , προς το πρόσωπό μου και με εβοήθησαν . Δεν μπορώ να καταφερθώ κατά κανενός αξιωματικού, από οσους έμειναν εν συνεχεία μέχρι τον Μάρτιο που έφυγα, ότι δεν ήταν συνεπείς : Οι πρώτοι , οι Γεωργίτσιδες κ.λπ.

15-20, δεν ξέρω πόσοι ήταν , έφυγαν και εν συνεχεία έφευγαν συνέχεια, ανάλογα με το ποσούρχοντο . 'Ηρχοντο νέοι αξιωματικοί ανελάμβαναν τα καθήκοντα αυτών οι οποίοι είχαν εκτεθεί ματά τον Α' ή Β' τρόπο, για να μην δίνουμε αφορμές στον Κυπριακό πληθυσμό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Τελειώσαμε κύριε μάρτυς .

Θα σας παρακαλέσω απόψε το βράδυ από 6.30' και μετά ή αύριο από τις 8.30' και πέρα, να περάσετε από τον 40 γραφείο του Α' ορόφου.

264

3/1 O (Θ.Σ.) 9-12-86

58

Εν τω μεταξύ θα έχουν αποστενογραφηθεί τα πρακτικά , θα τα εξετάσετε , θα υπογράψετε σε κάθε φύλλο των πρακτικών και στη συνέχεια θα υπογράψουμε και εμείς .

Ευχαριστώ πάρα πολύ .

ΜΑΡΤΥΣ . Και εγώ ευχαριστώ .

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται ο μάρτυρας κ. Καραγιάννης)

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ . Κύριε Πρόεδρε, είναι δυνατόν να συζητήσουμε τώρα το διαδικαστικό θέμα ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) . Ναι μπορούμε να το συζητήσουμε τώρα και παρακαλώ να μην γραφτεί στα πρακτικά η συζήτηση, η οποία αφορά το διαδικαστικό θέμα .

(Δ)

(O) 1/2 Δ. ΒΤ 9-12-86

59

(Διαλογική συζήτηση εκτός πρακτικών)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Το συμπέρασμα από τη συζήτηση είναι ότι η επιτροπή αποφάσισε ομόφωνα να αληθούν και να εξεταστούν ενώπιον της οι Ι.α. Ιωαννίδης και Παπαδόπουλος. Ο τόπος και ο χρόνος της εξετάσεως θα καθοριστούν αργότερα.

Παρακαλείται ο κ. Γραμματεύς της Επιτροπής να συνοδεύσει τον επόμενο μάρτυρα κ. Λαγάκο στην Αίθουσα.

(Ετοι σημείο αυτό εισέρχεται σήμενη Αίθουσα ο μάρτυς κ. Λαγάκος)

(2K)

(2Δ)

1/2 Κ. (Σ.Κ.) 9-12-1986

60

Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να απαντήσετε στις ερωτήσεις μου σχετικά με τα στοιχεία ταυτότητός σας:

(Ακολούθως ο μάρτυς, απαντώντας σε ερωτήσεις του ή. Προέδρου,

δίδει τα ακόλουθα στοιχεία ταυτότητός του):

Επώνυμο: Λαγάκος.

Όνομα: Ευστάθιος.

Όνομα Πατρός: Παναγιώτης.

Όνομα Μητρός: Πολυξένη.

Το γένος: Χριστοδηλοπούλου.

Έτος γεννήσεως: 1921.

Τόπος γεννήσεως: Αθήνα.

Τόπος διαμονής: Αθήνα, [REDACTED] 7

Επάγγελμα: Πολιτικός συνταξιούχος (πληρεξούσιος Υπουργός Α' (Τάξεως).

Θρήσκευμα: Χριστιανός ορθόδοξος.

Έγγαμος

Κύριε μάρτυς, παρακαλώ να βάλετε το χερι σας στο Ευαγγέλιο, για να δώσετε τον νενομισμένο όρκο, και παρακαλώ επίσης τους αυρίους συναδέλφους να εγερθούν.

(Στη συνέχεια ο μάρτυς δίδει τον ακόλουθο όρκο)

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού, να είπω ευσυνειδήτως όλη την αλήθεια και μόνο την αλήθεια, χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τι".

(2ΠΑ)

(2K)

1/2 Π.Α. Κ.Β. 9.12.1986

63

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τό θέμα το ξέρετε, κύριε Λαζάκο.

Εξετάζουμε ρδών όλες τις πινακές της Κυπριακής τραγωδίας. Κατ' αρχάς το πραξικόπημα, ύστερα για την τουρκική εισβολή, τις δυνατότητες αμύνης που είχε η Κύπρος, αντί έγινε αυτό ή δεν έγινε, αν υπήρξε παράλειψη, προδοσία κ.λ.π. Αυτά τα ξέρετε και αρχίστε να μας λέτε εσείς τι ξέρετε. Στην συνέχεια εάν κριθεί ότι πρέπει να σας ρωτήσουμε και εμείς θα σας ρωτήσουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Επιτρέψτε μου, κύριε Πρόεδρε, να προτάξω θύμο λόγια πολύ σύντομα για να πω ότι με το Κυπριακό και τα ελληνοτουρκικά ασχολήθηκα σχεδόν σε όλη μου τη σταδιοδορία. Υπηρετήσα στην Τουρκία από το 1956 έως το 1959, λίγο μετά τα φοβερά γεγονότα και τους διαγνούς του ελληνισμού στην Κωνσταντινούπολη. Μετά τον Αύγουστο του 1960 τοποθετήθηκα στη Λευκασία, ως σύμβουλος της Πρεσβείας μας εκεί, μέχρι τέλος Δεκεμβρίου 1964. Ετσι έζησα όλα τα φοβερά γεγονότα, τα ματωμένα Χριστούγεννα του 1963, τις απειλές εισβολής, τις συνεχείς της Τουρκίας, το βομβαρδισμό της Κύπρου από τουρκικά αεροπλάνα, και τέλος έζησα την άφιξη της ελληνικής μεραρχίας το 1964.

Θαν
Μετά γύρισα στην Αθήνα, όπου πάλι με τοποθέτησαν στα αυποριακά και τουρκικά ζητήματα του Υπουργείου Εξωτερικών και τέλος, με μία παρένθεση απουσίας μου στην Αγγλία, τον Αύγουστο του 1972, τοποθε-

Θαν

2/2 Π.Α. Κ.Β. 9.12.1986

62

τήθηκα πλέον ως πρέσβυς στη Λευκωσία. Πρέπει να σημειώσω εδώ¹, ότι από τον Ιανουάριο υέχρι τον Αύγουστο η Πρεσβεία μας στην Λευκωσία ήταν ακέφαλη, γιατί στις αρχές του '72, τον Ιανουάριο, είχαμε μία φοβερή κρίση που ήταν διπλή. Τότε είχε κάνει ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εισαγωγή όπλων από την Τσεχοσλοβακία, πράγμα που προκάλεσε την ικανοποίηση και την οργή της στρατιωτικής αυθερνήσεως της χούντας, και δεύτερον είχε διαμηνθεί στον Αρχιεπίσκοπο, πάλι τον Ιανουάριο '72, ότι θα ήταν λόγο να αποχωρήσει όπους έλεγαν τότε, από το πολιτικό προσκήνιο μαζί με τον Γρίβα.

(2ΓΡ)

2 ΠΑ

1/2ΓΡ

ΒΠ

9.12.86

63

Φυσικά ο Αρχεπίσκοπος δεν εδέχθη αυτή την απαίτηση αλλά επηκολούθησε ένα πάγωμα αυτοιλεκτικά, των σχέσεων που διήρκεσε περίπου 7 μήνες. Πράγμα προτοφανές. Μπορεί σε άλλες χώρες για νάμποσο καιρό να μην έχουμε πρέσβυτο ναυαρχό της Επιτετραμμένο ή γραμματέα, αλλά ειδικά στη Κύπρο από τότε που έγινε ανεξάρτητη, από το '60 δηλαδή, δεν είχε συμβεί ποτέ το παρόμοιο. Τη μια μέρα έφευγε ο πρέσβυτος την άλλη ερχόταν ο άλλος πρέσβυτος. Άλλα, η εκτίμηση που έκανα τότε είναι ότι η στρατιωτική αυθέρνηση, το στρατιωτικό καθεστώς εδώ, κατάλαβε ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος, ο οποίος στις Προεδρικές εκλογές του '68 είχε πάρει ψήφους 95 και κάτι τοις εκατό, ενώ ο αντιμαρτιακός υποψήφιος ονόματι Τάκης Ευδόκας είχε πάρει, αν δεν κάνω λάθος, 3 και κάτι τοις εκατό, γιατί ισχυρότατος και δεν επρόκειτο να κλονισθεί με υποδείξεις παραιτήσεώς του από την Αθήνα.

Τον Αύγουστο απεφάσεσε το στρατιωτικό καθεστώς να

στείλει πρέσβυτο μου ακύρωσε την τοποθέτησή μου στη Γενεύη,

στους Διεθνείς Οργανισμούς και εστάλην εκεί. Δεν είχα φυσικά

Γράπτω

ενθοχιστικόμονα πηγαίνω σε μια τέτοια χαώδη κατάσταση και με τέτοια αυθέρνηση, αλλά επειδή στα χρόνια '60-64, χρόνια πολύ έντονα και πολύ αγχώδη, είχα συνδεθεί πάρα πολύ και με τους επισήμους της Κυπριακής Δημοκρατίας, τον Αρχιεπίσκοπο, τους υπουργούς του

2/2ΓΡ

ΒΠ

9.12.86

64

αλλά και με τους απλούς ανθρώπους στο νησί, 'Ετσι νόμιζα ότι
θα μπορούσα να βοηθήσω. Σημειωτέον, ότι σ'όλα αυτά τα χρόνια
μεταξύ 64 και 72 διατηρούσα επαφές και προσωπικές αλλά και με
επιστολές με τους επισήμους ή ανεπιστήμους της Κύπρου. 'Εχω αρα-
τήσει μια τέτοια επιστολή, η οποία είναι του Σπύρου Κυπριανού,
σήμερα Προέδρου της Κυπριακής Δημοκρατίας και τότε Υπουργού Εξω-
τερικών, που μου έλεγε ότι ψηφιούζεται πως ο πρέσβυς της Ελλάδας
θα μετατεθεί και μου έλεγε επί λέξει, αν μπορέσεις έλα να αγωνι-
σθούμε μαζί. Σκέφθηκα ότι αυτό το στοιχείο ενδιαφέρει την Επιτρο-
πή γι' αυτό θα καταθέσω φωτοτυπία της επιστολής του Προέδρου της
Δημοκρατίας της Κύπρου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τι ιδιότητα είχε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπουργός Εξωτερικών.

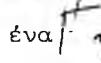
Πήγανα λοιπόν, έσως αφελώς, πιστεύοντας ότι θα μπορού-
σα να βοηθήσω. Τώρα εάν συμφωνείτε κύριε Πρόεδρε, πολύ σύντομα
να περιγράψω τα βασικά γεγονότα από τον Αύγουστο που έφθασα εκεί
του '72 μέχρι τις 12 Ιουλίου του '74. Οπότε με κάλεσαν εδώ δήθεν
για διαβουλεύσεις, και συνεννοήσεις. Θα εξηγήσω μετά τι εννοώ
"δήθεν".

Μετά τον Αύγουστο του '72 σταδιακά σημειώθηκε ένα κάποιο
ξεπάγωμα των σχέσεων που κορυφώθηκε με δύο βασικά πράγματα, το

3/2ΓΡ

ΒΠ

9.12.86

ένα εγκατάλειψη σαφή τριών μητροπολιτών από την Αθήνα.

Οι τρεις μητροπολίτες 'Ανθιμος, Γεννάδιος και Κυπριανός, όπως

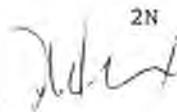
ξέρετε, είχαν καθαιρέσει τον Αρχιεπίσκοπο. Η Αθήνα τους εγκατέλειψε.

Και το δεύτερο σημαντικό γεγονός ήταν ότι τον Αύγουστο του '73 όταν

ο ίδιος ο Γεώργιος Παπαδόπουλος αποκήρυξε δημοσία τον Γρίβα και

τον εκάλεσε, διας έλεγε τότε η ανακοίνωση, να διαλύσει πάραυτα την
οργάνωσή του.

2N

(2ΓΡ) 1/2 N

(Θ.Σ.)

9-12-86

66

Αυτά τα δύο πράγματα είχαν συντελέσει στο ξεπάγωμα των σχέσεων, έτσι που τον Νοέμβριο του 73 ήρθε στην Αθήνα ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και συναντήθηκε με τον τότε Πρωθυπουργό Μαρκεζίνη.

Μετά έκανε δηλώσεις ότι δεν βρήκε πουθενά να μία διαφωνία. Από τον Γενάρη, όμως, του 1974 και το θάνατο του Γρίβα, τα πράγματα παίρνουν μια άλλη τραγική και χαώδη μορφή. Όπως έμαθα εκ των υστέρων τον έλεγχο πλέον της ΕΟΚΑ Β' μετά τον θάνατο του Γρίβα Διγενής είχε κατευθείαν στα χέρια του το στρατιωτικό καθεστώς με τους ανθρώπους του στην Κύπρο. Και λέω εκ των υστέρων, κύριε Πρόεδρε, γιατί είμουνα σχεδόν σε πλήρη απομόνωση από απόψεως πληροφοριών. Ότι πληροφορίες είχα τις είχα, από τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και τους Υπουργούς του.

Θα παρακαλέσω να σημειώσετε ότι αρχές Φεβρουαρίου του 1974 ζητήθηκε επίμονα η ανακλησή μου στην Αθήνα, τόσο από τον Γκιζίνη, όσο και από τον "Πρωθυπουργό" Ανδριτσόπουλο. Καλώς ή ιακώς, μάλλον δυστυχώς για μένα, η υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών και συγκεντριμένα ο τότε Γενικός Γραμματέας 'Αγγελος Βλάχος και ο τότε Γενικός Διευθυντής Γιάννης Τζούνης, σήμερα Ευρωβουλευτής, με γραφτό τους υπόμνημα, διαφώνισαν και παρέλαυσαν την ανακλησή μου μέχοι της 12 Ιουλίου 1974.

2/2 N

(Θ.Σ.)

9-12-86

67

Αυτό το στοιχεί ο , δηλαδή το υπόμνημα όταν το καταθέσω δηλαδή του 'Αγγελου Βλάχου , του Γιάννη Τζούνη , και με υπογραφή του μακαρίτη Τετενέ , τότε Υπουργού Εξωτερικών , με το οποίο αντετάχθησαν στην ανακλησή μου .

'Ερχομαι τώρα μετά το θάνατο του στρατηγού Γρίβα στην ραγδαία επιδείνωση της κατάστασης και επισημαίνω ότι τον Μάϊο του 1974 όπου από στρατόπεδο νεοσυλέκτων της Εθνικής Φρουράς ονόματι Γεροσκήπου το είναι στην περιοχή της Πάφου αυτό το μια νύκτα εκλάπη δόλος ο οπλισμός από τις αποθήκες της Εθνικής Φρουράς και δεν υπήρχε καμία αμφιβολία ότι ήταν σκοποθετημένη αλοπή , σε συνεργασία με αξιωματικούς της Εθνικής Φρουρά , που δυστυχώς ήρθε πρόεδρε , είχαν τέτοιο πάθος και τέτοιο απύθμενο μίσος κατά του Μακαρίου, ώστε όταν καμιά φορά συναντουνται μερικούς από αυτούς , γιατί οι περισσότεροι με απέφευγαν , αλλά κυρίως με τον στρατηγό Ντενίση ο οποίος ήταν ο αρχηγός της Εθνικής Φρουράς , προσπαθού-

σα να τους εξηγήσω ότι η Ένωση δεν γίνεται γιατί δεν την θέλει ο Μακάριος , όπως εσείς νομίζετε , αν δεν την θέλει , αλλά γιατί δεν είναι δυνατή .

3/2 N (Θ.Σ.) 9-12-86

68

Υπάρχει από την άλλη η Τουρκία η οποία θα κάνει πόλεμο. Δυστυχώς όμως, αυτό το λογικό επιχείρημα, λεγόμενο και από άνθρωπο που δεν θεωρούσαν ίσως μειοθότη, όχι πατριώτη, δεν είχε καμία επίδραση και επιρροή στους αξιωματικούς μας.

Έτσι μετά από αυτήν ηλοπή στην Γεροσικήπου, ήρθε ο Ιούλιος του 1974 και είχαμε την αρίστη των λεγομένων δοκίμων αξιωματικών της Βενιζελίδης Φρουράς. Δηλαδή κάθε χρόνο επελέγοντο ορισμένοι νέοι Κύπριοι, οι οποίοι αργότερα θα εκπαιδεύοντο για να γίνουν έφεδροι αξιωματικοί.

(2ΕΖ)

Cpw

N 1/2 E Z (K.O.) 9.12.86

69

Εκείνο που γινόταν ως τότε από ανέκαθεν, δηλαδή από τον καιρό που υπήρχε εθνική φρουρά, η διοίκηση, το επιτελείο της εθνικής φρουράς σε συνεννόηση βέβαια με το εδώ επιτελείο, έκανε την επιλογή, κατήρτιζε τους πίνακες και τελέωνε, Αλλά ήλθε μια στιγμή που ο Μακάριος αποφάσισε πλέον ότι δεν μπορούσε να υπομείνει τον τρόπο που γινόταν η επιλογή, ο οποίος τρόπος φαίνεται καθ' απεδείχθη ότι ήταν με κριτήριο τα αντιμακαριακά φρουρήματα των επιλεγομένων διοικήμαν αξιωματικών.

Έτσι τον Ιούνιο, στα μέσα, αν δεν κάνω λάθος, του Ιοηνίου, ο Αρχιεπίσκοπος στύλωσε τα πόδια και εἶπε ότι θα εφαρμοσθούν οι κανονισμοί.

Οι κανονισμοί, λοιπόν, προέβλεπαν την έγκριση από το Υπουργικό Συμβούλιο της Κύπρου των πινάκων εφέδρων αξιωματικών και τότε το Υπουργικό Συμβούλιο απέρριψε, αν δεν κάνω λάθος, 57, δεν είμαι βέβαιος, τέλος πάντων απέρριψε έναν αριθμό, γιατί έκρινε ότι αυτό ήταν εντελώς ακατάληξης και είχε δίκιο, διότι αυτό ήταν οι οποίοι βοηθούσαν τις κλοπές δόπλων από την ΕΟΚΑ, αυτό ήταν εκείνοι, οι οποίοι ενθάρρυναν κάθε αίνηση αντιμακαριακή και καθ' ό είχε δικαίωμα ο Αρχιεπίσκοπος απέρριψε.

Από εκείνη τη στιγμή αρχίζειμία έντονη κρίση. Η υπηρεσία του Υπουργείου Εξωτερικών εδώ προσπαθεί να βρει μία ενδιάμεση λύση, να μη διαγραφούν δλοις αλλά οι μισοί. Βεβαίως, οι στρατιωτικοί δεν εδέχοντο να κάνουν

2/2 E.Z. (K.O.) 9.12.86

FO

καμμιά υποχώρηση και η στάση αυτή ήταν προκλητική. Διέτι πεν
είναι δυνατόν στον Αρχηγό του Κράτους, του Κυπριακού οράτους,
ο οποίος εφαρμόζει τους κανονισμούς του Κράτους, να λέσ σέτι,
όχι, τους αγνοώ, δηλαδή να λέσει το επιτελείο της εθνικής φρου-
ράς και το εδώ επιτελέιο.

Αυτό, λοιπόν, δημιούργησε μία ατμόσφαιρα φοβερής εντάσεως.

Στις 13 Ιουνίου, αν δεν ήταν λάθος, έπρεπε εγώ να φύγω από την
Κύπρο και να πάω στον Καναδά, όπου είχα πάφει την εντολή να λάβω
μέρος σε μία διάσκεψη που μπορούσε να αφορά και ελληνοτουρκικά
και κυπριακά. Ήταν η λεγομένη Υπουργική Σύνοδος του ΝΑΤΟ, η
οποία κατά καιρούς γίνεταν και εκτός της έδρας. Έτσι, λοιπόν,
εγώ εφυγα στις 13 Ιουνίου του '74 από την Κύπρο, αλλά πριν φύγω
πήγα να δω βέβαια τον Αρχιεπίσκοπο, ο οποίος σεμνά στιγμή
το θυμάματι καλά- μου είπε, όταν γυρίσεις να κουβεντιάσουμε και
αυτό το θέμα της εθνικής φρουράς. Όταν, δημος, γύρισα στις 5 Ιουλί^ο
του του '74, δηλαδή με απουσία περίπου 23 ημερών - διέτι πεν
σκεψη του ΝΑΤΟ διέκρινε μόνο 2 ή 3 μέρες, αλλά δεν μου έδιναν
το πράσινο φως εδώ στην Αθήνα για να γυρίσω στη θέση μου - είχε
ήδη πια ο Αρχιεπίσκοπος στελέψει την επεστολή προς Ρουζίκη, την

Δημήτρης Λαζαρίδης

ΕΦΕ

3/2 E.Z. (K.O.) 9.12.86

71

οποία θα ξέρετε, την 1η Ιουλίου του '74, στην οποία του έλεγε
ότι η κατάσταση είναι απαράδεκτη, είναι αφόρητη και ζητούσε
την άμεση ανάληση δλων των Ελλήνων αξιωματικών από την εθνική
κή φρουρά μέ εξαίρεση 100 αξιωματικούς, οι οποίοι διωξίσεις
θα είχαν διοικητική αρμοδιότητα, αλλά θα ήταν εκπαιδευτές και
στρατιωτικοί σύμβουλοι. Αυτό ήταν την 1η Ιουλίου. Στις 5 Ιου-
λίου που γύρισα είχαν συμβεί αυτά και στις 6 δημοσιεύτηκε η
επιστολή προς Γκιζένη στις κυπριακές εφημερίδες.

(A).

ΕΠΙ

€2

1/2 Δ. (Δ.Γ.) 9-12-1986

F2

Είναι χαρακτηριστικό ότι μια τόσο σημαντική επιστολή του

Αρχιεπισκόπου δεν είχε κοινοποιηθεί στο Υπουργείο Εξωτερικών,

πράγμα που υποπτεύθηκα και τηλεγράφησα το κείμενο από τις ~~κυπριακές~~
εφημερίδες, λέγοντας μήπως δεν έχει αποδοθεί σωστά.

'Ήταν ένας τρόπος, για να ενημερώσω το υπουργείο Εξωτερικών
γι' αυτή την επιστολή.

'Ετσι είχαν τα πράγματα και ακόμη χειρότερα και στους δρόμους
της Δευτηρίας αρχισαν να γίνονται αιματηρές συγκρούσεις, μεταξύ
στρατιωτών της Εθνοφρουράς και αστυνομικών της ~~μακαριστής~~ κυπριακής
κυβερνήσεως.

Οπότε στις 12 Ιουλίου παίρνω εντολή να φύγω αμέσως για την
Αθήνα, όπως σας είπα πριν, δήθεν για διαβούλεύσεις. Τι έγινε τότε;
Αυθημερόν πήγα να δω τον Κυπραίο, ο οποίος λίγες μέρες πριν είχε
γίνει υπουργός Εξωτερικών, μετά την παραίτηση του μακαρίτη Τετενέ.

Του περιέγραψα την κατάσταση. Του είπα ότι έχει φθάσει στο απροχώ-
ρητο, του μετέδωσα τις ανησυχίες μου και του εισηγήθηκα ότι πρέπει
να γίνουν δεκτές οι προτάσεις του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου για την
Εθνική Φρουρά. Εκείνος μου απήντησε, αλλά εάν μουεπιτρέπετε, κύριε
Πρόεδρε, επειδή είναι πολύ σοβαρά όλα αυτά και το 1974 υπέβαλα
ένα σημείωμα, σχετικό με τις συζητήσεις αυτές, να το διαβάσω για

Δ.Κ.

M

F.C.

2/2 Λ. (Δ.Γ.) 9-12- 1986

φ3

να μην παραλείψω ουσιώδη πράγματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνοι, αύριοι συνάδελφοι, έτσι;

ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δυστυχώς είναι καθαρεύουσα, αλλά εκείνο τον καιρό έτσι γράφαμε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν είναι ανάγκη να μας το δικαιολογήσετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί δυσκολεύομαι να αναγνωρίσω τον εαυτόν μου.

ΜΙΧΑΗΛ ΙΑΠΑΚΩΝΕΤΑΝΤΙΝΟΥ: Σήμερα τα καταλαβαίνουμε. Αργότερα θα χρειαζόμαστε μεταφραστή!

ΜΑΡΤΥΣ: Το σημείωμα αυτό είχε υποβληθεί στον τότε Υπουργό Εξωτερικών και Αντιπρόεδρο της Κυβερνήσεως κ. Γεώργιο Μαύρο, τον Υφυπουργό Εξωτερικών μακαρίτη Μπέτσιο και στους υπηρεσιακούς παράγοντες. Διαβάζω:

"Την 12η Ιουλίου 1974, αληθείς εις Αθήνας υπό του Υπουργείου, εγενόμην δεκτός αυθημερόν υπό του τότε Υπουργού Εξωτερικών κ. Κυπραίου. Κατά την μακράν συνάντησίν μου με τον Υπουργό, εις την οποία παρέστη και ο αρμόδιος διευθυντής κυπριακών υποθέσεων κ. Ανδρέας Μεταξάς ..."

W.M.

L.P.

3/2 Δ. (Δ.Γ.) 9-12-1986

74

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν μου επιτρέπετε, κύριε Δαγάκο,
αυτό το σημείωμα το έχουμε από το Υπουργείο Εξωτερικών. Μην υποβλη-
θείτε στον κόπο να το διαβάσετε.

Έχει ημερομηνία "Εν Αθήναις 14 Αυγούστου 1974", στο τέλος.

ΜΑΡΤΥΣ: Απλώς επισημαίνω την συνάντηση με τον Ανδρουτσόπουλο, που
κατάλαβα ότι με ενέπαιζε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κοιτάξτε το σημείωμα και πείτε μας,
εάν συμφωνείτε με το περιεχόμενο του, εάν είναι γνήσιο κ.λ.π.

(Επιδεικνύεται από τον Γραμματέα το σημείωμα στον κ. μάρτυρα).

ΜΑΡΤΥΣ: Μοιάζει ν α είναι το ίδιο, κύριε Πρόεδρε.

Άλλωστε θα καταθέσω και εγώ αυτό που έχω, οπότε θα γίνει παρα-
βολή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι φωτοτυπημένο.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΔΗΣ: Η συνάντηση, πότε έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Με τον Κυπραίο έγινε στις 12 και με τον Ανδρουτσόπουλο στις
13. Απλώς λέω, παρόλο που υπάρχει στο σημείωμα, ότι μου έδωσε την
εντύπωση ο Ανδρουτσόπουλος ότι με ενέπαιζε για δύο λογους:

(ο)

(2Δ)

1/20

(Ε.Σ.)

9.12.1986

75

Ο πρώτος, όταν του είπα ότι είναι απαράδεκτη η χρηματική ενίσχυση της ΕΟΚΑ, μου απήντησε ότι και εκείνος στον προύπολογισμό του δεν είχε εγγράψει κονδύλιο -έτσι μου είπε τότε- για την ΕΟΚΑ. Και βεβαίως έμεινα άναυδος, διότι κονδύλια δεν γράφονται για τέτοιες δουλειές στον Προύπολογισμό του Κράτους.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Στον τομέα των επενδύσεων!

ΜΑΡΤΥΣ: Και το δεύτερο, που κατάλαβα, εκ των υστέρων, όμως, ότι με ενέπειζε, μου είπε ελάτε να τα πείτε όλα αυτά, που λέτε τώρα τη Δευτέρα 15 Ιουλίου το πρωτεύον στο γραφείο μου, που θα γίνει μεγάλη σύσκεψη. Και βεβαίως, στις 15 Ιουλίου το πρωτεύον εγινε αυτό το εγκληματικό κίνημα στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μη ξεχάσετε να καταθέσετε αυτό το υπόμνημά σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα το καταθέσω, κύριε Πρόεδρε και θα καταθέσω και δυότρια άλλα πράγματα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Κυπραίος, πως αντέδρασε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Κυπραίος, ο οποίος ήταν μόλις ολίγων ημερών στο γραφείο του Υπουργού Εξωτερικών, μου είπε και το γράφω στο σημείωμά μου, ότι εάν συμφωνεί ο Ανδρουτσόπουλος, εγκλητα κάνω όλα αυτά που μου λέτε.

2/20

(Ε.Σ.)

9.12.1986

46

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τι εισηγήθήκατε εσείς;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ εισηγήθηκα να γίνουν δεκτές οι προτάσεις του Μακαρίου,

δηλαδή να φύγουν οι αξιωματικοί και δεύτερον να διακοπεί άμεσα

η ενίσχυση της ΕΟΚΑ και τρίτο να πήγαινε ο ίδιος ο Κυπραίος στη

Λευκωσία, να τα συζητήσει με τον Αρχιεπίσκοπο, για να εκτονωθεί

η κατάσταση, η οποία αυριολεκτικά με είχε τρομοκρατήσει για το που

θα κατέληγε. Σημειώστε, αύριε Πρόεδρε, ότι εγώ δεν φανταζόμουν

κίνημα, εγώ φοβόμουν γενίκευση των συμπλοκών στους δρόμους της

Λευκωσίας και αλλού, μεταξύ Εθνοφρουράς και Αντιμακαριακών και ότι

μπορούσε αυτό να οδηγήσει σε εμφύλιο σπαραγμό. Νόμιζα ότι θα ήταν

εντελώς ηλίθια ενέργεια ένα κίνημα, όπως το πίστευε και ο Αρχιεπί-

σκοπος. Γιατί, όπως θα ξέρετε, ο Αρχιεπίσκοπος, ο οποίος και διέθε-

τε Υπηρεσία Πληροφοριών, είχε την ΚΥΠ Κύπρου, όχι μόνο δε πίστευε

αλλά την ημέρα του κινήματος ήταν στο γραφείο του και δεχόταν,

νομίζω, παιδιά από το Κάιρο και τα τάνκς πλησίαζαν το Προεδρικό

Μέγαρο. Προφανώς και εκείνος, -και αυτό καμιαία φορά το παθαίνουν

νομίζω, όλοι οι έξυπνοι, έπαιρνε σανδεδομένο, ότι και οι άλλοι,

δεν μπορούν να κάνουν κάτι τέτοιο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: 'Οχι οι έξυπνοι, οι λογικοί.'

ΜΙΧΑΗΛ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ: Μα, αυτό είναι το λάθος των έξυπνων ή των λογικών.

3/20

(Ε.Σ.)

9.12.1986

77

ΜΑΡΤΥΣ: Φυσικά, στο Υπουργείο Εξωτερικών επικράτησε χάος, μετά το κίνημα διεκόπη η επικοινωνία με την Πρεσβεία. Οι στρατιωτικοί έκριψαν την επικοινωνία τηλεφωνική και με το τηλέτυπο. Εδώ κάνω μία παρένθεση προσωπική, εάν το επιτρέπετε. Η γυναίκα μου και το παιδί μου είχαν μείνει εκεί, σ'ένα σπίτι που ήταν στην πράσινη γραμμή και που αυκλητά περιεβάλετο από τον τουρικό τομέα και μου ήταν αδύνατο να επικοινωνήσω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή, αυτό που ήταν και μετά "το σπίτι του Πρέσβεβος" εκεί που έμενε και ο κ. Ζαχαράκης μετά.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Εκεί έμενε και ο κ. Ζαχαράκης και δύο άλλοι οι 'Ελληνες, ίσως ~~κοινωνικοί~~ το έχετε δεί. Αυτή η προσωπική παρένθεση, τελειώνει με το συμπλήρωμα, ότι εγώ προσπαθούσα να επικοινωνήσω με τη γυναίκα μου και με το παιδί μου μέσω του ΟΗΕ -φαντασθείτε- μέσω της Ειρηνευτικής Δυνάμεως. Μετά έμαθα ότι είχαν αποκλεισθεί στους διαδρόμους, γιατί οι σφαίρες περνούσαν από τα παράθυρα. Μετά έμαθα ότι καλώς η γυναίκα μου αρνήθηκε να φύγει, όταν υπήρχε δυνατότητα και να έλθει εδώ και έμεινε μέχρι τέλος Αυγούστου.

The image shows three handwritten signatures or initials in black ink. On the left, there is a signature that appears to be 'Α. Μπασαγιάννης (σ.)'. In the center, there is a vertical mark that looks like a stylized 'M' or 'W'. On the right, there is another signature that appears to be 'Ζ. Ζαχαράκης'.

20

1/2--(σ)Α.Μ. 9-12-86--

78

Ήταν βέβαια μια κατάσταση χαώδης. Και βέβαια οταν έγινε εκεί η εισβολή, εγώ προσωπικά επειδή είχα περάσει δύο εμφράγματα, παρέμεινα αδρανών, δηλαδή σε ένα ήρεβάτι εδώ στην Αθήνα και έτσι μετά δεν μπορεσα να παρακολουθήσω όλες τις φάσεις που ακολούθησαν, δηλαδή τις συναντήσεις στην Γενεύη και όλα αυτά.

Αργότερα ο κ. Μωάρος με ετοποθέτησε Γενικό Διευθυντή στο Υπουργείο Εξωτερικών και πλέον μπορούσα να καλύτερα να παρακολουθώ τις εξελίξεις. Αυτά ήθελα να πω, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Κύριοι συνάδελφοι, λυπούμαστε διότι παρά το ενδιαφέρον της καταθέσεως του κυρίου Λαγάκου, είμαστε υποχρεώμενος για άλλους λόγους, για άλλες υποχρεώσεις, να φύγω για λίγο.

Θα προεδρεύσει ο κύριος Ζακολίκος και θα σας παρακαλέσω να εγγραφείτε για να κάνετε τις ερωτήσεις σας.

Με συγχωρείτε πάρα πολύ κύριε Λαγάκο που φεύγω, αλλά είναι αναγκαίο.

(Στο σημείο αυτό τη Προεδρική έδρα καταλαμβάνει ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής κύριος Παυσανίας Ζακολίκος).

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Ο κύριος Παπαστεφανάκης έχει το λόγο.

2/2 σ.Α.Μ. 9-12-86

79

EMMANOYIΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Κύριε Λαγάκο, είπατε προ όλύγου ότι
οι αξιωματικοί στην Κύπρο έτρεφαν ένα βαθύ μέσος ενάντια στον
Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Αυτό ήταν καθολικό φαινόμενο για τους 'Ελλη-
νες αξιωματικούς, ή απλά υπήρχαν κάποιοι που τον μισούσαν και κά-
ποιοι που ήταν αδιάφοροι ή τον αγαπούσαν;

MARTYS: Για να σας απαντήσω ευσυνείδητα αποκλείω την λέξη καθολικό,
'Αλλωστε δεν ήμουνα και σε θέση να επικοινω. Ήταν εκατοντάδες,
πάρα πολλοί αξιωματικοί. Άλλας σθανόμουν ότι τουλάχιστον οι ανώ-
τεροι, τους λίγους εκείνους που κατά καιρούς συναντούσα, είχαν αυτό^{δι}
το πάθος.

EMMANOYIΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Ας πούμε πιό συγκεκριμένα, κύριε Λάγακο.

Ο κύριος Ντενίσης τι αισθήματα έτρεφε απέναντι στον Μακάριο;

MARTYS: Με τον κύριο Ντενίση είχα μια φορά την εβδομάδα επαφή.

Δηλαδή ερχόταν και με έβλεπε στο γραφείο και προσπαθούσα όσο μπο-
ρούσα να αναλύω τα πράγματα τις εξελίξεις. Και ένα από τα πρώτα
που του είπα ήταν και αυτό που προηγουμένως ανάφερα, δηλαδή και
αν υποθέσουμε ότι ο Αρχιεπίσκοπος δεν θέλει την 'Ενωση, η 'Ενω-
ση δεν γίνεται, για άλλους λόγους, επειδή εσείς λέτε ότι δεν κά-
νετε πόλεμο με την Τουρκία.

Nομίζω ότι ο αστραπηγός Ντενίσης βεβαίως εκτελούσε τις οδηγίες

QPN

3/2 σ. A.M. 9-12-86

80

από το Γενικό Επιτελείο, αλλά δεν νομίζω ότι είχε και αυτός αυτό
το μέσος ή αυτό το πάθος. Και θυμάμαι να σας πω πολύ καλά
ότι στις 12 Ιουλίου που πηγαίναμε στην Αθήνα, γιατί τον κάλεσαν και
αυτόν, θυμάμαι χαρακτηριστικά ότι μου λέει: μάτια πές μου πάλι, αν
γίνει κανένα κακό αυτό τι σημαίνει Τουλέω "αιματοχυσία και πιθανή
επέμβαση τρίτης χώρας". Και το επαναλάμβανε, το επαναλάμβανε και
πιστεύω ότι τα είπε αυτά όταν ήρθε εδώ στο πεντάγωνο.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Σεις ούριε Λαγάνιο σταν ήρθατε στην Αθήνα

μαζί με τους άλλους, είδατε καθόλου την στρατιωτική ηγεσία;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ δεν βλέπαμε, εγώ τουλάχιστον. Σημειώστε ότι ο Ιωαννίδης
λεγόταν τότε ο αδρατος δικτάτωρ. Εμείς οι άλλοι βεβαίως στρα-
τιωτικοί θα τον έβλεπαν υποθέτω δεν είχαμε ποτέ δυνατότητα επα-
φής μήπως υπάρξει κάποια επίδραση, κάποια επήρρεια.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θα ήθελα να γυρίσουμε λίγου πίσω, και να

μου πείτε τι ακριβώς ξέρετε σχετικά με την ημέρα του πραξικόπηματος

και πιστού συγκεκριμένα με τη σημηνή αυτή που λίγο περιγράψατε προηγού-

μενα, την ώρα που πλησιάζαν τα τάνκς και ο Μακάριος συκοβιαλέγετο

με κάποιος νέους από το Κάιρο. Τι ακριβώς ξέρετε δηλαδή;

J.W. (H) J.K. C.H.

(2σ)

1/ 2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

81

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά που ξέρω τα έχω διαβάσει, διότι δεν ήμουν εκεί.

Την ημέρα του αινήματος, εγώ δεν ήμουν εκεί. Ούτε την ημέρα

της εισβολής.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Νόμιζα ότι είχατε κάποια επαφή μετά με το

Μακάριο και σας είπε τίποτα.

ΜΑΡΤΥΣ: Μετά είχα επαφή και με το Μακάριο και με τον Κυπριανού.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Με ενδιαφέρει αν το συζητήσατε αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Η αφήγηση που έχουμε διαβάσει στις εφημερίδες είναι

ακριβής.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Θέλω να μας πείτε συγκεκριμένα τι σας

είπε ο Μακάριος. 'Ο, τι θυμάστε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μου είπε ότι είχε κατέβει από το Τρόοδος, όπου είχε

το καλοκαιρινό του σπίτι και πήγε κατευθείαν στο γραφείο του

για να δεχθεί, είπαμε παιδιά, ίσως ήταν από το Κάτρο

ή από την Αλεξάνδρεια - πρωΐ - πρωΐ. Και το συγκράτησα αυτό,

επειδή όπως σας ανέφερα και πριν, δεν είχε καμία προφανώς

πληροφορία. Διότι δεν θα πήγαινε το πρωΐ στο γραφείο του,

το οποίο ήταν εκτεθειμένο και η φρουρά του πολύ περιορισμένη.

2/2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

82

Αλλά όλα αυτά είναι εξ ακοής ή από διάβασμα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Εντάξει.

Και κάτι ακόμα. Ο Μακάριος, αν ο ίδιος σας το είπε ή αν
έχετε από αλλού την πληροφορία - εσώθη εκ τύχης ή διότι
οι πραξικοπηματίες σκόπιμα του αφησαν κάποια δίοδο διαφυγής;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είμαι σε θέση να σας απαντήσω.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Δεν είσαστε σε θέση.

Μήπως θα μπορούσατε να μας πείτε με δυό κουβέντες - εγώ
τα ήθελα προσωπικά τουλάχιστον - σχετικά με την προσωπικότητα
του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι, γιατί είχα πάρα πολλές φορές την ευκαιρία
και το 1960 - 1964 και μετά να τον συναντώ και να συζητάμε.

Η εντύπωσή μου ήταν, ότι βεβαίως επρόκειτο περί πολύ ισχυ-
ρής προσωπικότητος, περί ανθρώπου που διέθετε οξύτατο πολιτικό
αισθητήριο, για άνθρωπο που είχε μια απίθανη ευστροφή πνευματική
Και κάτι άλλο, μια απόλυτη ψυχραιμία. Και αυτό το λέω υπεύθυνα,
γιατί στα γεγονότα του 1963-64, δταν πιά είχε γίνει πάλι μια
χαώδης κατάσταση στη Λευκωσία, είχαν διακοπεί οι συγκοινωνίες,

Δημήτρης Αρναούτογλου

Πλακίδης

3/2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

83

οι φήμες περί αποβάσεως αυκλοφορούσαν , ώρα μεσάνυκτα το βράδυ , ίσως και αργότερα , ενώ οι συνεργάτες του Αρχιεπισκόπου , υπουργοί και άλλοι κόσμος έδειχναν μια κάποια κόπωση , μια φοβία ότι μπορούσε να γίνει απόβαση , εκείνος θυμάμαι το βράδυ εκείνο είπε: "Εγώ δεν ξέρω , εσείς κουβεντιάζετε , εγώ πάω να κοιμηθώ και να με ξυπνήσετε την τάδε ώρα." Μια ψυχραίμια πραγματικά . . .

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΣΤΕΦΑΝΑΚΗΣ: Η θέση του σχετικά με την ένωση , ή μη της Κύπρου , αυτό ειδικά με ενδιαφέρει.

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε ; Άυτό με έχει απασχολήσει πάρα πολύ και με έχουν ρωτήσει φίλοι και γνωστοί .

Δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι το θέμα της ενώσεως το ανεκίνησε ~~από την~~ ο Αρχιεπίσκοπος πρώτος . 'Οχι η Ελλάς . Ο Αρχιεπίσκοπος .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ναι , αλλά μετά άλλαξε γνώμη .

ΜΑΡΤΥΣ: Το ανακίνησε το 1950 που ένανε το δημοψήφισμα και επέεσε όπως ξέρετε , τις Κυβερνήσεις τότε του Σοφοκλή Βενιζέλου και πλαστήρα να προσφύγουν στα Ήνωμένα 'Εθνη , δηλαδή να διεθνοποιήσουν το Κυπριακό .

Οι κυβερνήσεις εκείνες είχαν την άποψη όπως ξέρετε , ότι

Διάλιτσι *Α*

QPN

4/2 ΗΓ ΜΠ 9-12-1986

84

δεν ήταν του παρόντος ας το πούμε έτσι , δεν ήταν καιρός για τέτοιο θέμα να ανακινηθεί . και μόνο το 1954 ο Παπάγος το διεθνοποίησε με προσφυγή του στα Ηνωμένα Εθνη.

Έκτοτε δημιουργήθηκαν αμφιβολίες και στην Ελλάδα και στην Κύπρο εάν ήθελε ο Αρχιεπίσκοπος την ένωση και αν την ήθελε πόσσα την ήθελε.

(εν)

Δημήτριος Καραϊσκάκης

ερν

(H)

1/2 v. B.Z. 9-12-86

85

Και αυτές οι αμφιβολίες δημιουργήθηκαν, δπως ξέρετε, με την απόρριψη του σχεδίου 'Ατσες σον από τον αρχιεπίσκοπο και η στάση που είχε πάντοτε ότι άν θα γίνει ένωση της Κύπρου θα πρέπει να ενωθεί ολόκληρη η Κύπρος και να μην υπάρχει έστω και το παραμικρότερο κομμάτι της εκτός της ενώσεως.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Πόσο τμήμα προέβλεπε το σχέδιο 'Ατσες σον

εκτός ενώσεως;

ΜΑΡΤΥΣ. Θα κάνω μία υπόθεση γιατί δεν το έζησα το σχέδιο 'Ατσες σον

'Ήταν μία στρατιωτική βάση στη περιοχή της Καρπασίας. Και η περιοχή

Το εδέξει
την οδό
την οδό
την οδό

της Καρπασίας, βέβαια είναι ένα μικρό κομμάτι της Κύπρου. Υπολογίζω όχι με βεβαιότητα ότι μπορούσε να ήταν κάτω από 100 τ.μίλια. Αλλά ο Μακάριος δεν το έθετε έτσι καθόλου ούτε ένα τετραγωνικό μίλι, Το έθετε σαν θέμα αρχής ότι θα η Κύπρος ολόκληρη.

Από κεί και έπειτα δημιουργήθηκαν και στον πολιτικό κόσμο της Ελλάδος και στην Κύπρο αμφιβολίες ότι αφού θέλεις εσύ ο αρχιεπίσκοπος τόσο πολύ την ένωση, θα πρέπει να θυσιάσεις ένα κομμάτι της Κύπρου.

'Όμως μετά την αποτυχία του διπλόγου, μετά το ναυάγιο των συνομιλιών στον 'Εβρο το 1967, μετά την ανάκλιση της μεραρχίας κάτω

*Αλλει**την**ελλ*

2/2 N. B.Z. 9-12-86

86

από τελεσίγραφο της Τουρκίας δεν υπήρχε καμμία δυνατότης να προοπτική ενώσεως. Συνεπώς ήταν εντελώς ακαδημαϊκό να γίνεται λόγος άν θέλει ο Μακάριος την ένωση ή δεν την θέλει, δεν είχε κανένα νόημα.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Δασκαλάκης έχει τον λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Κύριε μάρτυς θα ξεκινήσω από μία τελευταία ωσας αναφορά. Είπατε "ή ανάκληση της μεραρχίας μετά από τελεσίγραφο ης Τουρκίας ". Μπορείτε να μας προσδιορίσετε με ποιόν τρόπο που και πότε διετυπώθη αυτό το τελεσίγραφο; Γιατί μετά χρηματίσατε είπατε και γενικός διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών επί Μαύρου που σημαίνει ότι υπήρξε έγγραφο καταχωρημένο κάπου πρέπει να έχει περιέλθει και στην αντίληψή σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Τον Νοέμβριο του 67 έγιναν αυτές οι επιχειρήσεις από τον Γρίβα σε δύο χωριά, τους Αγίους Θεοδώρους και Κοφίνου που βρίσκονται μεταξύ Λεμεσού και Λευκωσίας. Ο Γρίβας χρησιμοποίησε και βαριά όπλα έτσι που τα θύματα των Τουρκοκυπρίων ήταν πολλά. Και η Τουρκία κάλεσε τον Πρέσβυ μας τότε εκεί, στην 'Αγκυρα ενοοώ, και του είπε ότι αυτή η κατάσταση είναι απαράδεκτη, απειλείται η ζωή των Τουρκοκυπρίων τους οποίους η Τουρκία προστατεύει και κατόπιν αυτού η

3/2 N. B.Z. 9-12-86

87

Τουρκία απαιτεί να φύγει και η Ελληνική μεραρχία. Η Τουρκία έφερε
βαρέως ότι υπήρχε αυτή η μεραρχία από το 1964. Μετά ακολούθησαν
παρεμβάσεις ΗΠΑ, Καναδά και Αγγλίας στην Αθήνα και στην τελευταία
φάση και του Γ.Γ. ΟΗΕ ού θάντ. Όλοι συνιστούσαν στην τότε ανυπό-
ληπτη βέβαια Κυβέρνηση της Ελλάδος να δεχθεί τους Τουρκικούς όρους
και να αποσύρει την μεραρχία.

✓ α β

✓

(24)

1/2 Ω ΕΓ 9-12-86

88

Είχε προηγηθεί αμέσως η ανάκληση του Γρίβα. Υπόθετω ότι έγινε αυτό για να σταματήσει εκεί η υπόθεση, να κατευνασθούν οι Τουρκοκύπριοι αλλά δεν κατευνάσθησαν, γιατί η Τουρκία είχε θαυμάσια ευκαιρία πλέον να επιτύχει την απομάκρυνση της μεραρχίας όταν μιά Κυβέρνηση στην Ελλάδα ήταν αυτή που ήταν από απόψεως επιφάνειας και γοήτρου στο διεθνές προσκήνιο. Τότε υπουργός εξωτερικών ήταν ο Πιπινέλης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Επομένως υπάρχουν επίσημα διαβήματα για ανάκληση της μεραρχίας και στον πρεσβευτή και από ΟΗΕ ιλπ.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε προηγούμενα ότι μετά το θάνατο του Γρίβα ο έλεγχος και η καθοδήγηση της ΕΟΚΑ Β' περιήλθε στο καθεστώς της Αθήνας. Αυτό είναι εκτίμησή σας ή το έχετε τεκμηριώσει; Και άντο το έχετε τεκμηριώσει, πέστε μας, αν ξέρετε, ποιά είναι τα φυσικά πρόσωπα που είχαν στο χώρο της Κύπρου την ευθύνη της ΕΟΚΑ Β', φυσικά εννοώ πρόσωπα από την Ελλάδα.

ΜΑΡΤΥΣ: Όπως είπατε, είναι εκτίμησή μου και βασίζεται κυρίως στο βιβλίο του Νίκου Κρανιδιώτη "Ανοχύρωτη Πολιτεία". Ο Νίκος Κρανιδιώτης ήταν μέχρι προ ολίγου πρέσβης της Κυπριακής Δημοκρατίας και στενός συνεργάτης και έμπιστος του Μακαρίου. Εκεί λέει με

241

Δ

ΕΠ

2/2 Ω ΕΓ 9-12-86

89

συγκεκριμένα στοιχεία ότι έγιναν αυτά τα πράγματα μετά το θάνατο του Γρίβα.

Εγώ όπως σας είπα πριν, δεν ήμουν σε θέση να εξακριβώνω τέτοια πράγματα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Μήπως εκ των υστέρων το τεκμηριώσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Το τεκμηριώνω αυρίως γιατί δεν έχω καμμιά αμφιβολία /τα στοιχεία που δίνει ο Κρανιδιώτης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Είπατε ότι δταν ήρθατε στην Αθήνα στις 12 Ιουλίου ζητήσατε να σταματήσει η χρηματοδότηση της ΕΟΚΑ Β' και σας είπε αυτό το επιχείρημα ο κύριος Ανδριτσόπουλος. Αυτό ήταν τεκμηριωμένο, ότι πραγματικά έρρεε χρήμα προς την ΕΟΚΑ Β' από κάποια μυστικά κονδύλια; Φιατί το ζητήσατε και υποθέτω ότι με τις απαντήσεις που σας έδωσαν, δεν σας το διέψευσε κανείς κάθετα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μου το διέψευσαν. Εγώ βασιζόμουν στα στοιχεία που μου είχε δώσει ο Αρχιεπίσκοπος και δεν υπέθετα ότι τα είχε επινοήσει.

Μου είπε να τους πείς ότι εγώ έχω αποδείξεις ότι αυτοί στέλνουν χρήματα στην ΕΟΚΑ Β':

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δεν σας έδωσε αποδείξεις όμως. Ρωτάω, απλώς, γιατί μας χρειάζονται αν σας ξις έδωσε.

3/2 Ω ΕΓ 9-12-86

90

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι, δεν μου έδωσε. Δεν υπήρχε θέμα να του ζητήσω να μου δώσει αποδείξεις. Είχα απόλυτη εμπιστοσύνη.'

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Δεν υπήρχε κονδύλι στον προϋπολογισμό.'

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Βέβαια στο προϋπολογισμό δεν υπήρχε.

Τηρος
§ Ο Τετενές γιατί παραιτήθηκε λίγες μέρες πριν, θυμάστε;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά εκ των υστέρων πάλι τα έμαθα. Αν θυμάστε στην κατάθεσή μου ανέφερα ότι ακόμα και την επιστολή Γκιζίνη, της 1ης Ιουλίου '74, ένα τόσο σοβαρό γεγονός, ο Τετενές και οι συνεργάτες του το έμαθαν από τις Κυπριακές εφημερίδες.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Δηλαδή εκτιμάται ότι από ευθύνη παραιτήθηκε;

ΜΑΡΤΥΣ: Και διαφωνώ υποθέτω. Διαφωνώ γιατί ο μακαρίτης ο Τετενές με τους αύριους συνεργάτες του, δηλαδή τον Γιάννη Τζούνη και τον Άγγελο Βλάχο, προσπαθούσαν και έδιναν μάχη - αυτά τα έβλεπα και από τηλεγραφήματα, από κοινοποιήσεις εγγράφων κλπ. και κατευθείαν προς στρατιωτικούς και προς Ανδριτσόπουλο - να ανακόψουν τον κατήφορο προς την καταστροφή. Και σε κάποια στιγμή, νομίζω 8 Ιουλίου, ο Τετενές παραιτήθηκε.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Και ανέλαβε ο Κυπραίος. Ο Κυπραίος έπαιξε κάποιο ρόλο σε όλα τα μετέπειτα γεγονότα από την ανάληψη του

2 Jun 1986

4/2 Ω ΕΓ 9-12-86

91

υπουργείου και ποιό δρόλο έπαιξε;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας περιέγραψα τη συνάντησή μου στις 12 Ιουλίου. Αυτή είναι η εικόνα που έχω μαζί του και μόνο, όπου μου είπε, εγώ συμφωνώ με αυτά που λές αλλά να συμφωνήσει και ο Ανδρέας Καραϊσκάκης.

Και έτσι πήγαμε την άλλη μέρα μαζί του. Δηλαδή συμφωνούσε να διεκπει η ενίσχυση της ΕΟΚΑ Β'. Έλεγε ότι συμφωνούσε για να είμαι ακριβής, να γίνουν δεκτές οι προτάσεις του Μακαρίου, δηλαδή να φύγουν οι αξιωματικοί από εκεί. Συμφωνούσε έτσι μου δήλωσε και το

έχω και στο σημείωμά μου.

25

Δικ

25

e.f.v

3Ω

1/3ζ Σ.Κ.

9-12-1986

92

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ; Μία διευκρίνιση θέλω πάνω σ' αυτό που είπε ο
κ. Δασιαλάκης.

Κύριε Πρέσβυτος και με τον Κυπραίο πήγατε την επομένη ημέρα στον Ανδρουστόπουλο. Παρισταμένου του Κυπραίου στη συνάντησή σας ποιά ήταν η αντίδραση του προς τον Πρωθυπουργό; Μίλησε, δεν μίλησε δεν είπε τίποτε; Είπε ότι χθές είδα τον Πρεσβύτορα και συμφωνώ με την εισήγηση του; Τι είπε;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι δεν είπε τίποτα.

Στη συνάντηση αυτή, παρέλειψα να σας πω, και στην δεύτερη συνάντηση ήταν ο αρμόδιος διευθυντής του Υπουργείου Εξωτερικών Ανδρέας Μεταξάς, ο οποίος αν άληθεύει μπορεί να επιβεβαιώσει όλα αυτά που σας έχω αναφέρει.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Τελείωσα, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος). Ο κ. Ράλλης έχει το λόγο.

2/3 ΖΒ.Τ. 9.12.86

93 -

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Κύριε Πρέστρο, στη πρώτη ερώτηση που σας έκανε ο κ. Παπαστεφανάκης, μήπως ρωτήσατε, ο Μακάριος πως διέφυγε από το Προεδρικό Μέγαρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχα ρωτήσει εγώ τον Αρχιεπίσκοπο και μου είπε ευτυχώς αυτοί -ειπε μία λέξη άσχημη για τους πολιορκητές- είχαν αφήσει αφρούρητη την έξοδο -αυτό μου είπε- και έφυγε.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Δηλαδή δεν είχαν κυκλώσει δλο το Προεδρικό Μέγαρο.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Μας είπατε μια σειρά από γεγονότα και από συμβάντα εκεί στην Κύπρο, που το καθεστώς των Αθηνών προσπαθούσε να αποδυναμώσει την εξουσία του Μακάριου. Αυτό δεν το κατόρθωσε. Πώς εκτιμάτε την νοημοσύνη αυτών των ανθρώπων ή αν υπάρχει άλλος παράγων που τους έδωσε το δικαίωμα την αφορμή, να κάνουν το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου. Από το 68%...

-

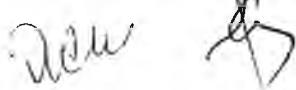
To 1968 ΜΑΡΤΥΣ: Να σας πω. 'Όχι 68%, 95%. Γ'

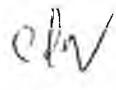
ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: 95,
κατά μήλα.

Γιό το επιγά συντό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, 95,5% το 3% ήταν το αντιμακαριακό./ Εκτός εάν αποδειχθούν κατά άλλο τρόπο άλλα πράγματα, αλλά με εκείνα που θέρω εγώ το αποδίδω, δημος ανέφερα και πριν, πρώτον, από ένα φοβερό πάθος και μίσος.

Δεύτερον από ακρισία. Όλα αυτά συνθέτουν βέβαια μία εγκληματική ενέργεια. Αν υπήρχαν και άλλα αίτια, ενδέχομενα πρότοις, δεν είμαι σε θέση να σας το πω.

Δ.Π.Μ.

Ο.Π.Β.

3/3ζ Β.Τ. 9-12-86

94

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ. Αυτή την ενθάρρυνση αν μπορέσετε να μας πείτε κάτι

από στοιχεία, από έγγραφα, από τελεστίγραφα από επαφές.

ΜΑΡΤΥΣ. Επειδή προσπαθώ να σας σέβομαι και να σας λέω πράγματα που ξέρω και επειδή έχω και ορκισθεί γι' αυτό σας λέω εάν . Δεν είμαι σε θέση εγώ, ούτε έχω στοιχεία να βεβαιώσω κάτι τέτοιο, γι' αυτό σας τους χαρακτήρισα εμπαθείς, ακριτους και φανατικούς. Αν υπάρξουν άλλα στοιχεία βέβαια θα αναθεωρήσω τη γνώμη μου.

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ. Ευχαριστώ πολύ

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίνος). Ο κ. Βαρβιτσιώτης παρακαλώ.

Απων, διαγράφεται.

Ο κ. Βαρχάς έχει το λόγο.

Will / A

efv

4/3 ζ Β.Τ. 9-12-86

95

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Κύριε Πρέσβυτε, στις 12 Ιουλίου πήρατε εντολή να
έλθετε επάνω και την ίδια μέρα ήλθε και ο Ντενίσης με ορισμένους
αξιωματικούς; Μαζί ήλθατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Στο ίδιο αεροπλάνο ήταν ο στρατηγός Ντενίσης και ίσως

ένας δυο συνεργάτες του, δεν τους θυμάμαι αυτούς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Σεις όταν φύγατε από κάτω ξέρατε ότι και εκείνοι
είχαν αντίστοιχη εντολή να έλθουν εδώ για διαβούλεύσεις;

ΜΑΡΤΥΣ. Τους βρήκα στο αεροδρόμιο της Λευκωσίας μου είπαν ότι
είχαν πάρει εντολή, δηλαδή ο Ντενίσης είχε πάρει εντολή να ανέβει
επάνω με άλλους αξιωματικούς για διαβούλεύσεις.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Από εδώ που ήλθατε δεν είχατε πιά ηαμμια επαφή,

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είχαμε απολύτως ηαμμια επαφή.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Για τις δικές του διαβούλευσεις σεις δεν ξέρετε.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν ξέρω.

(22)

Qfn

35
1/2Z Σ.Κ. 9-12-1986

96

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Να σας ρωτήσω ηάτι αλλο: Είδα στο φάκελλο ένα πρακτικό μιας συσκέψεως, που έγινε στο Υπουργείο Εξωτερικών, με μία αντιπροσωπεία του Αρχηγείου Ενόπλων Δυνάμεων, από Χανιώτη και Πολίτη και από πλευράς Υπουργείου μετείχαν; Τζούνης, Λαγάκος, Μεταξάς και Γούναρης. Σας θυμίζει τίποτα αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Με συλλαμβάνετε να έχω κενό στη μνήμη μου. Αν μπορείτε να μου πείτε περισσότερα για το αντικείμενο της συσκέψεως και πότε έγινε αυτή,

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Βλέπω στο πρακτικό - ελπίζω να έχω σημειώσει σωστά την ημερομηνία - 2 Ιουλίου.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ήταν πριν επιστρέψω στη Λευκωσία. Γύρισα στις 5 Ιουλίου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Το σημειώνω και σας θέτω το θέμα για τον εξής λόγο: Βλέπω κάποια στιγμή να παρεμβαίνετε και να λέτε ότι: "ο Μακάριος μου είπε κάποτε ότι δεν πιστεύει στη σοβαρότητα τουρκικής απειλής". Το χειρότερο ενδεχόμενο που μπορούσε να φαντασθεί ήταν επανάληψη του βομβαρδισμού, όπως είχε γίνει το 1964, από αυτό δεν φαίνεται να τον πιστεί'.

Γιατί σας το λέω αυτό: Θέλω αν μπορείτε να μου δώσετε μια εξήγηση. Για μένα -και πιστεύω για όλους μας- είναι δεδομένο ότι ο Μακάριος και έξυπνος άνθρωπος ήταν και παρατήτης. Ποιά εξήγηση δίνε-

204

Qfin

2/22 Σ.Κ. 9-12-1986

97

τε εσείς; Γιατί δεν πίστευε ότι μπορεί να απειληθεί η Κύπρος από τουρκική εισβολή; Του έλλειπαν οι πληροφορίες, είχε αντίθετες πληροφορίες, ή στηριζόταν σε κάποια υπόσχεση ενισχύσεως από κάποιουν, δεν ξέρω ποιόν; 'Άλλο ενδεχόμενο απ' αυτά τα τρία, δεν μπορώ να δω. Αν μπορείτε δώστε μου μία εξήγηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα προσπαθήσω. Είπατε ότι αυτά γινόντουσαν στις 2 Ιουλίου δηλαδή πριν από το άνημα. Με την κατάσταση που υπήρχε τότε, της εσωτερικής ανωμαλίας, εκτιμούσε ο Μακάριος ότι η Τουρκία δεν μπορούσε εν ψυχρώ να κάνει μία επέμβαση, μία εισβολή. Θα πρέπει να είχε κάποιο πρόσχημα και αυτό το πρόσχημα της δόθηκε μόνο με το άνημα στις 15 Ιουλίου. Πριν δύμας η εκτίμηση του Μακαρίου ήταν ότι δεν υπάρχει απειλή. Γιατί να υπάρχει;, 'Οσες φορές υπήρξε απειλή, είχαν συμβεί ορισμένα πράγματα στη Κύπρο. Το 1967 με τις μάχες στην Κοφίνου και στους Αγίους Θεοδώρους, τό 1964 με τις μάχες στην Μανσούρα

Θέλω να πω ότι είμαι βέβαιος πως ο Μακάριος δεν φοβόταν ότι εν ψυχρώ μπορούσε να γίνει μία επέμβαση τουρκική. Βεβαίως, τα πραγματικά γεγονότα άλλαξαν άρδην με το άνημα, γιατί το άνημα για τους Τούρκους - έτσι ερμηνεύθηκε νομίζω - ήταν μία προσπάθεια να γίνει η ένωση "ντε' φάκτο", ~~γιατί~~ εγκατέστησαν οι κινηματίες ανθρώπους, οι οποίοι ήταν ενωτικοί, ή έλεγαν ότι ~~είναι~~, τον Σαμψών και τους άλλους.

210

QPM

3/22 Σ.Κ.

9-12-1986

98

Επιστρέφω όμως στο θώτημά σας. Η δική μου εκτίμηση είναι - άλλωστε το είπε ο Μακάριος - ότι όταν ο Μακάριος ζήτησε να φύγουν δύοι οι 'Ελληνες αξιωματικοί - δεν θυμάματε ακριβώς που το είπε - έκανε την εκτίμηση ότι: "Έγώ αισθάνομαι μεγαλύτερη απειλή από την Εθνική Φρουρά, παρά από την Τουρκία". Κάπως έτσι το είπε. Βεβαίως, κάνω εκτιμήσεις.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Ακριβώς, κύριε Πρέσβυτος. Δεν είναι γεγονότα, εκτίμησή σας είναι. Έτσι το εκτιμάτε και έτσι είμαι υποχρεωμένος να το δεχθώ. Έκείνο που έχω να παρατηρήσω μόνο είναι ότι δεν απέκλειε το να συμβεί άλλο γεγονός, γι' αυτό και τι θεωρούσε ενδεχόμενο την επανάληψη ενός βομβαρδισμού. Το θέμα είναι, γιατί σταματούσε μέχρι εκεί και έλεγε ότι δεν θα γίνει εισβολή. Γιατί θεωρούσε ότι οι Τούρκοι, όταν ξανασυμβεί γεγονός τέτοιο, όπως έγινε το 1963 ή το 1964, θα αρκεσθούν στον βομβαρδισμό και δεν θα εσβάλουν; Άλλα, δώσατε εξήγηση, εσείς το εκτιμάτε δεν μπορώ εγώ να προσθέσω τίποτε άλλο.

3B

Δικ

Δ

J

O/N

(2)

1/3 B K.B. 9.12.1986

99

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίνος) : Ο αύριος Βαρβιτσιώτης έχει το λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρέσβυτε, είπατε ότι το 1967 έγιναν στους Αγίους Θεοδόρους και στην Κοφίνου επεισόδια που προκάλεσε ο Γρίβας και τα οποία είχαν ένα, από τουρκοκυπριακής πλευράς, εκτεταμένο αριθμός θυμάτων.

Θα ήθελα να σας ρωτήσω έάν ξέρετε, ο Γρίβας μόνος του και εν αγνοία της αυτοκακής υπευθύνου ηγεσίας έκανε τα επεισόδια · ή και η υπεύθυνος αυτοκακή ηγεσία - και αναφέρομαι συγκεκριμένως στον Μακάριο Βεβαίως - ετέλει εν γνώσει και ενδεχομένως είχε δεχθεί την έκταση των επεισοδίων.

ΜΑΡΤΥΣ: Είμαι σε θέση να σας απαντήσω, γιατί εγώ έφυγα από την Αθήνα τέλος Νοεμβρίου του 1967, ~~μαս~~ έζησα την αρίστη της Κοφίνου ο ίδιος θεοδωρόπουλος, ήταν διευθυντής αυτοκακών και τουρκικών, εγώ ήμουν υποδιευθυντής και υάλιστα για λίγες ημέρες έμεινα και διευθύνω γιατί ήταν είχε πάει ο θεοδωρόπουλος. Εγώ έκανα τότε την εκτίνηση ότι αν γινόντουσαν τέτοιες επιχειρήσεις, θα είχαμε καταστροφικές συνέπειες, και δεν έκανα μόνο την εκτίνηση αυτή, αλλά συνέταξα και ένα σημείωμα και ζήτησα και είδα + ήταν 10 η' ώρα το βράδυ - τον

2/3 B K.B. 9.12.1986

100

τότε Υφυπουργό Γεωργιο χριστόπουλο, μακαρίτη τάρα. Του είπα κάνω αυτή την εκτίμηση αν γίνουν τέτοια πράγματα και μου είπε τότε να πας να τα πεις στον Σπαντιβάκη. Ο Σπαντιβάκης τότε ήταν Υπουργός Αμύνης. Σεκίνησα λοιπόν άρα 11 το βράδυ και τηγάνια στο σπίτι του Σπαντιβάκη στον Χολαργό, του τα είπα αυτά, με κράτησε όρθιο και περιορίστηκε να μου πει " να τους θέλεις τους Τούρκους ". Το θυμάματι χαρακτηριστικά. Υπέθεσα ότι είχαν λάβει όλα τα μέτρα , αλλά στην Κύπρο - δεν μπορώ να το στηρίξω με έγγραφο ή με προσωπική μου εμπειρία - το πράγμα είχε τεθεί από καιρό, δεν ήταν έσθι που φθάσανε τα γεγονότα. Δηλαδή στα χωριά αυτά που ήταν το ένα μικρό, οι τουρκούπριοι είχαν βάλει φυλάκια και εμπόδιζαν τη διεύλευση των περιπόλυν της αυτοκινητούλιας. Τότε ετέθη το θέμα και απευθύνθηκε ο Μακάριος στην ειρηνευτική δύναμη του ΟΗΕ και είπε ότι είναι απαράδεκτο αυτό, θίγει την αυτοκινητούλια του κράτους και θα κάνωμε περιπολίες στα χωριά αυτά και ζητώ να με συνοδεύσει ειρηνευτική δύναμης. Η ειρηνευτική δύναμης παρέλαυνε την απάντηση, όπου σε κάποια στιγμή ανέλαβε ο ίδιος ο Γρίβας να καταλύσει αυτά τα φυλάκια και έγιναν αυτά που έγιναν. Δηλαδή η εκτίμησή μου είναι ότι βεβαίως ετέλει και ο Αρχιεπίσκοπος εν γνώσει του δικαιειρήματος

3/3 B K.B. 9.12.1986

101

Από την άλλη πλευρά όμως, ετέλει εν γνώσει και το επιτελείο εδώ, ο τότε Σπαντιβάκης. Το συνάγω αυτό διότι μου είπε "θα τους διούμε τους Τούρκους". Δηλαδή ήταν έτοιμος να αντιμετωπίσει και αντίδραση ένοπλη τουρκική. Και νομίζω ότι ο Σπαντιβάκης, λυπάματι που θα το παραστήσει, για οποιονδήποτε δεν λέω, εύκολα πράγματα, φέρει πολύ βαριά ευθύνη για το πράγμα, γιατί ήταν υπουργός Εθνικής Αμύνης και αν είχε διατάξει τον Γρίβα, δεν νομίζω ότι θα προχωρούσε, και ο Μακάριος ήταν επιληροφορείτο ότι διαφωνεί εδώ η Αθήνα. Αυτές είναι οι εκτιμήσεις. Το έζησα και σημειώνα με κάθε λεπτομέρεια πώς προσπάθησα νύκτα να πείσω τον Σπαντιβάκη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δεν λέω για σας. Η Βερώτησή είναι αν ο Μακάριος το εγνάριζε ή όχι.

ΜΑΡΤΥΣ: Η εκτίμησή μου είναι ότι το εγνάριζε, διότι κανείς δεν τολμούσε να αγνοεί τον Μακάριο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Στο μέγεθος που έγινε; Ή μετά έγινε υπέρβαση από τον Γρίβα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ασφαλώς εγίνε υπέρβαση. Ο Γρίβας αντί να κάνει αστυνομική ενέργεια με την Εθνοφρουρά, φαίνεται ότι χρησιμοποιήσει όλμους, πολυ βόλα. Εκείνος τα έβλεπε λίγο διαφορετικά τα πράγματα.

(Δ)

Q P A

3β

1/3 Δ

ΒΠ

9.12.86

102

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Και η δεύτερη ερώτηση, κύριε Πρόεδρε,

Κύριε πρέσβυτος, ο κύριος Βλάχος καταθέτοντας εδώ, είπε

σε κάποια στιγμή ότι σεις και ο πρέσβυτος κύριος Θεοδωρόπουλος,

εκφράζοντας ανησυχία για την έκβαση των συνομιλιών της Κεσσάνης

μεταξύ Κόλλια, Παπαδόπουλου και Ντεμιρέλ, προσπαθήσατε να επι-

σημάνετε τους κινδύνους που θα είχε ενδεχομένως μια τέτοια συνά-

ντηση. Δεν ήξερε δώμας περισσότερα. Μήπως εσείς θέρετε περισσότερα,

αφού ο κύριος Βλάχος αναφέρθηκε σε αά;

ΜΑΡΤΥΣ: Βέρω, γιατί τα έζησα. Δεν είχα φύγει ακόμη, Νομέζω ότι

ήταν Σεπτέμβριος του 1967, όταν ο κύριος Θεοδωρόπουλος, διευθυντής,

μου είπε ότι ενό συμβαίνουν πράγματα απαράδεκτά, μαθαίνω από σύμβουλο

της Τουρκικής Πρεσβείας ότι πρόκειται να γίνει μια συνάντηση κο-

ρυφής στον 'Εβρο, Γιατί ο τότε υπουργός θεν είχε ενημερώσει, Δεν

ήταν υποχρεωμένος, διότι δεν είναι πάντα υποχρεωμένος ο υπουργός

να ενημερώνει την υπηρεσία. 'Αρα, είχε συμβεί για ένα τόσο σημα-

ντικό γεγονός να μην έχει ενημερώσει, και το μάθαιε από την εδώ

Τουρκική Πρεσβεία.

Αυτό που λέτε έγινε και έχει και μια λίγο αστεία πλευ-
ρά, διότι απεφάσισαν αυτοί τότε - τότε Πρωθυπουργός ήταν ο Κόλλιας-

νά κάνουν μια σύσκεψη, προπαρασκευαστική για τη συνάντηση που θα

Δημήτρης Αρβανίτης

Ελένη Λαζαρίδη

2/3 Α ΒΠ 9.12.86

103

επακολουθούσε στον 'Εβρο. Και αποφάσισαν να καλέσουν και την υπηρεσία. Και εκλήθημεν ο Θεοδωρόπουλος και εγώ. Εκεί ήταν δλη η χούντα, ήταν ο Παπαδόπουλος....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Υπουργός Εξωτερικών ποιές ήταν τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Οικονόμου - Ρηούρας.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο οποίος παρέδωσε στον Πιπινέλη.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, παρέδωσε στον Πιπινέλη,

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Στις 20 Νοεμβρίου του 1967.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα. Πήγαμε λιθόπονο εκεί καὶ είδαμε τον Παττακό, τον Παπαδόπουλο, τον Αρχηγό του Αγγελή κ.λ.π. Και προήδρευε ο Κόλλιας.

'Όταν εδόθη ο λόγος σε εμάς, στην υπηρεσία, έκανα την εξής πρόταση, ότι επειδή έχουμε διεστάμενες απόψεις και διαφωνίες, να μας επιτρέψετε να κάνουμε ένα σκέτς, ότι ο κύριος Θεοδωρόπουλος θα είναι ο Κόλλιας, καὶ εγώ, ο Δαγάκος, θα είμαι ο Ντεμιρέλ. Σκέφθηκα ότι με αυτό τον τρόπο θα είχαμε περισσότερες πιθανότητες, πάλι αφελώς, να πείσουμε αυτούς τους ανθρώπους να μην πάνε στον 'Εβρο, Υπήρχαν αντιρρήσεις, αλλά τελικά το δέχθηκαν καὶ κάναμε αυτό το σκέτς που ιράτησε πολύ ώρα, Βεβαίως ο

Θεοδωρόπουλος είχε πολύ δύσκολο έπειτα να κάνει τον Κόλλια, διότι

ήταν καὶ εκείνος πεπεισμένος ότι ο Ντεμιρέλ δεν θα δεχόταν ποτέ

Όμηρος

Ελαν

3/3 Δ

ΒΠ

9.12.86

104

ούτε συζήτηση για ένωση, ούτε όλα αυτά τα πράγματα που πίστευαν
ματού. Οι ανθρώποι.

Το κάναμε, αλλά η κοιτινή που έγινε ήταν "αφήστε τα τώρα
αυτά... εσείς οι διπλωμάτες... κλπ.". Και τελείωσε. Αλλά εκείνο που
έγινε στον 'Εβρο μετά, ξέρετε ότι ήταν καταστρεπτικό....

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είχατε μετάσχει σε εκείνη τη συνάντηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Μας πήραν και εμένα και τον κύριο Θεοδωρόπουλο εκεί,
όπως επίσης φώναξαν και τον πρέσβυ μας στην 'Αγκυρα. Άρκει να
σας πω ένα στιγμιότυπο, ότι έφθασε ο Σπαντιδάκης να εκλιπαρεί
τον Ντεμιρέλ, ο οποίος είναι όητρο ζωντανό, και να του λέει:

"Εσείς έχετε τόσες εκτάσεις και πεδιάδες, γιατί ασχολείστε με την
Κύπρο; Να μας την δώσετε εμάς".

3K

e/iv

(3Δ) 1/3 Κ.

(Θ.Σ.)

9-12-86

105

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ . Εντάξει , κύριε Πρόεδρε επελείωσα .

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος) . Ο κύριος Δαμιανίδης έχει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Κύριε μάρτυς , κύριε πρέσβυ , από μένα θα

ήθελα να ακούσετε μερικές ερωτήσεις :

Βεβαία οι λεπτομέρειες που μας είπατε σχετικά με το πραξικόπημα στην Κύπρο και όλα όσα προηγήθηκαν μας ενδιαφέρουν , αλλά εγώ δυσκολεύομαι αυτή την υπόθεση της εισβολής στην Κύπρο και το προηγηθέν πραξικόπημα-να τα δω σαν απομονωμένα γεγονότα , δηλαδή , ότι σηκώθηκε ο πρωταρχικός δερβίσης που λέγεται Ιωαννίδης με την παρέα του και είπανε "ντου" , "βουρ" που λένε και οι Τούρκοι και έγινε ότι έγινε .

Και δεν μπορώ να το δεχθώ αυτό το πράγμα , γιατί η Κύπρος για μένα έίναι ένα νησί που βρίσκεται στο κέντρο μιας πολύ ευαίσθητης περιοχής .

Θα ήθελα να μου πείτε αυτότο πραξικόπημα στην Κύπρο , έγινε βάσει κάποιου σχεδίου ή όπως είπα προηγούμενα έτσι ξύπνησαν ένα πρωΐ 2-3 άνθρωποι , ο Ιωαννίδης και η παρέα του και το έκαναν ; Δηλαδή ερωτώ εάν υπήρξε ένα σχέδιο .

ΜΑΡΤΥΣ . Θα σας απαντήσω με υπόθεση , το τι υποθέτω βέβαια .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ . Αυτό θέλω να ακούσω .

ΜΑΡΤΥΣ . Υποθέτω ότι θα ήταν σχέδιο γιατί όπως διαβάσαμε όλοι μετά

2/3 K

(Θ.Σ.)

9-12-86

106

το ιίνημα εξεδηλώθη με ιάποιο σχέδιο. Κατελήφθη ο ΟΤΕ της Κύπρου, ο ραδιοφωνικός σταθμός, άλλες δυνάμεις πηγαν στο Προεδρικό Μέγαρο, όλα αυτά έδειχναν ότι είχε μελετηθεί και είχε σχεδιασθεί.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Μάλιστα, πολύ ωραία.

Χρονιανά μπορείτε να μου πείτε πότε τίθεται σε εφαρμογή αυτό το σχέδιο; Πότε μπορεί να αρχισε αυτό το σχέδιο;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είμαι σε θέση να σας πω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Θα ήθελα να μου πείτε ιάτι άλλο.

Τα γεγονότα που προηγήθηκαν από το πραξικόπημα στην Κύπρο, δηλαδή οι απόπειρες κατά του Μακαρίου - οι αλλεπάλληλες απόπειρες κατά του Μακαρίου - όλα αυτά τα γεγονότα, δεν νομίζετε ότι είναι τουλάχιστον ενδείξεις σοβαρές, ότι με ιάποιο σχέδιο αποσταθεροποίησης στο νησί και με ιάποιους στόχους πιο πέρα, ότι είχαν γίνει όλα αυτά; Δηλαδή γιατί να ήθελαν να βγάλουν στην άκρη τον Μακάριο, γιατί να φύγει η μεραρχία από την Κύπρο, γιατί αυτό, γιατί εκείνο; Δηλαδή όλα αυτά τα γεγονότα εσάς σαν πρέσβυ της Χώρας μας στην Κύπρο δεν σας έβαλαν ιάτι προβληματισμούς; Δηλαδή να πείτε ότι εδώ πέρα ιάτι γίνεται, ιάπου πάει αυτό το πράγμα, Δηλαδή, τι θέλουν να πετύχουν; Αυτά δεν σας απασχόλησαν;

ΔΗΛΩΣΗ

ΔΗΛΩΣΗ

ΔΗΛΩΣΗ

3/3 K

(Θ.Σ.)

9-12-86

10F

ΜΑΡΤΥΣ . Με απασχόλησαν, όπως σας είπα πριν, γι' αυτό και όταν ήλθα στην Αθήνα έκανα ότι μπορούσα να πείσω αυτούς τους δύο ακρίους,

ότι μπορούν να συμβούν φοβερά πράγματα , αλλά πρέπει να προσθέσετε

Γιο το εξής : 'Εχετε δίκιο όταν λέτε. Χρησιμοποίησα τη λέξη "αποσταθεροποίηση". Αυτή η ιστορία της αποσταθεροποίησης είχε αρχίσει πολύ πριν από το '68 . , όταν ιδρύθηκε το λεγόμενο "Εθνικό Μέτωπο", μεστική οργάνωση αντιμακαριακή, η οποία ανέπτυξε μεγάλη δράση-πριν από την ΕΟΚΑ - B', πριν, δηλαδή πάει ο Γρίβας δράση με βόμβες με απόπειρες δολοφονίας κ.λπ. Δηλαδή αυτή η ιστορία είχε αρχίσει πολύ πριν από το '68 . Και μετά σας θυμίζω και την απόπειρα δολοφονίας του Μακαρίου με Γεωργιάντζη συνένοχο και λένε και κάποιου 'Ελληνα αξιωματικού αυτό δεν είμαι σε θέση να βεβαιώσω αλλά όπως και να έχει το πράγμα, η ιστορία είχε αρχίσει πολύ πριν . Δεν ξέρω όμως, δεν είμαι σε θέση να κάνω εκτίμηση, ότι ήταν ένα σχέδιο που είχε δύο φάσεις , δηλαδή πρώτα αποσταθεροποίηση και μετά κίνημα .

Αυτό δεν μπορώ να το πω . Εάν μου επιτρέπετε να συνεχίσω, ο Νίκος Κρανιδιώτης θα τον αναφέρω και πάλι τον οποίο θεωρώ πηγή , αξιόπιστη πηγή-κάνοντας σκέψεις, μα γιατί αυτή η προσπάθεια αποσταθεροποίησης αφού η Αθήνα έλεγε εγκατέλειψε την ένωση μετά τον 'Εβρο και την ανάκληση της Μεραρχίας και ο Μελάριος έλεγε εγώ ακολουθώ

AdU

J

epr

4/3 K (Θ.Σ.)

9-12-86

108

την πολιτική του έφικτού, δηλαδή, ανεξαρτησία, γιατί τότε, λοιπόν,
όλα αυτά ;

ΔΙΑ

(3ΠΑ)

(57)

1/3 ΠΑ (K.O.) 9.12.86

109

Γιατί να φύγει ο Μακάριος; Η υπόθεση που κάνει ο Νίκος Κρανιδιώτης είναι ότι τότε ήθελαν -το λέει επί λέξει- έναν διαλλακτικότερο ηγέτη που να μπορεί να συμβιβασθεί με τις τουρκικές προτάσεις, γιατί όπως ξέρετε γίνονταν συνομιλίες επί χρόνια Ντενκτάς-Κληρίδη. Ο Κρανιδιώτης, λοιπόν, εξηγεί αυτή την πρώτη φάση αποσταθεροποίησης σαν προσπάθεια της Αθήνας να απαλλαγεί από ιαπωνικούς που έλεγε όχι, γιατί υπήρχαν προτάσεις των Τουρκοκυπρίων που τις θεωρούσε ο Μακάριος διχοτομικές, δηλαδή να έχουν αυτοδιοίκηση ήλπι. Άρα δεν είμαι σε θέση να συνδέσω τις δύο φάσεις.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Θα ήθελα να μου πείτε αφού δέχεσθε ότι ιαπωνικό σχέδιο υπήρξε, αν γνωρίζετε ποιοι είναι αυτοί που κατέστρωσαν αυτό το σχέδιο.

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας απαντήσω απ' ότι έχω διαβάσει.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αν γνωρίζετε κάτι συγκεκριμένο εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Όπως ανέφερα πριν από το τέλος Ιανουαρίου '74 ήμουν υπό ανάληση και αυτό το είχαν μάθει οι πάντες και δεν μου είχαν κάποια εμπιστοσύνη για να μου πουν τέτοια φοβερά σχέδια.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Έχουμε, λοιπόν, την Τουρκία που παρεμβαίνει με τον γνωστό τρόπο. Η Αγγλία, ως δεύτερη επηγγήτρια δύναμη, γιατί δεν παρεμβαίνει; Γνωρίζετε ως διπλωμάτης;

24/10

A

e Pw

2/3 ΠΑ 9.12.86

(Κ.Ο.)

110

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνο που γνωρίζω είναι ότι αργότερα έγινε μάτι διακομματική επιτροπή στην Αγγλική Βουλή, η οποία μελέτησε το θέμα και κατέληξε στο συμπέρασμα ότι όφειλε να επέμβει η Μεγάλη Βρεταννία, αλλά δεν το έκανε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Δεν έκανε κάτι παρόμοιο μ' αυτό που έκανε στα φώκλαντ.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το έκανε και ως δικαιολογία έλεγαν οι 'Αγγλοι πολιτικοί, ότι δεν είχαν τη δυνατότητα να επέμβουν ή ότι δεν ήθελαν να διακινδυνεύσουν τη ζωή άλλων στρατιωτικών, διότι βέβαια αν παρενέβαιναν, όπως έπρεπε, θα έπρεπε να ανακόψουν την τουρκική εισβολή.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είχαν υποχρέωση από τη συνθήκη της Ζυρίχης.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: 'Ετσι είναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή η συνθήκη της Ζυρίχης ήταν λίγο περίεργα διατυπωμένη.

Είχε μία φράση, χωρίς να λέει ότι επιτρέπεται μονομερής ενέργεια ή όχι, πρώτα να γίνει διαβούλευση των τριών εγγυητρικών δυνάμεων και δεύτερον, αν επιχειρηθεί παρέμβαση, χωρίς να λέει τη λέξη στρατιωτική -εμείς οι 'Ελληνες το αμφισβητούμε ωτι ήτο στρατιωτική η ενέργεια - τότε θα γινόταν αυτή η ενέργεια για την αποκατάσταση των πραγμάτων.

ΔΩ ΛΙ

? (W)

3/3 ΠΑ (Κ.Ο.Φ) 9.12.86

111

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Είναι αρκετά διπλωματική δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, δεν ήταν για να καταλυθεί το κράτος και να διχοτομηθεί εντελώς, όπως έκαναν οι Τούρκοι. Είναι αναμφίβολο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Και τελειώνω: 'Έχουμε τα σούρτα-φέρτα του Σίσκο'
Ωτε.

Έάν οι Ηνωμένες Πολιτείες ήθελαν να εμποδίσουν την εισβολή στην Κύπρο πιστεύετε ότι θα μπορούσαν να το κάνουν;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ναι, γιατί έχω υπόψη μου το παράδειγμα του '64, όπου ο Πρόεδρος Τζόνσον ανέκοψε την τουρκική εισβολή. Είμαι βέβαιος ότι θα γινόταν τότε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ακριβώς γι' αυτό σας το ρωτάω, επειδή είχα κατά νου αυτή την περίπτωση. Τότε γιατί δεν το έκαναν αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα αρχίσω να κάνω υποθέσεις τώρα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Ευχαριστώ πολύ.

Δ. Δ. (3ΓΡ).

Q PV ✓

1/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986

112

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Κύριε πρέσβυτος μήτρα ερώτηση από μένα.

Μετά τα γεγονότα Κοφίνου διαμορφώθηκε μία νέα κατάσταση στην Κύπρο.

Το ερώτημα μου είναι το εξής: Εκκαθαρίστηκε ο θύλακας Κοφίνου;

Τι εκέρδισε η Ελληνοκυπριακή πλευρά από την επιχείρηση αυτή του

Γρίβα από απόψεως στρατηγικής ή πολιτικής;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο θύλακος -όπως θα λέγαμε στην καθαρεύουσα- εκκαθαρίστηκε

πραγματικά, Και εκκαθαρίστηκε όπως σας είπα και με βαριά δύλα και

αυτό ήταν. Διεδικαστήρηση δεν ήταν αστυνομική, πηρε την μορφή

στρατιωτικής επιχειρήσεως. Η δική μου εκτίμηση ότι δεν ήταν τόσο

η στρατηγική σημασία αυτών των χωριών, αλλά ήταν ότι η Κυπριακή

κυβερνηση έκρινε ότι ήταν απαράδεκτο να εμποδίζεται η κυκλοφορία,

η διέλευση και οι περιπολίες της αυτοριτατικής αστυνομίας. Ήταν θέμα

αρχής δηλαδή. Και εάν το δεχότανε θα αποτελούσε προηγούμενο ίσως.

Αλλά βεβαίως, η επέμβαση του Γρίβα ήταν τόσο φοβερή

που προκάλεσε αρνητικές αντιδράσεις και έγιναν αυτά που έγιναν.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίκος): Να σας ρωτήσω κάτι άλλο: Μετά

τα γεγονότα Κοφίνου πιέζεται η Ελληνική πλευρά για την απόσυρση

της μεραρχίας. Αναφέρατε Αγγλία, Αμερική, Καναδά, εάν δεν κάνω

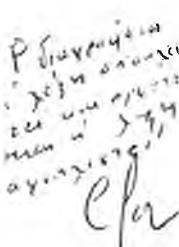
λάθος. Οταν παίρνουν την απόφαση οι ηγέτες εδώ των Αθηνών να απο-

σύρουν την μεραρχία από την Κύπρο σημειουργείται μία άλλη κατάσταση

2/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986 113

από καθαρώς στρατιωτικής πλευράς. Εχουμε μία αποδυνάμωση του νησιού. Εγιναν ορισμένες συζητήσεις για την αντιμετώπιση της ημέρας πραγματικότητας μετά την απόσυρση της μεραρχίας;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, να μου επιτρέψετε να συμπληρώσω και κάτι, ότι δεν ζητείτο μόνο ναφύει η μεραρχία, αλλά να διαλυθεί και η Εθνική Φρουρά. Πράγμα που αρνήθηκε ο Μακάριος και δεν έγινε τελικά.

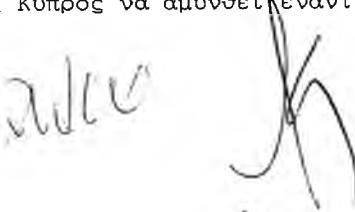
 Επρόκειτο δηλαδή να ~~αποκλειστεί~~ εντελώς η Κύπρος.

 ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίνος): Η Αθήνα εδέχετο την διάλυση της Εθνικής Φρουράς; Διότι της μεραρχίας την απόσυρση την δέχθηκε.

ΜΑΡΤΥΣ: Τώρα όταν πω με την λέξη "νομίζω", γιατί πιά είχα φύγει δεν ήμουνα στο Υπουργείο. Νομίζω ότι την δεχόταν. Νομίζω, αλλά δεν μπορώ να σας το διαβεβαιώσω. Και μόνο κατόπιν της θέσεως που πήρε ο Μακάριος δεν έγινε αυτό, να διαλυθεί η Εθνική Φρουρά.

Αλλά σας το λέω, νομίζω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίνος): Μετά από όλη αυτή την κατάσταση απόσυρση της μεραρχίας, σκέψη για διάλυση της Εθνικής Φρουράς, από καθαρώς στρατιωτικής πλευράς έγινε κάποια μελέτη για το ποιές δυνατότητες είχε η Κύπρος να αμυνθεί, έναντι της Τουρκικής εισβολής εδώ στην Αθήνα;

3/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986

114

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, λυπάμαι δεν μπορώ να σας απαντήσω, δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίνος): Ήταν δυνατόν αυτοι οι άνθρωποι οι οποίοι ήταν στρατιωτικοί να μην είχαν υπόψη τους την αποδυνάμωση αυτή, από στρατιωτικής πλευράς πάλι της Κύπρου και να αποτολμήσουν το πραξικόπημα, που έκανε ακόμα χειρότερη την κατάσταση από πλευράς άμυνας της Κύπρου χωρίς κατά τηνάποψή σας να είχαν διαβεβαιώσεις περί του ότι η Τουρκία σε καμμία περίπτωση δεν θα έκανε απόβαση; Διότι προσφέραν την Κύπρο στην ουσία σαν πρόβατο για σφαγή.

Εθνική Φρουρά με το πραξικόπημα διαλυμένη και η Εθνοφρουρά .ΕΕΩ η μεραρχία, καμμία τάξη στο στρατό, ένοπλοι σε όλες τις πόλεις, αντιμαχόμενες παρατάξεις . Εάν δεν είχαν κάποια διαβεβαίωση ότι παρόλα αυτά θα σας αφήσουμε να ξεκαθαρίσετε μόνοι σας την υπόθεση που λέγεται Κυπρος, έάν δεν είχαν τέτοια διαβεβαίωση ήταν δυνατόν να αποτολμήσουν με όση αφέλεια τους διέκρινε ή οτιδήποτε άλλο, ήταν δυνατόν να αποτολμήσουν το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, νομίζω ότι η λογική απάντηση στο ερώτημά σας είναι ότι πρέπει να είχαν διαβεβαιώσεις ή ενθαρρύνσεις.

Η λογική απάντηση. Αλλά, δεν έχω στοχεία να σας το βεβαιώσω.

ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ (Παυσανίας Ζακολίνος): Ο παναγιωτόπουλος έχει το

4/3 ΓΡ (Δ.Γ.) 9-12-1986

115

λόγο μετά από μένα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε πρέσβυτε για να ξεκαθαρίσουμε αυτό το θέμα που αιωρείται εδώ, το πού τους εβοήθησαν ή πού τους ενεθάρρυναν κ.λ.π., θέλω να μου απαντήσετε στο εξής ερώτημα:

Εκείνη την στιγμή οι δυνάμεις, οι σύμμαχοι, η Αμερική, η οποία φταιέι ακόμα και για τους καυγάδες που έκαναν με τους συζύγους μας την νύκτα, είχαν λόγους να θέλουν να ανατρέψουν το *STATUS QUO* εκείνη τη στιγμή; Δηλαδή ο Μακάριος στην Κύπρο και... κατάσταση αυτή που υπήρχε. Είχαν λόγους δηλαδή να φθάσουν μέχρι του σημείου να γίνει τουρκική απόβαση στην Κύπρο από τους Τούρκους; Μπορούσαν να εμφανίσουν δηλαδή μία τέτοια κατάσταση;

20/10

D
E
M

Ε Λ

(ΖΓΡ)

1/3N.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

116

ΜΑΡΤΥΣ: Θα προσπαθήσω να σας απαντήσω. Είναι γεγονός ότι η Κυπριακή Κυβέρνηση δεν είχε συμπάθειες στους Δυτικούς, αλλά μ' αυτό το συλλογισμό να υποθέσουμε ότι θα προκαλούσαν κάτι που θα μπορούσε να προκαλέσει Ελληνοτουρκική σύρραξη, δε νομίζω να έφθαναν εκεί.

ΡΕΩΡΡΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: 'Θταν γίνεται μία αποβατική επιχείρηση από τους Τούρκους στην Κύπρο, μπορεί και ο πιστός Ισχυρός να αποκλείσει την πιθανότητα της γενικότερης σύρραξης;

ΜΑΡΤΥΣ: Η σύρραξη στην Κύπρο μισοέγινε, γιατί υπήρχε αντίσταση στους Τούρκους και από τους Ελληνοκυπρίους, αλλά και από την

ΕΛΛΥΚ. 'Ετσι.., αν ξέρετε, *καταλήφθηκε* το αεροδρόμιο της Λευκωσίας.

Για όλα αυτά λυπάμαι, αλλά θα σας απαντήσω με υποθέσεις.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Η χούντα εδώ, όταν αποφάσισαν το πραξικόπημα κατά Μακαρίου, είχαν σχεδιασμένο και αποφασισμένο το επόμενο πιθανό βήμα που θα έκαναν; Αυτό ενετάσσετο σε κάποιο σχέδιο τους με τελικούς στόχους;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτοί έβαλαν τον Σαμψών να κάνει προγραμματικές δηλώσεις,

όταν τον διώρισαν Πρόεδρο και αυτός έλεγε ότι θα συνεχίσουμε τις

συνομιλίες, για την εξεύρεση μιάς διαίρεσης λύσης ι.λ.π. Μόνο κάποιες υποθέσεις μπορούσαν να κάνουν.

*Διάλ.**Edu*

2/3N.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

117

Θα σας δώσω ένα στοιχείο χαρακτηριστικό, γιατί εκτός από την EOKA B', υπήρχε ας πούμε και η πολιτική πλευρά, της EOKA B', η νόμιμη, την οποία επέτρεπε ο Μακάριος, κι' αυτή λεγόταν Επιτροπή Συντονισμού Ενωτικού Αγώνα. Μία φορά έκαλεσα τον Πρόεδρο αυτής της Επιτροπής, ο οποίος ήταν παλαιός Αρχιδικαστής της Κύπρου και έγινε ένας διάλογος. Και μάλιστα του ζήτησα να μου πεί, αν η παράταξή του αποκτούσε την εμπιστοσύνη του Κυπριακού λαού και ήσασταν εσείς αυθερνήτες, πως θα κάνατε την ένωση, για την οποία λέτε ότι κόπτεσθε; Η απάντηση που πήρα, ίσως σας φανεί αστεία, ήταν ότι θα πάμε στα Ηνωμένα 'Εθνη. Του λέω, ακούστε κύριε Αρχιδικαστά, στα Ηνωμένα 'Εθνη πηγαίνουμε χρόνια και όπως ξέρετε η Ένωση δε γίνεται. Γιατί εσείς ειδικώτερα θα επιτύχετε ιάτι διαφορετικό; Για να μη μακρυγορώ, τον επίεσα πάρα πολύ διαλλεκτικά και ξέρετε ποιά ήταν η αντίδραση, για να δείτε πάλι το απύθμενο μέσος; Μου απήντησε: "Να φύγει αυτός,-ήταν ο Μακάριος, να καίγεται η Λευκωσία, και εγώ από τα σίδερα της φυλακής να την βλέπω να καίγεται". Τέτοιο πάθος, κύριοι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ο Ντενίσης όταν ανεκλήθη στην Αθήνα

μαζί σας, δεν έχετε καμμία αιμφιβολία ότι ανεκλήθη με την αυτή σκοπιμότητα;

Δημήτρης Καραϊσκάκης

Σ. Κ. Κ.

C. H.

3/3N.

(E.S.)

9.12.1986

118

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω, να τ.

(στο σημείο αυτό την Προεδρική Έδρα καταλαμβάνει ο Πρόεδρος της Επιτροπής κ. Χρίστος Μπασαγιάννης).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ του ι. Διαροκάπη να λάβει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Κύριε μάρτυς θέλω να μας πείτε ποιοί έκλεψαν από το Στρατόπεδο του στρατιωτικού οπλισμού, ανώνυμοι πολίτες, ή άνθρωποι της ΕΟΚΑ Β;

(EZ)

(N)

1/3 EZ A.M. 9-12-86

119

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν έχω καμμία αμφιβολία ότι ήταν άνθρωποι της ΕΟΚΑ Β.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Η 'Ενωση ήταν ανέφικτη με τη στοιχειώδη λογική δίναιο και λογική **εξήγηση**, είχε η τακτική της χούντας εναντίον του Μακαρίου; Δηλαδή ποιος ήρξατο πρώτος χειρών αδίκων; Ο Μακάριος εναντίον της χούντας **ή** χούντα εναντίον του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Βασικά η χούντα, διότι νομίζω ότι ανέφερα και πριν, κύριε βουλευτά, ότι η προσπάθεια αποσταθεροποίησης του Μακαρίου, αρχίζει από το '68 τουλάχιστον με το λεγόμενο "εθνικό μέτωπο", το οποίο μετέπειτα διαδέχθηκε η ΕΟΚΑ Β' του Γρίβα. Και σας ανέφερα την εξήγηση που δίνει ο Νίκος Κρανιδιώτης, ότι ήθελαν να απαλλαγούν από έναν γέτη που δεν ήταν εύκολος, δηλαδή να δεχθεί τις προτάσεις τις τουρκικές.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Πριν σας ανακαλέσουν στην Αθήνα στις 12 Ιουλίου 1974, τους είχε γνωρίσει ο Μακάριος, αν τυχόν ανακαλέσετε το Λαγάκο εγώ δεν συναίνω για άλλον πρέσβυτο. Και όμως το έκαναν αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Ευχαριστώ που το αναφέρετε. Μήνες πριν, **όταν** κυκλοφόρησε αυτή η φήμη ότι ήμουν υπό δυσμένεια και θα ανακαλούμην, ο Μακάριος **κάλεσε** τον σύμβουλό της πρεσβείας Δημήτρη Σέρμπορ οποίος τώρα είναι πρέσβυτος στην Ρουμανία, και του είπε, ακούω αυτές τις φήμες, **εάν** όμως, πραγματοποιηθούν, σας λέω στις φήμες δεχθώ άλλον πρέσβυτο της Ελλάδος. Πρέπει να σας προσθέσω το στοιχείο **τις φήμες** φοβερές εκείνες ημέρες και μη,

2/3 EZ A.M. 9-12-86

120

έχοντας μια αυθέρνηση κοινοβουλευτική στην Αθήνα οι 'Ελληνες διπλωματικοί δεν αισθανόντουσαν πάντοτε ηθικά υποχρεωμένοι να τα αναφέρουν όλα. Ήταν αυτό δεν το ανεφερε στο Υπουργείο Εξωτερικών ο Σέρμπος.

Προφανώς έτσι έκρινε, για να μην μου κάνει κακό. Αλλά σ' αυτά τα χαρτιά που θα καταθέσω, έχω και το γραπτό του που αφηγείται αυτή τη συζήτηση.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Παρ' ότι δεν είσθε στρατιωτικός, αλλά έχετε σαφή γνώση της καταστάσεως στην Κύπρο, εάν δεν γινόταν το πραξικόπημα εναντίον του Μακαρίου, θα απετολμάτο η τουρκική εισβολή; Και αν απετολμάτο, οι ενωμένες ελληνικές δυνάμεις οκεί, με μια σχετική ενίσχυση από την Αθήνα, θα μπορούσαν να την αποκρούσουν επιτυχώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι διπλό το ερωτημά σας. Στο πρώτο σκέλος, ότι δηλαδή αν δεν γινόταν το κίνημα θα απετολμάτο, νομίζω όχι, δεν θα απετολμάτο, εκτός αν γινόντουσαν άλλα πραγματα, δηλαδή τίποτα αιματηρές συγκρούσεις με τουρκοκυπρίους. Αλλά, κανονικώς εχόντων των πραγμάτων, δεν νομίζω ότι θα αποτολμούσε η Τουρκία μια τέτοια επέμβαση, μια εισβολή. Διότι δεν θα είχε το πρόσχημα, δεν θα είχε μια δικαιολογία στην διεθνή κοινή γνώμη.

Στο δεύτερο σκέλος της ερωτήσεως, εάν δεν είχε γίνει το κίνημα είμαι βέβαιος, δεν είμαι στρατιωτικός, αλλά νομίζω ότι η αντίσταση θα ήταν πιο αποτελεσματική. Εκείνο που μας κατάτρεχε πάντοτε στην Κύπρο ήταν η αεροπορική κάλυψη. Δηλαδή, αυτή η απόσταση 40 μίλια της Κύπρου

3/3 EZ A.M. 9-12-86

121

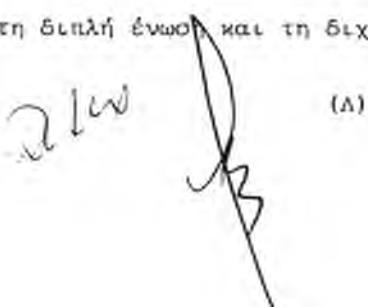
από την Τουρκία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Η έλλειψη αεροπορικής κάλυψης .

ΜΑΡΤΥΣ: Η ελληνική αεροπορική κάλυψη. Άλλα ότι θα ήραντούσε μια αντίσταση άμα ήταν όλοι ενωμένοι και δεν είχαν αυτά τα πάθη και τα μίση, εκεί στα βράχια στις ακτές κοντά στην Κυρήνεια, θα γινόταν μια αντίσταση πολύ σοβαρή. Αν μου πείτε ότι θα ερχόταν η τουρκική αεροπορία και θα βομβάρδιζε συνεχώς

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ναι ,μας είπαν ότι τα σύγχρονα αεροπλάνα F16 και τα σύγχρονα υποβρύχια που είχαμε εμείς, δεν τα είχε τότε η Τουρκία. Είναι και αυτό μια αβάντα.

Και τώρα, τελειώνω με την εξής ερώτηση: Το πραξικόπημα ενάντια στον Μακάριο, έγινε με το πείσμα των κυρίων αυτών εναντίον του Μακάριου. Να κάνουμε όμως την υπόθεση: 'Έγινε και σταματούσε εκεί το μυαλό τους, ή έγινε το πραξικόπημα και υπέθεταν και αν γίνει η τούρκικη εισβολή δεχόμαστε και τη διεπλή ένωση και τη δικτούμηση; Τι λέτε;

(EZ)

122

1/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

ΜΑΡΤΥΣ: Μια τέτοια υπόθεση είναι τόσο βαριά που μπορούμε να πούμε τη λέξη προδοτική.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Σ' αυτό θέλω να καταλήξω.

ΜΑΡΤΥΣ: Ερωτήθηκα και πριν, τι νομίζω γι' αυτό το θέμα και είπα δτι με τα στοιχεία που εγώ ξέρω, επειδή καταθέτω ενδρικώς, αυτοί οι άνθρωποι, όπως είπα και πριν, ήταν εμπαθείς, φανατικοί είχαν μίσος και δεν νομίζω ότι είχαν πολύ μυαλό, για να μην πω το αντίστροφο

ΣΠΥΡΟΣ ΡΑΛΛΗΣ: Άκριτοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Να μην πω τη λέξη άκριτοι, όπως είπε ο κ. βουλευτής.

Από κει και πέρα αν υπήρχαν ενθαρρύνσεις, ή αν δεχόντουσαν την περίπτωση διχοτόμησης, δεν μπορώ να ξέρω.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ει του αποτελέσματος; Ήταν τραγικό και προδοτικό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν κάτι περισσότερο από προδοτικό.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ του κ. Γιατράκο να λάβει το λόγο. Απών διαγράφεται.
Παρακαλώ του κ. Κουτσογιάννη να λάβει το λόγο.

246

Qfw

2/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

123

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Πρέσβυτος, ήθελα να ρωτήσω πότε ακούστηκε για πρώτη φορά, ποιά χρονολογία, η λέξη διχοτόμηση και από ποιούς; Ποιοί ήταν αυτοί που πρώτοι έβαλαν τέτοιο θέμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Από ότι θυμάμαι, κ. βουλευτά, κυκλοφόρησε η λέξη στο Λονδίνο, για πρώτη φορά από 'Αγγλο βουλευτή, του οποίου τώρα λησμονώ το όνομα. Αν ήξερα την ερώτηση θα είχα ανοίξει τα "θευτέρια" μου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Δεν πειράζει. Περίπου.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως οι Τούρκοι που έχουν καλά αυτιά το πρόβαλαν πλέον εντατικά με την λέξη "ταξίν", που σημαίνει μοιρασιά, διχοτόμηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Χρονολογία;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά βεβαίως πριν από τη Συρίχη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Το 1955;

ΜΑΡΤΥΣ: Κάπου εκεί γύρω.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Η δεύτερη ερώτησή μου είναι η εξής:

Στο χώρο της Δύσης και κυρίως στις χώρες του NATO υπάρχει η δυνατότητα να γίνει ιάποια σημαντική μεταβολή στα ύρια ιρατών, στην πολιτική, στο α' και β' χωρίς αυτό να το γνωρίζουν

Δικια

Δικια

Δικια

3/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

124

οι νεφαλές του NATO ή αν θέλετε οι Αμερικανοί; Μπορεί ο καθένας να διακινδυνεύσει και μάλιστα όταν είναι ένα καθεστώς, όπως ήταν η Χούντα εδώ, που ήταν προέδρη του NATO και των Αμερικανών;

Δηλαδή υπάρχει περίπτωση να γίνει ενέργεια σαν το πραξικόπεμπα κατά του Μακαρίου, απόβαση των Τούρκων εκεί, διχοτομήσεις ήλπι, χωρίς όλα αυτά να έχουν εγκριθεί εκ των προτέρων;

ΜΑΡΤΥΣ: ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Είστε διπλωμάτης. Μπορεί να μην ξέρετε συγκεκριμένη σύσκεψη ότι αποφασίστηκε αυτό, αλλά ρωτάω μπορούσαν οι Χουντικοί να ξεκινήσουν και να κάνουν τέτοια πειράματα, χωρίς να έχουν έγκριση στο χώρο του NATO ειδικότερα;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι γεγονός, όπως λέτε, ότι τα Κράτη αυτά και μάλιστα οι υπερδυνάμεις, όπως είναι οι ΗΠΑ, διαθέτουν μηχανισμούς πληροφοριών πανίσχυρους. Κατά πόσο οι συνθημότες τότε, οι Έλληνες αξιωματικοί, είχαν δράση τόσο συνθημοτικά, ώστε να μην το πιάσει η υπηρεσία πληροφοριών των ξένων ή όχι είναι πολύ δύσκολο.

Θα σας πω κάτι μάλλον, ειδικά για το NATO και όχι για τις υπερδυνάμεις. Είπατε είναι δυνατόν να γίνει ένα σημαντικό πολιτικό γεγονός σε μια χώρα του NATO, ή μια ενέργεια

4/4 Δ ΜΠ 9-12-1986

125

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Σαν αυτή που έγινε .

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω, ότι το 1964 που στείλαμε την μεραρχία τότε, υποτίθεται ότι εστάλη ιρυφά. Γιατί έφευγαν με ψευδώνυμα οι στρατιώτες και οι αξιωματικοί και αυτή η ενέργεια ήταν έξω από τα σχέδια του NATO.

ΑΙΓΑΛ
Ε

ΕΛ

(3Δ)

1/3 O. B.Z. 9-12-86

126

Διδτι τα σχέδια NATO είναι ότι ο στρατός των συμμάχων, δηλαδή της ΕΕΔΤ, κινείται να αντιμετωπίσει τον κίνδυνο από τον Βορρά και όχι από οπουδήποτε άλλο. Συνεπώς η μετακίνηση μιας ολόκληρης μεραρχίας προς Νότον δηλαδή στην Κύπρο ήταν κάτι, θα έλεγε κανείς, έξω από την Νατοϊκή φιλοσοφία.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Μηπως όμως γι' αυτόν και για άλλους παρόμοιους λόγους έπεσε και η Κυβέρνηση;

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτές οι ερωτήσεις είναι πολιτικές.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πολιτικές ασφαλώς. Αλλά εντάξει, δίνεται αυτή την απάντηση.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Δεν ολοκληρώσατε. Η απάντηση που θέλατε να δώσετε είναι ότι έγινε μετακίνηση μεραρχίας χωρίς να πάρει είδηση το NATO;

ΜΑΡΤΥΣ. Είτε ότι δεν πήρε είδηση είτε ότι δεν ήταν σε θέση να αντιδράσει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πέστε μου, η λεπτόμενη επανάσταση των συνταγματαρχών έγινε τις 21 Απριλίου του 1967, 45 ημέρες αργότερα, στις 6 Ιουνίου του 1967 έγινε ο πόλεμος των 16 ημερών μεταξύ Ισραήλ και Αιγύπτου. Χρησιμοποιούνται δε τα λιμάνια, τα αεροδρόμια, οι Αμερι-

Δωμ

Δες

Διω

2/3 O. B.Z. 9-12-86

127

και ανικές βάσεις, τα πάντα, για την υποστήριξη του Ισραήλ, ώς έχει
αποδειχθεί. Βλέπετε να υπάρχει καμμία σχέση ανάμεσα σ' αυτές τις
δύο ημερομηνίες;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνο που βλέπω και το ξέρουμε όλοι, είναι ότι μετά το
πραξικόπημα η στάση η Αμερικανική δεν ήταν καθόλου εχθρική, γιατί
οι επαφές συνεχίστηκαν, και ο αντιπρόεδρος τότε 'Αγκυρου ήρθε εδώ.
ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Και ο κ. Νίκον ήρθε εδώ μαζί βδομάδα αργότερα
και επιθεώρησε τους συνταγματάρχες άν πάνε καλά. Πείτε μου λοιπόν,
βλέπετε σχέση στις ημερομηνίες αυτές, 21 Απριλίου και 6 Ιουνίου,
πόλεμος 6 ημερών που είναι τόσο κοντά; Και είχαν τέτοιο αποτέλεσμα;

ΜΑΡΤΥΣ. Πρέπει να σας πω ότι δεν το έχω σκευτεί αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Πείτε μου άν θυμάστε πότε διεθετήθη τελικά
ο πόλεμος Ισραήλ - Αιγύπτου.

ΜΑΡΤΥΣ. Με το *Camp-David*

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Μπαπως θυμόσαστε ότι το καθεστώς της χούντας
έπεισε αιμέσως μετά την διεθετηση αυτού του πολέμου, αφού προηγούμενα
ταυτοποιήθηκε το θέμα της διχοτόμησης; Βλέπετε συσχετισμούς εινεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Μπορείτε να επαναλάβετε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Ο πόλεμος των 6 ημερών, το *Camp-David*

ΔΙΑ

ΣΤ

ΕΠ

3/3 O. B.Z. 9-12-86

128

διεύθυντή θηκαν λίγο πριν πέσει η χούντα εδώ. Δηλαδή θέλω να σας πώ
άν εσείς εκτιμάτε ή έχετε στοιχεία, που να φάνεται ότι το καθε-
στώς της 21ης Απριλίου εδώ επεβλήθη για να είναι διαθέσιμα τα λι-
μάνια, τα αεροδρόμια, οι Αμερικανικές Βάσεις ήλπ. για τη στήριξη
του Ισραήλ στον πόλεμό του με την Αίγυπτο. Και όταν βέβαια αυτό¹
τελείωσε έπεσε και η χούντα γιατί δεν είχε άλλη αποστολή. Πριν
πέσει όμως, η χούντα τακτοποιήθηκε και το θέμα της διχοτόμησης που
ήταν ο δεύτερος στόχος της 21ης Απριλίου, σύμφωνα με τους σεναριο-
ράφους. Ζήτηται με τα θέματα αυτά γνωρίζετε ή έχετε ακούσει τίποτε
στους διπλωματικούς αύλους;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, άν μου επιτρέπετε να ξέρω
μία ερώτηση την οποία ξέγραψα και η οποία συμπληρώνει τις ερωτήσεις
του κ. συναδέλφου:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ορίστε κύριε Δαμιανίδη, μία μόνο
ερώτηση.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε, σε σχέση με αυτά που είπε
ο συνάδελφος κύριος Κουτσογιάννης και τα οποία είχα πεί και εγώ
κάτια ήποιο τρόπο; Η απόφαση Καραμανή για αποχώρηση από το Στρα-

4/3 O. B.Z. 9-12-86

129

τιωτικό σκέλος του NATO τι νόημα είχε; Εάν δηλαδή ο Καραμανλής δεν πίστευε ότι το NATO είχε αναμιχθεί σε αυτή την υπόθεση της Κυπριακής τραγωδίας θα είχε αποφασίσει την αποχώρηση από το στρατιωτικό σκέλος του NATO;

MAPTYΣ. Αυτό που έχει λεχθεί ήταν το εξής. Ο Καραμανλής ήθελε να εκδηλώσει την έντονη δυσαρέσκεια της Ελλάδος για την αδιαφορία που έδειξαν οι δυτικοί σύμμαχοι στην εισβολή την Τουρκική στην Κύπρο. Και επέλεξε αυτόν τον τρόπο, να δηλώσει ότι εμείς αποχωρούμε από το στρατιωτικό σκέλος του NATO. Υποθέτω ότι νόμιζε ότι με αυτή την έντονη δυσαρέσκεια θα είχε κάποιο θετικό αποτέλεσμα, δηλαδή ότι οι δυτικοί σύμμαχοι θα έδειχναν ένα εντονώτερο ενδιαφέρον για την κατάσταση στην Κύπρο.

30.

30

1/3 σ ΕΓ 9-12-86

130

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Δηλαδή πιστεύετε ότι τώταν απλώς η δυσφορία του για την αδιαφορία ή γιατί ενθόμυχα πίστευε ότι υποδαυλίζουν ή καλύπτουν το σχέδιο των Τσούρων;

ΜΑΡΤΥΣ: Μιλάμε για το NATO, ως NATO, και όχι για μιά δύναμη Α, ή Β.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Για ένα, προσωπική μου γνώμη, η πεμπτουσία του πατριωτισμού του Καραμανλή, βγαίνει ακριβώς από εκείνη την απόφαση, γιατί εκεί πραγματικά πέστηκε για μάτι σοβαρό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε. Έχασα για ερώτηση την οποία έχω γραμμένη. Μίλησα 4 λεπτά και άν θέλεστε να την ξάνθετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τι να ξάνθετε Κουτσογιάννη, ορίστε! Έχετε τον λόγο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Κύριε ηάρτυς είπατε μάτι για τον Αύγουστο του '64 για τους βομβαρδισμούς περιοχή Μανσούρας στην βορειοδυτική Κύπρο. Είπατε ότι τότε έκανε ο Τζόνσον παρέμβαση για να αποφευχθεί η τουρκική απόβαση.

Πρέπει, όμως, να σας πώ: επειδή υιορέτησα εκεί ως αξιωματικός στο χώρο εκείνο αμέσως μετά ότι τα στοιχεία που είχαμε εκεί, λένε το ακριβώς αντίθετο. Δηλαδή ότι η παρέμβαση Τζόνσον έγινε

2/3 σ ΕΓ 9-12-86

131

την τελευταία στιγμή για να περισσωθείν οι Τούρκοι πριν πέσουν στην θάλασσα, στα Κόκκινα, στην Μανσούρα αλπ. Ταυτόχρονα είναι αποδεδειγμένο, είναι πολύ γνωστά τα στοιχεία, ότι οι Τούρκοι καμιά δυνατότητα δεν είχαν τότε για απόβαση. Απολύτως καμιά, και καμιά προετοιμασία. Δηλαδή ειπαναλαμβάνω, έχει γραφεί και σε βιβλια, έχουν δημοσιευθεί, ορισμένα πράγματα, τοι έχω πεί και γώ στη Βουλή, ότι η παρέμβαση Τζόνσον^ρ για να σώσει τους Τούρκους τότε, γιατί έμεναν άλλες δύο-τρεις ώρες για να μη μείνει το 2 % που έμεινε τελικά στους Τούρκους.

Τα στοιχεία αυτά τα έχετε υπόψη σας; Εσείς γνωρίζετε αυτό το γενικό ότι ο Τζόνσον παρενέβη για να σώσει την Κύπρο από τους Τούρκους, όπως το διατυπώσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τότε υπηρετούσα και εγώ εκεί και αυτή την εικόνα είχαμε, ότι απέχρεψε την τουρκική απόβαση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Επιτρέψτε μου, στα Κόκκινα και στον Λινίτη^(j) στην περιοχή ακριβώς που έγιναν οι επιχειρήσεις οι Τουρκοί φθάσανε ακριβώς στην θάλασσα, με ένα βάθος γύρω στα 300-500 μέτρα, δηλαδή δεν έμενε παρά να βίξουν μερικά βλήματα εκεί με πυροβολικό και όλους για να τελειώνει η υπόθεση αυτή. Εάν δηλαδή δεν παρενέβαινε ο Τζόνσον, δύο - τρεις ώρες^ρ δεν θα υπήρχε Τούρκος στην περιοχή. Άυτό είναι δεδομένο. Ταυτόχρονα δε δεν υπήρχε καμιά προετοιμασία για απόβαση.

3/3 σ ΕΓ 9-12-86

132

ΜΑΡΤΥΣ: Μου επιτρέπετε να διούμε και ένα άλλο στοιχείο, θ. η Αθήνα τότε, η Κυβέρνηση και το Γενικό Επιτελείο, ανησύχησαν πολύ από αυτές τις επιχειρήσεις στην Μανσούρα κλπ., έτσι που διετάχθησε ο Γρίβας να διακόψει τις επιχειρήσεις. Δηλαδή, αυτό εσείς θα βρείτε τώρα πως θα το συρράψουμε, από την μιά μεριά οι Τούρκοι ήταν δυνητικά να πεταχθούν στην θάλασσα, αναμφίβολα, γιατί εμείς υπερέχαμε σε θύναμη πυρός, από την άλλη μεριά δύναμης παρεμβαίνει η Αθήνα και διακόπτει τις επιχειρήσεις. Δηλαδή ο Πρόεδρος Τζόνσον, οι Αμερικάνοι επι-

τέλους, έκαναν την ενέργεια προς Ινονού^τ, νομίζω, φοβούμενοι ότι τελικά θα τους πέταγμε στην θάλασσα και αγνοούντας ότι είχε διατάχθει διακοπή των επιχειρήσεων στην Μανσούρα; Θυμάστε ότι ήταν απότομη στιγμή έγινε σοβαρή διένεξη μεταξύ Αθηνών - Λευκωσίας, τότε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Πείτε μου, ξέρετε ότι την πρώτη μέρα, πιθανώς ολοκληρών την δεύτερη, των επιχειρήσεων την Μανσούρα, ότι ο Γρίβας είχε αποχωρήσει από το Γραφείο του και απήχε από τα καθήκοντά του; Το γνωρίζετε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Κουτσογιάννη, είπατε ότι θα κάνατε απότομα ερύτηση και επανέρχεστε σε/σειρά ερωτήσεων. Σας παρακαλώ να τελειώσετε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ: Να το ξεκαθαρίσω ότι σαν θέμα, επειδή ήταν εκεί ο ίδιος Πρέσβυς, κύριε Πρόεδρε.

(3σ) 1/3 Η Β.Τ. 9-12-86

133

ΜΑΡΤΥΣ. Εκτός αν τα μπερδεύω όταν μου το πείτε ή όχι νομίζω ότι τότε ήταν που εστάλει η επιστολή του Γεωργίου Παπανδρέου, ότι άλλα συμφωνούμε και άλλα πράττετε. Και την επέδοσα εγώ αυτή την επιστολή στο στρατηγείο του Γρίβα, διότι δεν απευθύνετο μόνο στον Αρχιεπίσκοπο. Και μετά την διαταγή διακοπής των επιχειρήσεων νομίζω ότι χωλιώθηκε ο Γρίβας και κάτι τέτοιο - ήλείστηκε στο γραφείο του δεν ξέρω πως το είπατε, ότι εψυγε από το γραφείο του κ.λπ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Απέσχε από το γραφείο του.

ΜΑΡΤΥΣ. Μετά μεταπείστηκε και ξαναγύρισε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Τελειωνώ δε με δυο λέξεις. Βέρετε ότι τα επεισόδια εκεί στην περιοχή της Μανσούρας κ.λπ. προκληθηκαν χωρίς διαταγή άνωθεν από το Επιτελείο, ή από την Κυβέρνηση της Κύπρου, αλλά από επεισόδιο που εδημιούργησε ο Ντερτιλής, ο μετέπειτα χουντικός, δηλαδή ενα είδος προβοκάτσιας; Το γνωρίζετε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Εκείνο που γνωρίζω είναι ότι με επιστολή του Αρχιεπισκόπου προς τον Γεώργιο Παπανδρέου ...

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Αυτά είναι τα μετά.

ΜΑΡΤΥΣ. Μετά από πολλούς μήνες.

Που εξηγεί ο Αρχιεπισκόπος πως έγιναν αυτά τα πράγματα, έλεγε ότι δεν είχαν πρόθεση οι κυπριακοί δυνάμεις να κάνουν τέτοιας εκτά-

ΔΗΛ *FS*

-ελη

2/3 Η. Β.Τ. 9-12-86

134

σεως επιχειρήσεις, αλλά ότι αναγκάστηκαν, διότι σε ορισμένους λόφους -εσεις που ήσασταν εκεί τα ξέρετε καλύτερα - ήταν εγκατεστημένοι τουρκούπριοι, όχι στρατιώτες, αλλά μαχητές -πως τους λέγανε τότε,- οτι ήταν νευραλγικό αυτό το σημείο και απλώς έγινε προσπάθεια να τους εκδιώξουν για να γενικευθεί μετά αυτή η πράξη .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ. Τελείωσα, κ.Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο κ. Ζερβός έχει το λόγο.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Κύριε Πρέσβυτερε σε ερώτηση συναδέλφου μου είχατε επιβεβαιώσει ότι γνωρίζατε πολύ καλά τον Μακάριο και περιεγράψατε τις ιδιότητες του Μακαρίου και ιδιαίτερα είχατε εξάρει την πολιτική αρίστη, τη δύναμη αρίσεως την πολιτική του Μακαρίου .

Παραλείψατε να μας πείτε ή μαλλον να μας περιγράψετε, αν ήταν φιλόδοξος, σε ποιό βαθμό ήταν φιλόδοξος και μέχρι ποιού σημείου θα μπορούσε άραγε να φθάσει αυτή του η φιλοδοξία.

Αυτό είναι το πρώτο μέρος . Θα ακολουθήσει το συμπληρωματικό δεύτερο μέρος της ερωτήσεως μου μετά.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα προσπαθήσω να σας απαντήσω όσο μπορώ καλύτερα. Νομίζω ότι η πρώτη φιλοδοξία πρέπει να έχουν όλοι οι ηγέτες , με την καλή έννοια της φιλοδοξίας . Ήχι της ματαιωδοξίας .

Αλλά, οταν ένα ηγέτης όπως ο Μακάριος, όπως είπα και πριν, ψηφίζεται

3/3 Η. Β.Τ. 9-12-86

135

απο 95,75 %, οταν πήγαινε στα χωριά του έστρωναν δάφνες και μυρσίνες, οταν του φύλαγαν τα ράσα, τα χέρια, τα πόδια, ήταν τόσο βέβαιος ότι ο λαός τον εδέχετο δεν υπήρχε περίπτωση να φθάσει, αν είχε μεγάλη φιλοδοξία, σε βαθμούς απαράδεκτους. Δεν το νομίζω, Δεν είχε καμμια ανάγκη να το κάνει. Ήταν ο αναμφισβήτητος και ο αδιαμφισβήτητος ηγέτης. Δεν υπάρχει καμμια αμφιβολία.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ. Είχατε πει σε κάποια άλλη φάση, σε κάποια άλλη ερώτηση σχετική οτι ο Μακάριος είχε συναίσθηση, οτι ήταν ένωση δεν μπορούσε να γίνει, διότι αυτό θα εσήμαινε πόλεμο μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας.

Εδόθη όμως η ευκαιρία να γίνει η ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα με την απώλεια ενος πολλοστημορίου της εκτάσεως της Κύπρου, χωρίς να υπάρξει αυτός ο κινδυνός του πολέμου μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας. Ο Μακάριος, όμως, απέρριψε αυτό το σχέδιο, το περίφημο σχέδιο Ατσεσον. Και διερωτώματι : Μέχρι ποιού σημείου άραγε η φιλοδοξία του Μακαρίου είχε φθάσει ή είχε επηρεάσει αυτή την απόρριψη εκ μέρους του :

ΔΩΔ (3v)

e fa

ZH

1/3ν Σ.Κ. 9-12-1986

136

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ προσωπικά δεν νομίζω ότι η φιλοδοξία του είχε επηρεάσει την απόφασή του. Εκείνο που νομίζω είναι ότι πρέπει να μεταφερθούμε στην Κύπρο. Δεν επρόκειτο ηπερί εκτάσεως που έχει η Γαλλία, ή η Γερμανία, ώστε ένα κομματάκι λιγότερο ή περισσότερο δεν αλλάζει την κατάσταση. Η Κύπρος είναι ένα μικρό νησί. Γι' αυτό εγώ δεν πιστεύω ότι επηρέασε ο παράγων φιλοδοξία. Άλλωστε να σας πω και ιάτι άλλο: Αν ήταν ο παράγων φιλοδοξία και είχε γίνει η ένωση με τέτοιο αντάλλαγμα, είχε δλεγει τις δυνατότητες ο Αρχιεπίσκοπος ψα συνεχίσει να είναι ηγέτης ολόκληρης της Ελλάδος ενδεχομένως. Δηλαδή θέλω να πω, όπως ξέρετε, σε κάποια στιγμή του είχαν γίνει και προτάσεις να έλθει εδώ στην Ελλάδα να γίνει Πρωθυπουργός. Νομίζω ο Σοφοκλής Βενιζέλος είχε προωθήσει αυτή την άποψη, ενθυμούμενος το προηγούμενο του πατέρα του, του Μεγάλου Ελευθερίου Βενιζέλου. Άλλα το είχε απορρίψει ο Μακάριος, γιατί φαντάζομαι 'αισθανόταν υποχρεωμένος να μείνει εκεί να συμπληρώσει το έργο του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ το κ. Παυλίδη να λάβει το λόγο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Κύριε Πρέσβυτε, πέραν των ιδιαίτερα σημαντικών αποκαλύψεων που εκάνατε σήμερα με τη κατάθεσή σας, η μεν μία είναι η αναφερομένη στην επιστολή Κυπριανού, ο οποίος ούτε λίγο ούτε πολύ

2(3ν Σ.Κ. 9-12-1986

-138-

σας καλούσε για να μεσολαβήσετε, ελάτε να βοηθήσετε να διευθετηθεί μία κατάσταση. ...

ΜΑΡΤΥΣ: Η ακριβής φράση ήταν έλα να αγωνιστούμε μαζί.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να αγωνιστούμε, βεβαίως στο εσωτερικό μέτωπο, για την αποκατάσταση των ρχέσεων ανάμεσα στις διάφορες ομάδες.

Και το δεύτερο στοιχείο ήταν το μήνυμα Μακαρίου μέσω του επιτετραμένου στη Κυβέρνηση, "χωρίς Λαγάκι εγώ δεν μπορώ να κάνω δουλειά"...

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το είπε έτσι ακριβώς. Είπε ότι δεν θα δώσω συναίνεση, γιατί πάντοτε χρειάζεται συναίνεση για να πάει κάποιος πρέσβυς σε μια άλλη χώρα. Είπε "εγώ δεν θα δώσω αυτή τη συναίνεση".

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Για μένα αυτά τα δύο είναι πολύ σημαντικά στοιχεία. Αποδεικνύουν το ρόλο κάποιου σε μια δύσκολη υπόθεση και τα συνδυάζω μ' αυτό που εδιάβασα και στο Βιβλίο του Αντιναυάρχου Τούμπα, διατελέσαντος Υπουργού Εξωτερικών. Και αναφέρεται, κύριοι συνάδελφοι, στο μυστικό διάλογο για την επίλυση στα 1966. Εσείς τότε παρουσιάζεσθε και θα ήσθι ασφαλώς—διευθυντής του διπλωματικού του γραφείου, να παίζετε κάποιο ρόλο πάλι εκεί, μέχρι ταυτό σημείου που τελικά ατυχώς ναυάγησε η προσπάθεια.

Μ' αυτά τα δεδομένα, το υπογράμμισα το γνωρίζατε από τη μέσα πλευρά

3/3 ν Σ.Κ. 9-12-1986
138

κατεβήκατε κάποια στιγμή ήταν στα 1972. Τί ήλθατε για την αποκατάσταση, της ομαλότητος; Και αν αυτό δεν επέτυχε, που οφείλεται; Γιατί από του σημείου εκείνου και πέρα μέχρι το 1974 αρχίζει η ένταση η μεγάλη.

ΜΑΡΤΥΣ: Φοβάμαι ότι θα περιαυτολογήσω αν απαντήσω. Πρώτα βέβαια πρέπει να πούμε -και το επεσήμανα αυτό στην αρχή της κατάθεσής μου- ότι δταν η προσπάθεια του Παπαδόπουλου στις αρχές του' 72 να απομακρύνει τον Μακάριο -είχε ζητήσει να αποχωρήσει ρητά, είχε βάλει και το Γρίβα μάλιστα- ναυάγησε και είδε ότι ο Μακάριος ήταν πάντοτε σκληρό καρύδι και πέρασαν οι 7 μήνες παγερής ατμόσφαιρας μεταξύ Αθήνας και Λευκωσίας, εγώ είχα διαγνώσει ότι ο Παπαδόπουλος καταλάβαινε ότι είχε να κάνει με πολύ σκληρό καρύδι, όχι μόνο με το Μακάριο, αλλά με όλο το κυπριακό λαό.

32

Q P V

(3v)

1/3 Ω K.B. 9.12.1986

139

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τον είχατε δει εσείς τον Παπαδόπουλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα σας πω τώρα αμέσως. Πριν από το 1973 πήγα να δω τους τρεις Μητροπολίτες πριν κάνουν την καθαίρεση στην οποία ασφαλώς είχαν παρακινηθεί από χουντικά όργανα προφανώς - δεν έχω αποδείξεις αλλά το θεωρώ βεβαιο-. Και όταν έγινε υπέβαλα τα πρακτικά της συνομιλίας που είχα με τους τρεις Μητροπολίτες - σκόπιμα είχα πάρει μαζί μου τον Γραμματέα της Πρεσβείας για να υπάρχει και μάρτυρας και να κρατήσει τα πρακτικά - δεν είχα καμμιά φυτέρωση από την Αθήνα, ότι καιώς το έκανα. Δηλαδή προσπάθησα επί ώρες να τους μεταπείσω χρησιμοποιώντας σαν επιχειρήμα όχι τα θεολογικά τα οποία δεν ξέρω - γιαί αυτοί έλεγαν ότι το κοσμικό αξέωμα δεν ταιριάζει με το πολιτικό που είχε ο Μακάριος και έπρεπε να παραιτηθεί , αλλιώς θα τον καθαιρούσαν - αλλά ότι η προσπάθειά τους ήταν καταδικασμένη εκ των προτέρων : Πρώτον, γιατί ο Κυπριακός λαός δεν θα το δεχόταν ποτέ αυτό. Δεύτερον, γιατί τα Θρόνοια Πατριαρχεία μας διατηρούσαν άριστες σχέσεις με τον Αρχιεπίσκοπο και δεν υπήρχε θέμα να υποστηρίξουν αυτήγενη προσπάθειά τους, όπως λαπεδείχθη άλλωστε μετά . Το οικουμενικό Πατριαρχείο επ' ουδενί λόγω θαή ήθελε να αναμειχθεί σε μιά τέτοια Κυπριακή διένεξη γιατί το οικουμενικό Πατριαρχείο απει-

2/3 Ω Κ.Β. 9.12.1986

140

λούμπιθ πάντοτε από τους Τούρκους προσπαθούσε να μην εκτίθεται. Και έκανα τότε την ξινασία, δεν ήμουν βέβαιος, ότι ούτε η Ευκλησία της Ελλάδος θα τους υπεστήριζε τελικά. Ήξερετε τι μου απήντησα; Αυτά είναι στα πρακτικά και πρέπει να είναι, ήδη, Πρόεδρε, στους φακέλους του Υπουργείου Εξωτερικών. Ο μεν μακαρίτης τώρα 'Ανθιμος Μητροπολίτης Κυτίου μου είπε : Κύριε Πρέσβυτη, εγώ θα προχωρήσω και ας με αρεμάσουν στην πλατεία Μεταξά. Η πλατεία Μεταξά είναι η κεντρική πλατεία της Λευκωσίας. Τέλειωσε η κουβέντα.

Ο Κυπριανός, ο σκληρός ανέκαθεν αντιμακαριακός - από την Συρίχη ήταν έτσι - ήταν σε παρακείμενο δωμάτιο, όντας ή προσποιούμενος τον άρρωστο, αλλά εγώ μπήκα και του επανέλαβα όλα αυτά τα επιχειρήματα. Και στο τέλος του λέω : "Τι λέτε, σεβασμιώτατε;" Ήξερετε τι μου απήντησε ; "Ζήτω ο Παύλος Μελάς, Ζήτω ο Γρίβας". Και έφυγα.

Λοιπόν όλη αυτή η κατάσταση ήταν παρανοϊκή. Αυτά βέβαια τα έγραψα στο Υπουργείο Εξωτερικών, με το οποίο είχα συνεργασία όχι πλέον τυπική αλλά ουσιαστική, ανθρώπινη, με τον Γιάννη Τζούνη και με τον Βλάχο. Και βέβαια θα πήγαν και παραπάνω, και στον Υπουργό, αλλά δεν είχα καμμία αντίδραση ότι "παραπλανώρησες" ή κάτι τέτοιο.

Το δεύτερο και σημαντικό που ~~δεν πρέπει~~ να πω, αφού με ρωτάτε,

26.12.1

(Δ)

3/3 Ω Κ.Β. 9.12.1986

161

είναι ότι μέδια μου εισήγηση η αποκήρυξη του Γρίβα, την οποία έκανα
 εδώ στην Αθήνα με όλη την ιεραρχία της χούντας, Παπαδόπουλο, Αγγελή^η
 κ.λ.π.. Προσπάθησα πάλι να βρω το ασθενές σημείο. Γιατί αν τους
 έλεγα ότι αυτό που κάνετε είναι κάκιστο, ο Γρίβας είναι έτσι ή
 αλλιώς, δεν θα τους έπειθα. Προσπάθησα να τους δείξω ότι παντως
 η ένωση δεν μπορούσε να γίνει, ακόμα και να γίνεται η ΕΟΚΑ^η, γιατί
 παρέμενε η Τουρκία. Και δεν είχε κανένα απολύτως νόημα η ΕΟΚΑ Β'
 άσχετα αν ο Γρίβας ήταν ο ένδοξος ήρωας της ΕΟΚΑ Α' και άσχετα με
 πολλά αλλα. Τώρα εγώ τους έπεισα μετά ή όχι; 'Έχω μερικές αιμφιβολίες
 όταν διάβασα σε ένα βιβλίο του Πλουτή Σέρβα, ο οποίος είναι γνωστός
 και είχε διατελέσει Γενικός Γραμματέας του ΑΚΕΛ ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Δημοσιογραφεί και τώρα.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, δημοσιογραφεί και έχει γράψει αρκετά βιβλία. Δημοσιεύει
 λοιπόν σε ένα βιβλίο του, ιδιόχειρη επιστολή του Γρίβα προς κάποιο
 φίλο του εδώ στην οποία λέει ότι: "Έγιναν ανάμεσα σε δυό συμπληγάδες,
 ανάμεσα στον Μακάριο και στην χούντα".

21/161
 (35)

1/161

(4Ω) 1/4 ζ

(Θ.Σ.)

9-12-86

142

Οπότε λέω ότι μπορεί να συνετέλεσε να γίνει δεκτή η εισήγησή μου
ότι δεν υπήρχε αγάπη μεταξύ Παπαδοπούλου και Γρίβα.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ . Μετά δεν ανακλήθηκε ο Γρίβας ;
ΜΑΡΤΥΣ . Ανακλήθηκε, αλλά ξαναγύρισε πάλι πίσω . Είχε γίνει αρχηγός
της ΕΟΚΑ Β' .

Και μετά βέβαια ήλθε και ο Αρχιεπίσκοπος εδώ τον Νοέμβρη
του 1973 . Που αυτό εσήμαινε πιά ότι υπήρχε μία ας την πούμε
ομαλοποίηση των σχέσεων .

Τώρα διερωτώμαι ήταν οριστική , ήταν ένα παιχνίδι της
χούντας ; Θα μείνει αυτό αναπάντητο γιατί όπως ξέρετε ανατράπηκε
ο Παπαδόπουλος από τον Ιωαννίδη και δεν είχαμε ποτέ απόδειξη αν
θα εξακολουθούσε αυτή την πολιτική . Δηλαδή να λέει του Γρίβα
φύγε κ.λπ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Μετά την ανατροπή του Παπαδόπουλου σεις
διεγνώσατε αλλαγή πολιτικής του εδώ καθεστώτος έναντι Μακαρίου ;
Ο Παπαδόπουλος σας έστειλε κάτω ως γέφυρα υποθέτω . Έτσι συ-
μπεραίνω . Γι' αυτό και εσείς εκάματε ότι εκάματε και ακούστηκε
εδώ . Αλλάζει το καθεστώς , έρχεται η ομάς Ιωαννίδη . Σεις αντε-
λήφθητε αυτή η προσπάθεια της γεφυρώσεως των διαφορών να μην απο-
τελεί πιά αντικείμενο αυθερνητικού ενδιμαφέροντος των εν Αθήναις ;

2/4 Σ (Θ . Σ .) 9-12-86

143

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα και νομίζω ότι το επεσήμανα πριν από λίγο, ότι

μετά το θάνατο του Γρίβα άνοιξαν οι ιρουνοί των όπλων .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Αναφέρομαι και στο προ του θανάτου διάστημα

διότι η μεταβολή εδώ έγινε τον Νοέμβρη μου φαίνεται . 'Ετσι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Έγινε το Νοέμβρη μετά από το Πολυτεχνείο .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Το 1973 και ο θάνατος Γρίβα έγινε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Έγινε στις 27 Ιανουαρίου του 1974 .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Απ' αρχής αυτής της περιόδου και εκείθεν;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν επεσήμανα τον θάνατο του Γρίβα , δηλαδή τέλος Ιανουα-
ρίου , γιατί πριν , δηλαδή Δεκέμβριο και Ιανουάριο δεν συνέβησαν

γεγονότα για να μπορώ να στηρίξω ότι αμέσως η χούντα του Ιωαννίνη ,

αλλά αυτό έγινε κατασκευαστικό μετά τον θάνατο του Γρίβα και ιδίως

στην περίπτωση Γεροσκήπου , όπου άνοιξαν όπως σας είπα οι απο-

θήκες , οι ιρουνοί κ.λπ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Τελείωσα κύριε Πρόεδρε .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Παρακαλώ τον κ. Γιατράκο .

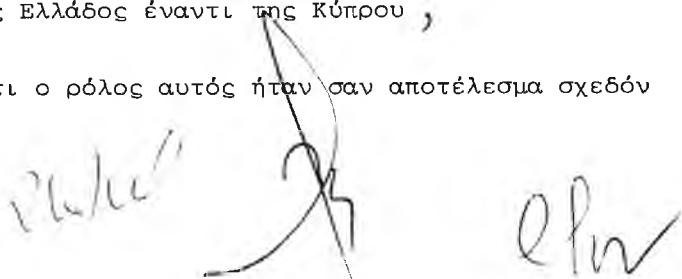
να λάβει το λόγο

3/4 ζ (Θ.Σ.) 9-12-86
144

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ . Κύριε Πρέσβυτε , έχω την προσωπική αντίληψη ότι πολλά καταξιωμένα στελέχη της διπλωματικής εραρχίας της περιόδου εκείνης με διάφορους τρόπους και από διηγήσεις τους και από έγγραφα που βρίσκονται αυτή τη στιγμή έχουν διατυπώσει το παρόπονο ότι ο ρόλος που έπαιξαν δεν ήταν εκείνος που η πολιτεία τους είχε τάξει . Σεις που κατά την άποψή μου συγκαταλέγεσθε μεταξύ αυτών των διακεκριμένων στελεχών της διπλωματικής εραρχίας με τον δικό σας τρόπο και ως εκ της θέσεώς σας ως πρεσβευτού στην Κύπρο και λόγω της εμπειρίας ίας σας του παρελθόντος πάνω σε θέματα Ελληνοτουρκικά προσπαθήσατε πράγματι να διαμορφώσετε μια άποψη , να διατυπώσετε μάλλον μία θέση και να επηρεάσετε ενδεχομένως τις αποφάσεις της πολιτικής , στρατιωτικής κυβερνήσεως της εποχής εκείνης.

Θέλω να μου πείτε με λίγα λόγια ποιά κατά την άποψή σας ή μάλλον ποιός ήταν ο ρόλος και η συνδρομή της διπλωματικής εραρχίας την εποχή εκείνη στην διαμόρφωση αριστίμων αποφάσεων που αφορούσαν την εξωτερική πολιτική της Ελλάδος και ιδιαίτερα που αφορούσαν την πολιτική της Ελλάδος έναντι της Κύπρου ;

ΜΑΡΤΥΣ . Φοβούματε ότι ο ρόλος αυτός ήταν σαν αποτέλεσμα σχεδόν μηδενικός .

4/4 Σ (Θ.Σ.)

9-12-86

145

Οι στρατιωτικοί πάντοτε δεν είχαν - όχι όλοι βεβαίως - πολύ μεγάλη ιδέα για τους πολιτικούς και για τους διπλωματικούς .

Will⁽³²⁾

λλω

45

1/32

ΒΠ

9.12.86

146

Καλόπιστα αυτοί οι άνθρωποι πιστεύουν - όταν τους κουβέντιαζα
 καμιά φορά- ότι εμείς έχουμε μειωμένη - όχι ότι είμαστε προδότες-
 ευαισθησία, ας πούμε, αλλά ότι δεν είμαστε τόσο πατριώτες. Το έχουν
 αυτό και αν τους κουβεντιάσετε και είσαστε φίλοι θα σας το πούν.
 Φαντασθείτε τώρα και να είναι κυβερνήτες αυτοί οι άνθρωποι, να
 είναι δικτάτορες.

Γινόταν, λοιπόν, μια συνεχής προσπάθεια με εξαιρέσεις,
 των Ελλήνων διπλωματικών υπαλλήλων, που έμοιαζε με φρένο, δηλαδή
 ό,τι μπορούσε να φρενάρει. Σας αναφέρω την προσπάθεια να μην πάμε
 στον 'Εβρο, τη μάχη που έδωσε η υπηρεσία, που απέτυχε. Προσπάθειες
 εδώ στο Υπουργείο του Γιάννη του Τζούνη και του Βλάχου στην Αρίστη
 των δοκίμων αξιωματικών της Εθνικής Φρουράς. Βεβαίως, υπήρχαν εξαι-
 ρέσεις. Και είμαι αναγκασμένος να αναφέρω μια μεγάλη εξαιρεση, τον
 Παναγιωτάκο, ο οποίος δεν έπαιξε τον ίδιο ρόλο με τους άλλους συνα-
 δέλφους του. Δεν λέγω τη φοβερή λέξη "προδότης", αλλά κάνω διαπιστώ-
 σεις επί γεγονότων. Μπορεί να πίστευε ότι έτσι έπρεπε να γίνει.

Και τελικά, όπως ήσας ξέρετε, έγινε και Υφυπουργός Εξωτερικών. Αλλά
 βασικά στο ερώτημά σας προσπαθώ να απαντήσω για να σας πω, για αυ-
 τό, που είπατε, "να μετέχουμε στη διαμόρφωση κρισίμων αποφάσεων",
 δυστυχώς όχι. Απλώς, κάναμε λίγο το φρένο της ατμομηχανής.

ΔΙΑΣ

CPLW

2/32

ΒΠ

9.12.86

147

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ο Παναγιωτάκος γιατί μπόρεσε να πάξει αυτό το ρόλο; Επειδή ήταν σύμφωνος με το καθεστώς; Δεν ήταν και αυτός μέλος - δεν είπα καταξιωμένο, απλώς το αφήγω στην κρίση του ιστορικού - της διπλωματικής υπηρεσίας; Γιατί έπαιξε αυτός ρόλο; Έγώ πάντως παρακολούθησα την κατάσταση στην Αμερική και θυμάμαι πολύ καλά ~~τις~~ έχω πολύ ζωντανές τις αναμνήσεις της συμπεριφοράς τους και τις ομιλίες του στα Ηνωμένα Εθνη. Γιατί αυτός μπόρεσε;

ΜΑΡΤΥΣ: Και ξέρετε ότι πριν από την Αμερική ήταν στη Λευκωσία πρέσβυς.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Το ξέρω.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω - για να είμαι όσο το δυνατόν πιο προσεκτικός - ότι συμφωνούσε με την πολιτική της χούντας.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Φωτόπουλο να λάβει το λόγο. Θέλω να σημειώσω ότι έχουμε αποφασίσει να διακόπτουμε στις 14,30'. Θέλω να κάνω και εγώ μια ερώτηση και τελειώνουμε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Μια ερώτηση κύριε Πρόεδρε: Με την απόπειρα κατά του Παπαδόπουλου συνελήφθη τότε ο Παναγούλης. Το βούλευμα που ακολούθησε τότε ύστερα από ένα ~~να~~ θεωρεί συνυπεύθυνο και

επίν

3/48

ΒΠ

9.12.86148

το Γεωρκάτζη. Ο Μακάριος καλύπτει τον Γεωρκάτζη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Που εξεδόθη αυτό το βούλευμα;

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Εδώ στην Ελλάδα.

Ο Μακάριος, λοιπόν, καλύπτει τον Γεωρκάτζη. Οι σχέσεις όμως Ελλάδος και Κύπρου τότε εντείνονται. Διακοπή σχέσεων, δηλαδή, Αθηνών-Λευκωσίας. Πως εξηγείτε τις μετέπειτα εξελίξεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε. Ο μακαρίτης ο Παναγούλης είναι γνωστό ότι ήρθε με αυτοκίνητο διαβατήριο στην Ελλάδα και ότι τα εκρηκτικά τα έλαβε από την Κυπριακή πρεσβεία. Δηλαδή, αυτό δεν το αμφισβητεί ο Νίκος ο Κρανιδιώτης στο βιβλίο του, που λέει ότι με ένα δέμα, που είχε από τη Λευκωσία το λεγόμενο "διπλωματικό σάκιο" - ο σάκιος αυτός απαγορεύεται να ανοιχτεί στα τελωνεία όταν φθάνει, διότι υποτίθεται ότι περιέχει απόρρητα έγγραφα - ο οποίος περιείχε δέσμες εκρηκτικών υλών και πυροκροτητές. Ο Γεωρκάτζης ο οποίος ήταν σκοτεινό πρόσωπο φαίνεται ότι ήταν αναμεμειγμένος διότι ποιός άλλος θα έστελνε μέσα σε διπλωματικό σάκιο τέτοια πράγματα. Πρέπει να ήταν πολύ υψηλά ιστάμενος. Δεν μπορούσε ένας υπάλληλος να το κάνει. Παρόλα αυτά προσπάθησε να δολοφονήσει το Μακάριο, διότι τον έπαυσε ο Μακάριος. Δηλαδή τον ανάγκασε να παραιτηθεί.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Μετά την απόπειρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, βεβαίως πέρασε αρκετός χρόνος.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ενώ τον καλύπτει την εποχή εκείνη.

(4β)

04

Z
1/4 B (K.O.) 9.12.86

149

P. Εγκ. ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, μετά σε δηλώσεις του, αλλά αυτά γίνονται πάντοτε, ότι εκτιμούσε το έργο που είχε επιτελέσει ο υπουργός ήλπ. Ήφασιτήθηκε. Και αυτός μετά ήταν ο οργανωτής της απόπειρας κατά του Μακαρίου.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Θα σας παρακαλούσα, κύριε πρόεδρυ, να μου λέγατε το εξής. Μιλώντας για τους Μητροπολίτες σε μια στιγμή, είπατε για τον έναν τουλάχιστον από αυτούς, ότι η φράση την οποία σας είπε, η γενιειδερη συμπεριφορά του, έδειχνε παρανοϊκό χαρακτήρα. Σε μια σας ενέργεια προς το Υπουργείο Εξωτερικών, λέτε ότι θα έπρεπε ο Μακάριος να λιγοστέψει την αντίδρασή του, εναντίον των Μητροπολιτών αυτών. Το λέτε πράγματι ή εγώ έχω πέσει έξω;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, εγώ ακριβώς το αντίστροφο έκανα. Προσπαθούσα να τους πείω νά μην προχωρήσουν στην απάντρεση. Άλλωστε δεν μπορούσε να λιγοστέψει ο Μακάριος. Αυτόν προσπαθούσαν οι Μητροπολίτες.

Αυτός δεν τους προκάλεσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μου φαίνεται ότι οι παρανοίες σας αυτούς.

ΜΑΡΤΥΣ: Βέρετε, κύριε Πρόεδρε. Είναι το εξής περίεργο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Με την μελέζονα σύνοδο που έκανε ήλπ. γιατί είδα ότι εκεί εσείς σε ιάποιο τηλεγράφημά σας ή έγγραφο λέτε ότι

200 13 10.12.86

2/4 B (Κ.Ο.) 9.12.86

150

σωστό είναι και ο Μακάριος κάπως να διορθώσει τη συμπεριφορά του απέναντι των τριών αυτών επισημότων.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ισως να έλεγα, ιύριε Πρόεδρε, ότι για φιβερή ήρεση που δημιουργήθηκε τότε με την σύγκληση της λεγομένης υπερτελούς και μετέπομπη συνόδου διδτι είχαν έρθει και Πατριάρχες εκεί και η καθαίρεση των τριών Μητροπολιτών χωρίς μια νέα προσπάθεια να διορθωθεί η ιατάσταση που δεν ήμουν εγώ σε θέση να πω πως θα διορθωθανταν, κάπως έτσι, διότι δυστυχώς μετά την καθαίρεση και των τριών Μητροπολιτών, έγινε μια πλέον όχι παρανοϊκή, εξωφρενική ιατάσταση. Είχαμε ιεράρχες στην Κύπρο που ήταν καθηρεμένοι ο ένας από τον άλλον. Άλλα ήθελα να πω γιατί ίσως να μην το έχω γράψει, ότι από τους τρεις αυτούς ιεράρχες, ο μεν 'Ανθιμος, ο οποίος και πρωτοστατούσε είχε υπάρχει λίγο πριν στενός συνεργάτης του Αρχιεπισημόπου,

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ; Συνεξόριστος ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ήταν ο εθναρχεύων, δεν ήταν συνερχόμενος, 'Ήταν στην απουσία του Μακαρίου στην εξορία ο εθναρχεύων, Συνερχόμενος ήταν ο Κυπριανός Κυρηνείας, Άλλα θα πω για αυτόν, Θ ' Ανθιμος λοιπόν όχι μόνο συνεργάτες αρμονικά αλλά του είχε αναθέσει ο Μακάριος και τη διευθυνση της λεγομένης μεταλλευτικής εταιρείας δηλαδή αυτό το κληροδότημα Μποδοσάκη, που ήταν στην Κύπρο, σημαντική και υπεύθυνη θέση, την οποία ο

3/4B (K.O.-) 9.12.86

151

ιδιος ο Μακάριος του είχε εμπιστευθεί. Ο άλλος, ο Ρενάδιος

Μητροπολίτης Πάφου ποτέ δεν είχε διαφωνήσει ή είχε πει ότι ο Μακάριος

είναι ενωτικός ή ανθενωτικός. Από τον Κυπριανό ιανείς περίμενε τα

πάντα, διότι σας λέω ότι α πό τα 50 ήταν από τα 60 ήταν συνεχώς φανα-

τικός αντίπαλος του Μακαρίου λέγοντας ότι εκείνος ήταν ενωτικός και

ο άλλος ήταν ανθενωτικός.

Λέγουν ότι άλλη είναι η εΕήγηση διότι έγινε το δημοφήνισμα και οι

τόμοι του δημοψηφίσματος μεταφέρθηκαν και εβώ και στα Ηνωμένα 'Εθνη

τους μετεφερε ο Κυπριανός και ο Κυπριανός κατηγόρησε τον Μακάριο ότι

επωφελήθηκε της απουσίας του για να εκλεγεί Αρχιεπίσκοπος. 'Ηταν

υποψήφιος ο Κυπριανός αλλά όπως και ναέχει το πράγμα πήγα στην εκκλησία

μετά από την καθαίρεση των τριών Μητροπολιτών και θυμάματε ότι μίλησε

ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας και για την νοοτροπία μου δ λόγος αυτός,

ενώ ο Μακάριος περιερθέστηκε να πει πόσο λυπάται πολύ μετριοπαθώς, ο

Πατριάρχης Αλεξανδρείας μιλούσε για το ανάθεμα, κλπ. Δηλαδή θέλω να

πω ότι ζούσαμε στιγμές, για 'αυτό είπα τη λέξη παρανοϊκές, φοβερές.

Διότι και οι άλλοι που τον καθαιρεσαν, ο μεν Κυπριανός είχε εξοριστεί

απότους 'Αγγλους στις Σευχέλλες, ο δε Κυτίου ήταν και εθναρχείων, δη-

λαβή δεν ήταν τίποτα τύχατα πρόσωπα.

(Δ)

(4B.)

1/4Δ.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

152

Όλη αυτή η φοβερή κατάσταση μας δημιουργούσε τέτοιο άγχος, που δόλο και ελπίζαμε ότι δε θα γίνει ένα σκαλοπάτι χειρότερο, και ένα σκαλοπάτι χειρότερο...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πότε έγιναν τα γεγονότα της Κοφίνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Έγιναν τον Νοέμβριο του 1967.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Στις 20 Νοεμβρίου 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η σύσκεψη στη Θράκη πότε έγινε;

ΜΑΡΤΥΣ: Έγινε το Σεπτέμβριο του 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αρα, τα γεγονότα της Κοφίνου

έγιναν μετά τη σύσκεψη της Θράκης.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η αποχώρηση, λοιπόν, της Μεραρχίας,

δεν σχετίζεται με διαμαρτυρίες των Τούρκων για τα γεγονότα της

Κοφίνου, αφού αυτά ήταν μεταγενέστερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Τα γεγονότα της Κοφίνου έγιναν μετά τον Εβρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν στον Εβρο συμφώνησαν την απο-

χώρηση της Μεραρχίας...

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το θέμα δε συζητήθηκε στον Εβρο..

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η αποχώρηση της Μεραρχίας, έγινε

Δημήτρης Λαζαρίδης

2/4Δ.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

153

μετά τα γεγονότα της Κοφίνου;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, μετά τα γεγονότα της Κοφίνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τα Τσεχοσλοβακικά όπλα που μετέφερε

ο Μακάριος, πως προδόθηκαν και πιάστηκαν; Μήπως μάθατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Είχε παντού πράκτορες η χούντα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τίνος πράκτορες εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Πληροφοριοδότες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εδώ, της χούντας;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, βέβαια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Και γιατί έκαναν όλη αυτή την ιστορία;

Τι τους ενδιέφερε αν ο Μακάριος, δηλαδή η Κυπριακή Κυβέρνηση, θα έπαιρνε όπλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Προφανώς, διότι δεν ήθελαν την ενίσχυση των πιστών προς τον Μακάριο δυνάμεων, της Αστυνομίας, των λεγιομένων εφεδρικών, που είχαν μία εκπαίδευση ημιστρατιωτική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κάτι αλλο τώρα, κύριε μάρτυς.

Η Εθνοφρουρά ήταν Κυπριακός Στρατός, ναι ή όχι; Τι λέει ο νόμος, δηλαδή. Υπάρχει νόμος.

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν Κυπριακός Στρατός. Γι' αυτό, κύριε Πρόεδρε, ανέφερα

και τους Κανονισμούς που δεν τηρούσε η χούντα. Γιατί προβλέπει ένας

· 26/12

Q/w

3/4Δ.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

154

Κανονισμός, κατ' η επιλογή των Εφέδρων να γίνεται με Υπουργικό Συμβούλιο. Ήταν Κυπριακός Στρατός, στελεχωμένος από Έλληνες αξιωματικούς, γιατί οι Κύπριοι δεν είχαν αξιωματικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Δηλαδή, η παρεμβολή του ΑΕΔ τι νόημα είχε;

ΜΑΡΤΥΣ : Με τη στάση του στο θέμα...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Όχι μόνο με τη στάση του. Δηλαδή μπορούσε γενικώς ο Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων να σηκώνει το ανάστημά του πάνω από την Κυπριακή Κυβέρνηση, της οποίας ήταν Στρατός η Εθνοφρουρά;

ΜΑΡΤΥΣ : Ασφαλώς όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Με υποχρεωτική στράτευση δεν επανδρώνόταν η Εθνοφρουρά;

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα. Γινόταν η στράτευση στα 18 χρόνια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Γινόταν, δηλαδή, υποχρεωτικά η στράτευση των Ελληνοκυπρίων στα 18 χρόνια. Το Διοικητή ποιός τον όριζε;

ΜΑΡΤΥΣ : Το Επιτελείο εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Σύμφωνα με τον νόμο, ποιός έπρεπε να τον ορίζει;

ΜΑΡΤΥΣ : Είχε δεχθεί ο Αρχιεπίσκοπος κατ' ανάγκη, διότι δεν διέθεταν

Νίκη
Ολύμπος

4/4Δ.

(Ε.Σ.)

9.12.1986

155

αξιωματικούς οι Κύπριοι, να στελεχώνεται ως την κορυφή ο στρατός αυτός από 'Ελληνες αξιωματικούς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ναι, αλλά διοριζόταν από το Κυπριακό Υπουργικό Συμβούλιο.

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα. Προτεινόταν από το Επιτελείο και διοριζόταν από το Υπουργικό Συμβούλιο. Πάντοτε γινόταν έτσι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Σας ευχαριστώ, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ : Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να καταθέσω και τα σχετικά έγγραφα, αν μου επιτρέπετε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Βεβαίως, να τα καταθέσετε.

(Στο σημείο αυτό ο κ. μάρτυς καταθέτει στο Γραμματέα της Επιτροπής τα σχετικά έγγραφα).

Ο κ. Ζακολίκος έχει το λόγο.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ : Κύριε Πρέσβυ, έχετε υπόψη σας κάποια NATOική σύσκεψη που έγινε στη Λισσαβώνα με συμμετοχή Ευρωπαϊκού, -Παλαιμά και του Ολτσάν από πλευράς Τουρκίας; Τι έγινε εκεί, που προκάλεσε την κατά κάποιο τρόπο απομάκρυνση του Κυπριανού; Και το συνδέετε αυτό το γεγονός με τις μετέπειτα εξελίξεις του Κυπριακού;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν είχα λάβει μέρος στη σύσκεψη, αλλά έχω ακούσει, έχω διαβάσει για τη σύσκεψη αυτή.

(4K)

(4Δ) 1/4 Κ. Β.Τ. 9-12-86

156

Η άποψη Παλαμάρπου ήταν τότε αναπληρωτής Υπουργός Εξωτερικών,
 είναι ότι με την ευκαιρία αυτής της Υπουργικής συνόδου του NATO
 — βέβαια στη Λισαβώνα κουβέντιασε με τον Ολτσάτ, που ήταν
 τότε Υπουργός Εξωτερικών και τα ελληνοτουρκικά και τα κυπριακά —
 απ' αυτή τη συζήτηση γεννήθηκε η ιδέα των ενισχυμένων ενδο-
 κυπριακών συνομιλιών που πραγματοποιήθηκε αργότερα με τη συμμετο-
 χή Έλληνα εμπειρογνώμονα από εδώ του συμβούλου επικρατείας του
 κ. Δεγλερή και άλλου Τούρκου νομικού από την Αγκυρα. Αυτά λέγεται
 ο Παλαμάς.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Πώς συνδιάζεται αυτό με την απομάκρυνση
 Κυπριανού, διότι ακολούθησε άρνηση του Κυπριανού, αντίθεση και
 απομάκρυνση ενός τόσο σημαντικού συνεργάτη του Αρχιεπισκόπου;
 ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Νομίζω, ξέρω, ότι ο Παλαμάς, όχι μόνο δεν αγαπούσε
 τον Κυπριανό, αλλά νόμιζε ότι αυτός του παρενέβαλε εμπόδια, δεν
 ξέρω τι. Ήταν ήταν απαίτηση και πίεση Παλαμά και κυβερνήσεως,
 χουντικής τότε, κατά του Κυπριανού, και αυτός-ναν δεν κάνω λάθος
 αρχές του 72-αναγκάστηκε να παραιτηθεί.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Αυτή την εξήγηση δίδετε
 ΜΑΡΤΥΣ. Ότι ήταν πίεση των Αθηνών να φύγει.

2/4 K.B.T. 9-12-86

----- $\frac{1}{4}$

157

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Και δεν το συσχετίζετε με την εξέλιξη των γε-
γονότων, πραξικόπημα, απόβαση;

ΜΑΡΤΥΣ. Ὁχι.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ. Σας ευχαριστώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Κύριε Πρέσβυτο, το βράδυ μετα τις
18.30 ή αύριο το πρωί μετά τις 08.30, θα πρέπει -και παρακαλείσθε
για 'αυτό- να έλθετε στο υπ. αριθμ. 140 γραφείο του πρώτου ορόφου
για να ελέγξετε τα πρακτικά, τα οποία στο μεταξύ θα έχουν αποστε-
νογραφηθεί και φυσικά να τα μονογράψετε κατά φύλλο και να τα
υπογράψετε στο τέλος και στη συνέχεια θα τα υπογράψουμε και επείς.

Στη συνέχεια και ώρα 14.40' λύθηκε η συνεδρίαση για αύριο Τετάρτη 10 Δεκεμβρίου 1986 και ώρα 10.30' πρωΐνη.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

ΟΤ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

ЕУФ. КАРАГІАННЕ

БУГАЧЕВ

· 9-12-86

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

- ✓ 1. Δαμιανίδης Αλέξανδρος
- ✓ 2. Δασκαλάκης Γεώργιος
- ✓ 3. Ζακολίκος Παυσανίας
- ✓ 4. Ζερβός Κλεμενθης
- ✓ 5. Κουτσογιάννης Ιωάννης
- ✓ 6. Λιαροκάπης Αλέξανδρος
- ✓ 7. Μαρκόπουλος Χρήστος
- ✓ 8. Μπασιγιάννης Χρύστος
- ✓ 9. Ντεντιδάκης Αντώνιος
- ✓ 10. Ηαγορόπουλος Δημήτριος
- ✓ 11. Ηαπαδονικολάκης Ιωάννης
- ✓ 12. Ηαπαστεφανάκης Εμμανουήλ
- ✓ 13. Πετραλιάς Λυγερινός
- ✓ 14. Περάκης Γεώργιος
- ✓ 15. Ράλλης Σπυρίδων
- ✓ 16. Τσιγαρίδας Κωνσταντίνος
- ✓ 17. Βαρβιτσιώτης Ιωάννης
- ✓ 18. Βασιλειάδης Ιωάννης
- ✓ 19.. Ζαΐμης Ανδρέας
- ✓ 20. Λέοκαρης Κων/νος
- ✓ 21. Μπλέτσας Στυλιανός
- ✓ 22. Βαρχάς Αθανάσιος
- ✓ 23. Παναγιωτόπουλος Γεώργιος
- ✓ 24. Παπακωνσταντίνου Μιχάλης
- ✓ 25. Παπαληγούρας Αγαστάσιος
- ✓ 26. Ηαυλίδης Αριστοτέλης
- ✓ 27. Φετόπουλος Χοήστος
- ✓ 28. Κάππιος Κωνσταντίνος
- ✓ 29. Γιατράκος Κωνσταντίνος
- ✓ 30. Λιβανός Διονύσιος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Χ. ΜΠΑΣΑΡΙΑΝΝΗΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ: Π. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Την **10/12/1986**... μέρου **Τετούτη**..... και ώρα **10.00**
 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "οδικό
 της Κύπρου" (Λ' δρόσος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) ου-
 νήλαθε το Πρωτόδροιτο της Εξεταστικής Επιτροπής, ακούτελωβανο
 από τους βουλευτές, Χρήστο Μπασγιάνη, Πρόεδρο, Λαζαρίδης Σοκο-
 λίνο, Αντιπρόεδρο, Κών/να Τσιγαρίδη, Γραμματέα και ενότητον του
 σε εκτέλεση της από **9/12/1986**... αποφάσεων της Εξεταστικής
 Επιτροπής, ο μάρτυρας **Συ. Καραγιάννης**.....
 ανέγνωσε, δεδώρησε, βεβαίωσε
 και υκέρχαψε τις καταθέσεις του καινού όμιως ενότητον της Εξεταστικής
 Επιτροπής από **9/12... μην... 9/12/1986**.....

Ο ΗΡΩΑΡΟΣ

Ο ΑΝΤΙΗΡΩΑΡΟΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ

ΠΑΥΛΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Ευ. Καραγιάννης

Την **10/12/1986**.. μέρα .. **Tel Aviv**.... και ώρα **11.00**

π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "φάκελο της Κύπρου" (Λ'όδροφος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) συνήλθε το Προσδρομείο της Εξεταστικής Επιτροπής, ακούτελούμενο από τους βουλευτές, Χρίστο Μιασαγιάννη, Ηρόδερο, Παυσανία Ζακόληχο, Αντιπρόσδρο, Κων/νο Τομαρίδα, Προφυλακτέα και ενάλιεν του σε εκτέλεση της από **9/12/1986** αποφάσεως της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας **ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΛΑΖΑΡΙΔΗΣ**.....
;..... ανέγνωσε, διεύρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενώπιον της Εξεταστικής Επιτροπής στις **9..12..1986**.....

Ο ΠΡΟΣΔΡΟΣ

Χρήστος Μιασαγιάννης

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΣΔΡΟΣ

Ιωάννης Σακολής

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Ηλίας Τελεφαντζής

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Ευστάθιος Λαζαρίδης

ΒΟΥΛΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ' - ΣΥΝΟΔΟΣ Β'

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

"ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ"

ΠΡΑΚΤΙΚΟ

Στην Αθήνα, σήμερα 11 Δεκεμβρίου 1986, ημέρα Πέμπτη και ώρα 10.30 π.μ.
συνεδρίασε στην αίθουσα της Γερουσίας του Μεγάρου της Βουλής η
Εξεταστική Επιτροπή "για το φάκελο της Κύπρου", με Πρόεδρο τον ν.
Χρήστο Μπασαγιάννη και με θέμα ημερήσιας διάταξης την εξέταση των
μαρτύρων κ.κ. Γ. Τσουμή και Κ. Χανιώτη.

Στη συνεδρίαση ήταν παρόντες από τα μέλη της Επιτροπής οι βου-
λευτές κ.κ. Α. Δαμιανίδης, Γ. Δασκαλάκης, Π. Ζακολίκος, Κ. Ζερβός,
Α. Λιαροκάπης, Δ. Παγδροπούλος, Ι. Παπαδονικολάκης, Γ. Περάμης,
Ι. Βαρβιτσιώτης, Ι. Βασιλειάδης, Α. Ζαΐμης, Κ. Λάσιαρης, Σ. Μπλέ-
τσας, Α. Ξαρχάς, Α. Παυλίδης, Χ. Φωτόπουλος, Κ. Κάππος, Κ. Για-
τράκος και Δ. Διβανός.

Ο πρόεδρος της Επιτροπής διαπιστώνει την ύπαρξη απαρτίας και
λέγει :

2/1_Δ_Α.Μ._11-12-86

-2-

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, αρχίζει η συνεδρίαση.

Παρακαλώ τον γραμματέα της επιτροπής να συνοδεύσει στην αίθουσα τον μάρτυρα κύριο Τσουμή.

(Στο σημείο αυτό ο γραμματεύς της επιτροπής συνοδεύει στην αίθουσα τον μάρτυρα κύριο Γεώργιο Τσουμή).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυρε, παρακαλώ να μου απαντήσετε σε ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητάς σας.

Πώς ονομαζεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τσουμής Γεώργιος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Όνομα πατρός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ιωάννης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Το γένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Θεανώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Που γεννηθήματε και πότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην Κοζάνη το 1930.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Που κατοικείτε;

3/1 Δ. Α.Μ. 11-12-86

- 3 -

ΜΑΡΤΥΣ: Στην Κηφισιά, [REDACTED] 4.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Επάγγελμα;

ΜΑΡΤΥΣ: Αντιστράτηγος εν αποστρατεία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Θρήσκευμα ;

ΜΑΡΤΥΣ: Χριστιανός ορθόδοξος.

(H)

(Δ)

1/1 H. B.Z. 11-12-86

4

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης):

Παρακαλώ τώρα ιύριε μάρτυς να θέσετε την δεξιάν σας επι του ιερού Ευαγγελίου και να δώσετε τον νενομισμένον όρκο. Και παρακαλώ τους συναδέλφους να εγερθούν.

Στο σημείο αυτό ο κ. μάρτυς δίδει τον ακόλουθο όρκο:

Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλην την αλήθειαν και μόνον την αλήθειαν χωρίς να προσθέσω ούτε να αποκρύψω τι) .

Κύριε μάρτυς το θέμα της Κυπριακής τραγωδίας το ξέρετε. Αυτό είναι το θέμα το οποίο εξετάζουμε σε όλες του τις πτυχές. Δηλαδή και το πραξικόπημα και τα προ του πραξικοπήματος και της Τουρκικής εισβολής και του Αττίλα I και του Αττίλα II. Ότι γνωρίζετε παρακαλώ να μας το πείτε.

Θέλετε να αρχίσουμε με ερωτήσεις, ή θέλετε να κάνετε εσείς μια έκθεση πρώτα και στη συνέχεια να ερωτήσουμε εμείς ;

MARTYS. Να σας τοποθετήσω λίγο γενικά τα πράγματα διότι λεπτομερή έκθεση έχω υποβάλει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Τώρα η λεπτομερής έκθεση την οποία έχετε κάνει, είναι αυτή την οποία θα σας επιδείξει τώρα ο κ. Γραμματεύς; Και άν είναι αυτή, παρακαλώ να μας δηλώσετε εάν είναι η γνησία, άν αναγνωρίζετε και αναφέρεσθε στο περιεχόμενό της ήλπι.

2/1 H. B.Z. 11-12-86

- 5 -

(Στο σημείο αυτό υπό του κ. Γραμματέως επιδικνύεται στον μάρτυρα η σχετική έκθεση .).

ΜΑΡΤΥΣ. Η έκθεση είναι διεκόπη μου αύριε Πρόεδρε. Αναγνωρίζω το περιέχόμενό της. Είχα επισυνάψει, όμως, ορισμένα αποδεικτικά έγγραφα τα οποία δεν τα βλέπω. Είχα συνημμένα στην έκθεσή μου τα οποία δεν βλέπω εδώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα. Ισως υπάρχουν σε κάποιο άλλο φάκελλο.

ΜΑΡΤΥΣ. Θα μπορούσα καύριε Πρόεδρε, ίσως να σας τα δώσω και πάλι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα. Πάντως είπατε ότι αναγνωρίζετε και αναφέρεσθε στο περιεχόμενο της εκθέσεως αυτής. Το αναγνωρίζετε ως αληθές;

ΜΑΡΤΥΣ. Το αναγνωρίζω ως αληθές. Το επιβεβαιώνω και σενόρικως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ, λοιπόν, προχωρείστε στην εξιστόρηση των γεγονότων ή σε μια γενική έκθεση όπως λέτε με όσο το δυνατόν λιγότερα λόγια, διότι, όπως καταλαβαίνετε, ο χρόνος είναι πολύτιμος.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα, καύριε Πρόεδρε.

Για να διευκολύνω την επιτροπή αναφέρω ότι τοποθετήθηκα ως επιτελής στην 5551 Μονάδα Πληροφοριών της Κύπρου τον Σεπτέμβριο του

Δ.Α.Π.

3/1 H. B.Z. 11-12-86

6

1973. Με την αποκατάσταση της Δημοκρατίας το 1974 ανέλαβα την διοίκηση της μονάδος. Κατόπιν αυτού είναι σαφές ότι αρχινά είχα μια περιορισμένη προοπτική και μετά ως Διοικητής της μονάδος μία γενικότερα προοπτική των πραγμάτων των διαδραματισθέντων ..εις την Κύπρο.

Ειδικώς για την τραγωδία νομίζω ότι μπορούμε να αρχίσουμε από ήπιο σταθμό, ο οποίος είναι ο θάνατος του Στρατηγού Γρίβα και η τύχη της ΕΟΚΑ Β' .

Επεικράτησαν τότε δύο απόψεις για την ΕΟΚΑ Β'. Η μία άποψη ήταν η πολιτικοποίηση του αγώνος. Επί της πολιτικοποιήσεως του αγώνος η μόνη πληροφορία της μονάδος ήτοι ένα υπόδιμημα το οποίο μόνο ενεπιστεύθη ο Γενικός Γραμματέας της ΕΣΕΑ, της Επιτροπής Συντονιστικού Θνωτικού Άγώνος, Χριστίδης, ο οποίος και επάκτη υπέρ της πολιτικοποιήσεως.

Αυτό το υπόδιμημα του Χριστίδη νομίζω ότι αποτελεί σοβαρό έγγραφο και ως εκ τούτου το καταθέτω στην Επιτροπή.

(Στο σημείο αυτό ο αύριος μάρτυρας καταθέτει το σχετικό έγγραφο).

Η δευτέρα άποψη υπήρξε η συνέχιση του ενόπλου αγώνος για την ανατροπή του Προέδρου Μακαρίου. Επ' αυτού η μόνη πληροφορία που έχω είναι ότι εγένετο αρούσις εις διαφόρους αξιωματικούς εν αποστρατεία και εν ενεργεία να αναλάβουν την Διοίκηση της ΕΟΚΑ Β'.

Δ.Δ.

4/1H

BII

11.12.86

7

Μεταξύ αυτών ήταν ο φίλος μου αντιστράτηγος Παπαστάθης, ο οποίος δεν απεδέχθη την ανάληψη της Διοικήσεως της ΕΟΚΑ Β', με αρκετό σθένος εκείνη την εποχή.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Από ποιούς εζητήθη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Παπαστάθης υπηρετούσε στη Σχολή Πολέμου και εκλήθη στο Επιτελείο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τίνος; Του στρατού;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο Γενικό Επιτελείο Στρατού.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Έτος;

ΜΑΡΤΥΣ: Το 1973, προ του πραξικοπήματος για να λάβει τρόπον τινα τη Διοίκηση της ΕΟΚΑ Β.'

Δεν γνωρίζω λεπτομέρειες από ποιούς εκλήθη, τι διεδραματίσθη.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: ΕΟΚΑ Β' 1973;

ΜΑΡΤΥΣ: ΕΟΚΑ Β', το 1974 μετά το θάνατο του Γρίβα. Ο θάνατος του Γρίβα νομίζω ότι είναι Φεβρουάριο. Και εν συνεχείᾳ αρχίζουν οι εξελίξεις αυτές.

Η πολιτικοποίηση της ΕΟΚΑ Β' απέτυχε και ως εκ τούτου - η οποία αν επετύγχανε προφανώς δεν θα είχαμε οδηγηθεί σ' αυτή τη τραγωδία - επεκράτησαν οι απόψεις της συνεχίσεως του ενόπλου αγώνα.

5/1H

ΒΠ

11.12.86

8

Η συνέχειση δύμας, του ενόπλου αγώνος ήτο αδύνατος. Η ΕΟΚΑ εξηρθρόδυτο ημέρα με την ημέρα και νομίζω ότι φθάσαμε στην εποχή κατά την οποία ο Αρχιεπίσκοπος και Πρόεδρος Μακάριος, εζήτησε τον επαναπατρισμό των αξιωματικών. Εκείνη την εποχή ανάφτηκαν τα αίματα και οδηγήθηκαν στο πραξικόπημα.

Επί του θέματος αυτού σας αναφέρω ότι η μονάδα δεν εμπήδη για το πραξικόπημα, η 5551 και οι αξιωματικοί δόλης της μονάδος, δεν έλαβε διαταγή να συμμετάσχει στο πραξικόπημα και ως εκ τούτου εις ουδεμίαν ενέργεια προέβη πλην της παρακολουθήσεως των γεγονότων τα οποία διεδραμματίσθηκαν και τα οποία αναφέρω στην έκθεσή μου.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Τι ήταν αυτή η μονάδα;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ήτο μονάδα πληροφοριών, η οποία υπήγετο απ' ευθείας στην ΚΥΠ και εστεγάζετο στην Ελληνική Πρεσβεία, με το κάλυμμα του προσωπικού της Ελληνικής Πρεσβείας εν Κύπρῳ.

Εκείθεν, για να αναφερθώ στην έκθεση, είναι ότι το πραξικόπημα έγινε την Δευτέρα και την Παρασκευή είχε διαταχθεί ο Διοικητής της μονάδος, τότε αντισυνταγματάρχης Ζιωτόπουλος, ο Αρχηγός της Εθνικής Φρουράς, ο Πρέσβυς Αύριος Δαγάκος, να μεταβούν πάνω στην Αθήνα δια μιαν σύσκεψιν.

Εν τω μεταξύ εμείς ετοιμάσαμε για τον Διοικητή μας μια έκθε-

6/1H

BΠ

11.12.86

9

ση, διότι το θέμα της συσκέψεως ήτο οι επιπτώσεις εκ της μειώσεως της θητείας εις την Εθνικήν Φρουράν και της δυνάμεως των Ελλήνων αξιωματικών.

Με την έκθεσιν αυτήν εισηγήθημέν εις τον Διοικητήν και είπαμε ότι δεν έχουμε καμιά σχέση με αυτά τα θέματα. Εκείνο το οποίο μπορούμε να αναφέρουμε, ως μονάς πληροφοριών, είναι αν έχουμε διαφορές εις τις απειλές εκ της μειώσεως της θητείας. Και δεύτερο θέμα-επειδή το πραξικόπημα συνεζητείτο και υπήρχαν φήμες για 'αυτό το θέμα-είπαμε να βάλουμε "και απειλαί", για την περίπτωση αντιδράσεως, δυναμικής αντιδράσεως προς μείωση των Ελλήνων αξιωματικών. Δηλαδή σε περίπτωση που θα αντιδράσει η Εθνική Φρουρά.

Κάναμε ένα υπόμνημα, το δώσαμε επάνω. Επειδή δεν υπάρχουν στην έκθεση τα συνημμένα θα ήθελα, αν μου επιτρέψετε, να παραδώσω στην Επετροπή και αυτό το υπόμνημα το οποίο κάναμε.

(Στο σημείο αυτό ο κύριος μάρτυς απαθέτει το σχετικό υπόμνημα).

Και ανεχώρησαν για τη σύσκεψη.

Την Παρασκευή και το Σάββατο υπήρξα λίαν ανήσυχος διότι αναπληρούσα τον Διοικητή και ευρεσκόμουνα σε πλήρες σκότος και από θρι- σμένες ενδείξεις πίστευα ότι ήτο δυνατόν, εάν κάποια ενέργεια θα γίνει θα γίνει το Σάββατο. Συμμερίστηκε τις απόψεις μου αυτές, ο κύριος

7/1H

BII

11.12.86

10

Σέρμπος, ο οποίος ήτο επιτετραμένος της Πρεσβείας και εν συνεχεία, αφού δεν έγινε τίποτα, την Κυριακή καθησύχασα, διότι είχα την αφέλεια να πιστεύω ότι ο αύριος Λαγάκος, ο στρατηγός Ντενίσης και ο Διοικητής μου, θα τους απέτρεπαν επάνω από το να δημιουργήσουν τέτοια προβλήματα.

Οπότε την Δευτέρα που έγινε το πραξικόπημα αιφνιδιάστηκα και η πρώτη ενέργεια την οποία έκανε η μονάς ήταν, όταν θιεπιστώθη ότι προσβάλλεται το Προεδρικό Μέγαρο - αυτά θα τα έχετε διαβάσει από διάφορα θέματα - ο αύριος Σέρμπος, ο επιτετραμμένος αποφάσισε να κινηθεί προς το Προεδρικό Μέγαρο για την διάσωση του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Την στιγμή που επομαζόταν να κινηθεί, διέταξε τον υφιστάμενό μου ταγματάρχη Κούλα να συγκρατεί τον αύριο Σέρμπος καὶ να τον συνδράμει στο έργο του.

Κατευθύνθησαν προς το Προεδρικό Μέγαρο με αναπεπταμένη τη σημασία. Έχει ιάποια σημασία. Με συγχωρείτε για τις λεπτομέρειες, διότι τότε δεν ξεκίνησε ο αύριος Σέρμπος με το αυτοκίνητο του Πρέσβεως, επίπλως βγάλοινα καὶ να ανυψώσουν τη σημασία. Ο αύριος Σέρμπος μου είπε "δεν δικαιούμαται". Σ' αυτές τις στιγμές, αν ήταν δυνατόν, να εξατάσουμε ποιδιά δικαιούτας, ενώ η σημασία θα εσήμανε μια ελευθέρα διέλευση.

Εν πάσῃ περιπτώσει δέταν· έφθάσει ο αύριος Σέρμπος επάνω με τον ταγματάρχη αύριο Κούλα διεπιστώσαν ότι το Προεδρικό Μέγαρο εφλέ-

8/1HΒΠ11.12.8621

γετο. Διεξήγετο μάχη και δεν μπορούσαν να πλησιάσουν. Και από εκεί
κατέφυγαν από το Προεδρικό Μέγαρο δεξιότερα. Άλγο ανατολικότερα υπήρ-
χε το αλιμάκιο αυτό της ήδη υπομονάδος, όπου είχαμε τις επικοινωνίες
της μονάδος και εκεί προσάρθησαν ο κύριος Κούλας και ο κύριος Σέρμπος
να στείλουν ένα σήμα στην Αθήνα, ότι διεξάγονται μάχες στο Προεδρικό
Μέγαρο.

Το σήμα το είχα στα συνημμένα. Θα ανάγκασθώ να σας το βαναδώσω.
Το σήμα αναφέρει πο εξής: "Στρατιωτικά πυρήματα υπόστηριζόμενα υπό^ρ
αρμάτων επετέρθησαν εναντίον Προεδρικού Μεγάρου. Προβλέπεται αντίσταση^ρ
φρουράς, η οποία εντεχθητή υπό εφεδρικού. Διεξάγονται ισχυρές μάχες εις
περισσήν του Προεδρικού."

Εκείνη τη στιγμή, όμως, είχε καταληφθεί ταυτοχρόνως και ο ΟΤΕ
της Κύπρου καί ταπέβηκαν σε διακόπτες. Καί ως εκ τούτου τα τηλέτυπα
έμειναν νεκρά.

The image shows three handwritten signatures or initials in blue ink. On the left is a large, stylized signature that appears to begin with 'ΑΝΝΑ'. In the center is a smaller, more compact signature enclosed in parentheses, possibly '(α.)'. To the right is another stylized signature, possibly 'Ε.Α.' or 'ΕΛΛΑΣ'.

(11)

1/1σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

12

Δεν μπορούσαν να διαβιβάσουν άλλο σήμα. Ήταν απάντηση αυτού του σήματος, αφού απεκατεστάθησαν οι επικοινωνίες αργά στις 15, 12,30, μας ήλθε ένα σήμα, να έλθετε σε επαφή με ΕΛΔΥΚ, ή Εθνική Φρουρά και να μας δίδετε υπεύθυνες και συγκεκριμένες πληροφορίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Αυτό από ποιόν ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ : Αυτό ήταν από την ΚΥΠ, από τον κ. Σταθόπουλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Υπέγραψε ο κ. Σταθόπουλος;

ΜΑΡΤΥΣ : 'Οχι, είναι τέλεξ και δεν φαίνονται οι υπογραφές.

Στο σχέδιο προφανώς είναι τα στοιχεία διαβιβάσεως και στα αρχεία της ΚΥΠ πρέπει να εξακριβούται η προέλευση.

Κατόπιν αυτού, κατέφυγα στην ΕΛΔΥΚ, όπου συνήντησα εκείπερα τον Γεωργίτση και τον Παπαγιάννη, που διευθύνανε τις επιχειρήσεις, από εκείνο το Στρατηγείο.

Αφού διεπίστωσα ποιά είναι η κατάσταση, ότι είχε καταληφθεί το Αεροδρόμιο, διεξήγοντο μάχες πάνω στην Εθνοφρουρά και διάφορες άλλες λεπτομέρειες, προσπάθησα να φύγω από την ΕΛΔΥΚ, να γυρίσω στη Μονάδα μου, για να αναφέρω στην ΚΥΠ, στην οποία υπήγετο ο Διοικητής, πλήν όμως, δεν με αφήσαν να φύγω, με την αιτιολογία ότι είναι εκκριωθμός η κατάσταση, επικείνδυνο να θυμάσθω.

2/1σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

13

Κατόπιν αυτού, παρέμεινα και όταν ο κ. Γεωργίτσης έφυγε από την ΕΛΔΥΚ, για να μεταβεί στο ΓΕΕΦ, μαζί με τον κ. Γεωργίτση έφυγα και εγώ και πήγα στη Μονάδα μου, όπου δρχισα να αναφέρω τα γεγονότα. Φυσικά, επειδή μεσολάβησε ένας χρόνος, δύομισυ-τριάντα ωρών, στον οποίο η ΚΥΠ δεν ελάμβανε σήματα δικά μου, ανησύχησε, παρετηρήθη η Μονάδα, κ.λ.π. Αυτά είναι τα ολίγα σήματα, τα οποία είναι ενδεικτικά, που αντηλλάγησαν. Υπήρχαν στην έκθεσή μου.

'Εκτοτε είναι γνωστά τα γεγονότα. Φθάσαμε στις παραμονές της εισβολής.

Δύο μέρες μετά το πραξικόπετημα είπαμε με τον Επιτελή, τον κ. Κούτση, να ασχοληθούμε λέγο επισταμένα, να δούμε τι κάνουν και οι Τούρκοι στους θύλακες μέσα που ήταν. Υπήρχαν οι πληροφορίες ότι οι Τούρκοι άλειστήκαν στους θύλακες, κάνανε μιά γενική επιστράτευση μέχρι ηλικίας 50 ετών, πράγμα το οποίο μπορούσε να αποδοθεί εις μέτρα προληπτικά σφαλείας, διότι ανέλαβε ο Σαμψών.

Ταυτόχρονα, όμως, οι πληροφορίες, οι οποίες ερχόταν, τις οποίες παίρναμε μπορώ να πω πώς τις παίρναμε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Βεβαίως, μπορείτε.

ΜΑΡΤΥΣ : Οι πληροφορίες για την Τουρκία, συνήθως ελαμβάνοντο από τον

Σημαντοφορέα, ο οποίος είχε ένα κλιμάκιο στην Κυρήνεια και παρακο-

3/1σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

14

λουθούσε το Σταθμό-Αναμεταθόσεως-του-Ραντάρ-του-Αναμούρ, τη[']/ Τουρκία^{απέναντι}. Από το-Αναμούρ, κάθε αεροισκάφος ή σκάφος οπειδή ποτε πέρναγε τη-έκανε κάτιν, ανέφερε· σ' αυτό-το-Σταθμό-και ως εκ τούτου είχαμε σαφείς και πλήρεις πληροφορίες.

Η ανησυχία από την Τουρκία ήτο σιθαρά. Οι πληροφορίες που κατέφθαναν είχαμε μονίμως την απειλή της 39ης Αποβατικής Μεραρχίας...

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Με συγχωρείτε, κύριε Πρόεδρε.

Φρονώ το ότι είχαν επαφή με το ραντάρ το τουρκικό, πρέπει να διαγραφεί από τα πρακτικά, διότι αυτοί θα διερευνήσουν ποιός ήταν εκείνος που έδωσε τις πληροφορίες στους Έλληνες. Παρακαλώ πολύ, αυτό να διαγραφεί από τα πρακτικά, διότι αποκαλύπτει μια πηγή τουρκική και αυτό θα έχει επιπτώσεις στο ηθικό αυτών, οι οποίοι εχρησιμοποιούντο ως πράκτορες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Συμφωνείτε να διαγραφεί, το "από τουρκική πηγή".

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε. Τώρα μυστική διπλωματία, κ.λ.π., αυτά είναι γνωστά. Νομίζω δεν έχει σημασία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Και εγώ δεν το νομίζω, αλλά εν πάση περιπτώσει να μη βρεί κανένας το μπελά του.

4/1σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1988

-15-

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ: Το ίδιο έκανε και η Τουρκία.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τη Κυρήνεια τη χάσαμε, κ.λ.π.

(ΑΔΑ)
Σ.Π.
(ΓΡ)

Σ.Π.

(σ)

1/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

16

ΜΑΡΤΥΣ. Εν πάση περιπτώσει είχαμε σοβαρές πληροφορίες. Ταυτοχρόνως
 ήλθε και ο χρόνος αλλαγής αντικαταστάσεως ενός 30% περίπου της δυνά-
 μεως της ΕΛΔΥΚ, για τις οποίες υπήρχαν σοβαρές ανησυχίες. Φυσικά ήδη
 πληροφορία αναφέρετο στην ΚΥΠ ~~μετα~~ επιδίδετο στο ΓΕΕΦ, χαρακτηριστικό
 είναι ένα σήμα το οποίο εστάλη από τη μονάδα που λέει ότι ανεφέρθησαν
 οι πληροφορίες ΓΕΕΦ, ~~και~~ αυτό δεν ανησυχεί. Η ΕΛΔΥΚ όμως η οποία ήτο
 μία ελληνική δύναμις ανησυχούσε σοβαρά. Ο διοικητής όμως ο Νικολαΐδης,
 είχε λάβει αρκετά μέτρα, εγένετο η αντικατάσταση της ΕΛΔΥΚ την πρώτη
 μέρα και εκείνο το βράδυ είχαμε τις πληροφορίες ότι η 39η μεραρχία
 επιβιβάσθη επί των πλοίων, τα οποία ανοίχθηκαν στο πέλαγος. Ανεφέρθη
 πληροφορία στην ΚΥΠ, η οποία αφρούθηκε είχε γίνει εδώ πάνω και το
 βράδυ στις 2 η ώρα με πήρε ο υποδιευθυντής της ΚΥΠ και με διέταξε να
 του δώσω διευκρινίσεις και να ανέβω με το πρώτο αεροπλάνο στην Αθήνα.
 Παρασκευή πρωί ανέβηκα με το αεροπλάνο στην Αθήνα, έφθασα μεσημέρι . . .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πώς ελέγετο παρακαλώ ο υποδιευθυντής
 της ΚΥΠ που σας πήρε στο τηλέφωνο.

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Δουζίνας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Τι βαθμό είχε παρακαλώ;

2/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

17

ΜΑΡΤΥΣ. Ταξίαρχος, εγώ ήμουνα αντισυνταγματάρχης. Κατ' εντολήν του

κ. Σταθοπούλου ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ. Το μεσημέρι λοιπόν βρέθηκα στο γραφείο του κ. Σταθοπούλου

ανέφερα την κατασταση. Ο κ. Σταθόπουλος μου είπε ότι το απόγευμα

στις 5 η ώρα έχει μία σύσκεψη, να πάω στη σύσκεψη, πήγα στη σύσκεψη,

εξετάσθηκαπό τους αξιωματικούς του Α' κλάδου, υπήρχαν φυσικά ορι-

σμένες ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ. Τί ημερομηνία ήταν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). 19 του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ. Παρασκευή 19 του μηνός. Και το βράδυ αφού τελείωσε η σύσκεψη

εβγάλκε -αυτό έχει σημασία- μία εντύπωση περί του εχθρού. Η εντύπωση

η οποία βγάλκε από την ΚΥΠ περί του εχθρού ήταν, ότι ο εχθρός δύναται

από της πρωίας να αποβιβασθεί με τόσες δυνάμεις εις την Κυρήνεια,

ακριβώς στο χώρο, να υποστηρίξει τις επιχειρήσεις με εκείνα τα μέσα

με αεροπορικά μέσα, να ακολουθήσει δεύτερο ιύμα ιλπ., δπως αναγράφε-

ται σ' εκείνο, πράγματα τα οποία εσήμαιναν -όπως ήταν η εντύπωση- πόλεμο,

επιστράτευση. Τελειώνοντας όμως όλη αυτή η εκτίμηση, εκεί που περιμέ-

ναμε την τελεία, εμπήκε ένα κόμμα, μετά το οποίο συνέχιζε και έλεγε

3/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

18

εφόσον αι πολιτικοστρατηγικαί, κάτι τέτοιο, συνθήκες, το επιτρέψουν τούτο, πράγμα το οποίο σήμαινε ότι η ορθή εκτίμηση της ΚΥΠ για να επιβεβαιωθεί έμπαινε και ένας ακόμη παράγων, τον οποίο αυτό παράγοντα η ΚΥΠ τον áφηνε να τον εκτιμήσει κάποιος άλλος.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Ποιος ήτο ο εμπνευστής του κειμένου από το κόμμα (,) και πέρα;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Ήτο ο διοικητής της ΚΥΠ ο κ. Σταθόπουλος, από το κόμμα (,) και πέρα.

'Ήθελα να σας αναφέρω, κύριε Παυλίδη, ότι στο στρατό συμβαίνει κάτι παράξενο. 'Όταν βρίσκεσαι σε ένα αλιμάκιο κατώτερο και ο άλλος είναι ένα αλιμάκιο ανώτερο, ο επιτελής είναι πιο έξυπνος, πιο μορφωμένος, πιο όμορφος. Επομένως με τον Α' αλάδο, τον αλάδο επιχειρήσεων της ΚΥΠ, με τον οποίο είχα τη σύσκεψη, εβρισκόμουν σε μία συζήτηση. Ο Α' αλάδος, θέλω να το διευκρινίσω αυτό, όταν μπήκαν μέσα στη σύσκεψη με άφησε απέξω. Αλλά όταν βγήκαν από τη σύσκεψη με το χαρτί της εκτιμήσεως εζήτησα από τον Κιραζή (;) να δω και του λέω ποιος έβαλε το κόμμα (,) αυτό; Ο κ. Σταθόπουλος μου είπε, ο διοικητής.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ. Στον Α' αλάδο;

ΜΑΡΤΥΣ. Στον Α' αλάδο.

The image shows two handwritten signatures. The first signature on the left is in cursive Greek script and appears to read "Ο Μ. Β. Σταθόπουλος". To its right is a stylized, more formal signature consisting of a series of loops and straight lines, likely belonging to the police officer mentioned in the text.

4/1 ΓΡ Ε.Τ. 11-12-1986

19

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Σας παρακαλώ κύριοι να συνεχίσετε
ο κύριος μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ. Εν πάσῃ περιπτώσει η εκτίμηση της ΚΥΠ πλην της τελευταίας
παραγράφου/Έτο αποτέλεσμα της εισβοής δύον αυτών των πληροφοριών
οι οποίες πράγματι οδηγούσαν απ'όλες τις ενδείξεις δτι επίκειται η
εισβολή και ήταν ορθή η εκτίμηση της ΚΥΠ..

(N)

ΓΡ

1/1 N Σ.Κ. 11-12-1986

20

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννη): Η εκτίμηση της ΚΥΠ μετεδόθη στο ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η εκτίμηση της ΚΥΠ εδακτυλογραφήθη και ένα αντίτυπο παρέμεινε στον Α' κλάδο και ένα άλλο το εδίπλωσε προσεκτικά ο κ. Σταθόπουλος, το έβαλε στην έξω τσέπη για να μή τσαλακωθεί και μας είπε πως αν τον χρειαστούμε μεταβάινει στο ΑΕΔ για να επιδώσει την εκτίμησή του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είχε στο μεταξύ προσθέσει την παραγραφο μετά το ιόμμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Φυσικά όλη η εκτίμηση φέρει την υπογραφή του διοικητού. Η παραγραφος που προσετέθη δεν ξέρω αν ήταν προϊόν δικής του εκτίμησεως ή και άλλων επιτελών. Το λέω γιατί μέσα στην αίθουσα που έγινε η σύσκεψη δεν ήμουνα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τί ώρα έγινε αυτή η σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ πήγα στις 5 η ώρα. Για κάποιο χρονικό διάστημα ~~λίγη~~ μερωνόμουν σε γραφείο του Α' κλάδου. Στην αίθουσα των συσκεψών μπήκαν στις 6 το απόγευμα και άρατησε η σύσκεψη περόπου μέχρι τις 9.

Γύρω στις 8, δεν θυμάμαι και καλά έφυγε ο κ. Σταθόπουλος και πήγε στο ΑΕΔ για να επιδώσει την εκτίμησή του.

2/1 N. Σ.Κ.

11-12-1986

21

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Επιστρέψατε στη Κύπρο ;

ΜΑΡΤΥΣ : Κανονικά το δρομολόγιο της Ολυμπιακής γινόταν κάθε βράδυ λόγω των γεγονότων της Κύπρου ~~μεταφερ~~ το δρομολόγιο το πρωΐ για να μή διανυκτερεύει το αεροπλάνο εκεί . Ως εκ τούτου 5 η ώρα πήγα στο αεροδρόμιο του Ελληνικού , ανέβηκα στο αεροπλάνο και δταν ξεκινήσαμε για να απογειωθούμε , οπότε το αεροπλάνο δεν απογειωθηκε και μας ανακοινώνει η αεροσυνοδός ότι δεν θα απογειωθούμε , γιατί το αεροδρόμιο της Λευκωσίας είναι εκτός ενεργείας . Φυσικά για μένα ήταν πλέον σαφές ότι είχε γίνει η εισβολή . Συγκεκριμένα επειδή ο πιλότος ήταν γνωστός μου , βγαίνοντας έξω για να τον χαιρετίσω μου είπε , τί κάνατε πάλι στη Κύπρο ; Του απάντησα πως δεν κάναμε τίποτα εμείς , αλλά μας κάνουν οι άλλοι .

Κατόπιν αυτού πήγα στο Αρχηγείο και από εκεί στην αίθουσα επιχειρήσεων της ΚΥΠ . Συγκεκριμένα η οικογένειά μου ήταν κάτω στη Κύπρο και η μονάδα μου . Προσπάθησα να πάω με οτιδήποτε δεν μπόρεσα και τελικά μπήκα στο καράβι "ΡΕΘΥΜΝΟ" σαν απλός επιβάτης . Κατεβήκαμε λοιπόν με τους εθελοντάς Κυπρίους φοιτητές και με ένα τάγμα μέχρι τη Λεμεσό

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Φτάσατε στη Λεμεσό ;

ΜΑΡΤΥΣ : Νομίζω ότι φτάσαμε πλησίον της Λεμεσού , γιατί είδαμε τη

3/1 N. Σ.Κ. 11-12-1986

22

ακτές. Προχωρήσαμε για να υποχτώσει για να μπούμε νύχτα στο λιμάνι της Λεμεσού. Νομίζω πως πήγαμε προς ανατολάς.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μήπως με το ΚΑΝΤΙΑ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, με το ΡΕΘΥΜΝΟ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Είστε σήγουρος;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): 'Ήταν αυτό που ήταν και ο κ. Παπαποστόλου μέσα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι ήταν ο κ. Παπαποστόλου και ένα τάγμα πεζικού.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Φτάσατε εκεί και τί εγινε μετά;

ΜΑΡΤΥΣ: Φτάσαμε, αλλά μετά γυρίσαμε πίσω, γιατί ελέχθησαν πολλά πράγματα, γιατί από τους κανονισμούς οι στρατιωτικοί επάνω στο πλοίο είναι καθαρά επιβάτες. Διοικητής του επιτεταγμένου αυτού πλοίου ήταν ένας πλοίαρχος ονόματι Σούλας, ο οποίος είχε ένα ασύρματο και επικοινωνούσε με το Αρχηγείο Ναυτικού.

(ΑΙ)

(N)

1/1 ΑΚ ΦΚ 11.12.86

23

πού

γιατί

Ο μόνος αρμόδιος/πρέπει να ξέρει/γύρισαν πίσω , ποιούς λόγους

είχαν να γυρίσουν πίσω, είναι ο πλοίαρχος . Και όχι τόσο ο πλοίαρχος

του ΡΕΘΥΜΝΟΣ , ο πολίτης, αλλά ο αντιπλοίαρχος . Νομίζω, ότι ήταν

έφεδρος και επιστρατεύθηκε εκείνη τη στιγμή, ο οποίος ήταν και ο

υπεύθυνος της αποστολής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Ποιά μέρα ήταν αυτή;

ΜΑΡΤΥΣ: Θα πρέπει να συμβούλευθώ την έκθεσή μου, κύριε Πρόεδρε.

Τη νύχτα 23 προς 24 Ιουλίου. Και λέγω "Μετά παραπλάνηση στην

Ανατολική Μεσόγειο τας πρώτας υστερινάς ώρας το ΡΕΘΥΜΝΟ εβρίσκετο

περί τα 50 μίλια νοτίως της Λεμεσσού. Οπότε εστράφη κατ'ευθείαν

προς βορρά απέναντι στη Λεμεσσό".

Βέβαια ούτε χάρτη είχα, ούτε τίποτα, Απ' ότι άκουγα εκεί μέσα.

"Μετά από ένα χρόνο προσεγγίσθη επί πλοίων πολεμικών, που έρριπταν τους προβολείς των επί του ΡΕΘΥΜΝΟΥ και αντηλλάγησαν σήματα".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Τι σήματα αντηλλάγησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Προσεγγίσθη επί δύο πολεμικών τα οποία μας έριξαν τους προβολείς επί του ΡΕΘΥΜΝΟΥ...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ποιάς εθνικότητας ήταν αυτά τα πολεμικά:

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Έρριψαν τους προβολείς. Νομίζω όμως ότι ήταν

Bn

2/1 ΑΚ ΦΚ 11.12.86

24

Βρεττανικά πολεμικά που ήσαν από τη βάση του Ακρωτηρίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μήπως ήταν κανένα απ' αυτά τα ελικοπτεροφόρα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω καθόλου τι πλοία ήταν. Ήταν νύκτα και αυτά μας φωτίσανε. Εμείς δεν τους φωτίζαμε. Βλέπαμε μόνο τους προβολείς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Γι' αυτό απεχώρησε το ΡΕΘΥΜΝΟ και γύρισε πίσω, ή είχε λάβει καμιά διαταγή ο πλοίαρχος; Τι σας είπε ο πλοίαρχος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο πλοίαρχος είπε ότι ήταν αντηλλάγμαν με αυτούς και αναγκάσθηκε να αναφέρει στην Αθήνα. Και αφού ανέφερε στην Αθήνα, του είπαν να γυρίσει. Είναι ο πλοίαρχος Ζούλας.

Επανήλθα στην Αθήνα, ξανασυνέχισα τις προσπάθειες για να φύγω στην Κύπρο, ναυτολογήθηκα στο ΣΑΠΦΩ με ψεύτικο όνομα ως πλήρωμα, διότι θα πήγαινε να φέρει τους τραυματίες και τελικώς έφυγα με το ΟΔΥΣΣΕΑ και έφθασα την 1η Αυγούστου στην Κύπρο. Από την 1η Αυγούστου πλέον αινέλαβα υπηρεσίες στη μονάδα μου και παρακολουθούσα δίλες τις δραστηριότητες, υπό την πληροφοριακές, για να βιοθήσω, οι οποίες διαιρούνται σε δύο φάσεις. Η μία φάση προ της εισβολής, όπου οι Τούρκοι έκαναν ορισμένες παραβάσεις, επεκτάσεις ήλπι. Είχαμε τόσες πληροφορίες σαφείς επί του θέματος διότι μέχρι και το χόμα

Αλή

3/1 AK ΦΚ 11.12.86

25

ενάρξεως των επιχειρήσεων, είχαμε πάρει από τους Τούρκους, το οποίο
έλεγε "εφαρμόσατε ΖΑΦΕΡΜ 05, 00 ώρα" που ΖΑΦΕΡΜ σήμαινε η ώρα της
επιχείσεως και η οποία πράγματι αυτή ήτο ...

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Για τον δεύτερο Αττίλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Διότι γύρισα Ιη Αυγούστου στην Κύπρο. Από κεί είχαμε
τις συνεχείς πληροφορίες και παρακολουθούσαμε τις δραστηριότητες
του εχθρού.

(ΠΑ)

(AK)

1/1 ΠΑ ΜΠ 11-12-1986

26

Πολλές φορές λόγω της καταστάσεως της εθνικής φρουράς μαθαίναμε από τις εχθρικές δραστηριότητες και όχι από τις αναφορές των δικών μας μονάδων και φθάσαμε στην αναθύη και στα μετέπειτα γεγονότα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ας αρχίσουμε από το τελευταίο.

Είχατε σήματα που προσδιόριζαν ακόμα και την ώρα που θα επιχειρούσαν οι Τούρκοι τον δεύτερο Αττίλα. Τα γωνστοποιήσατε αυτά j

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, ήμουν συνεχώς ο σύνδεσμος μεταξύ της μονάδος και του ΓΕΕΦ και τα ανέφερα στο στρατηγό Καραγιάννη, ή στους επιτελείς του.

ΠΡΕΟΔΡΟΣ Χρήστος Μπασαγιάννης): Το αναφέρατε και στο ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η διαδικασία η οποία ακολουθείτο είναι λίγο παράξενη.

Δηλαδή μια πληροφορία που παίρναμε έφευγε με το τηγέτυπο προς την Αθήνα. Το απόκομμα του τηλετύπου το πηγαίναμε στο ΓΕΕΦ, γιατί προσπαθούσαμε να είμαστε πρώτα εντάξει με τα αφεντικά μας. Οι διαταγές ήταν, να δίνουμε στο ΓΕΕΦ όσες πληροφορίες το αφορούν και ότι είχε σχέση με τους Τούρκους το αφορούσε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Γιατί το λέτε απόκομμα;

*Ηταν περίληψη του σήματος;

2/1 ΠΑ ΜΠ 11-12-1986

27

ΜΑΡΤΥΣ: Το τηλέτυπο είχε τρία αντίγραφα, ένα από αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Στην Αθήνα εστέλετο προς τους
κ. Σταθόπουλο ;

ΜΑΡΤΥΣ: Παραλήπτης για μας ήταν η ΚΥΠ Α'.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή ο κύριος;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ολοι είναι Α'. Για ένα διάστημα προ της αποκαταστάσεως
της δημοκρατίας ήταν ο κ. Μανάρας. Μετά ήταν ο Παπανικολάου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Όχι βέβαια ο πρέσβυτος.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ο Αθανάσιος Παπανικολάου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αυτοί ειδοποιούσαν το ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ υπετίθετο ότι έπρεπε να έχει και άλλες πληροφορίες.

'Εβγαζε δελτίο πληροφοριών που το πήγανε στο ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ποιός ήταν αρχηγός ΑΕΔ τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Μπονάνος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): 'Όταν εξετελείτο ο Αττίλας 2 ο

Μπονάνος ήταν αρχηγός;

ΜΑΡΤΥΣ: Λυπάμαι δεν μπορώ να σας απαντήσω, δεν θυμάμαι.'

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ας πάμε τώρα στην αρχή . Για το
πραξικόπημα είχε μυρισθεί τίποτα η ΚΥΠ της Κύπρου , δηλαδή η

ΑΜ

ΣΤ Κ

3/1 ΠΑ ΜΠ 11-112-1986

28

σας υπηρεσία είχε μυρισθεί ότι επέκειτο πραξικόπημα του ΓΕΕΦ ή αξιωματικών του ΓΕΕΦ κατά της Κυβερνήσεως Μακαρίου :

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ Κύπρου είχε πληροφορίες ότι κάτι θα γίνει . Μεταξύ των αξιωματικών συνεζητούντο πολλά. 'Ολοι πιστεύαμε ότι θα επικρατήσει κάποια σύναιση. Το ότι όμως η ΚΥΠ της Κύπρου είχε κάποια πληροφορία αποδεικνύεται από το ότι πρώτον ελαμβάνοντο ορισμένα μέτρα παρακολουθήσεως των δραστηριοτήτων . 'Εχω να σας καταθέσω ένα σήμα το οποίο είναι ενδεικτικό ότι η ΚΥΠ της Κύπρου είχε πληροφορίες.

(o)

(ΠΑ)

1/1 0 (K.O.) 11.12.86

29

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σας το λέω γιατί όπως βλέπετε στην
έκθεσή σας αρχίζετε από την 1η Ιουλίου 1974 που το Υπουργικό Συμβούλιο
της Κύπρου είχε αποφασίσει την μείωση της θητείας σε 14 μήνες.

Πριν από την 1η Ιουλίου γινόταν καμμιά ζύμωση;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά που σας είπα από το θάνατο του Γρίβα και το υπόμνημα
του Γενικού Γραμματέος της ΣΕΑ που διαφωνούσε και υπέβαλε την πα-
ραίτησή του διότι δεν ήθελε συνέχιση του ένοπλου αγώνα από την
ΕΟΚΑ, αλλά πολιτικοποιηθηκε αλπικάνια στις 28 Μαΐου

Χαρακτηριστικό είναι ένα σήμα το οποίο έχει ταυτότητα 17.7.

ώρα 21.30' με το οποίο η μονάδα αναφέρει προς την ΚΥΠ τα εξής:
Αναφέρεται ότι εξ ενεργηθείσης σήμερα εξετάσεως μερίνη της ΚΥΠ
Κύπρου, της Νέας ΚΥΠ Κύπρου που προέκυψε εκ του πραξικοπήματος του
λοχίου της ελληνοκυπριακής αστυνομίας Λάμπρου Θεοδοσίου-όστις επύγ-
χανε όργανο της Βάσης Λουτσά, η οποία Βασ Λουτσά προέστατο του
γραφείου παρακολουθήσεως τηλεφώνων, του Μακαρίου δηλαδή προέκυψαν
τα κάτια:

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Πασίγνωστος η κυρία.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω, από όσα εσείς ξέρετε!

— Παρακολουθούντο μεταξύ άλλων τα τηλέφωνα του αρχηγού ΓΕΕΦ

2/12.00⁰

(Κ.Ο.) 11.12.86

30

οικίας, γραφείου του έλληνος πρέσβεως, οικίας, γραφείου, του διοικητού της 55-51 μονάδος, γραφείο, του υπαλλήλου Βιντζηλαίου της 55-51 μονάδος, γραφείο, του αντισυνταγματάρχου Παπαγιάννη, υποδιοικητή της ΕΛΔΥΚ - ~~Ε~~ν της παρακολουθήσεως των τηλεφώνων του στρατηγού, ~~Ντενί-~~ ση δηλαδή, προέκυψαν τα κάτωθι:

περί την 4.7.74 -το πραξικόπημα εγίνε στις 14- ειδοποίησε ~~τη~~ σύζυγό του εις Αθήνας να μην έλθει εις Κύπρο, διότι με αφοσίασθαι να δενογήθει θα εγίνετο ότι έγινε εις την Καβάλα την 13 Δεκεμβρίου 1967.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή αν είναι αληθές αυτό, στις 3.7 ο Ντενίσης ήξερε ή έχει υποπτευθεί ότι επέκειτο κάποιο πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Και το μάθαινε αυτό η ιδέα γός του και από αυτήν την τηλεφωνική επικοινωνία το μάθαινε η ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτός ο λοχίας που λέτε...

ΜΑΡΤΥΣ: Λοχίας της ελληνοκυπριακής Αστυνομίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο οποίος έχει συλληφθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, από την Νέα ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από το κράτος του Σαμψών δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, έχει συλληφθεί από τον Σαμψώνα κατέθετε αυτά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κατέθετε, λοιπόν, αυτά ο λοχίας

3/1 0

(Κ.Ο.) 11.12.86

31

αυτός ο οποίος ήταν έμπιστος της κυρίας Λουλέζα, οπως είπατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, της κυρίας Λουλέζα, η οποία προϊστάτο των υποκλοπών.

Επομένως, αυτά τα πράγματα ήταν σαφή. Άλλωστε ελαμβάνοντο τόσο πολλά μέτρα εκ ηέρους της κυπριακής Κυβερνήσεως. Είχε γίνει μία αινητοποίηση του εφεδρικού υποκλοπών, παρακολουθούντο τα στρατόπεδα εθνοφρούρια, πράγματα τα οποία σήμαιναν ότι η κυπριακή κυβέρνηση ήταν περίμενε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Επειδή είχατε πολλή καιρό που μένατε εκεί και είχατε με την ιδιότητα αυτή που είχατε, άμεσες σχέσεις με τον πρέσβυ ήλπι. Αυτή η δουλειά της μετέσεως της θητείας ή της απομακρύνσεως των ελλήνων αξιωματικών ή καλύτερα, αν θέλετε, της στελεχύσεως της εθνοφρούριας με κυπρίους εφέδρους αξιωματικούς; ήταν δουλειά του ΑΕΔ, ή ήταν δουλειά της κυπριακής κυβερνήσεως;

(ΕΖ).

(0) 1/1 ΣΖ BK 11-12-86

32

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίμως ήταν δουλειά της Κυπριακής Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Συνεπώς εάν το ΑΕΔ διεμαρτύρετο γιατί η Κυπριακή Κυβέρνηση αξίωνε να εφαρμόσει τον νόμο ...

ΜΑΡΤΥΣ: ... την επιθυμία της, την πολιτική της.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): ... την πολιτική της, ευρίσκετο σε δικαιολογημένη θέση το ΑΕΔ ή δικαιολογημένη αντιθέτως ήταν η θέση της Κυπριακής Κυβερνήσεως;

ΜΑΡΤΥΣ: Δικαιολογημένη ήταν η θέση της Κυπριακής Κυβερνήσεως. Άλλα κύριε Πρόεδρε, η παρουσία των ελλήνων αξιωματικών σημειώνεται από το 1963. Δεν ξέρω τώρα, εσείς οι νομικοί, εάν μπορείτε ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Να πούμε ότι άλλαξε ο νόμος;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, άλλαξε ο νόμος. 'Οτι είχαν δημιουργηθεί ορισμένα θέματα. Αυτό το πράγμα το κατάλαβε ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και μετά ζήτησε να μην φύγουν όλοι οι αξιωματικοί, να φύγουν οι μισοί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μα είπε να αντικατασταθούν ορισμένοι αξιωματικοί ...

ΜΑΡΤΥΣ: Καλά. Αυτούς που κατά καιρούς είχε αποδείξεις ότι εκφράζονται, ενεργούν εναντίον της Κυπριακής Κυβερνήσεως, ζητούσε από πάνω και αντικαθίσταντο, ονομαστικώς ευνοώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή είχε ζητήσει μέχρι τότε και

2/1 E.Z. K.B. 11.12.1986

33

αντικαθίσταντο πόσοι, δύο - τρεις - τέσσερις;

ΜΑΡΤΥΣ: Καμμιά δεκαριά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τώρα, αυτοί οι αξιωματικού οι οποίοι εμεναν εκεί, ξέρετε γιατί σας το λέω, αυτό; Έγώ βλέπω τώρα τις εκθέσεις που έχουν κάνει μετά την αποκατάσταση της Δημοκρατίας. Σχεδόν δύο λένε, ότι ξέρετε η ανωμαλία αυτή οφείλεται στο γεγονός ότι

εσυκοφαντούντο οι έλληνες αξιωματικοί, πως θα ανέτρεπαν τον Μακάριο. Και τον ανέτρεψαν τον Μακάριο. Άρα δεν συκοφαντούντο. Δεν βρίσκουν καμμία άλλη αιτία να πουν για το πραξικόπημα. Επειδή ο Τύπος ανέγραψε και μάλιστα λένε ανευθύνως η.λ.π., τους συκοφαντούσε πως θα ανέτρεπαν τον Μακάριο.

ΜΑΡΤΥΣ: Και τώρα, κύριε Πρόεδρε, μας συκοφαντεί η εφημερίδα ΕΘΝΟΣ.

Έγραψε κάτι άρθρα κατά των αξιωματικών η.λ.π.. Αυτό σημαίνει ότι θα ανατρέψουμε την Κυβέρνηση την παρούσα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Σύμφωνοι, εγώ δεν λέω το αντίθετο, αλλά έτσι λένε στις εκθέσεις τους οι συνάδελφοί σας. Και μάλιστα υψηλών βαθμών συνάδελφοί σας λένε αυτό το πράγμα και ότι έφταιγε συνέπως ο Μακάριος για το ιλίμα αυτό το οποίο είχε δημιουργηθεί. Ενώ όπως λέτε εσείς, και όπως λέει και ο νόμος, γιατί νομίζω ότι υπήρ-

3/1 E.Z. K.B. 11.12.1986

34

χε νόμος ο οποίος καθόριζε αυτά τα πράγματα ...

ΜΑΡΤΥΣ: Εν πάση περιπτώσει, ήτοι ενοχλούν, να σας παραδίδω έγγραφα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): 'Όχι καθόλου. Απεναντίας, μόνο επειδή είναι ανυπόγραφα, θα ήθελα επί τη ευκαιρία αύριο που θα έλθετε να ελέγξετε τα πρακτικά που θα έχουν αποστενογραφηθεί, να βεβαιώσετε και την ακρίβεια αυτών των πραγμάτων και να τα υπογράψετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Άλλα η ακρίβεια αυτών μπορεί να βεβαιωθεί και από το αρχείο της ΚΥΠ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αυτό εάν το βρούμε φυσικά.

ΜΑΡΤΥΣ: Το αρχείο της μονάδος παρεδόθη στον ήτοι Αλεξάνδρη με πρωτόκολλο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Στον ήτοι Αλεξάνδρη με πρωτόκολλο.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όταν ήταν αξιωματικός ασφαλείας τότε της ΚΥΠ.

Εάν μου επιτρέπετε να σας διευκρινίσω αυτή την κατάσταση.

'Έχω μαζί μου μία συνέντευξη του Προέδρου Μακαρίου. Είναι ανοικτό θέμα αλλά δεν βλάπτει. Είναι μία συνέντευξη του Προέδρου Μακαρίου προς τον ανταποκριτή Μάικλ Νίκολσον των ανεξαρτήτων τηλεοπτικών νέων

του Λονδίνου στην οποία δηλώνει ο Μακάριος την πρόηγουμένη να φίχνει

(Signature)

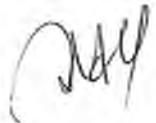
(Signature)

4/1 E.Z. K.B. 11.12.1986

35

νερό στο ορασί βλέποντας τις αντιδράσεις των αξιωματικών ότι να μείνουν οι μισοί . Ημερομηνία διαβιβάσεως είναι 13.7., δηλαδή 12.30' στις 13.

ΠΡΕΟΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Δηλαδή δταν γινόταν η σύσκεψη εδώ με τον Ντενίση κ.λ.π. .

(Ω)

(EZ) 1/1 Ω. B.T. 11-12-86

36

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ. Οχι, εδώ έγινε βράδυ,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Ναι, περίπου συγχρόνως εννοώ.

ΜΑΡΤΥΣ. Να δώσω το έγγραφο, κ. Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Δώστε το, μόνο όταν σας παρακαλέσω

οπως σας είπα, να τα υπογράψετε αυτά και να πείτε οτι τα παραδίδεται κ.λπ

Λοιπόν τώρα για το πραξικόπημα δεν θέλω να μας πείτε γιατί τι να μας πείτε; Ποιος ήταν επικεφαλής κ.λπ.; Αυτά τα ξέρουμε από άλλους, δεν νομίζω οτι πρέπει να ασχοληθούμε με αυτό το πράγμα. Πάντως, λέτε οτι η μονάδα η δική σας δεν μετέσχε στο πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, δεν εμυήθη. Δεν διατάχθηκε να λάβει μέρος και δεν έλαβε μέρος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Λέτε στην έκθεση σας και το είπατε και σήμερα οτι οι Τούρκοι στους θυλάκους είχαν επιστρατευθεί. Από πότε είχαν επιστρατευθεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω μια δυο μέρες μετά το πραξικόπημα,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Δηλαδή 17 του μηνός. Μέχρι πόσο είχαν επιστρατευθεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Μέχρι ηλικίας 50 ετών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Είχαν μήπως τεθεί και ίσε επιφυλακή οι εν ενεργεία δυνάμεις τους;

QAM

2/1 Ω Β.Τ. 11-12-86

37

ΜΑΡΤΥΣ. Είχαν επιστρατευθεί μέχρι τηλιεύας 50 ετών και είχαν τεθεί σε επιφυλακή. Και οταν διαβιβάσαμε αυτή την πληροφορία στο ΓΕΕΦ θυμάμαι μια αντιδικία, η οποία είναι επουσιώδης, αλλά δεν έχει σημασία, κάποια μέρα απ' αυτές, ή 17 ή 18 του μηνός, γίνεται στη Λάρνακα μια γιορτή του κατακλυσμού όπως λέγεται, νομίζω ότι είναι αντίστοιχη με τον Μυλογιάννη το δικό μας, κατά την οποία γίνεται πανηγύρι. Ο Μπαΐρακτάρης ο διοικητής του θέρλακος της Λάρνακας βγήκε έξω και συνδιασκέδαζε με τους έλληνες. Αυτό κατα το ΓΕΕΦ αποτελούσε ένδειξη ότι δεν ανησυχούν οι Τούρκοι. Το θέμα είναι ότι για μας οι Τούρκοι είχαν ανησυχήσει και είχαν επιστρατευθεί, αλλά ο διοικητής βγήκε έξω να διασκεδάσει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ήταν ίσως λιγο γλεντζές περισσότερο από τον άλλον.

ΜΑΡΤΥΣ. Ισως είχε σκοπόν να δει τι γίνεται έξω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ήταν κανένας αφελής.

Εδώ το προέχων, κύριε μάρτυς, είναι οπως μας ειπε ο ι. Σημαιοφορίδης αυτές τις τρομερές πληροφορίες που είχατε τις οποίες : έπαναλάβατε σεις, και μπορείτε αν θέλετε να πειτε και άλλες, τις μεταβιβάζατε αμέσως στο ΓΕΕΦ και στην ΚΥΠ; Ο ι. Σημαιοφορίδης τις έστελνε σε σας και στη συνέχεια είπε ότι εσείς τις μεταβιβάζατε. Άρωτά λοιπόν εσάς, τις μεταβιβάζατε;

3/1 Ω. Β.Τ. 11-12-86

38

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, και μάλιστα με ενα τριπλό τρόπο. Ετσι λειτουργούσε εκείνη την εποχή και νομίζω ότι κατα τον ίδιο τρόπο θα λειτουργεί η υπηρεσία και τώρα. Το σήμα από την έκτη υπομονάδα πήγαινε προς ΣΥΡ της ΚΥΠ Εκπινοποιείτο στην 5551, η οποία 5551 μονάδα τη συνδυάζεται με κάποιες άλλες πληροφορίες. Στη συνέχεια η 5551 μονάδα εχοντας κάποιω επιτελείς έγραψε και κάποιο σχόλιο -περιν έφευγε έτσι η πληροφορία από τον συγκεκριμένο έκτη μονάδα - και ξαναμετεβιβάζετο στον Α' ήλαδο της ΚΥΠ.

(Ω)

1/1 Σ. A.M. 11-12-86

39

Το απόκομμα από το οποίο μετεβιβάζετο -έμε νε στο τηλέτυπο- το παίρναμε και το πηγαίναμε στο ΓΕΕΦ. Και υπηρχε και ένας τρίτος τρόπος μεταβιβάσεως, που αυτές οι πληροφορίες οι οποίες συνήθως επαναλαμβάνωνταν εξ ακροάσεων, ενεγράφετο σε μαγνητοταινίες. Και εστέλνοντο και οι μαγνητοταινίες με το πρώτο αεροπλάνο προς την Αθήνα με σάκο, ούτως ώστε αν έχουν καμμία αμφιβολία στην διαβίβαση ήλπι. να ξανά ακούσουν τις μαγνητοταινίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή αυτές τις πληροφορίες που ελάβατε εσείς, που συλλέγατε εσείς, είτε εξ ακροάσεων, είτε έτσι, είτε αλλιώς, οχι μόνο κατά το διάστημα από 15 μέχρι 19, αλλά και από πριν, οτι είχε σχέση με την Τουρκία, το στέλνατε και στο ΓΕΕΦ στέλνατε και επάνω.

ΜΑΡΤΥΣ: Και ενημέρωναμε και την ελληνική πρεσβεία που ήταν δίπλα μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή το επιτελείο των Ενόπλων Δυνάμεων, αν όχι προσωπικώς ο κύριος Μπονάνος, οι επιτελείς του, πρέπει να είχαν γνώση δύλων αυτών των σημάτων. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Διότι δύλα αυτά τα σήματα που αναφέρω εγώ, πήγαιναν σε καθο-

2/1 ζ Α.Μ. 11-12-86

40

ρισμένους μέχρι την ΚΥΠ. Η ΚΥΠ από νει και πέρα υποτίθετο ότι θα

είχαν και άλλες πληροφορίες, τις αξιολογούσε. όλες μαζί και η ΚΥΠ

επικοινωνούσε με ΑΕΔ, με Μπονάνο. Εμείς δεν είχαμε καμμιά απολύτως σχέση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Οχι εσείς, δεν λέω εσείς. Εσείς επικοινωνούσατε με Σταθόπουλο, με ΚΥΠ δηλαδή. Η ΚΥΠ ήνωνε τις πληροφορίες αυτές από άλλα δίκτυα και τις μετέφερε στον Αρχηγό Ενόπλων Δυνάμεων. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Άρα, αν οχι προσωπικώς ο Μπονάνος, ή από τους αρμόδιους επιτελής του Μπονάνου, πρέπει να είχε γνώση όλων αυτών των πληροφοριών. Είναι έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Την δευτέρα ημέρα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Και δταν οι πληροφορίες αυτές ήταν τόσο ιατηγορηματικές για την αναμενομένη τουρκική εισβολή, δεν θα έπρεπε να ληφθούν κάποια μέτρα από της πλευράς του ΑΕΔ ή ανθέλετε και από της πλευράς του ΓΕΕΦ ήτω;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας ανέφερα, κύριε Πρόεδρε, ότι η τελική εκτίμηση, την παραμονή της εισβολής της ΚΥΠ, εσήμανε επιστράτευση. Έκαναν μάλιστα έγγραφη εκτίμηση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα. Εσήμανε επιστράτευση.

3/1 Σ.Α.Μ. 11-12-86

41

Δηλαδή σεις ως ΚΥΠ συνιστούσατε....

ΜΑΡΤΥΣ: ~~Επός~~ του να μας επιτεθεί τώρα, σημαίνει ότι κάνουμε επιστράτευση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτά όλα λοιπόν τα ήξερε ο Μπονάνος, τα ήξερε δηλαδή το ΑΕΔ. Ελήφθησαν - αυτό σας ρωτώ - τίποτα μέτρα μεταξύ 15ης ήαι 19ης από το ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην Κύπρο από το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Η από το ΓΕΕΦ ή από το ΑΕΔ αν διετάχθησαν από εδώ.

ΜΑΡΤΥΣ: Από εδώ δεν ξέρω. Από την Κύπρο που ξέρω, είναι ότι δεν ελήφθησαν μέτρα εκτός από την ΕΛΔΥΚ, η οποία έλαβε ορισμένα μέτρα και τα οποία έλαβε η ΕΔΔΥΚ τη υποικινήσει, λόγω των πληροφοριών της μονάδας, συμμεριζούμενη την ανησυχία της μονάδος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή οταν λέτε ότι έλαβε μέτρα ήταν ότι τους έβγαλε έξω ++.

ΜΑΡΤΥΣ: Έκανε διασπορά,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Έκανε διασπορά της μονάδος και από τους βομβαρδισμούς. συνεπώς δεν σκοτώθηκαν οι άνθρωποι. Άλλο μέτρο τίποτα έλαβε;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΕΛΔΥΚ ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

471_ζ_11-12-86

42

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή ήταν η δουλειά της.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αυτή ήταν η δουλειά της.

ΜΑΡΤΥΣ: Μέχρι εκεί μπορούσε να λάβει πρωτοβουλία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Το ΓΕΦ έλαβε κανένα μέτρο,

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω όχι. Δεν είμαι αρμόδιος, αλλά νομίζω όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μας λένε -δεν το ξέρω- μερικοί μάρτυρες, ότι εδώ ακόμη και μέχρι της 9 το πρωτ' της 20ης το ΑΕΔ από εδώ, είτε με το στόμα των επιτελών του, είτε με το στόμα διαφόρων αλλων ανθρώπων, ζωγράφως και με το στόμα του κυρίου Μπονάνου, έλεγε

"αυτοσυγκράτηση, μην κινηθείτε, μπλοφάρουν οι Τούρκοι, είναι ασκη στη " - κάποιοις είπε και εγκέιριμένη ασκηση από το NATO - μέχρι τις 9 το πρωτ' που είχαν αρχίσει δηλαδή και η απόβαση, ζωγράφως θα έλεγε κανείς είχε ολοκληρωθεί η πτώση αυτών των αλεξιπτωτιστών και η εισβολή και η απόβαση, Το πρώτο στάδιο της αποβάσεως /να είχε ολοκληρωθεί από τις 6.45 περίπου που άρχισε, ή από τις 5.30 έως τις 9.00 πρέπει κάτι να είχαν φτιάξει οι Τούρκοι.

(BA)

(ζ.)

1/1BA

(Μ.Π.)

11.12.1986

43

Έως τις 9 μας λένε ότι το ΑΕΔ συνιστούσε αυτοσυγκράτηση. Μας το λένε, δεν ξέρουμε αν είναι αληθές. Εμείς εδώ απλώς εξετάζουμε όλες τις εκδοχές. Σας λέω, λοιπόν, αυτό πως το βρίσκετε εσείς; Αφήνω πλέον την ιδιότητά σας, ως εντεταγμένου στην ΚΥΠ και παίρνω την ιδιότητά σας ως αξιωματικού. Πώς το βρίσκετε εσείς αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ.: Ως άμεση πληροφορία δεν μπορώ να σας τη δώσω γιατί, όπως σας είπα, βρισκόμουν στην Αθήνα. Όλα αυτά τα έχω ακούσει και εγώ. Άλλα αν συνέβησαν όλα αυτά τα θέματα που συνέβησαν, επιεικώς μπορεί να χαρακτηριστεί ως μωρία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Πιστό δικαίως;

ΜΑΡΤΥΣ.: Πιστό αυστηρώς μπορεί να φθάσουμε στην προδοσία, αλλά πώς μπορεί να αποδειχθεί αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι. Είναι μια άποψη και αυτό ακριβώς αποζητάμε εμείς να μάθουμε, τι γίνεται εδώ.

Είχατε ακούσει ότι κάποιοι επίσημοι ακόμα και ο αόρατος ισχυρός ανήρ της εποχής... Ποιός ήταν;

ΜΑΡΤΥΣ.: Ο Ιωαννίδης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μας λένε εδώ μερικοί μάρτυρες, ότι

δταν του αντείπαν ότι κ. ταξίαρχε το πραξικόπημα ζωες οδηγήσει

2/1 BA MP 11-112-1986

44

σε εισβολή των Τούρκων, ίσως έχουμε εμπλοιές, απήντησε:

"Αποκλείεται". Βέρετε εσείς τέτοιο πράγμα να είπε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω. Εγώ τον Ιωαννίδη δεν τον ξέρω καν. Τον ξέρω ως μόνο από φωτογραφίες των εφημερίδων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αν υποτεθεί ότι το είπε, τι είναι αυτό; Πώς απεκλείετο δηλαδή; Από ποιόν είχε διαβεβαίωση ότι αποκλείεται;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι ορισμένα πράγματα τα οποία είναι παράξενα, με τα οποία μπορεί να αποληθίσουν οι ψυχολόγοι. Στη νοοτροπία των δικτατόρων βλέπαμε ορισμένες ενέργειες του Χίτλερ οι οποίες δεν εξηγούνται.

Αν πάρουμε το "νικηφόρο απολεσθένσιον αλπ", έκανε ορισμένες ενέργειες ο Χίτλερ που ήταν παλαιός. Δεν μπορώ να το τοποθετήσω αυτό το θέμα. Αν θέλετε να είμαι σαφής, μήπως είχε τίποτα διαβεβαιώσεις εξάνω δυνάμεων; Δεν νομίζω ότι υπήρχε αυτό το θέμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κάτι γράψει σε μια εφημερίδα ο κ. Μπονάνος - κάπου το είδα - ότι η CIA είχε διαβεβαιώσει τον Ιωαννίδη ότι δεν πρόκειται να γίνει τίποτα.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε πρόεδρε, θα ήθελα να σας αναφέρω το εξής θέμα: Ότι

η μονάς και εμείς οι υφιστάμενοι, δεν είχαμε ουδεμία επαφή με CIA,

3/1 BA ΜΠ 11-12-1986

45

ή με οτιδήποτε άλλο, διότι ήταν οι διαταγές σαφάς, ότι οι επαφές αυτές μεταξύ συνεργαζομένων υπηρεσιών πληροφοριών, που λεγόντουσαν και θα λέγονται σήμερα, γίνονταν δια του επιτελικού γραφείου του αρχηγού της ΚΥΠ. Επομένως, αν εμένα με πλησίαζε κάποιος ως CIA, ή οτιδήποτε άλλο, δηλαδή μπορούσα να συνομιλώ στη δεξιάση με κάποιο ξένο, χωρίς να ξέρω ότι είναι CIA, πράγμα που δεν το ξέραμε και στην Κύπρο. Δεν μπορούσαμε να εξαριθώσουμε ποιός από αυτούς τους Αμερικανούς, τους οποίους βλέπαμε στις δεξιώσεις, ήταν ο λεγόμενος "σταθμάρχης" της Κύπρου. Αν είχαμε κάτι τέτοιο, και ζητούσε ένα στοιχείο, θα το στέλναμε στο επιτελικό γραφείο του αρχηγού. Απαγορεύεται στα κατώτερα όργανα να μιλάνε. Ακατόπιν αυτού, για επαφές αξιωματικών με CIA, πρέπει να ξέρει μόνο το επιτελικό γραφείο του αρχηγού της ΚΥΠ, Ποιοί ήταν εκείνη την επο-

χτι, δεν ξέρω.

(8)

(BA)

1/1 δ E.T. 11-12-1986

46

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αυτό το Επιτελικό Γραφείο υποτίθεται ότι θα ανέφερε στον κ. Σταθόπουλο.

ΜΑΡΤΥΣ. Νάι, στον κ. Σταθόπουλο. Από κει πέρα ήταν οι επαφές.

Τώρα για τον ξένο παράγοντα, επειδή ασχολήθηκα πληροφοριακώς με το θέμα, δεν μπορώ να βγάλω τίποτα άλλο και νομίζω ότι τόσο οι ιθύνοντες εκείνης της εποχής και τα αρμόδια Υπουργεία Εξωτερικών, στρατιωτικών κλπ, όσο και η Επιτροπή να ασχοληθεί λίγο με το συνέδριο της Ρώμης για το Κυπριακό, το οποίο έγινε το 1973.

Το συνέδριο της Ρώμης έβγαλε ορισμένα συμπεράσματα για τη στάση των ξένων δυνάμεων. Αυτά τα συμπεράσματα κατά την άποψή μου εφαρμόστηκαν. Ασχολήθηκα λίγο με αυτό το θέμα και είχα μία αλληλογραφία με την ΚΥΠ για το θέμα του σεμιναρίου της Ρώμης. Άν ήταν δυνατόν να το μάθω εγώ στην Κύπρο αλλά εν πάσῃ περιπτώσει αυτά ήταν εκείνα τα οποία μάθαινα στην Κύπρο. Και ανταλλάξαμε μία αλληλογραφία. Θα ήθελα να σας παραδώσω δύο έγγραφα -δεν ξέρω πόσο ενοχλητικά είναι- τα οποία έγγραφαυτά με τις σχετικές των σχετικών των εγγράφων για την κάθε μια μπορούν να αναζητηθούν από την ΚΥΠ και να βγει κάποιο φως από αυτή την ιστορία γιατη στάση των μεγάλων δυνάμεων.

2/1 δ Ε.Τ. 11-12-1986

47

Τώρα, αν είχατε χρόνο επ' αυτού, θα μπορούσα να σας αναπτύξω τις απόψεις μου, αλλά δεν νομίζω ότι έχουν ιδιαιτερη βαρύτητα, διότι είναι απόψεις και εκτιμήσεις.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αν θα μπορούσατε με λίγα λόγια, γιατί όχι;

MAPTYΣ: Βρισκόμαστε στο 1973. Η διεθνής κατάσταση χαρακτηρίζεται από τη λεγόμενη ντιτάνς, δηλαδή την ύφεση μεταξύ των υπερδυνάμεων.

Ένα χαρακτηριστικό είναι αυτό της διεθνούς καταστάσεως.

Το δεύτερο χαρακτηριστικό της διεθνούς καταστάσεως είναι ότι μπαίνει ο Κίσσιγκερ στην εξωτερική πολιτική, ο οποίος κατά κάποιο τρόπο καταργεί το Υπουργείο Εξωτερικών και λόγω της επιτυχίας που είχε στην Κίνα, παραπέμπει τα εκπρεμούντα ζητήματα στον κόσμο, σε επιτροπές ακαδημαϊκών.

Για το Κυπριακό γίνεται στη Ρώμη, ένα σεμινάριο, ένα συνέδριο μάλλον, υπό την κάλυψη του Πανεπιστημίου του Γάιηλ, εις το οποίο συμμετέχουν διάφοροι άνθρωποι μεταξύ των οποίων από ελληνικής απόψεως ο Μπίτσιος..

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Ο Υπουργός Εξωτερικών αργότερα;

MAPTYΣ. Ναι, ο μετέπειτα Υπουργός Εξωτερικών, το γράφει και στα απομνημονεύματά του.

Συμμετέχει ο Μπίτσιος, από υπότιτλης απόψεως, ο Κληρίδης, από τουρκο-υπότιτλης ο Ντενγκτάς, πρόεδρος του σεμιναρίου είναι ο αμερικανός

3/1 8 Ε.Τ. 11-12-1986

48

ο Τάλμποτ, μέσα για τα συμπεράσματα είναι αντιπρόσωπος των ΗΠΑ ο Σάιρους Βάνς ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Ο μετέπειτα Υφυπουργός.

ΜΑΡΤΥΣ....αντιπρόσωπος της ΕΣΣΔρο καθηγητής Ρουσινώφ και γίνονται αυτά τα πράγματα, συζητείται το αυτριακό υπό μορφή ακαδημαϊκή διάστι άλοι αυτοί είναι ακαδημαϊκοί.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Ο κ. Αβέρωφ δεν ήταν σ' αυτό το σεμινάριο;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν είμαι βέβαιος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Δεν το έχετε σημειωμένο;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Πότε ήταν αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Το 1973 το καλοκαίρι. Ήχει γράψει ο κ. Μπέτσιος τα απομνημονεύματά του, έχουν γράψει διάφοροι.

Στο σεμινάριο αυτό καταλήγουν σε ορισμένα συμπεράσματα και καταφένει στην Κύπρο ένας καθηγητής εξουσιοδοτημένος από το σεμινάριο,

κάποιος καθηγητής Ντουπ.

(B)

1/1 B. B.Z. 11-12-86

49

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αμερικανός;

ΜΑΡΤΥΣ. Αμερικανός, ο οποίος αρχίζει να έχει ορισμένες επαφές με τουρκοκυπρίους, Ελληνοκυπρίους και τον οποίο Ντούπ. αναγνάζομαι να παρακολουθήσω. Βγαίνουν ορισμένα θέματα, κάνω μια αρχική έκθεση και μου κάνουν μια διευκρίνηση δηλαδή ζητάνε επί της εκθέσεώς μου μία διευκρίνηση, την απάντηση της οποίας την έχω. Λέει: "Η υφισταμένη κατάστασή με το σχετικό, μας γνωστοποιήσατε ότι ο Κληρίδης συζητών επί του αντικειμένου και συγκληθέντος εν Ρώμη σεμιναρίου εις δ μετέσχον την 19 έως 23-11-73, ανεφέρθη εις μη δημοσιευθέν πόρισμα αυτού, Καθ' ήν περίπτωσιν επιδεινώσεως της καταστάσεως εν Κύπρω αι ΗΠΑ και ΕΣΣΔ θα παρέμβουν από κοινού προς διεθέτησιν της αρίσεως". Και εδώ αναφέρω ότι "εις εκτέλεση^η ύπερθεν σχετικής τα περί παρθάσεως ΗΠΑ προς ΕΣΣΔ προς διεθέτησιν της Κυπριακής αρίσεως έχουν ως κατωτέρω. Ανεφέρθη στο πόρισμα του σεμιναρίου της Ρώμης και δεν πρόκειται περί προσωπικής αφύσεως του Κληρίδη. Σχετική πρόταση προς εξαγωγή του ώς άνω πορίσματος δεν εγένετο παρ' αντρός, πλην όμως τούτο εξήχθη εκ της δλης συζητήσεως και διετυπώθη υπό του Προέδρου του σεμιναρίου Αμερικανού Τάλμποτ.

Η εξαγωγή του προφίματος τούτου εστηρίχθη επί των διατυπωθεισών απόψεων του Αντιπροσώπου των ΗΠΑ Σαλβους Βάνς και του Αντιπροσώπου της ΕΣΣΔ Καθηγητή Ρουσινώφ. Εκ του χρησιμοποιηθέντος όρου παρέμβασης,

αλγ

Σ

2/1 B. B.Z. 11-12-86

50

μας λένε ότι θα παρέμβη, χρησιμοποιήθη όρος interfere και όχι ο όρος intervention, που σημαίνει επέμβαση, και ως εκ τούτου ο όρος ευνοεί ότι θα εκδηλωθούν πολιτικές ενέργειες και όχι στρατιωτικές. Μην περιμένετε δηλαδή ότι θα επέμβουν δυναμικά ή οι Σοβιετικοί ή Αμερικανοί για να σώσουν την Κύπρο.

Άν είχαν μελετήσει αυτό το σεμινάριο της Ρώμης, δεν θα ψάχνανε ούτε τη CIA ούτε κανένα άλλον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Σαρχά να λάβει το λόγο, με τη γνωστή παράληψη της συντομίας συνοδευούμενης σήμερα με το γεγονός ότι έχουμε έξω τον κ. Χανιώτη ο οποίος είναι ουσιώδης μάρτυς.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ. Στρατηγέ, σημείωσα πως είπατε ότι από το Αρχηγείο Στρατού δεν ξέρω ή από τον Αρχηγό ή από κάποιον άλλο, έγινε πρόταση σε 'Ελληνες αξιωματικούς να γηθούν της ΕΟΚΑ Β'.

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ. Δηλαδή αυτό μπορώ να το ερμηνεύσω ότι η ΕΟΚΑ Β' ανοικτά πλέον

ΜΑΡΤΥΣ. Απεφασίσθη να υποστηριχθεί από το Αρχηγείο Στρατού. Οδηγού-

μεθα σε συμπέρασμα τέτοιο αλλά για την διευκρίνηση αυτή νομίζω ότι

3/1 B. B.Z. 11-12-86

51

πρέπει να ρωτήσετε με ποιούς είχε επαφή, πού στις διέταξαν κλπ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. Αυτά θα τα δούμε.

ΜΑΡΤΥΣ. Τον Αντιστράτηγο Παπαστάθη

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ. 'Ότι το Αρχηγείο Στρατού καλούσε 'Ελληνες Αξιωματικούς και τους πρότεινε να αναλάβουν την αρχηγία.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Πότε έγινε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Τοποθετείται το θέμα μετά το θάνατο του Γρίβα, μετά την αποχώρηση μάλλον του Καρούσου, διότι αυτός τοποθετείται ως Διοικητής.

Γιατί απεχώρησε ο Καρούσος δεν ξέρω. 'Ισως να τοποθετηθεί κάποιος άλλος. Δηλαδή για την θέση του Καρούσου κάποιος αναζητείτο.

(ΒΑ)

1/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

52

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Τοποθέτηση λέτε.

ΜΑΡΤΥΣ: Να σταλεί στη θέση του Καρούσου. 'Οχι τοποθέτηση.

Νομίζω, μάλιστα, ότι θα εστέλετο με ψευδώνυμο, κ.λ.π.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ : Λέτε, ότι στις 15 του μηνός το μεσημέρι,

αφού πήρατε ένα σήμα, από δω από την ΚΥΠ, να έλθετε σε επαφή

με ΓΕΕΦ, κ.λ.π.: να τους ενημερώσετε, γιατί δεν τους έίχατε ενημε-

ρώσει, πήγατε στην ΕΛΔΥΚ και βρήκατε τον Παπαγιάννη και τον

Γεωργίτση.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ : Μέχρι τότε δεν ξέρατε εσείς. Ξέρατε απλώς ότι

αντηλλάσσοντο πυροβολισμοί. Τους ρωτήσατε εκεί "τι κάνετε ρε παι-

διά, τι θέλετε, γιατί το κάνετε αυτό;".

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως, αυτό πήγα να ρωτήσω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ : Τι σας έπιαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι τι μου έπιαν, δηλαδή δεν θυμάμαι την ακριβή

στιχομηθία. Μου έπιαν "απαλλασσόμαστε από τον Μακάριο, τον ανα-

τρέπουμε, τον διέλχνουμε".

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ : Γιατί; Άν θυμάσθε.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ρυτάνε κέτοια πράγματα... (ο γάρτυς γελάει).

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ : Γιατί γελάτε κύριε μάρτυς;

2/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

53

ΜΑΡΤΥΣ: Γιατί, ο συνταγματάρχης δεν ρωτάει ποτέ του ταξίαρχο "γιατί το ξάνθετε αυτό, κύριε ταξίαρχε".

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ :: Δεν το ρωτήσατε, δηλαδή.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω, δεν θυμάμαι βέβαια...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Αν το ρωτήσατε. ! Αν δε το ρωτήσατε...

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, ήτο ευνόητο. " Τον ανατρέπουμε, διότι αυτός έίναι εμπόδιο για την 'Ενωση". Αυτή ήταν η μενταλιτέ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Αν ρωτήσατε. ! Αν δεν ρωτήσατε να το σταματήσουμε εκεί..

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι, για να μιλάμε συγκεκριμένα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Σας ρωτάω, κύριε μάρτυς, γιατί λέτε στη συνέχεια ήται που επίσης μας ενδιαφέρει, ότι ήταν άλλοι Επιτελείς εκεί του Γεωργίτση, όταν βιαστήκατε να φύγετε, σας ιράτησαν και σας έπειπαν ειρωνικά -λέτε στην έκθεσή σας- "βιάζεσε να αναφέρεις στην υπηρεσία σου ; ". Ειρωνικά σας το έπειπαν. Γιατί; Δεν είχαν εμπιστοσύνη στην ΚΥΠ Αθηνών, ή στην υπηρεσία σας γενικά;

ΜΑΡΤΥΣ: Διιότι θα συνέβαινε το εξής πράγμα, όπως συνέβη σε πλείστες περιπτώσεις. Συνέβαινε η ΚΥΠ που ήταν εκεί να αναφέρει γεγονότα, πιο όχι ώρις από την Εθνική Φρουρά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΕΑΡΧΑΣ : Δηλαδή, ήταν απλώς θέμα ποιούς θα τα αναφέρει

3/1Δ. (Ε.Σ.) 11.12.1986

54

πρώτος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, το θέμα ήταν ποιός θα τα αναφέρει πρώτος.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Υπήρχε πλήρης συνεργασία και εμπιστοσύνη ασφαλής στην ΚΥΠ.

ΜΑΡΤΥΣ: Ε, ναι, υπήρχε. Υπήρχε συνεργασία, αλλά για εμπιστοσύνη εγώ δεν ξέρω.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Δεν το ξέρετε; Χωρίς εμπιστοσύνη, τη συνεργασία πώς την αντιλαμβάνεσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήδη τον ίδιο χρόνο οι Υπηρεσίες Πληροφοριών του αυτού χώρου, αλληλούποβλέποντας. Η Αστυνομία με την ΚΥΠ, η ΚΥΠ με το Στρατό.

Αυτό είναι σαφές. Δεν ξέρω αν γίνεται μεταξύ KGB και άλλων Υπηρεσιών.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Δεν με απασχολεί η KGB και τα άλλα. Με απασχολεί η Ελληνική ΚΥΠ.

Πείτε μου κάτιον άλλο. Βίπατε σε ερώτηση του Προέδρου, πως ά, τι πληροφορίες είχατε ταυτόχρονα τις διαβιβάζατε στην ΚΥΠ εδώ και στο ΓΕΕΦ εκεί κάτω.

ΜΑΡΤΥΣ: Χρονικά, με το τηλέτυπο πήγαναν πρώτα στην ΚΥΠ. Αν το πάρουμε χρονικά.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Σας ρωτά, γιατί εγώ έχω μία φοβερή απορία.

4/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

55

· Έχει κατατεθεί ενώ, από τον συνάδελφό σας τον Α. Κούρτη, που υπηρετούσε μαζί σας κάτω, ότι όταν συνελήφθη ένας Τούρκος επίλαρχος...

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα, ο Τσελινέρ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Ναι, ο Τσελινέρ, ήταν δεν είχε τον κατάλληλο άνθρωπο το ΓΕΕΦ, το Α2 Γραφείο για να τον ανακρίνει, ζήτησε τη συμπαράσταση τη δική σας και συγκεκριμένα των Α.Α. Κούρτη και Σηματοφορίδη.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Και τον ρώτησα εγώ αν αυτά που τους είπε ο Τούρκος τα είπαν στο Α2 Γραφείο του ΓΕΕΦ...

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Σεις το λέτε το "βεβαίως". Ο Α. Κούρτης είπε δεν τα είπαν. Και όταν τον ρώτησα εγώ "γιατί", μου είπε "δεν με ρώτήσανε".

ΜΑΡΤΥΣ: Θα παρακαλούσα επί του θέματος αυτού να κάνουμε τον εξής ηόποιο, ο οποίος επιβάλεται, αν θέλετε να το διευκρινήσουμε. Κατ' αρχήν, ο Τσελινέρ βρέθηκε έχοντας επάνω του μία διαταγή πεθίου μάχης.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Η οποία τι έλεγε, αν θυμάσθε;

ΜΑΡΤΥΣ: Η οποία έλεγε για την επιχείρηση της επομένης στο θύλακα της λαπίθου.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ : Της επομένης ή της προηγουμένης;

5/1Δ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

56

ΜΑΡΤΥΣΗ · Οχι. Της επομένης. Τοι έγγραφο είχε μελλοντική αξία.

(Κ)

(Δ)

1/2 K K.B. 11.12.1986

57

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Άλλα και αυτό που σας ρωτάω έχει σημασία, γιατ
ξέρετε πότε συνελήφθη;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι.'

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Συνελήφθη στις 31 και η διαταγή αφορούσε επιχε
ση της 30ης, της προηγουμένης.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι.'

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: 'Έτσι λένε τα χαρτιά, εδώ που μας έχουν στείλει
Άλλα εγώ το αφήνω αυτό για να μην μακρυγορούμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Η διευκρίνιση είναι, να αναζητηθεί η διαταγή από το αρχείο
της ΚΥΠ.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Την έχουμε πάρει, κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Την έχετε πάρει;

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΞΑΡΧΑΣ: Γι 'αυτό και σας ερωτώ.

Άλλα εγώ εξετάζω αυτό το θέμα εάν είναι αληθές, γιατί εγώ δε
είμαι στρατιωτικός και το βρίσκω εξωφρενικό. Είναι δυνατόν να τοι
καλεις : η μονάδα που κάνει πόλεμο, να ανακρίνει έναν αιχμάλωτο
και να λέει ότι δεν με ερώτησαν και δεν τους είπα ότι έμαθα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι ακριβώς την περίπτωση, αλλά έχω την εντύπωση
ότι : βάσει της διαταγής του Τσετινέρη ενήργησε η Εθνοφρουρά και
μάλιστα αιχμαλωτίστηκαν, κατεστράφησαν δύο άρματα ~ Το ένα αιχμαλ

2/2 K K.B. 11.12.1986

58

κε και κάτι τεθωρακισμένα ...

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Στρατηγέ μου, για να μην ηουράζεσθε και εσείς και για να μην τρώμε και τον χρόνο της Επιτροπής, αυτά δεν με ενδιαφέρουν αλλά με ενδιαφέρει αυτό το συγκεκριμένο: Εάν αξιωματικός της ΚΥΠ ανέκρινε αιχμάλωτο Τούρκο και δεν ενημέρωσε το ΓΕΕΦ, γιατί δεν τον ήρωτησαν. Εσείς πώς το άρεντε αυτό, ενώρα πολέμου;

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι σοβαρή παράλειψη.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Και κάτι ακόμη, για να τελειώσω, γιατί βλέπω ότι πέρασε και ο χρόνος .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε Σαρχά, έχει περάσει ο χρόνος σας.

ΑΘΑΝΑΣΤΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Μόνο τούτο, ήψης Πρόεδρε.

Λέτε ότι ο ήψης Κούρτης έφυγε για να πάει στην Αμμόχωστο για λουτρά , στις 13-14 του μηνός και αυτό μαζί με την συνέντευξη του Μακαρίου στον Νίκολον που καταθέσατε ήταν από τα γεγονότα που σας ανησύχησαν. Γιατί;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα έφυγε και η οικογένεια του Γεωργίτση δεν επετράπη εκείνο το δαββατοκύριακο η έξοδος των οπλιτών .

ΑΘΑΝΑΣΤΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Και γύρισε ο Κούρτης στις 18 του μηνός . Δηλαδή χάλαγε ο ήψης, υποτίθεται ότι έπρεπε να είσαστε σε συναγρμό και

3/2 K K.B. 11.12.1986

59

εκείνος έκανε μπάνια;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι να απαντήσω σ' αυτό το θέμα.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ τον κύριο Λιβανό να λάβει τον λόγο, λαμβάνοντας υπόψη του τα ίδια πράγματα που είπα και στον κύριο Σαρχά.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε μάρτυς, είπατε τώρα στην κατάθεσή σας ότι εκείνη την εποχή άναψαν τα αίματα και ιινηθήκαμε προς το πραξικόπημα. Αυτός ήταν ο λόγος που έγινε το πραξικόπημα κατά την γνώμη σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Μα προς Θεού κύριε Λιβανό, μην απομονώνετε μία φράση, γιατί το θέμα είναι συνεχές. Εγώ το τοποθετώ ως εξής ότι ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Λέτε παρακάτω και κάτι άλλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Η πρασπάθεια στην Κύπρο ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Παρακαλώ κύριε μάρτυς. Απαντάτε στον Κυβερνήτη του αεροσκάφους - ο οποίος είναι φίλος σας και σας ρωτά για συνέβη τι κάνατε εκεί κάτω - " εμείς δεν κάναμε, άλλοι κάνανε ". Άρα εσείς αποκλείετε - εκείνη την εποχή ότι την ευθύνη την έχουν οι Έλληνες αξιωματίνοι και η Κυβέρνηση και τα ρέχνετε προφανώς στους Τούρκους

4/2 K K.B. 11.12.1986

60

"άλλοι κάνανε" ο Αυτή είναι η δεύτερη διαπίστωση και η πρώτη είναι ότι επειδή ο Μακάριος ζήτησε την απομάκρυνση των αξιωματικών, έγινε το πραξικόπημα. Αυτός ήταν ο λόγος λοιπόν;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι ούτε το ένα είναι σωστό ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Άλλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Να λάβετε υπόψη σας κύριε Λιβανέ ότι πρώτη φορά παρουσιάζομαι μάρτυς. Δεν έχω πάει ούτε σε Δικαστήριο ως μάρτυς.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτό είναι άλλο.

ΜΑΡΤΥΣ: Βλέπω ότι απομονώνετε δυσδιάλεξεις ...

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Θα αιτιολογούσα τις απαντήσεις σας εκείνη την εποχή. Τώρα;

ΜΑΡΤΥΣ: ... για να βγάλετε ολόκληρο συμπέρασμα.

Η πρασπάθεια ανατροπής του Μακαρίου από την χούντα αρχίζει από πάρα πολύ παλιά, 'Έχουμε το επεισόδιο των Μητροπολιτών.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτό σας ρωτώ. Ποιός ήταν ο λόγος της ανατροπής του Μακαρίου κατά την γνώμη σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν μπορώ να το εξηγήσω αλλά πιστεύω ότι ο λόγος ήταν ότι ο Ιωαννίδης ή οι μιθύνοντες - δεν ξέρω ποιοί άλλοι - πίστευαν ότι ο Μακάριος αποτελεί εμπόδιο για την ένωση.

αλι

Α

5/2 K K.B. 11.12.1986

61

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αυτό το πιστεύετε και εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο σέρβος¹¹ οποίος ...

ΜΑΡΤΥΣ: Για την ερώτηση που είπατε, εάν το πιστεύω, λέγω όχι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ ερώτησα εσείς τι πιστεύετε, δεν σας ερώτησα τι επίστευε ο Ιωαννίδης. Θα πρέπει γι' αυτό να ρωτήσουμε τον Ιωαννίδη.

Εσείς τι πιστεύτε;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι εγώ δεν το πιστεύω. Δεν πιστεύω ότι ο Μακάριος ήταν εμπόδιο για την ένωση.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς πιστεύετε τι; Και γιατί έγινε το πραξικόπημα; Θέλετε να απαντήσετε, ναι ή όχι;

ΜΑΡΤΥΣ: Να σας απαντήσω.

Εγώ πιστεύω ότι η ένωση δεν ήταν δυνατόν να γίνει λόγω διαφόρων

διεθνών συγκυριών.

(ΠΑ)

2K

1/2 ΠΑ Σ .Κ. 11-12-1986

62

Το πραξικόπημα έγινε για την ανατροπή του Μακαρίου;

Διότι πίστευαν ότι ο Μακάριος εμπόδιζε την ένωση. Οι άλλοι το πίστευαν όχι εγώ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εσείς τί πιστεύατε και τί πιστεύετε αυτή τη στιγμή; Για ποιό λόγο έγινε το πραξικόπημα;

ΜΑΡΤΥΣ: Από μωρία μέχρι προδοσία. Ελάχιστος καταλογισμός μωρία, μέγιστος προδοσία.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο σέρβος πήγε προς διάσωση του Μακαρίου στο Προεδρικό Μέγαρο. Ποιός Αξιωματικός σας τον συνόδευε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο ταγματάρχης Κούλας.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μέχρι πού έφθασε;

ΜΑΡΤΥΣ: Στο Προεδρικό είναι η οδός Βύρωνος και εν συνεχεία μία ανηφορίτσα. Έφθασε μέχρι τη διασταύρωση Βύρωνος και προ του Προεδρικού.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Συνάντησαν κανένα εκεί και τους είπαν να γυρίσουν πίσω;

ΜΑΡΤΥΣ: Βρήκαν τεθωρακισμένα να ανταλάσσουν πυρά ~~ΑΕΝ~~ γύρισαν πίσω, αλλά λίγο προ του Προεδρικού

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε Μάρτυς, ήλθαν σε επαφή με ένα αξιωματικό

2/2 ΠΑ Σ.Κ. 11-12-1986

63

εκεί και το γνωρίζετε. Με ποιόν ήλθαν και τί είπαν. Επαναλαμβάνω ο δικός σας σύνδεσμος ο Σέρβος ήλθε σε επαφή με κάποιον επικεφαλής.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ήλθε με κανένα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Δεν απαντάει ο μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Συνάντησαν τεθωρακισμένα να ανταλλάσσουν πυρά.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Είπατε στην αρχή της καταθέσεώς σας ότι λείπουν έγγραφα από αυτά τα οποία μας φέρατε εδώ. Μερικά τα παρεδώσατε.

Λείπουν άλλα;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν νομίζω. Ότι ήταν συνημμένο το παρέδωσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι είναι ενδεχόμενο μερικά από αυτά να είναι σε άλλο φάκελλο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εφόσον ήταν συνημμένα στην κατάθεση που δώσατε στο κ. Μπέλικα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Δεν είναι κατάθεση είναι έκθεση στο ΓΕΕΦ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Το ότι δεν υπάρχουν στο φάκελλο αυτά τα έγγραφα που το αποδίδετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Μπορεί να χωριστήκανε κατά τη διάρκεια της επεξεργασίας των εκθέσεων.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Και η τελευταία μου ερώτηση: Οι εκθέσεις

3/2 ΠΑ Σ.Κ. 11-12-1986

64

οι απομαγνητοφωνημένες ταινίες με τις οποίες παρακολουθούσατε και παρακολουθούσαν τα τηλέφωνα του Ντενίση Α.Λ.Π. που βρίσκονται;

ΜΑΡΤΥΣ: Το λέω στο σήμα ότι όταν έγινε το πραξικόπημα η ΚΥΠ Κύρου αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία τα κατέστρεψε. Μάρτυρας είναι ο αστυνόμος που αναφέρω, ο Θεοδοσίου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς το ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Προκύπτει από την εξέταση εκείνου της ΚΥΠ. Το αναφέρω και στο έγγραφο, να σας το διαβάσω.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Τα κατέστρεψε η ΚΥΠ Κύρου ή η Ελληνική αποστολή;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΚΥΠ Κύρου. Γράφει: "Ταβιβλία καταχωρήσεως των σπουδαιοτέρων συνδψαλέξεων κατεστράφησαν δια πυράς την πρωΐαν της 15-7-74".

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριοι συνάδελφοι, έχει έλθει και ο Καρούσος και ο Α. Χανιώτης. Είναι αδύνατον να εξετασθούν ^{μαζί} δύο.

Θα μου επιτρέψετε να πω στο Α. Καρούσο να φύγει και θα λάβει αλήση για μετά.

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Σύμφωνοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ο αύριος Λιαροκάπης έχει το λόγο

2ΓΡ

Αλλη

(ΠΑ) 1/2 ΓΡ

(Θ.Σ.)

11-12-86

65

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Κύριε μάρτυς η μόνιμη εξουσία στην Κύπρο
ήταν ο Μακάριος .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Είτε με την πολιτικοποίηση της ΕΟΚΑ Β' που
απέτυχε όπως είπατε , είτε με τη συνέχιση της στρατιωτικής επιχεί-
ρησή της , σε τι απέβλεπε η ΕΟΚΑ Β' .

ΜΑΡΤΥΣ . Στην κατάληψη της εξουσίας . Στην ανατροπή του Μακαρίου και
την κατάληψη της εξουσίας .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Για ποιό λόγο ;

ΜΑΡΤΥΣ . Θα γινόταν ένα πολιτικό κόνδυλο , το οποίο είχε τον τίτλο
του ενωτικού .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και τι αγώνα θα έκανε μετά ; Τι πίστευε
στο μυαλό της .

ΜΑΡΤΥΣ . Στη πολιτικοποίηση θα γινόταν κόνδυλο πολιτικό ; το οποίο θα
διεκύρωτες αρχές του ότι αποβλέπει στην ένωση της Κύπρου μετά
της Ελλάδος .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Η ένωση είπατε ότι δεν ήταν εφικτή και ορθώς .

Αυτοί στο μυαλό τους είχαν και τη διχοτόμιση ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν το ξέρω αυτό .

The bottom left features a large, stylized handwritten signature. To its right is a smaller, more fluid signature. Above these, there are several short, diagonal lines and a small circle.

2/2 ΓΡ

(Θ.Σ.)

11-12-186

66

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Η Ελληνική ΚΥΠ της Κύπρου , με το Σηματοφορίδη που είπατε , από πότε είχε πληροφορίες προ του πραξικοπήματος δτι οι Τούρκοι ετοιμάζονται για εισβολή και καιροφυλακτούν να βρουν την κατάλληλη ευκαιρία .

ΜΑΡΤΥΣ . Υπήρχε η 39η μεραρχία απέναντι , μία αποβατική μεραρχία , η οποία είχε αποστολή να αποβιβαστεί στην Κύπρο .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Από πότε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Από το '67 ίσως και από το '64 . Μετά το '64 συνεκροτήθη αυτή η 39η μεραρχία - και επειδή έχω κάνει ακόλουθος αμύνης στην 'Αγυρα - ιατέβηκε αυτή κάτω και είπε έτοιμη για την Κύπρο .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και μήπως θυμάστε τα σήματά σας Απρίλιο , Μάιο του '74 είχαν επενταθεί δτι οι Τούρκοι ετοιμάζονται για "ντου" και θέλουν ευκαιρία .

ΜΑΡΤΥΣ . Απρίλιο , Μάιο η 39η μεραρχία έκανε ασκήσεις . Ως εκ τουτου προετοιμάζετο συνεχώς , αλλά όχι μόνο τον Απρίλιο , Μάιο αλλά και το '65 και το '66 και το '67 .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και αυτά τα σήματα που στέλνονται στο ΓΕΕΦ και στο ΚΥΠ Α' Αθηνών οπωσδήποτε τα έπαιρνε και ο Σταθόπουλος ο Αρχηγός της ΚΥΠ έτσι δεν είναι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Όταν λέμε ΚΥΠ Α' και ~~XYP~~ αυτά τα δύο όργανα σημαίνουν

3/2 ΓΡ

(Θ.Σ.)

11-12-86

67

ΚΥΠ. Και διοικητής ΚΥΠ ήταν ο Σταθόπουλος .

ΑΔΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Το πραξικόπημα ,το οποίο έγινε ενάντια στο Μακάριο στην Κύπρο παρέλυσε την στρατιωτική άμυνα του νησιού ;
ΜΑΡΤΥΣ .. Βεβαίως ,τα πάντα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και μετά τη σύσκεψη στις 19-7 το βράδυ εδώ που ήρθατε και μετά την εκτίμηση της ΚΥΠ ,την οποία πληροφορήθηκε ο ΑΕΔ . Εάν είναι δεδομένο ότι ο ΑΕΔ :εφησύχασε και δεν έκανε τίποτε αυτό είναι εγκληματικό ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είναι . Δεν ξέρω όμως με ποιά στοιχεία ,— υποτίθεται ότι κάθε ανώτερο αλιμάνιο έχει μια ευρυτέρα προοπτική. — με ποιά στοιχεία εξετίμησε αυτό διαφορετικά .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Δηλαδή κατά τη γνωμή σας η Ελλάδα εγγυήτρια δύναμη έπρεπε αμέσως όταν είδε ότι οι Τούρκοι έρχονται να στείλει τη σχετική βοήθεια είτε υποβρύχια λέγονται αυτά είτε αεροπλάνα είτε ορισμένα άρματα ;

ΜΑΡΤΥΣ . Θα έπρεπε οπωσδήποτε να σταλεί βοήθεια αλλά εάν τα αποτελέσματα της βοηθείας ~~θα~~ ήταν θετικά ή όχι , είναι άλλο θέμα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Είναι άλλο θέμα αυτό .

ΜΑΡΤΥΣ . Είναι άλλο θέμα και πιστεύω ότι πλέον είχαν εκληφτεί από πολύ καιρό πλέον οι δυνατότητες αμύνης της Κύπρου .

4/2 ΓΡ

(Θ.Σ.)

11-12-86

68

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Σαν ΚΥΠ εσείς ξέρατε ότι εμείς τότε είχαμε
και σύγχρονα υποθρύχια και αεροπλάνα που δεν είχαν οι Τούρκοι ;
τα

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Καίτοι απαντήσατε , εκ του αποτελέσματος :

Το πραξικόπημα ενάντια στον Μακάριο από το στρατιωτικό ποινικό
κώδικα χαρακτηρίζεται κακούργημα .

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Και το αποτέλεσμα της εισβολής των Τούρκων
από αυτά τα οποία έγιναν , εκ του αποτελέσματος, αυτή' η ενέργεια
Αθηνών και επιτελεστικών οργάνων εκεί ήταν μια εγκληματική ενέργεια
που μπορούμε να την πούμε τραγωδία , προδοσία του κυπριακού ;

ΜΑΡΤΥΣ . Βεβαίως ήταν εγκληματική ενέργεια , το μέγιστο το τοποθετώ
στην προδοσία . Τώρα αν ξεκίνησε το ελάχιστον από μωρεία , όπως
έτσι είπα .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Δεν σας μένει επ' αυτού αμφιβολία ;

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οχι δεν μου μένει .

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΛΙΑΡΟΚΑΠΗΣ . Τελείωσα κύριε Πρόεδρε .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Παρακαλώ τον κ. Κάπηπο να λάβει
το λόγο .

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ . Κύριε Τσουμή ποιά ήταν η στάση σας κατά το
πραξικόπημα της 21ης Απριλίου του 1967 ;

(χρ)

1/2 N (Κ.Ο.) 11.12.86

69

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στο 574 τάγμα Πεζικού στην Καστοριά. Ήμουν διοικητής του λόχου της βάσεως και διευθυντής του Γ' Γραφείου. Το πραξικόπημα το πληροφορήθηκα το βράδυ στις 4, όπου μου τηλεφώνησε ο διοικητής μου και με διέταξε να θέσω την μονάδα σε επιφυλακή χωρίς ναξέρω τίποτα. Πήγα στο τάγμα, έθεσα την μονάδα σε επιφυλακή και περίμενα να έρθει ο διοικητής.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τί βαθμό είχατε τότε;

ΜΑΡΤΥΣ: Λοχαγός ήμουν. Αφού λοιπόν έθεσα την μονάδα σε επιφυλακή, περίμενα τον διοικητή ο οποίος μέχρι τις 10 το πρωΐ δεν φάνηκε.

Είχε πάει στην Μεραρχία να πάρει εντολές. Τον βρήκα τελικά στο τηλέφωνο και τον ρώτησα τι έπρεπε να κάνω. Μου απάντησε να πω στους στρατιώτες ότι ο στρατός ανέλαβε τη διακυβέρνηση της Χώρας. Να πουν οι στρατιώτες "Ζήτω ο Στρατός" και να διαλυθούν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Πότε αποστρατευθήκατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Τον Μάρτιο του 1984.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Κύριε Τσούμη, εδώ υπάρχει ένα σοβαρό ζήτημα.

Στην έκθεσή σας δεν έχω σημειώσει σελίδα, λέτε: Κατέφθασε στο τακτικό στρατηγείο ~~της~~ υπουροβουνίου ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Γλαύκος Κληρίδης προερχόμενος εκ Γενεύης ο οποίος περικυλωθείς υπό αφιθμό αφιω-

2/2 N (K.O.) 11.12.86

70

ματικών εξεδήλωσε την απαγοήτευσή του για το μέλλον της Κύπρου,

ειπών ότι οι Τούρκοι ιεις Γενεύη προέβαλαν δύο λύσεις: Μία πολυ-

περιφερειακή και επέρα διζωνική. Ήταν η μία χειροτέρα της άλλης.

Και απεφασίσθη διαδικτύο υπόγραφε συμφωνία, αλλά οι Τούρκοι να κατα-

λάβουν μόνοι τους την γραμμή Γκιουνές. Εν συνεχεία ρώτησε ποιο έδα-

φθος κατέλαβαν και πληροφορήθηκε ότι κατελήφθη πολύς περισσότερος φ

χώρος της γραμμής Γκιουνές και την κατασταση της εθνικής φρουράς,

εν απογνώσει, επίπεδη, ότι θα υπογράψει δια την γραμμή Γκιουνές και ας

χαρακτηρίσθη προδότης!. Αυτά είναι από την έκθεσή σας. Βεβαιώνετε

αυτό που είπε ο Κληρίδης ότι δηλαδή δεν μπορούμε να κάνουμε τίποτα

αν το κάποιο βασικό της γραμμή Γκιουνές και από εκεί και πέρα να μην

προχωρήσουν

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Καποπό, ταν ο. Κληρίδη τον σέβομαι και τον θαυμάζω και

προνθεωριό μάλιστα πολέμιαρχο, όχι απλώς πολιτικό. Σαντασθείτε όμως

ότις πάθε βρισκόμαστε σε μία πολύ δραματική στιγμή. Συγκεκριμένα έχει

η ανάποδη και επι εθνική φρουρά έχει καταρρεύσει πλήρως. Οι Τούρκοι

έχουν κατάλαβει ένα μεγάλο ήρως της Κύπρου. Εκείνη λοιπόν τη στιγμή

ζητά ο Κληρίδης να ενημερωθεί ποιο έδαφος κατέλαβαν οι Τούρκοι. Η πρώ-

τη ανώτερα τακτική ψιλοκοπή, η οποία έφυγε από την Αμμόχωστο....

3/2 N (K.O.) 11.12.86

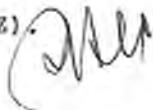
71

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Τι ημερομηνία έγινε αυτή η συνάντηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Κληριδης ήταν εκεί στις 16.8.1974, αφού βέβαια επέστρεψε από την Γενεύη. 'Εφυγε λοιπόν από την Αμμόχωστο η παραπάνω διοίκηση και μετέβη στην Λάρνακα. 'Ένα τάγμα που έπρεπε να μείνει στην Αμμόχωστο, βρέθηκε στις Αγγλισθίες. Αυτό σημαίνει ότι οι Τούρκοι δεν κατέλαβαν μόνο την πράσινη γραμμή,

(Επιδεικνύει ωχετικά σημεία στον χάρτη).

αλλά μεθαστικά μέχρι εδώ.

(2EZ).

(2N)

1/2EZ

ΒΠ

11.12.86

72

Αυτή..ήταν μια απελπιστική κατάσταση στην οποία ο Κληρόδης στην απόγνωση εκείνης της στιγμής μπορεί να την είπε. Εν συνεχεία ο Κληρόδης όμως ενημερώθη διότι κατά τύχη πήραμε το δελτίο της στρατιωτικής καταστάσεως των Τούρκων. Το δελτίο στρατιωτικής καταστάσεως των

STANAG
Τούρκων κατ'ορισμένα στάνταρ του NATO ακολουθούν μια διαδικασία,

18.00' η ώρα η ανακοχή, 20.00' η ώρα εκδίδεται δελτίο στρατιωτικής καταστάσεως του σώματος . . στρατού. Στην 20,00' ώρα, μόλις εξεδόθη το δελτίο στρατιωτικής καταστάσεως και το πήραμε εμείς, διεπιστώθη ότι οι Τούρκοι βρίσκονται πολύ πιο πίσω απ'ότι ανέφεραν οι δικές μας μονάδες. Και εδώ έγκειται η ικανότης του Κληρόδη και του Καραγιάννη να μην αναφέρω τον υποφαίνομενο, οι οποίοι σπεύδουμε να προωθήσουμε, να επαναπροωθήσουμε μονάδες διαλυμένες από πίσω να τις επαναπροωθήσουμε μπροστά. Αφού τις επαναπροωθήσαμε μπροστά, εξασφαλίσαμε το

ζωτικό δρόμο Λευκωσίας-Μόρφου που πάει στο Τρόιδος επάνω, ο οποίος είχε εγκαταλειφθεί πινεφέρετο ότι τον πήραν οι Τούρκοι ενώ δεν τον είχαν πάρει, διεσώθησαν τα Κοκκινοχώρια διότι είχαν φθάσει οι Τούρκοι μόνον μέχρι τον 'Αγιο Μέμνονα και ένα σφρό άλλες περιοχές. Διότι οι μονάδες διαλυμένες είχαν πάει πολύ πίσω, οι Τούρκοι δεν είχαν φθάσει και σ'αυτό το νεκρό έδαφος προωθήθηκαν εκείνη τη στιγμή.

2/2EZΒΠ11.12.8673

Ο δε Κληρόδης αυτοπροσώπως μέσα από τις βάσεις επαναπροωθούσε όχι μονάδες πλέον αλλά και πρόσφυγες.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Σύμφωνοι, ήτοι μάρτυς. Μια στιγμή τώρα γιατί το ζήτημα το ορίσιμο δεν είναι αυτό.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είναι και αυτό.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Είναι και αυτό αλλά επειδή περνάει η ώρα μου και δεν έχω περιθώρια, εδώ λέτε, ήτοι μάρτυς, ότι είπε ο Κληρόδης ότι οι Τούρκοι προέβαλαν δύο λύσεις μια πολυπεριφερειακή και

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτά στη Γενεύη. Έτσι; Από τη Γενεύη ερχόταν ο Κληρόδης.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Ναι. Με δλη τη γραμμή Γκιουνές. Άρα υπήρχε κάποια διαχωριστική γραμμή, η γραμμή Γκιουνές.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι το μέγιστο ή το ελάχιστο. Αυτόνεψηνάτος πολιτοκύττου Γκιουνές χειρόγραφο και αυτό είναι μεταξύ του αροκί ...

(Στο σημείο αυτό ο ήτοι μάρτυρας επιδεικνύει σχετικό σκαρίφημα το οποίο εν συνεχεία καταθέτει στο Προεδρείο).

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Σύμφωνοι, εντάξι. Και είπε ότι εκάστη χειροτέρα της άλλης.

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Και απεφασίσθη ν αυτό θέλω να μου βεβαιώσετε - είπε ο Κληρόδης-όπως μη υπογραφεί συμφωνία αλλά οι Τούρκοι να κατα-

3/2EZ

ΒΠ

11.12.86

74

λάβουν μόνοι τους τη γραμμή Γκιουνές. Από ποιόν αποφασίσθηκε και τι γνώμη σχηματίσατε εσείς αλπ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε μάρτυς, ήσασταν παρών όταν ο Κληρίδης είπε αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δηλαδή είσθε αυτήνος μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Είμαι αυτήνος μάρτυς.

Προφανώς απεφασίσθη από την αντιπροσωπεία την Κυπριακή και Ελληνική η οποία ήξερε ότι δεν είχαμε δυνατότητες αμύνης αλλά δεν δεχόντουσαν να υπογράψουν και παραχώρηση του Έλληνικού Κυπριακού εδάφους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Και δέχθηκαν να το καταλάβουν μόνοι τους.

ΜΑΡΤΥΣ: Με αγόρνα δηλαδή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Δεν μου λέτε υπάρχει άνθρωπος να μας τα διασταυρώσει αυτά; Διότι εκεί λέτε "περικυλλωθείς υπό ομάδας αξιωματικών".

Ποιόν αξιωματικό εμείς μπορούμε να καλέσουμε εδώ να μας πει ακριβώς;

Εγώ γι' αυτό σας έκανα και τις προκαταρκτικές ερωτήσεις για να δω την αξιοπιστία σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Είναι το Επιτελείο, όταν λέμε ομάδα εφόσον είμαστε στο τακτικό στρατηγείο βρεθήκαμε όλοι μας, περιμέναμε να μάθουμε τι έγινε εκεί πάνω στη Γενεύη και τον περικυλλώσαμε. Τώρα δεν θυμάμαι συγκεκριμένα

4/2EZΒΠ11.12.8675

ποιός αξιωματικός ήταν, αλλά οι υπηρετούντες στο τακτικό στρατηγείο πρέπει μερικοί απ' αυτούς να ήταν κοντά. Για την επιβεβαίωση χωρίς μου αλονίζετε την εμπιστοσύνη σ' αυτά που έγραψα είναι το εξής θέμα: 'Ότι σ' αυτές τις στιγμές όταν συζητείται κάτι σε άλλον μένει η άλφα εντύπωση και σ' άλλον μένει μια βήτα εντύπωση.

(2A)

(2 02 1/2 Δ Β.Τ. 11-12-86

76

Η διεκόπη μου εντύπωση, δεδομένου ότι η εκθεση εγράφη μετά αρκετό διάστημα, τον Ιούνιο, κήταν περίπου αυτή.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Μάλιστα, Έσείς τα βεβαιώνετε.

Κύριε Πρόεδρε, με συγχωρείτε μπορώ να ιάνω ακόμη δυο-τρείς ερωτήσεις;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Κύριε Κάππο, έχετε καταναλώσει διπλάσιο χρόνο απ' ότι οι άλλοι συνάδελφοι. Θα σας παρακαλέσω ενα λεπτό να το πάρετε γιατί έχουμε και τον κ. Χανιώτη.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Είπατε, κ. μάρτυς, για κάποιο σήμα για τον Αττίλα ΙΙ...

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι "εφαρμόσατε ζαφέρ" ..Το λέω κάποιου στην έκθεση μου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Τόλετε; Δεν το έχω σημειώσει.

ΜΑΡΤΥΣ. Είναι στη σελίδα 9 "στις 13 οι ελληνοτουρκικές δυνάμεις συνωστίζονται στη περιοχή θύλακος .Η ροή πληροφοριών ήτο συνεχής και σαφής και εφαίνοντο αι προπαρασκευαί . επικειμένης επιθέσεως...

Τας εσπερινάς ώρας διεπιστάθη το συνθηματικό ενάρξεως επιθέσεως "εφαρμόσατε ζαφέρ" την 14.05 ..."

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Σύμφωνοι .Θατο βρούμε, κ. Τσουμή, με συγχωρείτε, αλλά βλέπετε οτι έχουμε αυστηρό Πρόεδρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Επιεικέστατο Πρόεδρο, όταν τα 5 γίνονται

Qdyp

2/2 ΔΥΣ Β.Τ. 11-12-86

77

νονταί λι λεπτά!

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Ένα άλλο ζήτημα, ήδη τε Τσουμή. Ένα άλλο βασικό ζήτημα που με αφορά και νομίζω μπορείτε να μας πληροφορήσετε:

Πριν αποφασιστεί το πραξικόπετημα στις 2-3 του μήνα, εσείς είχατε οποιαδήποτε πληροφορία για εισβολή της Τουρκίας στη Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ. Προ του πραξικοπήματος;

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Πριν αποφασιστεί, όχι πριν γίνει. Γιατί ενδεχόμενα να είχε διαρρεύσει και να το ήξεραν οι υπηρεσίες.

ΜΑΡΤΥΣ. Εμείς είχαμε υπό συνεχή παρακολούθηση τις δραστηριότητες της 309ης Μεραρχίας που εβρίσκετο στις απέναντι ακτές. Κάθε φορά που έβγαινε η 309η Μεραρχία, ή στους χώρους διασποράς, ή να ήλινε ασκήσεις, για μας άρχιζε το κτυποκάρδι.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Αρα υπήρχε εποικιμότητα.

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτό το πράγμα από πότε μπορεί να τοποθετηθεί, από το '65 από το '67, δεν ξέρω.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Είπατε για την ΣΙΑ και την ΚΥΠ ότι υπήρχε σύνδεση μέσω του επιτελικού γραφείου. Τι ήταν το επιτελικό γραφείο;

ΜΑΡΤΥΣ. Λέγεται "Επιτελικό Γραφείο Αρχηγού της ΚΥΠ", δηλαδή ένα επιτελικό γραφείο του Σταθόπουλου, το οποίου πάρχει και σήμερα.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ. Ευχαριστώ.

3/2 Λ. Β.Τ. 11-12-86

78

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώντων κ. Περόλην να λάβει το λόγο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Κυρίε Τσουμή, ακούσατε στις 20 του μήνα όταν γινόταν η πόθιαση, εκείνες τις ώρες, μια πληροφορία ότι το σύμφωνο της Βαρσοβίας συγκεντρώνει δυνάμεις στη Βουλγαρία για να επιτεθεί.

Τι ξέρετε για αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Άκουσα αυτά τα πράγματα μετά από διαδόσεις. Δεν έχω τίποτα συγκεκριμένο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Από πού προήλθε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ούτε από που προήλθε, ούτε τι έγινε στη Κύπρο, ήμουν στη μονάδα της Κύπρου. Εάν επρόκειτο να θυμητοποιηθεί η Συρία θα μπορούσα να σας πώ κάτι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ. Σε σχέση με τη κατάσταση στη Κύπρο, ~~Θ~~ Μακάριος που δικαιώθηκε από τα πράγματα απολύτως/είχε δίκιο να ανησυχεί με τους αξιωματικούς και τις δυνάμεις, που ήταν κάτω για την ανατροπή του, ~~καλά~~ είναι αυτονόητο ότι ανησυχούσε μόνιμα και για την επέμβαση και από τη μεριά της Τουρκίας.

Τι πληροφορίες είχατε εσείς, σε σχέση με την ~~κυπριακή~~ αυθέρνηση και πώς σκεπτόταν να αντιμετωπίσει αυτό το ενδεχόμενο;

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ

4/2 Λ. : Β.Τ. 11-12-86

79

ΜΑΡΤΥΣ. Εδώ δεν έχω τίποτε το συγκεκριμένο. Θα μου επιτρέψετε να

εκφράσω μόνο σχόλια:

Η εθνική φρουρά έπρεπε να καταστεί αξιόμαχος στρατός. Δεν γίταν αξιόμαχος στρατός. Γι' αυτό το πράγμα υπάρχει και μια ένθεση σοβιετική που λέει "να βοηθήσουμε την Ελλάδα, ~~αλλά~~ φτιάξει, ~~ή~~ στείλει τακτικό στρατό στη Κύπρο".

(20)

1/2 Ο ΦΚ 11.12.86

80

Η Εθνοφρουρά δεν ήταν στρατός, επομένως δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπίσει καμιά κατάσταση. Όταν βασιζόταν η ασφάλεια της νήσου κατά τον Αρχιεπίσκοπο; Πιστεύω ότι βασιζόταν στις πολιτικές διαβούλευσεις ή εγγυήσεις, ότι οποίες υόμιζε ότι θα τις χύσουν. Επαναλαμβάνω κατηγορηματικά ότι και να είχε κινητοποιηθεί η εθνοφρουρά και να είχε ενισχυθεί από την Ελλάδα, οι Τούρκοι δεν ήταν δυνατόν να αποκρουσθούν. Οταν ξέρουμε αποβατικές επιχειρήσεις και λέμε σήμερα για τα νησιά ότι θα γίνει ένα προγεφύρωμα στη θάλασσα και ένα αεροπρογεφύρωμα, το αεροπρογεφύρωμα ήταν έτοιμο. Ήταν ο μιλακας του Κιόνελη, Λευκωσίας -Κηρυνείας. Αυτά ήταν μια πολύ εύκολη επιχείρηση και αν θέλετε για αυτήν την εύκολη επιχείρηση και αν διαβάζετε Αγγλικά να σας δώσω ένα άρθρο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Αναφερόμενο σε τί;

ΜΑΡΤΥΣ: Αναφερόμενο στην απόβαση στην Κύπρο από έναν Αμερικανό πεζοναύτη.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Να μας το δώσετε, εγώ ενδιαφέρομαι.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Καταθέστε το κύριε μάρτυς.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είναι για κατάθεση είναι για εγκυλοπαίδική γνώση.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Μία ακόμη ερώτηση σε σχέση με τον Αττίλα ΙΙ.

Είπατε ότι είχατε πιάσει και το σήμα της επίθεσης. Πείτε μου τί

2/2 O ΦΚ

11.12.86

81

προετοιμασία έγινε για την αντίκρουση του Αττίλα II.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Εχετε υπόψη σας τί είχαν καταλάβει με τον Αττίλα I και με τον Αττίλα II; 'Έχω εδώ και τον σχετικό χάρτη. Υπήρχε ένα μέτωπο εκεί στο οποίο ο Καραγιάννης, που ανέλαβε, τοποθέτησε αυτές τις μονάδες της εθνοφρουράς, τις καταδρομές προς τα εκεί, τα άρματα εφεδρίας, καὶ προσπάθησε να αντιμετωπίσει την κατάσταση. Οταν δύναται άρχισε η επίθεση και μπήκαν τα M47 και 48 άρματα προς την κατεύθυνση της Αμμοχώστου έγινε μια αντεπίθεση από εμάς από τα T34, καταστράφηκαν και τα υπόλοιπα και τελείωσε η υπόθεση. Ήταν πλέον τόσο πολύ αδύναμη η εθνοφρουρά που δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπίσει τις δύο μεραρχίες που είχαν συσσωρευθεί μέσα στο θυλακα.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς, από τις πληροφορίες που είχατε:

Κατ' αρχήν ένα δείγμα υπήρξε και το ΡΕΘΥΜΝΟ που είπατε προηγουμένως.

Στο ΡΕΘΥΜΝΟ είχατε ραδιόφωνο, ακούγατε ειδήσεις;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι είχα ένα τρανζίστορ άκουγα ειδήσεις και εκεί πέρα στο ΡΕΘΥΜΝΟ πληροφορήθηκα την άφιξη του Καραμανλή λίγο πριν αποβιβασθούμε εδώ.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Και αυτό που μας είπατε δείχνει ότι οι κάποιοι έριξαν τα φώτα αν μη τι άλλο στο ΡΕΘΥΜΝΟ. Από τις δυνάμεις που περιέπλεαν στην νήσο συμμαχιές ή μη συμμαχιές, διαπιστώθηκε καμιά

3/2 Ο ΦΚ 11.12.86

82

παρεμπόδιση στους Τούρκους; Όλο αυτό το διάστημα διαπιστώσατε ιάποιο περιστατικό από οποιαδήποτε δύναμη ότι ήταν παρενέβη ή ήταν τους ενόχλησε;

ΜΑΡΤΥΣ: Για είνη δύναμη δε είναι, αλλά για ελληνική...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Οχι για ελληνική, αυτά ήταν τα είρημα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αν μου επιτρέπετε επειδή κάνετε αυτές τις ερωτήσεις, δείχνετε ιάποιο ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Σέρετε ότι βυθίστηκε το KOTZA-ΝΤΕΠΕ;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτή η βύθιση του KONTZA-ΝΤΕΠΕ οφείλεται αποκλειστικώς σε εκείνη την ενέργεια του οχηματαγωγού που μετέφερε τους οπλίτες της ΕΛΔΥΚ, αφού τους πήρε από την Αμμόχωστο και τους άφησε στην Πάφο, εν συνεχεία εζητήθη να βομβαρδίσουν από τη θάλασσα τον Τουρκοκυπριακό φύλακα. Υπάρχουν σήματα στα οποία ο τουρκοκυπριακός φύλακας ανέφερε "Βομβαρδιζόμαστε από τον στόλο, βομβαρδιζόμαστε από τον στόλο, βομβαρδιζόμαστε από τον στόλο και παραδινόμαστε".

(2σ)

20.

1/2 σ A.M. 11-12-86

83

Πράγμα το οποίο σήμαινε ότι αυτό το μόνο-μόνο μεταγωγικό ήταν ο ελληνικός στόλος-: εκινήθη ~~και~~ το KOTZA-NTEPΕ εβυθίσθη.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Για τους ξένους στόλους θα ήθελα να μου πείτε αν είχατε κάποια πληροφορία, ότι κάποια μονάδα, κάποιου στόλου δημιουργήσε-κάποιο πρόβλημα στους τούρκους στην αποβασή τους, ~~και~~ είχατε καμμιά τέτοια πληροφορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, καμμιά μονάδα δεν δημιουργησε τέτοιο πράγμα.

Δεν ξέρω τώρα το κύριος πρόεδρος είπε να διαγραφεί από τα Πρακτικά κάτιες οι κινήσεις του δου στόλου και που ήταν κάθε μονάδα, όχι μόνο του δου στόλου αλλά και γενικώς ολων των πλοίων της περιοχής, πρέπει να είναι γνωστό στην ΚΥΠ, ~~και~~ εκείνη την εποχή λειτουργούσαν με ένα ραδιογωνιόμετρο στο Τρόοδος και ως εκ τούτου δεν υπάρχει περιπτώση... ~~και~~ αυτό^{που} με ρωτησά~~ψε~~ μέχρι που έφθασε, μέχρι τη λεμεσό ή όχι, θα πρέπει να είναι καταγεγραμμένο σε εκείνα τα αρχεία.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Εσείς πάντως με την ιδιοτητά σας λέτε στι κανείς δεν παρεμπόδισε.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, κανείς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Ευχαριστώ κύριε μάρτυρες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κύριο παυλίδη να λάβει τον λόγο.

2/2 σ.Α.Μ. 11-12-86

84

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Στρατηγές, θα ήθελα να σας ρωτήσω για την ιατάσταση που επικρατούσε στην Κύπρο, δύσον αφορά τις σχέσεις της ΕΟΚΑ Β' με μέλη της Κυπριακής αυθερνήσεως. Υπήρχε κανένας σύνδεσμος, κατά πληροφορίες της υπηρεσίας σας, αναμεσά τους;

ΜΑΡΤΥΣ: Η ΕΟΚΑ Β' με μέλη της αυθερνήσεως; Δεν νομίζω. Τώρα εάν κανένα μέλος της αυθερνήσεως το έπαιξε και στα δυό, το έπαιξε και με την ΕΟΚΑ Β' δεν το ξέρω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μέλος της αυθερνήσεως Μακαρίου δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: ~~εί~~ Κυβερνητικό υπάλληλοι, ήσαν στην ΕΟΚΑ Β'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΗΣ: Είμαι σαφής, μέλος της αυθερνήσεως.

ΜΑΡΤΥΣ: Μέλος της αυθερνήσεως; Δεν το ξέρω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπήρχε κάποια σχέση ανάμεσα στην ΕΟΚΑ Β' και την επίσημο ελληνική αυθέρνηση της τότε εποχής;

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό το πράγμα δεν το ήξερα, αλλά από το υπόμνημα του Χριστίδη το οποίο κατέθεσα, βγαίνει ότι κάποια σχέση πρέπει να υπήρχε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Οταν λέτε κάποια σχέση παρακαλώ τι ακριβώς

εννοείτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Επαφές δηλαδή της ΕΣΕΑ, του πολιτικού οργάνου της ΕΟΚΑ Β' με ιθύνοντες των Αθηνών.

ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΛΑΖΑΡΟΥ

3/2 σ. Α.Μ. 11-12-86

85

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Είπατε προηγουμένως ότι γινόντουσαν κάποιες αινήσεις, ώστε μετά το θάνατο του Γρίβα να τοποθετηθεί ~ επαναλαμβάνω εκφραση δική σας, μετέπειτα την διορθώσατε, να αποσταλεί ~ είπατε....

ΜΑΡΤΥΣ: Διοικητής της ΕΟΚΑ Β'.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Διοικητή τον λέτε εσείς, αρχηγό συνηθίζουμε να το λέμε εμείς, το ίδιο φαντάζομαι ότι είναι.

ΜΑΡΤΥΣ: Πώς τον λέτε;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Αρχηγός.

ΜΑΡΤΥΣ: Της ΕΟΚΑ Β'. Να σας διευκρινίσω, αρχηγός εθεωρήθη οτι
ήταν ένας και μοναδικός ο Γρίβας. Οταν ^{Γαντικατέστησε} ο Καρούσος
ονομάσθη διοικητής και δεν θα ξανα οναμασθεί αρχηγός. Και οταν έφυγε
ο Καρούσος ανεξήτητο διοικητής.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Επομένως είναι ουσιαστική η χρήση του όρου από σας. Διοικητής, λοιπόν.

ΜΑΡΤΥΣ: Διοικητής.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Διοικητής λοιπόν, ετοποθετήθη ο Καρούσος.

Εστάλη, ή αυτόκλητος πήγε;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Καρούσος ήτοι με τον Γρίβα εκεί.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπηρετούσε ήδη παρά τον Γρίβα;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα

4/2 σ. A.M. 11-12-86

86

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ο διοικητής πώρα της ΚΥΠ εδώ συνήθως τι ρόλο

παίζει, όσον αφορά στη συνεργασία με την κυβερνηση σε τέτοια μάλιστα θέματα, εθνικής ασφαλείας; Είναι απλός μεταφορεύς πληροφοριών, ή τον καλούν να εκφράσει και άλλη άποψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο διοικητής της ΚΥΠ ή της ΕΥΠ σήμερα, είναι οργάνο της κυβερνήσεως. Γι' αυτό υπάγεται. ή στον Πρωθυπουργό ή στην Προεδρία της Κυβερνήσεως. Επί Νέας Δημοκρατίας παγόταν στον κύριο Ράλλη. Υπαγόμαστε δηλαδή επειδή έκανα μέχρι και το 1976, ^{μετά} μετά ανέλαβα την διοίκηση της μονάδας. Υπαγόμαστε στον Υπουργό Προεδρίας. Παλαιότερα νομιζω υπαγόντουσαν στο Πρωθυπουργό.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Ισως δεν σας έθεσα καλά την ερώτηση.

Ο ρόλος του ποιός είναι; Μεταφέρει απλώς τις πληροφορίες που συγκεντρώνουν τα διάφορα κλιμάκια, τα οπούδήποτε εγκατεστημένα, ή καλείται να παίξει και κάποιο άλλο ρόλο συμβούλου;

ΜΑΡΤΥΣ: Αφού έχει ολοκληρωθεί επιτελείσο. Καλείτε να παίξει ρόλο όχι μόνο συμβούλου, αλλά και χειριστού και εισηγητού επι θεμάτων ασφαλείας.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θέτω την ερώτηση, γιατί από εδώ πέρασε εξεταζόμενος ως μάρτυς ο τότε διοικητής της ΚΥΠ ο κύριος Σταθόπουλος, ο οποίος

ούτε λίγο ούτε πολύ εμένα με άφησε με την εντύπωση ότι έπαιζε ρόλο διεκπεραιωτού.¹ Επαιρνε μια πληροφορία από σας, ή από κάποιο από τους συνεργάτες στην Κύπρο και απλός την μεταβιβάζει.

(2Ω)

(2σ)

1/2 Ω Ε.Τ. 11-12-1986

87

MAPTYΣ. Ανι ένας οποιοσδήποτε διοικητής έστω και της διμοιρίας, πει ότι είτε ήπαν οι ομαδάρχες και δεν λαμβάνει αυτός αποφάσεις, δεν πρέπει να είναι διοικητής:

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Επομένως φρονείτε ότι στην όλη αντιμετώπιση της ιατρικής, ο διοικητής της ΚΥΠ έπαιξε ρόλο πέραν του απλού πληροφοριοθότη; Αναφέρομαι στον κ. Σταθόπουλο.

MAPTYΣ. Του εισηγητού σε θέματα ασφαλείας. Δεν μπορούσε να παίζει ηόντο ρόλο μεταφορέα.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Και η τελευταία ερώτηση, ήρθε υάρτυς.

Η εκτίμησή σας είναι ότι ο Μακάριος επιειδυόσε την απομάκρυνση των Ελλήνων αξιωματικών γνωρίζοντας τις πιθανές εξελίξεις και ωστόσο αδιαφορούσε; Ήχε η υπηρεσία σας πληροφορίες ότι, ήταν τέτοιο ήταν μια διάχυτη αντίληψη στο Προεδρικό Μέγαρο προερχομένη από τον Μακάριο;

MAPTYΣ. Μου ζητάτε να σχολιάσω, όχι να επιβεβαιώσω.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Μάλιστα τη γνώμη σας.

MAPTYΣ. Όμι 'Ελληνες αξιωματικοί παρουσίαζαν την εικόνα ενός αξιωματικού που κατά την άποψή μου δεν συντελούσε στην ασφάλεια της υήσου, γιατί δεν ήρχαινε την ασφάλεια της υήσου.' Ήταν μια εθνοφρουρά,

2/2 Ω Ε.Τ. 11-12-1986

88

· όχιν ένας τακτικός στρατός, η οποία καλυπτόταν από τους 'Ελληνες αξιωματικούς. Δενή ταν ουσιαστική η ελληνική παρουσία, δεν είχαμε εκστρατευτικό θάμα, δυνάμεις...

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Αναφέρεσθε στην περίοδο που υπηρετήσατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι.

Είχαμε αξιωματικούς όπως ήταν οι αμερικανοί στο Βιετνάμ τους ~~αδειούσας~~, τους συμβούλους. Αυτό το πράγμα δεν βοηθούσε να αυξηθεί η μαχητικότητα της εθνικής φρουράς. Άφ' επέρου, οι 'Ελληνες αξιωματικοί κατά την άποψη του Μακαρίου του δημιουργούσαν και προβλήματα ασφαλείας και λειτουργίας της Κυβερνήσεώς του. Γι' αυτό ζητούσε να φύγουν. Τώρα πώς θα τους αντικαθιστούσε, δεν ξέρω.' Ένοιαζε μια ανάγκη να στελεχώσει λίγο την εθνική φρουρά και μετά, στη συνέντευξη του Νίκολσον, είπε, ας μείνουν κάτιον μισθίο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Αν συμπεράνω από την απάντησή σας ότι η εντύπιαση του Μακαρίου ήταν ότι η παρουσία των ελληνικών Ενόπλων Δυνάμεων, των όποιων δυνάμεων...

ΜΑΡΤΥΣ. 'Οχι των Ενόπλων Δυνάμεων, των αξιωματικών. Για την ΕΛΔΥΚ δεν είπε να φύγει.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ. Λανθαρίσθη στους αξιωματικούς της εθνοφρουράς.

3/2 Ω Ε.Τ. 11-12-1986

89

Δηλαδή οι αξιωματικοί της εθνοφρουράς και η εθνοφρουρά, γιατί
άνευ αξιωματικών δεν ήταν τίποτα, δεν συμβάλλει στην αποτελεσματική
άμυνα της Αχάρας. Μπορεί αυτό να θεωρηθεί σαν μια γενική άποψη περί
την αντίληψη Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, ότι η εθνοφρουρά αυτή καιθ' εαυτή δεν ήτοι ιδύναμις με
ισχύ για να εξασφαλίζει την Κύπρο από εξωτερικό ή ίνδυνο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Δαμιανίδη να λάβει
το ίδιο με τη θερμοτάτη παράνληση να είναι θύντομος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κύριε μάρτυρε, το γραφείο σας σε ποιο ατίριο
βρισκόταν;

ΜΑΡΤΥΣ. Στην Ελληνική Πρεσβεία, στον περίβολο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Ποιος ήταν Πρέσβυς της Ελλάδος τότε μέχρι τα
γεγονότα της Κύπρου;

ΜΑΡΤΥΣ. Ήτο ο κ. Λαγάκος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Με τον Πρέσβυτο είχατε συνεργασία εσείς ως
προστάτευος της ΚΥΠ; Δηλαδή, δταν είχατε υία πληροφορία την λέγατε;

ΜΑΡΤΥΣ. Ναι, την λέγαμε.

(2AK)

ΑΔΑΚ

(Ω)

1/2 AK MP 11-12-1986

90

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εσείς πότε μάθατε ότι γίνεται κάποιο σχέδιο ανατροπής του Μακαρίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Συγκεκριμένα δεν μάθαμε τίποτα, αλλά εκ των φημών που υποφορούσαν και εκ του Μακαρίου υπήρχε ένα ...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αυτές τις φήμες τις ξουβεντεάσατε με τον κ. Λαγάνο;

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Με τον Μακάριο είχατε καμία επαφή;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αυτή η υποκλοπή τηλεφωνήματος του Ντενίση στις 4-7-74 πότε έρμεται σε γνώση σας;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 17, κατόπιν εορτής.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Χαρακτηρίζατε ως μαρέα μέχρι προδοσία το πραξικόπημα αυτών των αξιωματευών σε συνεργασία με την ΕΟΚΑ.Β'

ΜΑΡΤΥΣ: Γενικώς το πραξικόπημα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εσείς προφανώς δεν συμφωνείτε με αυτή την πράξη.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αφού δεν συμφωνούσατε και λόγο πολύ τα

2/2 ΑΚ ΜΠ 11-12-1986

91

είχατε μάθει αυτά τα πράγματα , γιατί δεν βρίσκατε ένα τρόπο επαφής με το Μακάριο να του πείτε ότι εδώ σας ετοιμάζουν μπουγιούρντη;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχαμε τίποτα να του διαβιβάσουμε.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Δηλαδή , εσείς ως προϊστάμενος της ΚΥΠ, δεν ξέρατε ότι περίπου γίνονται αυτά τα πράγματα εναντίον του Μακαρίου ούτως ώστε ο άνθρωπος να λάβει τα μέτρα του, αντί να πάει να δεί τα παιδιά της Αιγύπτου εκείνη την ημέρα,

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι , δεν το ξέραμε. Δηλαδή ο Μακάριος ήξερε περισσότερα από ότι ξέραμε εμείς. Υπάρχει το εξής πράγμα που θέλω να σας πω...

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Καλά δεν πειράζει, Εγώ κ. πρόεδρε, τελείωσα.
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Ζερβός έχει το λόγο.
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Παρακαλώ, κ. πρόεδρε, να αφήσετε το μάρτυρα

να ολοκληρώσει την απάντησή του.

ΜΑΡΤΥΣ: Βάσει ενός Ν.Δ¹⁵ το οποίο λειτουργούσε η ΚΥΠ εκείνο τον καιρό το θέμα της ασφαλείας των ενόπλων δυνάμεων ήταν εκτός αποστολής της ΚΥΠ και ως εκ τούτου κάθε τι που συνέβαινε εντός των στρατιωτικών μονάδων ήταν εκτός αποστολής και μάτι σαφ ταμπού .

Δηλαδή δεν το πλησιάζαμε . Επομένως το πραξικόπημα έγινε από στρατιωτική μονάδα και ως εκ τούτου δεν ήταν έργο να παραιολογηθού-

3/2 AK MP 11-121986

92

με εμείς τις ενέργειες στρατιωτικής μονάδος.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Εγώ είχα πεί κάτι αλλο. Αν εσείς σαν άτομο δεν συμφωνούσατε, γιατί δεν το μεταφέρατε με κάθε τρόπο αυτό το θέμα.

ΜΑΡΤΥΣ: Οι ενέργειες που έγιναν, ως άτομο για το πραξικόπημα ήταν εκεί που μπορούσα να εκφέρω κάποια γνώμη. Και την γνώμη την εξέφερα με δύο σημεία. Το ένα σημείο ήταν να φύγει η έκθεση του που μου ενεπιστεύθη και Χρηστίδη που την υπέβαλα στην ΚΥΠ, στην Ελλάδα, και το δεύτερο

τρίτημένο είναι όταν κάναμε μια έκθεση για να ενημερώσει ο διοικητής μας εδώ στην σύσκεψη, στην οποία οι υφιστάμενοι βάλαμε τις υπογραφές μας.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Προφανώς θα την δώσατε στον διοικητή...

ΜΑΡΤΥΣ: Να, στο διοικητή τη δόσαμε, για να τη δώσει ο διοικητής μας εκεί που έπρεπε. Αυτές οι υπογραφές των δικών μας εισηγήσεων ήταν πολύ βαρετές εκείνη την εποχή^{το} να διαφωνείς με μια δικτατορία.

Μια δικτατορία τη χειροκροτούν όλοι.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Αν είναι να κάνετε αυτό το έγκλημα προτιμότερο είναι να παραιτηθείτε και να φύγετε.

ΜΑΡΤΥΣ: Την πολυτέλεια του πρωτισμού της παρατήσεως την είχαν πολύ λίγοι.

4/2 AK ΜΠ 11-12-1986

93

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Πάντως θα είχατε πάρει παράσημο ηρωισμού αν το είχατε κάνει.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: 'Οποιος το κάνει δεν το κάνει για παράσημο....

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ: Κύριε μάρτυς σε ερώτηση του κ. Λιαροκάπη είχατε πεί ότι από καιρού εξέλειπαν οι δυνατότητες αμύνης της Κύπρου.

Η ερώτησή μου λοιπόν συνίσταται, από πότε εξέλειπαν οι δυνατότητες αμύνης της Κύπρου και γιατί.

ΜΑΡΤΥΣ: Οι δυνατότητες αμύνης είναι συνάρτηση δύο πραγμάτων, τις κάνεις εσύ και τι κάνει ο εχθρός. Το 1964 που υπηρέτησα στην Κύπρο, ως διοικητής, ήμουν βέβαιος ότι μπορούσαμε κάτι να κάνουμε, όχι γιατί είμαστε λισχυρότεροι, αλλά γιατί ήταν αδύνατος η Τουρκία.

(5)

(296)

1/2ξ

/ Ε.Σ.)

11.12.1986

94

Το 1967, πιστεύω, πάλι ότι μπορούσαμε νάτε να ιάνουμε, διότι υπήρχαν εκεί πέρα ελληνικά τμήματα, η Μεραρχία. Μετά το 1967 οι δυνατότητες αμύνης της υψηλού εξέλιξηαν, διότι απεχώρησε η Ελληνική Μεραρχία.

Η Ελληνική Μεραρχία κάτισθε στο πραξικόπημα, αλλά ήτο φθαρμένη έτσι ώστε ήταν, 'Ισως και αυτή να μην έκανε τίποτα. Δηλαδή η Ελληνική Μεραρχία, μετά το 1967 έπρεπε να ενισχυθεί, για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τους Τούρκους.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Δηλαδή, έχετε την άποψη, ότι με τις δυνάμεις, οι οποίες υπήρχαν στην Κύπρο το 1974, ακόμα και εάν δεν εγένετο το πραξικόπημα, πάλι δεν θα μπορούσαν να είναι αποτελεσματικές.

ΜΑΡΤΥΣ : Ναι, αυτό το πρόγραμμα το πιστεύω.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ ΖΕΡΒΟΣ : Ευχαριστώ πολύ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Παρακαλώ τον κ. Βαρβιτσιώτη

να λάβει το λόγο.

2/1ζ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

95

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε μάρτυρε, αφήσατε να πλανηθείη σε εντύπωση του λάχιστον σε μένα, αλλά νομίζω και στα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής, ότι το Κλιμάκιο ΚΥΠ-Κύπρου, του οποίου προϊστασθο, είχε πληροφορίες περί πραξικοπήματος κατά Μακαρίου. Και ότι αυτές ήταν πληροφορίες μάλιστα τις συζητήσατε και με τον Πρέσβυτο. Αν αντελήφθην καλώς. Θέλω να μας πείτε τις συγκεκριμένες πληροφορίες είχατε.

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ : Πληροφορίες.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Και τις πηγές.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 'Όχι τις πηγές.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Τι είδους πληροφορία,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ, κύριε Φωτόπουλε.

ΧΡΗΣΤΟΣ ΦΩΤΟΠΟΥΛΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα με αναγκάσετε να πάρω και εγώ το λόγο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε Βαρβιτσιώτη, τελειώσατε;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, τελειώσα την ερώτηση. Περιμένω απάντηση.

ΜΑΡΤΥΣ: Για πραξικόπημα επλανάτο η φήμη... .

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Επλανάτο η φήμη για πραξικόπημα, ή επλανάτο η φήμη ότι κάτι θα γίνεται. Οι περισσότεροι μάρτυρες λένε ότι επλανάτο

3/2ζ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

96

η εντύπωση ότι ήταν θα γίνει. Δεν λέει κανείς, ότι επλανάτο η εντύπωση ή η φήμη ότι θα γίνει πραξικόπημα.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ότι ήταν θα γίνει.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Α, μπράβο. 'Ότι ήταν θα γίνει. Αυτό ήταν μία διάχυτη φήμη. Δεν είναι πληροφορία αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Μία διάχυτη φήμη. Οι συγκεκριμένες πληροφορίες, τώρα είναι οι εξής.

Πρώτον, ότι οι Μονάδες, οι οποίες ήσαν στα στρατόπεδα και έβγαιναν στους χώρους ασκήσεων, παρηκολουθούντο και περιεβάλλοντο συνεχώς από οχήματα της Αστυνομίας και του Εφεδρικού,

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αυτό δεν είναι τέτοια πληροφορία, ότι θα γίνει πραξικόπημα αν ο Μακάριος θέλει να παραιλουθεί τις υπόθεσές πων Μονάδων.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ητο μία ένδειξη αυτή ότι ενδιαφέρεται τι θα κάνουν οι Μονάδες, αν θα βγούν εκτός στρατοπέδων ή όχι.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ : Μάλιστα.

ΜΑΡΤΥΣ: Το άλλο θέμα ήταν, ότι ο Γεωργίτσης -κάπου το λέω εδώ πέρα- κάποια ημέρα την Παρασκευή διώχνει την οικογένειά του.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Σείς, όταν πήρατε την πληροφορία, ότι ο Γεωρ-

4/2ζ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

97

γίτησης έδιωξε την οικογένειά του, που είναι πιθανόν καλοκαίρι ερχεται να έλθουν να κάνουν διακοπές στο πατρικό τους χωριό, στο χωριό τους, την αξιολογήσατε τόσο σοβαρή ότι θα γίνει πραξικόπεμπα κατά Μακαρίου και γι' αυτό ο Γεωργίτης στέλνει την οικογένειά του;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ότι κάτι ότι γίνει, και ότι στέλνει την οικογένειά του για να την περισάσει, για να μην εμπλακεί στα γεγονότα. Αυτή ήταν η αξιολόγηση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μάλιστα. Η δεύτερη πληροφορία, η τρίτη πληροφορία.

ΜΑΡΤΥΣ: Η τρίτη πληροφορία ήταν ότι ο Αρχιεπίσκοπος έκανε στις 13 του μηνός μία δήλωση για την κατάσταση των Ελλήνων αξιωματικών, βάσει του εγγράφου που κατέθεσα, που στην δήλωσή του αυτή ζητούσε να φύγουν μόνο 100 ή να μείνουν μόνο 100. Κάτι τέτοιο.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Μα, αυτή δεν είναι πληροφορία. Αυτό είναι γεγονός πασδηλο,

ΜΑΡΤΥΣ: Αυτό εσήμαινε ότι ανησυχούσε περισσότερο και άρχισε να μειώνει τις απαιτήσεις του. Άλλα εν πάσῃ περιπτώσει ήθελα να σας αναφέρω, όπως είπα και προηγουμένως, ότι το θέμα του πραξικόπεμπος ήταν μία ενέργεια των Μονάδων της Εθνοφρουράς.

(2B)

(ζ)

1/2 B K.B. 11.12.1986

98

Ως εκ τούτου εμείς δεν είχαμε αρμοδιότητα, ήταν μάλλον απηγορευμένο να ωχολούμαστε τι κάνει η Εθνοφρουρά.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εγώ το δέχομαι, αλλά εδώ αφήσατε να περάσει η εντύπωση ότι εσείς είχατε πληροφορίες ότι κάτι θά γίνει κατά του Μακαρίου. Απ' ότι μας είπατε δεν είναι καμμία πληροφορία αυτή. Μας λέτε την δήλωση του Μακαρίου, μας λέτε ότι τα αυτοκίνητα της εφεδρικής αστυνομίας παρακολούθισαν τα στρατόπεδα. Αυτά δεν είναι πληροφορίες είναι γεγονότα, γεγονότα πασίδηλα, τα ξέραν όλοι.

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι ανέφερα ότι δεν ασχολούμην με το θέμα αυτό.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 'Αρα δεν είχατε πληροφορίες.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν είχαμε πληροφορίες. Δεν μυηθήκαμε. Αφού δεν μυηθήκαμε, δεν ήταν δυνατόν να έχουμε πληροφορίες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ο κύριος Παπαδονικολάκης νομίζω, ότι έχει να κάνει μία παρατήρηση.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛΑ ΠΑΠΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Κύριε μάρτυς είπατε προηγουμένως ότι η Εθνοφρουρά δεν ήτο αξιόμαχος. Δεν θα σας ρωτήσω γιατί και πως και για ποιούς λόγους. Θα μπορούσε λίσας να υπάρξει μία σειρά ερωτήσεων πάνω σ' αυτό. Είπατε επίσης για την τουρκική επιθετική δύναμη, ήτο πολύ εύκολη η κατάληψη της Κύπρου, αναφερθήκατε δε ιδιαίτερα στο

2/2 B K.B. 11.12.1986

99

γεγονός ότι υπήρχε ένα έτοιμο αεροπρογεφύρωμα, μέσω του οποίου θα μπορούσε να ολοκληρωθεί η κατάληξη της Κύπρου.

Θα ήθελα να κάνω την εξής παρατήρηση, απευθυνόμενος προς στρατιωτικό, είμαι και εγώ στρατιωτικός, για να σας πω ότι το αεροπρογεφύρωμα δεν αποτελεί ποτέ και δεν υπήρξε ποτέ βάση για περαιτέρω εκτέλεση επιχειρήσεων, για ολοκλήρωση κάποιου αντικειμενικού σκοπού, αλλά είναι μια επιχείρηση υποβοηθητική μιας αυρίας προσπάθειας, η οποία αυρία προσπάθεια έπρεπε να είναι από τις ακτές σαν απόβαση.

ΜΑΡΤΥΣ: Από την θάλασσα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Συμφωνούμε σ' αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Μάλιστα.

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Μόνο αυτή την παρατήρηση είχα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μπορείτε να μας δείξετε την γραμμή Γκιουνές αύριε μάρτυς;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε Τσουμή θα έρθετε το απόγευμα ή αύριο για να θεωρήσετε τα πρακτικά και να υπογράψετε τα έγγραφα αυτά και παρακαλώ τότε να σημειώσετε πάνω στον χάρτη την γραμμή Γκιουνές να τον πάρει ο Γραμματεύς, να βγάλει μια φωτοτυπία και σας τον επιστρέφουμε το χάρτη. Δεν χρειάζεται τώρα να δείξετε ποιά είναι η γραμμή Γκιουνές.

3/2 B K.B. 11.12.1986

100

Στις 6.30' το απόγευμα ή στις 8.30' το πρωΐ να έλθετε στο γραφείο 140 εδώ, να θεωρήσετε τα πρακτικά τα οποία θα έχουν αποστενογραφηθεί, να υπογράψετε και στην συνέχεια να υπογράψουμε και εμείς.

Ευχαριστούμε πολύ.

(Στο σημείο αυτό αποχωρεί ο μάρτυς Αύριος Τσούμης);

(6)

2B

1/2 δ. Σ.Κ.

11-12-1986

101

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε Παπαθανασίου, μή φέρνετε αμέσως το η. Χανιώτη.

Κύριοι συνάδελφοι, θα ήθελα να εκφράσω τη λύπη μου για ορισμένα δημοσιεύματα. Η εφημερίδα "ΜΕΣΗΜΕΡΙΝΗ" της 5ης του μηνός, δείχνει μία φωτογραφία του Μακαρίου και λέγεται στο κείμενο: "Καλά, ο Πρόεδρος της Επιτροπής Κύπρου δεν τον καταλαβαίνει..".

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ποιόν;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Θα ακούσετε τώρα.

Οι Βουλευτές που απαρτίζουν την επιτροπή, οι περισσότεροι από τους οποίους είναι όπως ελπίζω, νοήμονες -εγώ δηλαδή δεν είμαι νοήμων- δεν σταματούν πια αυτή την αωμιμοτραγική διαδικασία; Επιτρέπουν στον κάθε χουντίσκο από αυτούς που κατέλυσαν τις ελευθερίες του ελληνικού λαού για να τον σώσουν και κατεπόδιωσαν την Κύπρο, να βγαίνουν και να κατηγορούν από καθ'έδρας για προδοσία, ούτε λίγο ούτε πολύ πότε το Μακάριο, πότε το Γ.Μαύρο, πότε τον Αβέρωφ, πότε ομοίους τους; Εκείνος που είχε τη φαεινή ιδέα της συγκροτήσεως της επιτροπής, τι περιμένει πια; Δεν βλέπει; Εναντίον του Κωνσταντίνου Καραμανλή δεν βγαίνει τίποτε. Τουλάχιστον οι Βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας τις ζητούν στο "Μαγευτήριο" αυτό των ύβρεων και των λοιδόρισμάν κατά τόσων εντίμων και πατριωτών; Και μάλιστα όταν οι επίτοκοι είναι

2/2 Απόδν/Δ.Σ.Κ.

11-12-1986

102

καταδικασμένο^ς στη συνείδηση όλων των Ελλήνων".

Νομίζω αύριοι ότι αυτό είναι λίβελος εναντίον της Επιτροπής.

Δεν είναι πράγμα αυτό.

Επίσης έναάλλο κείμενο από τις ριπές των "ΝΕΩΝ" που μας κατηγορεί ούτε λίγο ούτε πολύ περίπου για το ίδιο πράγμα. Λέγει και "Έγγε" επάνω "Σήμερα για να αλλάξουμε και λιγάκι, όχι και τόσο, συγχαρητήρια θερμά σε όλους τους. Συγχαρητήρια πρώτα απ' όλα στα μέλη της ανακριτικής επιτροπής που για λογαριασμό της Βουλής ανέλαβε να ανοίξεικ.λ.π., που κάνει τόσο καλά τη δουλειά της και έχει τόσο λαμπρά μεθοδεύσει τις εργασίες της, ώστε κατέληξε εκείνοι που ευθύνονται για την τραγωδία να εμφανίζονται στις συνεδριάσεις της σαν τιμητές και εκείνοι που έπρεπε να είναι στη φυλακή να μεταβάλλονται μπροστά της σε κατήγορους, που πρόσφεραν στη κοινή γνώμη το ωραίο θέμα ενός απόστρατου σκληρού Ιωαννίδηνού να επιρρίπτει τις ευθύνες για την τραγωδία σε όλους εκτός από το έγκλειστο στον Κορυδαλλό ήδαλμά του και ενός πρωταγωνιστή της συνωμοσίας "της πιτζάμας", να κατηγορεί γενικά - αν αγαπάει προδοσία το κ. Γ. Μαύρο!"

Είναι δημοσιογραφική ενημερότητα αυτό. Λυπούματι πάρα πολύ, δεν θέλω τίποτα απλώς ήθελα να τα καταστήσω γνωστά στην Επιτροπή...

Δημήτρης Ανδρέας

3/2 8. Σ.Κ. 11-12-1986

103

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τα διαβάσαμε κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Και εν όψει της μυστικότητας με την οποία εργάζεται η επιτροπή τουλάχιστον, επισήμως, δεν έχω μπορέσει να απαντήσω σ' αυτά τα πράγματα. Αλλά νομίζω ότι και η ευαισθησία πρέπει να εκδηλώνεται κάποτε. Να το σκεφθείτε, πρέπει να απαντήσουμε ως επιτροπή.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Αυτό που είπατε θέλουμε να πούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αφήστε κύριε Παπαδονικολάκη, δεν είναι ανάγκη τώρα. Αυτά είναι φοβερά δηλαδή.

Τέ μπλέκουν τον Καραμανλή μέσα; Αφήσαμε κανένα να θίξει τον Καραμανλή; Εν πάσῃ περιπτώσει και αν πει κάτι ανύνενας πώς θα τον εμποδίσουμε; Δεν το καταλαβαίνω. Τόσο πολύ οι κύριοι δημοσιογράφοι έχουν ανακριτικό διαιμόνιο, ώστε να μπορούν να συνδυάζουν να ανακαλύπτουν την υπόθεση, να σταματάνε εκείνον που θέλει να πει για τον Καραμανλή, να σταματάνε εκείνον που θέλει να πει για τον Μαύρο. Πώς θα γίνει δηλαδή; Είναι μαζί με τα άλλα νομιμάς και δικονομικώς αγράμματα πράγματα αυτά. Και λυπούμαι, διότι εφημερίδες κύρους μπορούν να χρησιμοποιούν τέτοια αγράμματα σχόλια,

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ: Είναι το τέμημα της δημοκρατίας και της προσφοράς.

Δ. Βαρχας *Α. Βαρχας*

4/2 8. 11-12-1986 Σ.Κ.

104

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν ξέρω, με την "ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ" κάποιοι συνδέονται από μας με τα "ΝΕΑ" κάποιοι συνδέονται από μας. Είναι νομίζω πρέπον να τους επιστήσουμε τη προσοχή και να τους πούμε ότι, κάνει ένα πολύ σπουδαίο έργο η επιτροπή, για να μας αφήσουν ήσυχους από παρεμβάσεις τέτοιας μορφής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Μία λακωνική δήλωση δική σας που να λέγει αυτό το τελευταίο που είπατε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Εγώ δεν καταλαβαίνω γιατί έγινε ο διαχωρισμός. Η "ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ" λέγει γιατί παραμένουν στην επιτροπή οι Βουλευτές της Νέας Δημοκρατίας, ~~δηλαδή ερείσεις οι άλλοι τι είμαστε; Του σχοινιού και του παλούκιού;~~

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εκείνο το "ο Πρόεδρος της Επιτροπής δεν το καταλαβαίνει", τι σημαίνει; "Καλά, ο Πρόεδρος της Επιτροπής δεν το καταλαβαίνει, οι άλλοι όμως που είναι νοήμονες...". Μα είναι πράγμα αυτό δηλαδή.

Τι θέλει δηλαδή; Να παραβάλουμε τους τίτλους μας. Να τους παραβάλουμε, αν θέλει και αυτός και η ΜΕΣΗΜΒΡΙΝΗ και ο διευθυντής της.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Να κάνετε δήλωση.

(2 βλ.)
Διαβ.

26

1/2BA

BΠ

11.12.86

105

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Ο αύριος Βαρβιτσιώτης να κάνει δήλωση που εκπροσωπεί τη Νέα Δημοκρατία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΣΑΡΧΑΣ: Δεν νομίζω, αύριε Πρόεδρε, ότι πρέπει να αντιδράσουμε. Δεν νομίζω ότι πρέπει να ανοίξουμε διάλογο. Είναι το τέμημα της δημοκρατίας μας και το τέμημα της προσφοράς μας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Είναι μια άποψη αυτό το πράγμα. Αλλά όχι και μέχρι σημείου να κατηγορούμεθα για έλλειψη νοημοσύνης, όταν έχουμε από όλα τα κόμματα αναγνωρισμένο το άψογο του τρόπου της διαδικασίας της Επιτροπής.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να πω ένα μόνο πράγμα, επειδή έφερα το φύλλο της Μεσημβρινής. Το έφερα μόνο και μόνο μήπως είναι αρχή κάποιας μεθόδευσης...

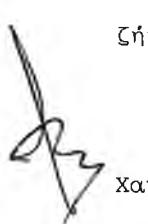
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δεν αποκλείεται.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: σε σχέση με την υπονόμευση του έργου της Επιτροπής, αλλά ~~με~~ ρήγμα μέσα στην Επιτροπή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Με προσπάθεια ρήγματος. Αλλά δεν είναι πράγματα αυτά.

Αυτό είναι παρεμπίπτον ζήτημα. Είναι εντός πρακτικών η συ-

ζήτηση αυτή, αλλά θα διορθώσω τα πρακτικά.

 Παρακαλώ τον αύριο γραμματέα να συνοδεύσει το μάρτυρα αύριο

Χανιώτη στην αίθουσα. ..

2/2BAΒΠ11.12.86106

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Τι¹ ώρα προβλέπετε να τελειώσουμε αύριε Πρόεδρε;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Εγώ νομίζω ότι στις 14,30' πρέπει

να διακόψουμε. Τώρα θα διακόψουμε για το Γενάρη βέβαια. Δεν γίνεται
αλλιώς.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην αίθουσα ο μάρτυρας αύριος Χανιώτης).

3/2BA _____ ΒΠ _____ 11.12.86

107

(Κυρίου Χ.Μπασαγιάννη, Προέδρου Επιτροπής, συνέχεια)

Κύριε Χανιώτη, επειδή έλαβαν χώρα πολλές διακοπές, κατ' αρχήν
 οφείλουμε να σας ζητήσουμε συγγνώμη για την αθυστέρηση. Διότι σας
 είπαμε στις 12.00' η ώρα όταν αρχίσει η εξέτασή σας και είναι ήδη
 1.00' και μόλις τώρα αρχίζει. Ζητούμε συγγνώμη. Αυτό δεν μπορούσε
 να γίνει, αφού ο αύριος Τσουμής είχε μια πολύ ενδιαφέρουσα κατάθεση
 η οποία απήτησε περισσότερο χρόνο απ' ότι υπολογίσαμε.

Είχατε ορκισθεί;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ απαντήστε μου σε ορισμένα
 ερωτήματά μου, σχετικά με τα στοιχεία της ταυτότητός σας.

(Ο μάρτυς απαντά σε ερωτήσεις του κυρίου Προέδρου και δίδει τα ακόλου-
 θα στοιχεία της ταυτότητάς του:)

Επώνυμο: Χανιώτης.

'Όνομα: Κωνσταντίνος.

'Όνομα πατρός: Νικόλαος.

'Όνομα μητρός: Ελένη.

Γένος: Παρμενίδου.

Τόπος γεννήσεως: Θεσσαλονίκη.

'Έτος γεννήσεως: 1922.

*ΩΛΦ**Σ.Σ.*

4/2ΒΑ

ΒΠ

11.12.86

108

Τόπος διαμονής: Γλυφάδα (██████████).

Επάγγελμα: Συνταξιούχος αξιωματικός (Αντιστράτηγος ε.α.).

Θρήσκευμα: Χριστιανός Ορθόδοξος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Παρακαλείσθε, κύριε μάρτυς, να βάλετε, το χέρι σας στο Ευαγγέλιο, να δώσετε το νενομισμένο όρκο. Και παρακαλώ επίσης τους συναδέλφους να εγερθούν.

(Ακολούθως, ο μάρτυς δίνει τον ακόλουθο όρκο).

"Ορκίζομαι ενώπιον του Θεού να είπω ευσυνειδήτως όλην την αλήθειαν και μόνον την αλήθειαν χωρίς να προσθέσω ή να αποκρύψω τι".

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Κύριε Χανιώτη, εσείς έχετε υπηρετήσει σει στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Την εποχή του '74 που υπηρετούσατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Υπηρετούσα στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ως αρχηγός του Α'

Κλάδου.

Διεργασία:

Είναι λίγη

και τρεις

μέρες

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από πότε υπηρετούσατε ως αρχηγός του Α' Κλάδου στο ΑΕΔ;

ΜΑΡΤΥΣ: Τρετς, τέσσερις μήνες κήμουν αρχηγός του Α' Κλάδου. Είχα προ-
αχθεί σε υποστράτηγο. Ανέλαβα από την 3η ΜΕΟ, αρχηγός του Α' Κλάδου.

2BA 1/3 Δ (Κ.Ο.) 11.12.86

109

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Πού υπηρετούσατε πριν;

ΜΑΡΤΥΣ: Συνεχώς στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Συνεχώς στο Αρχηγείο. Και πριν γίνει
ο Μπονάρδος αρχηγός;

ΜΑΡΤΥΣ: Από το 1966, θυμάμαι νείχα Υπουργό Εθνικής Αμύνης του κ. Παπαλ-
ληγούρα και διάφορους άλλους Υπουργούς, όπως τον κ. Κωστόπουλο, μέχρι
το 1975 υπηρετούσα συνεχώς στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, με δύο δια-
κοπές. Μία που φοίτησα στη Σχολή Αμύνης του ΝΑΤΟ στη Ρώμη και η δεύτε-
ρη διακοπή δταν ήμουν διοικητής του 71 Συντάγματος στον 'Εβρο, στο
τρίγωνο επάνω.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Κύριε μάρτυς, ας έλθουμε στα γεγονότα.

Προτιμάτε να κάνετε μία έκθεση των γεγονότων που συνδέονται με την
κυπριακή τραγωδία όπως περιήλθαν σε γνώση σας, ή να σας ρωτάμε εμείς;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Ο, τι νομίζετε εσείς. Είμαι στη διάθεσή σας. Αν θέλετε να κά-
νω μία έκθεση, την κάνω. Αν θέλετε να με ρωτάτε, να με ρωτάτε.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ας κάνει μία έκθεση καλύτερα.

ΜΑΡΤΥΣ: Πριν αρχίσω, κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να κάνω μία δήλωση:

Δεν έχω ουδεμία απολύτως σχέση ούτε με την 21η Απριλίου, ούτε

με το κένημα του Ιωαννίδη τον Νοέμβριο του 1973, ούτε με το πραξικό-

μ/

Δάσκ

2/3 Δ. (Κ.Ο.) 11.12.86

110

πημα ιατάτου Μακαρίου. Ήμουν ένας επιτελικός αξιωματικός, προσήλθα σε όλα αυτά τα γεγονότα κανονικά στο γραφείο μου την ώρα εργασίας και έμαθα τα γεγονότα εκ των υστέρων, όπως οι περισσότεροι αξιωματικοί ήταν όλοι ο Ελληνικός λαός.

Κάνω αυτή τη δήλωση. Δεν έχω απολύτως ηαμμία σχέση ή οιανδήποτε ανάμβεη στα γεγονότα αυτά. Ήμουν αρχηγός του Α' κλάδου.

'Έρχομαι στα γεγονότα. Τα γεγονότα εν περιλήψει θα σας τα πω ως εξής:

Προ του πραξικοπήματος, τον Ιούλιο του 1974, είχαμε εκπονήσει ορισμένες οδηγίες επιχειρήσεων για την Κύπρο, εν όψει νέων δυνατοτήσων των Ενόπλων Δυνάμεων, Στρατού, Ναυτικού ήταν Αεροπορίας. Οι οδηγίες αυτές επιχειρήσεων "Κ", για την Κύπρο, περιελάμβαναν ημενες εξωτερικές ενισχύσεις για την Κύπρο, από την Ελλάδα δηλαδή, διότι εν τω μεταξύ είχαμε παραλάβει ηανούργια υποβρύχια ήταν ηνούργια αεροπλάνα, τα Φάντομ, ήταν αποφασίσαμε επιτελικώς να αναθερήσουμε ήταν αναδεωρήσαμε τις οδηγίες επιχειρήσεων για την Κύπρο, τις βελτιώσαμε δηλαδή, ήδη από πλευράς ενισχύσεων από την Ελλάδα.

Αυτές οι οδηγίες επιχειρήσεων εστάλησαν στα Επιτελεία ήταν στο ΓΕΕΦ, στο Γενικό Επιτελέος Εθνικής Φρουράς, προς σχολιασμό.

RD

DP

DRM

3/3 Δ. (Κ.Ο.) 11.12.86

111

Εν τω μεταξύ, επηκολούθησαν τα γεγονότα.

Προ των γεγονότων, οφείλω να σας τις δύο σημαντικές συσκέψεις που κάναμε στο Υπουργείο Εξωτερικών και μία στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, κατά την οποία εγώ προσωπικός, ως αρχηγός Α' Κλάδου, επέμεινα στη στρατιωτική αυτοδυναμία της Κύπρου, διότι επεσήμανα -είναι γραμμένα στα Πρακτικά αυτά- ότι πρέπει η Κύπρος να καταστεί στρατιωτικά αυτοδύναμη, λόγω της αποστάσεως. Και εφόροντισα να πάνε και μερικά πυρομαχικά, όπλα, και να ενισχυθεί η Κυπριακή Εθνοφρουρά εν τω μέτρω των δυνατοτήτων.

Σε αυτές τις συσκέψεις συνεζητήθη το θέμα της βελτιώσεως της αμύνης της Κύπρου. Και ένα άλλο το οποίο εισηγήθην προσωπικός - θυμάμαι ο κ. Λαγάκος το γνωρίζει πολύ καλά αυτό- είναι ότι είπα "γιατί δεν ικανούμε τον Αρχιεπίσκοπο να τον ενημερώσουμε στα αμυντικά προβλήματα της Κύπρου". Αυτό το είπα, διότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος αντέδρα στην ονομασία 60 εφέδρων αξιωματικών, να ονομασθούν ανθυπολοχαγοί και να εκπαιδευθούν -εδώ στην Ελλάδα εκπαιδεύονταν οι περισσότεροι- διότι νομίζω τους εθεώρει ότι είναι αναμεμμένοι ή είναι υποστηρικταί της ΕΟΚΑ Β. Γι' αυτό το λόγο αντέδρα ο Αρχιεπίσκοπος να ονομασθούν αυτοί οι Κύπριοι ανθυ-

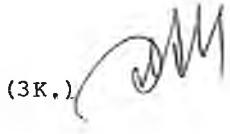
ΑΝΤΙ *Σ.Σ.*

4/3 Δ. (Κ.Ο.Ο 11.12.86)

πολοχαγού.

112

Από εκεί και πέρα, εισηγήθην και είπα "γιατί δεν καλούμε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο να έλθει στην Ελλάδα, να του ευημερώσουμε από πλευράς απειλής και από πλευράς στρατιωτικής προετοιμασίας στην Κύπρο".

(3K.)

(2Δ) 1/3 Κ.

(Θ.Σ.)

11-12-86

113

Στις συσκέψεις του Υπουργείου Εξωτερικών ο πρεσβευτής κ. Δαγάνος

εξουσιοδοτήθη και το είπε στον Αρχιεπίσκοπο, ότι επιθυμούν να σας καλέσουν επάνω στην Ελλάδα για να σας ενημερώσουν στο ΑΕΔ, ο δε Αρχιεπίσκοπος δεν έδωσε θετική απάντηση. Δηλαδή μάλλον δεν απεδέχθη την πρόταση.

Αυτά είναι 1-2 μήνες προ των γεγονότων, των γνωστών γεγονότων της Κύπρου. Αυτά εν περιλήψει, δηλαδή, βελτίωση των οδηγιών επιχειρήσεων, ορισμένες συσκέψεις για να ενημερώσουμε τον Αρχιεπίσκοπο/εδώ πέρα και ορισμένη ενίσχυση των νήσων του Αιγαίου, η οποία έγινε λόγω των γεγονότων, είναι τα προ του πραξικοπήματος, τα οποία γνωρίζω και καταθέτω στην Επιτροπή σας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μιλήσατε για μία σύσκεψη στην οποία λάβατε μέρος στο Υπουργείο Εξωτερικών. Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Θυμάμαι δύο συσκέψεις οι οποίες έγιναν και μία στο ΑΕΔ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης), Δηλαδή μία στο Υπουργείο Εξωτερικών και μία στο ΑΕΔ, ή δύο στο Υπουργείο Εξωτερικών;

ΜΑΡΤΥΣ. Δύο στο Υπουργείο Εξωτερικών και μία στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εδώ έχω τη μία. Πότε έλαβαν χώρα αυτές οι συσκέψεις:

2/3 K

(Θ.Σ.)

11-12-86

114

ΜΑΡΤΥΣ . Αυτές ήταν Μάτιος , Ιούλιος και μία ήταν τον Ιούνιο στο ΑΕΔ.

Δηλαδή ήταν 2-3 μήνες προ του πραξικοπήματος .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) . Εδώ έχω της 2ας Ιουλίου και θα

ήθελα να σας διαβάσω τα πρακτικά . Είναι η δεύτερη προφανώς σύσκεψη στο Υπουργείο Εξωτερικών .

ΜΑΡΤΥΣ . Νομίζω ναι .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) . " κ. Χανιώτης : Το ΑΕΔ φρονεί

ότι ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος εις την περίπτωσιν των υποψηφίων εφέ-

δρων αξιωματικών ενήργησε πραξικοπηματικώς . Ενώ είχε υποσχεθή ότι

προ πάσης σχετικής αποφάσεως του θα διεβουλεύετο μετά της Ελληνικής

Κυβερνήσεως , ούτος ανήγγειλε μονομερώς και άνευ διαβούλευσεως

την μείωσιν της θητείας εις 14 μήνας .

Επιθυμώ να σκιαγραφήσω συντόμως τας επιπτώσεις της ως άνω αποφάσεως , συμφώνως και προς αναφοράν του στρατηγού Ντενίση .

Τον προσεχή Σεπτέμβριο η δύναμις της εθνοφρουράς από 10.000 ανδρών

θα φθάσει εις 4.500 . Πέραν τούτου λέγεται ότι ο Μακάριος θα απο-

σπάσει αριθμόν ανδρών της νέας ΕΣΣΟ δια το Επικουρικόν . Ούτω το

τελευταίον τούτο σώμα θα φθάσει τους 2.500 άνδρας . Βλέπομεν δηλαδή ,

ότι θα υπάρξει ισορροπία μεταξύ Επικουρικού και Εθνικής Φρουράς ,

φρονούμεν δε ότι η Κυπριακή Κυβέρνησις βαδίζει βάσει σχεδίου προς

εξουδετέρωσή της Εθνικής Φρουράς . Υπό ταυτας συνθήκας η εκπλή-

3/3 Κ.

(Θ.Σ.)

11-12- 86

175

ρωσις των υποχρεώσεων της Εθνικής Φρουράς δεν καθίσταται δυνατή
εν καιρώ ειρήνης , πολλώ δε μάλλον εν καιρώ πολέμου . Εν συνόψει
φρονούμεν"- λέτε -"ότι ο Μακάριος ενεργεί μη ακολουθών πλέον εθνι-
κήν γραμμήν ".

"Έχει και κάτι άλλο παρακάτω . Πάλι " κ. Χανιώτης : Προ
της αφίξεως του κ. Λαγάκου σεις Αθήνας το ΑΕΔ αντεμετώπιζε την
αποστολήν Αντιστρατήγου εις Κύπρον προς διαβούλευσιν με τον Μακά-
ριον . Κατόπιν ήλθεν η σκέψης περί συσκέψεως επί ανωτάτου κυβερνη-
τικού επιπέδου : εις ήν θα συμμετείχον και εκπρόσωποι του Υπουργείου
Εξωτερικών και του ΑΕΔ . Ανεκοινώσαμεν την σκέψην ταύτην εις τον
Πρόεδρον της Δημοκρατίας όστις απήντησεν ότι δεν θεωρεί σήμερον
την ιδέαν ταύτην ως πρόσφορον" . δηλαδή ο κ. Γκιζίκης " Ο Αρχη-
γός Ενόπλων Δυνάμεων " - δηλαδή ο κ. Μπονάνος - " φρονεί κατόπιν
τούτου, ότι το θέμα είναι αρμοδιότητος του Υπουργείου Εξωτερικών .

Θα πρέπει πλέον να αποφασίσωμεν εάν θα συνεργασθώμεν μετά του Μακα-
ρίου ή θα τον θεωρήσωμεν μάλλον ως αντίπαλον " .

Και παρά κάτω : " κ. Χανιώτης : Εκτιμώμεν ότι η παρούσα
πολιτική του Μακαρίου στηρίζεται επί των εξής : α) Βαδίζει επί⁴⁴
σχεδίου εξισορροπήσεως Εθνοφρουράς και Επικουρικού ίνα ακολούθως
δυνηθή να εκδιώξῃ πολλούς αξιωματικούς β) Μειώνων την θητείαν

4/3 Κ.

(Θ.Σ.)

11-12-86

116

νομίζει ότι ενισχύει το γόητρό του, καθόσον το μέτρο τούτο είναι δημοφιλές ιδία μεταξύ της νεολαίας και των γονέων . γ) Στηρίζεται πιθανώς εις διαβεβαιώσεις της Ρωσίας . Θα έδει να του λεχθή ότι τοιαύται διαβεβαιώσεις ουδεμίαν έχουν σημασίαν και ότι εάν δημιουργηθή τελεσμένον γεγονός εκ μέρους της Τουρκίας, ουδείς θα επέμβη, πρέπει να λεχθή στον Μακάριο " Υπάρχει η σκέψις ότι θέλει να δημιουργήσῃ προβλήματα εις το παρόν καθεστώς της Ελλάδος, ενεργών εντός γενικοτέρου πλαισίου . Ενεργεί επομένως αντεθνικώς . Εισέρχεται εις θέματα αμύνης του γενικοτέρου Ελληνικού χώρου αγνοών τα σχετικά προβλήματα . Πρόκειται περί προδοσίας " ↗ λέτε εσείς για το Μακάριο ↗ Η ΕΟΚΑ δεν ενισχύεται από εμάς . Δεν πτάζομεν αν δεν πολιτικοποιείται . 'Έχομεν δώσει αυστηροτάτας οδηγίας όπως η Εθνοφρουρά μη αναμεγνύεται εις πολιτικά θέματα " .

Και παρακάτω λέτε και άλλα πράγματα .

ΜΑΡΤΥΣ . Κύριε Πρόεδρε με συγχωρείτε . Ουδέποτε έχω χρησιμοποιήσει τη λέξη προδοσία, τέλφος πάντων το πως γράφτηκε αυτό

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Με συγχωρείτε αλλά διαβάζω από το επίσημο .

ΜΑΡΤΥΣ . Δεν το αποδέχομαι . αυτό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Δεν το αποδέχεσθε σύμφωνοι, αλλά αυτό δεν το γράφετε εσείς .

5/3 Κ

(θ.Σ.)

11-12-86

117

ΜΑΡΤΥΣ . Για τον Αρχιεπίσκοπο δεν μπορούσα να χρησιμοποιήσω αυτή
τη λέξη .

(ΞΠΑ)

Ζ

(3K) 1/3 ΠΑ Β.Τ. 11-12-86

118

Αυτό το γράφει,
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) / Έντολή Υπουργού ο διευθυντής Α.

πρακτικά
Μεταξάς, πληρεξούσιος Υπουργός, / Β' συσκέψεως εκπροσώπων Υπουργείου

Εξωτερικών και ΑΕΔ την 2α Ιουλίου. Προφανώς θα υπάρχει και άλλη σύσκεψη.

ΜΑΡΤΥΣ. Τα είπα αυτά. Σε γενικές γραμμές είπα ότι αυτά που ήταν
ο Μακάριος δεν συμβάλλουν στην άμυνα της νήσου, διότι είχε διαβεβαιώ-
σεις ~~μου~~ το είπε ο στρατηγός Ντενίσης που ερχόταν δυο-τρεις φορές
στο γραφείο μου και συζητούσαμε επειδή συνυπηρετήσαμε στον Εβρο
οπου τον είχα προιστάμενο. Με ράτησε "Γιατί με έφεραν εδώ".

"Που ξέρω εγώ στρατηγέ" του απάντησα. Και μου είπε ότι ο Ρώσος
πρεσβευτής του είπε του Μακάριου με τον οποίο είχε επαφή ^ή μην ανησυ-
χείς", οταν επρόκειτο να μειώσει την εθνοφρουρά. Ήπειρος ο στρατηγός
Ντενίσης να έρθει ο Μακάριος να τον ενημερώσουμε για την απειλή
και για τα αμυντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πριν από τη σύσκεψη αυτή, μετείχατε
σε κάποιες συσκέψεις του ΑΕΔ.

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 13 του μηνός διετέχθημεν ως επιτελείο και δυο αξιωμα-
τικοί νομίζω από την εθνοφρουρά και ο στρατηγός Ντενίσης, να μελετή-
σουμε τις επιπτώσεις από επιτελικής πλευράς ~~αλλά~~ της προθέσεως του
Μακαρίου να μειώσει σε 14 μήνες τη θητεία ~~και~~ ^{και} διώξει τους Ελληνες

Θ. Μαζαράς

2/3 πα Β.Τ. 11-12-86

199

αξιωματικούς που πλαισιώναν την εθνοφρουρά και μπορώ να πω ότι ήταν το άπαν της αμυντικής ικανότητος της εθνοφρουράς, γιατί ήσαν εμπειροπόλεμοι και επαγγελματικώς κατηρτισμένοι. Ήθελε να τους μειώσει σε 100. Τα συμπεράσματα που βγάλαμε από τη σύσκεψη της 13ης Ιουλίου ήταν ότι θα μειωθεί η δύναμη της εθνοφρουράς αν εφαρμοστούν αυτά που ζητεί ο Αρχιεπίσκοπος σε βαθμό αμυντικώς επικείνδυνος. Δηλαδή θα παραδοθούμε σε μια δεόμενη στιγμή διέτι δεν είχαμε δύναμη, Είμαστε εξασθενημένοι. ήδη από την απόσυρση της Μεραρχίας από την Κύπρο και αν αποδυναμωθούμε ακόμα με τη μείωση της θητείας και των αξιωματικών, δεν θα είχαμε καμμια δύναμη κάτω εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Τι αποφάσισατε λοιπόν;

ΜΑΡΤΥΣ Δεν αποφασίσαμε μελέτη κάναμε και βγάλαμε συμπέρασμα, Μας είπε ο κ. αρχηγός, ο οποίος παρέστατο, να τερματιστεί η μελέτη και να του πούμε τα συμπεράσματα. Σ' αυτό το σημείο οφείλω να τονίσω -είναι γνωστό σε όλους του αξιωματικούς - ότι μας παραπλάνησε. Δηλαδή μας έλεγε να μελετήσουμε το πράγμα ενωαυτοί κάτι ετοίμαζαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Σας είπε για το βράδυ της 20ης;

ΜΑΡΤΥΣ Ναι μας είπε για την 20η το βράδυ να φέρουμε τα συμπεράσματα.

Εν τω μεταξύ το πρωι της 15ης Ιουλίου πήρα τηλέφωνο έναν σύνταγματάρχη που ήταν από γραφείο του Προέδρου - γιατί είχε δύσει εντολή και ο Πρόεδρος κ. Γκιζίκης - και του λέω τι θα γίνει για το συμπέρασμα, και μου έδινε ιδιότητη απάντηση ο κ. Μπραβάνος.

(3ΓΡ)

B3 Adel

(3ΠΑ) 1/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

120

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ο κ.Μπραβάκος τί πάντα;

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν διευθυντής του γραφείου του κ. Γιαζίκη. Του λέω τα έχουμε εποιημάσει τα έχουμε βγάλει, ξενυχτίσαμε, πότε θα τα ανακοινώσουμε; Δηλαδή το πρωΐ που έγινε πραξικόπημα, τον πήρα τηλέφωνο.

Και μου λέει στρατηγέ τί να σας πώ, ακόμη δεν έχει αποφασίσει ο κύριος πρόεδρος, δεν είχει γίνει το πραξικόπημα και δε το ξέραμε, γιατί περί την 9η ώρα μας το κοινοποίησαν ότι έγινε κάτω στην Κύπρο.

Πήγαμε στα γραφεία μας το πρωΐ όλοι αξιωματικοί του ΑΕΔ και μας ανακοίνωσαν εν συνέχεια στις 9η ώρα το τί έγινε στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Για το πραξικόπημα, δεν σας το ανεκοίνωσαν, ώστε στις 13 του μηνός στη σύσκεψη...

ΜΑΡΤΥΣ: Ήταν παραπλανητικό αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παραπλανητικό. Δεν λάβατε αποφάσεις λάβατε αποφάσεις εκεί; Γιατί στην αρχή είπατε ότι λάβατε αποφάσεις.

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, επιτελική εργασία κάναμε και βγάλαμε το συμπέρασμα ότι αποδυναμώνεται άμυνα της Κύπρου σε βαθμό πολύ μεγάλο, εάν γίνει η μείωση της θητείας και η αποχώρηση των Ελλήνων αξιωματικών.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τώρα στις 15 του μηνός έγινε το πραξικόπημα. Εσείς το βράδυ συνήλθατε να συζητήσετε συνέχεια;

ΜΑΡΤΥΣ: Όχι, εγώ το βράδυ μάλιστα στις 19 του μηνός νομίζω ...

ΔΣΥ

2/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

121

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Οχι, στις 19 ημέρες, από τις 13 πού πάτε στις 19';

ΜΑΡΤΥΣ: Το βράδυ που είπατε στις 14;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Στις 15, ~~θεν~~ είπατε δότι ανεβλήθη η λήψη αποφάσεων;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι δεν συνήλθαμε διότι έγινε το πραξικόπημα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): 'Αρα δεν ελήφθησαν αποφάσεις σ' αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Άδον όταν στις 13 έγινε η σύσκεψη ποιός μίλησε εκεί στη σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Επιτελική εργασία ήδη ήταν μετώνεται η θητεία η επάνδρωση...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι ημέρες, ποιός τα εισηγήθηκε αυτά τα πράγματα μέσα στη σύσκεψη, στρατηγέ;

ΜΑΡΤΥΣ: Μίλησε ο στρατηγός ο Ντενίσης, μίλησαν οι επιτελείς από ηάτω, μίλησα εγώ, μίλησε ο αρχηγός της 3ης ΜΕΟ, ό ταξίαρχος ο Πολίτης.

Όταν γίνεται ημέρες Πρόεδρε, μια επιτελική εργασία, όλοι μιλάνε. ΔΕΝ
έγινε η σύναλλος...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σε ποιόν έδωσε το λόγο ο Μπονάνος πρώτον;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν θυμάμαι σε ποιόν τον έδωσε, αλλά νομίζω σε δύο το επιτε-

βρ αση

3/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

122

λείο να μελετήσουμε . Δεν απευθύνθη...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μιλήσατε όλοι;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όλοι βεβαίως, αφού έγινε επιτελική εργασία. Βάλαμε κάτω αφιέρωτικά δεδομένα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, δεν καταλήξατε σε αποφάσεις αφού έγινε η επιτελική εργασία. Μήπως έδωσε το λόγο μόνο στον κ. Σκλαβενίτη; Τον ξέρετε τον κ. Σκλαβενίτη;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι, δεν τον γνωρίζω ούτε κατ' όψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τον ταγματάρχη Σκλαβενίτη δεν τον ξέρετε; Και είσαστε σ' αυτήν την σύσκεψη της 13ης και δεν το ξέρετε;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν το γνωρίζω τον κ. Σκλαβενίτη, δεν τον έχω δεί ποτέ,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ούτε στην 3η ΜΕΟ τον έχετε δεί ποτέ;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ούτε στη ΔΙΚ:

ΜΑΡΤΥΣ: Επληροφορήθην ότι ο ταγματάρχης Σκλαβενίτης την ημέρα του πραξικοπήματος, κάποια μέρα πριν ήρθε στη ΔΙΚ. Δεν υπέβησε η ΔΙΚ σε μένα.

Η ΔΙΚ ήταν ξεχωριστή. Δεν υπέβησε στον Α αλάδο. Και μάλιστα υπάρχει

σχέδιο ενεργείας επίσημα στο οποίο διεφώνησα να γίνει ιδιαίτερα ΔΙΚ.

Και ο αύριος υπαρχηγός και ο αρχηγός το ξέρουν, διότι έχω γράψει ότι

διαφωνώ να γίνει ιδιαίτερα διεύθυνση Κύπρου διότι διασπάται η επιχει-

MAY

4/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

123

ρησιακή ενθήτης της Κύπρου. Είναι γραμμένο με τη μονογραφή μου.

Την κάνανε όμως προ του πραξικοπήματος και επέμεναν να γίνει. Διότι εγώ είπα ότι είμαστε το επιτελείο, τα επιχειρησιακά, κανάλια, ..έχουμε τα σχέδια. Τί θα πεί ιδιαιτέρα διεύθυνση Κύπρου; Και το σημείωσα αυτό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ποιός εκλήθη να σας ενημερώσει; Σε ποιόν επέτρεψε ο Μπονάνος να σας ενημερώσει; Σε ποιόν ανέθεσε εκείνη την ημέρα στις 13 του μηνός, επί της εσωτερικής καταστάσεως στην Κύπρο;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 13 του μηνός δεν ενημερώθημεν επί της εσωτερικής καταστάσεως της Κύπρου, μας έδωσαν τα εξής δεδομένα ως επιτελείο: Μείωση της θητείας σε 14 μήνες από 24. Λοιπόν, ήταν 20-24 τάγματα εθνοφρουράς. Μετά μείωση των αξιωματικών σε 100, οι οποίοι πλαισίωναν και ήταν διοικηταί λόχων, διοικηταί ταγμάτων της εθνοφρουράς, ήταν Έλληνες αξιωματικοί. Και βγάλαμε λοιπόν το συμπέρασμα ότι η άμυνα της Κύπρου αποδυναμούται σε μεγάλο βαθμό.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Να σας ρωτήσω και άλλο και να φύγουμε απ' αυτό το θέμα. Εσείς ενδιαφερόσαστε για την άμυνα της Κύπρου και για την κατάσταση της εθνοφρουράς. Η εθνοφρουρά τί απετέλη ελληνικό στρατό, ή αυτοκρατορικό στρατό;

5/3 ΓΡ ΦΚ 11.12.86

124

ΜΑΡΤΥΣ: Η εθνοφρουρά ήταν αυρίως Κύπριοι...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): 'Οχι αν ήταν Κύπριοι. Αν απετέλει στρατό της αυτοριακής αυθερνήσεως ή αν απετέλη ελληνικό στρατό.

ΜΑΡΤΥΣ: Η εθνοφρουρά απετέλει της αυτοριακής αυθερνήσεως αλλά κατόπιν συμφωνίας-δεν το έχω υπόψη μου ακριβώς αυτό. αυτό αυτοριακής και ελληνικής αυθερνήσεως, από μας ήταν αποδέκτης οδηγιών επιχειρήσεων. Και είχε σχέδιο βάσει του δικού μας επιτελείου.

(3N)

1/3 N.A.M. 11-12-86

125

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Άλλο τα σχέδια ναι άλλο αυτό που σας ρωτάω. Αν πηγαίνατε εσείς κάτια ως διοικητής του ΓΕΕΦ από ποιέδνα παίρνατε εντολές, με ποιέδνα θα συνεργαζόσθαν;

ΜΑΡΤΥΣ : Στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο υπήγετο η Εθνοφρουρά, αλλά επιχειρησιακώς στο ΑΕΔ. Γιατί ο διοικητής, ο κύριος Ντενίστης έπαιρνε οδηγίες επιχειρήσεων, ενισχύσεις, όλο το φογμα και την ιδέα ενεργείας από μας και οχι από τον Αρχιεπίσκοπο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : 'Ηταν στρατός ο οποίος ήταν αρχήν - ανεξαρτήτως των επιχειρησιακών αναγκών-υπήγετο στην κυπριακή

κυβέρνηση. Δεν νομίζετε κύριε ημάρτυρε ότι η κάποιοι δικαιώματα είχε ο Μακάριος και η κυπριακή κυβέρνηση πάνω σ' αυτό το στρατό; Δηλαδή γιατί τους εφέδρους αξιωματικών τους κυπρίους έπρεπε να τους προσδιορίζει το Α2 του ΑΕΔ, να τους επιλέγει και να μην το ήταν αυτό ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν τους επέλεξε το ΑΕΔ, επελέγησαν από την Εθνοφρουρά.

Ομας ο Αρχιεπίσκοπος αρνείτο να τους ορκίσει, γιατί επίστευε ότι ανήκαν στην ΕΟΚΑ Β'.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Δεν ήταν δικαιωμάτου; Ή άσκηση του δικαιωμάτος είναι προδοσία;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν χρησιμοποίησα την λέξη "προδοσία" Δεν ξέρω πως γράφτηκε.

2/3 N. A.M. 11-12-86

126

Εγώ είπα ότι αυτό το πράγμα επιχειρησιακώς αποδυναμώθει την
άμυνα της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τίποτα άλλο; Ούτε ότι πρέπει να αντιμετωπισουμε των Μακάριο σαν αντίπαλο;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. Τέτοιο πράγμα δεν είπα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Τα πρακτικά λοιπόν του Υπουρ-
γείου Εξωτερικών λένε ψέματα;

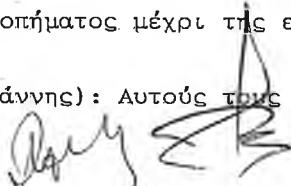
ΜΑΡΤΥΣ: Στα πρακτικά έγραφαν ότι ηθελαν. Εγώ δεν είπα κατι
τέτοιο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εγινε λοιπόν το πραξικόπημα στις 15 του μηνός. Από κει και πέρα είχατε μετάσχει σε κανένα συμβούλιο του ΑΕΔ στις 2 ή 3 του μηνός Ιουλίου;

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι. Εγώ ήμουνα στην αίθουσα επιχειρήσεων. Επειδή επι δύο μήνες δεν είχα κοιμηθεί και τη μέση στον Αττίλα 1 και 2. Οταν είχε έρθει ο κύριος Καραμανλής, εγώ τον ενημέρωσα.

Επαναλαμβάνω ήμουνα συνεχώς στην αίθουσα επιχειρήσεων και προσπαθούσα να διερθώσω καταστάσεις, για τις οποίες αναφερθώ μετά, γιατί δεν έφθασα από το πραξικόπημα και μετά, στην περίοδο δηλαδή από πραξικόπημα μέχρι της εισβολής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αυτούς τους ανθρώπους που απο-

3/3 N. A. M. 11-12-86

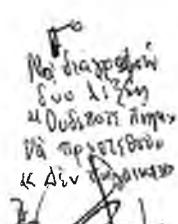
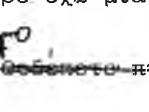
127

φασίσαν το πραξικόπημα, σεις τους ξέρετε;

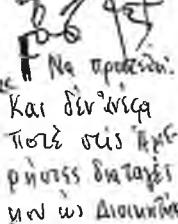
ΜΑΡΤΥΣ: Άκουσα ότι ήταν ο Ιωαννίδης και καποιοι λοχαγοί απειροι που τον ηδεμόνευαν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ποιόν ηδεμόνευαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Έγώ άνθρωπος Πρόεδρος έχω μια επαγγελματική κατάρτιση και δεν

ανεμίχθην ποτέ σ' αυτά. στο γραφείο του Ιωαννίδη, όπως πολλοί και απότους σημερινούς. Έγώ τους έλεγα -είναι γραμμένα- πως

δεν έχουν καμία σχέση οι εθνικές εορτές με την 21η Απριλίου. Δεν

είχα καμία σχέση μ' αυτούς, αλλά έμαθα ότι με το πραξικόπημα στην
Και δεν ήταν
Περι της αίθουσα του αρχηγείου στρατού είχαν συγκεντρωθεί ανθρώποι του Ιωαννίδης
μη ω Διοικητή υπό το ταξίαρχο Κονδύλη οι οποίοι το διάστημα από το πραξικόπη-
θέατρο ποζάρησαν
όπως τολμούσαν μέχρι της εισβολής διεύθυναν την κατάσταση της Κύπρου από πάσης

πλευράς και από επιχειρησιακής ακόμα.

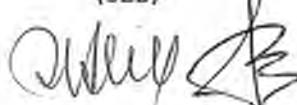
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή σας είχαν παραγκωνίσει;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω αν κάποιος επιτελεί ήσε πήγε εκεί, αλλά ούτε διανοή-θήκαμε ότι μπορούσαμε να περάσουμε την πόρτα αυτών εκεί μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Των λοχαγών δηλαδή;

ΜΑΡΤΥΣ: Του Κονδύλη και σία.

(3EZ)

(N)

1/3 E.Z. B.Z. 11-12-86

128

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Εσείς ήσασταν ανώτερος κατά δύο

βαθμούς από τον Κονδύλη ή ένα βαθμό; Έτσι δεν είναι;

ΜΑΡΤΥΣ. Κύριε Πρόεδρε, αυτοί ήταν στο Αρχηγείο Στρατού, εμείς ήμασταν

στο Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Υπήρχε ο ν. Καραγιάννης του Α'

ιλάδου κάτω, ο οποίος σας πληροφορώ -το ξέρω καλά- ούτε ο ν. Καραγιάν-

νης μπορούσε να μπεί εκεί μέσα που ήταν στο επίπεδο του Αρχηγού Στρα-

τού αυτού. Δεν είχαν σχέση με το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων. Το Αρχη-

γείον Ενόπλων Δυνάμεων είναι Στρατός, Ναυτικό, Αεροπορία.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο ν. Καραγιάννης τί βαθμό είχε
τότε;

ΜΑΡΤΥΣ. Υποστράτηγος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Και δεν μπορούσε να μπεί στο Αρχη-
γείο;

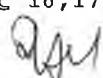
ΜΑΡΤΥΣ. Δεν νομίζω ότι μπήκε ποτέ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ποτέ εκεί μέσα. Στο άντρο δηλαδή
των ανθρώπων του Ιωαννίδη.

ΜΑΡΤΥΣ. Αυτοί που διηγήθηναν εκεί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτοί που διηγήθηναν εκεί και επικε-
φαλής των οποίων ήταν ο Κονδύλης.

Φθάνουμε λοιπόν τώρα στις 16, 17, 18, 19 του μηνός. Αυτοί οι άνθρω-

2/3 E.Z. B.Z. 11-12-86

129

ποι οι οποίοι αποφάσισαν το πραξικόπεμπα όποιοι καινα ήταν, δεν έπρεπε να βλέπουν ότι υπήρχε πιθανότητα, ότι ήταν σοβαρό ενδεχόμενο να υπάρξει εισβολή από την Τουρκία;

MAPTYΣ. Αυτοί οι άνθρωποι, κύριε Πρόεδρε, εσκέπτοντο μόνο - αυτό είναι το λυπηρό γεγονός που προξένησε και σε εμάς επάνω τους αξιωματικούς όχι εμένα σε όλους τους αξιωματικούς μεγάλη οδύνη - εσκέπτοντο μόνο το πραξικόπεμπα. 'Ήταν τόσο πολύ απορροφημένοι απ' αυτό, ούτως ώστε έκαναν μία διατάραξη της αμυντικής διατάξεως που κατ' εμέν την όπως θα πώ εν συνεχεία, σοβαρά επιβλαβής για την άμυνα της Κύπρου.

Αυτό το τονίζω μετ' εμφάσεως. Δηλαδή το πραξικόπεμπα είχε δύο αρνητικές συνέπειες: Αφ' ενός μέν έδωσε αφορμή στους Τούρκους - ήταν παράνομο βεβαίως δεν γεννάται ζήτημα - για την εισβολή και δεύτερον αποδυνάμωσε την άμυνα της Κύπρου λόγω αναδιατάξεως και αδυνατίσματος καιρίων θέσεων αμυντικών στην Κύπρο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Είχε αμυντικά συγκροτήματα στις αιτές η Κύπρος σύμφωνα με το σχέδιο;

MAPTYΣ. Το σχέδιο ήταν πολύ καλό κατά τη γνώμη μου και επαγγελματικώς το βρίσκω - παρόλες τις αδυναμίες που είχαμε, της αποστάσεως, τις στρατηγικές αδυναμίες - πολύ καλό και όπως θα σας πώ εν συνεχεία - αν θέλετε σας το λέω και τώρα - εάν εφηρμόζοντο τα σχέδια, κύριε

Δ. Δ. Κ.

3/3 E.Z. B.Z. 11-12-86

130

Πρόεδρε, και πήγαναν από την Ελλάδα ενισχύσεις νομίζω το αποτέλεσμα όταν διάφορο. Έχω στοιχεία δηλαδή, δεν το λέω τυχαίως αυτό. Θα σας πώ με συγκεκριμένα στοιχεία γιατί έχω διάφορο γνώμη. Όχι τώρα, την είχα και εκεί τότε. Δεν την λέω εκ των υστέρων.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ. Πείτε μας τα στοιχεία.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΒΑΡΧΑΣ. Να μας τα πείτε τώρα.

ΜΑΡΤΥΣ. Από το διάστημα της 15ης μέχρι της 19ης το βράδυ ~~της~~ 20ης

Ιουλίου που έγινε η εισβολή, έγιναν ανακατατάξεις διατάξεως που αποδυνάμωσαν τηνάμυνα της Κύπρου. Δηλαδή μονάδες οι οποίες ήταν διατεταγμένες στο ~~πενταδάκτυλο~~ που ήταν μεγάλο αμυντικό έργο μεγάλο αμυντικό έργο, και στην Κυρήνεια που ήταν η πιθανοτέρα απτή από πλευράς απειλής την είχαμε εκτιμήσει ως υπ' αριθμ. 1 τοποθεσία πιθανής εχθρικής αποβάσεως πήραν μονάδες ...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Την Κυρήνεια είχατε ως υπ' αριθμ 1;

ΜΑΡΤΥΣ. Την υπ' αριθμ. 1 και ώς δευτερεύουσα είχαμε την Αμμόχωστο.

Πιάυτό ζητούσαμε και τον Αρχιεπίσκοπο να έρθει επάνω, είχαν εισηγηθεί να τον ενημερώσουμε επί της πιθανότητος απειλής και επί της διατάξεως της ενισχύσεως. Είχαμε λοιπόν δευτερεύουσα την Αμμόχωστο.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αλήνεια γιατί λέτε να μην ερχόταν

4/3 E.Z. B.Z. 11-12-86

131

ο Μακάριος;

ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω πήγε ο κ. Πρεσβευτής από το Υπουργείο Εξωτερικών
και δεν απεδέχθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Γιατί δεν ερχόταν λέτε;

ΜΑΡΤΥΣ. Τι να σας πώ; Δεν είμαι αρμόδιος να το κρίνω γιατί δεν
απεδέχθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Μήπως το γεγονός ότι είχαν γίνει
ιάποιες απόπειρες εναντίον του;

ΜΑΡΤΥΣ. Και αυτό ίσως συνετέλεσε. Φοβόταν ας πούμε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αυτές τις απόπειρες ποιός τις
οργάνωνε;

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχω υιδέα, αύριε Πρόεδρε. Δεν ανήκω σε καμμία κάστα
ανθρώπων. Ήμουν καθαρώς επιτελικός. Δεν έχω αναμείχει ποτέ σε
τέτοια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Οι Έλληνες αξιωματικοί που ήταν
κάτω στο ΡΕΕΦ πειθαρχούσαν στον Μακάριο ή τον έβριζαν συνεχώς και
απεπειρώντο και να τον σκοτώσουν;

Δ. ΜΠ

(EZ)

172 A 3 B, M, 11-12-1986

132

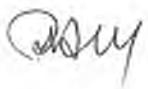
ΜΑΡΤΥΣ. Νομίζω ότι υπήρχε κάτω ένας διχασμός, που και αυτός είναι ένας παράγων συντελεστικός της καταστάσεως, η οποία προέκυψε στην Κύπρο, μεταξύ Αρχιεπισκόπου ΕΟΚΑ-Β, αξιωματικών, κυπριακού λαού.

Υπήρχε κάποιος διχασμός, που δεν ήταν εν πάσῃ περιπτώσει υπέρ της αμύνης της Κύπρου και επιδρούσε αρνητικά. Πόθεν και γιατί, δεν ξέρω λεπτομέρειες.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Συνεχίστε.

ΜΑΡΤΥΣ. Έγινε μια αναδιάταξη και θυμάμαι ότι μονάδες που ήταν σε καίρια σημεία, Τάγματα εθνοφρουράς και δικές μας μονάδες, κυνηγούσαν τους οπαδούς του Μακαρίου προς την κατεύθυνση Πάφου, στο νότο, όπου δεν είχαμε εμείς καμιά πρόβλεψη εχθρικής επεμβάσεως.

Και όταν το πρωί της 20ης Ιουλίου έγινε η απόβαση ευρέθη λόγω προεικοπήματος η διάταξη της Κύπρου αλλοιωμένη, δηλαδή όχι αυτή την οποία προέβλεπαν τα σχεδια, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να επέμβουν εγκαίρως οι εφεδρείες που είχαμε προβλέψει για την εξουδετέρωση του προγεφυρώματος. Διατάξαμε εμείς να γίνει εξουδετέρωση, αλλά δεν είχαμε δυνάμεις. Διατάξαμε την αποδυνάμωση του εργοσματος του πενταδακτύλου με το γνωστό αποτέλεσμα. Και δύνας θα σας πω εν συνεχεία,

2/2 Δ Ε.Τ. 11-12-1986

133

από της 21ης Ιουλίου, από της εισβολής, δεν εφηρμόσθησαν τα υφιστάμενα σχέδια. Και θα σας πω συγκεκριμένα τί δεν εφηρμόσθη και χάσαμε τη μάχη:

'Εγινε μια αλλοίωση της διατάξεως, που συνετέλεσε αρνητικά στην άμυνα της Κύπρου. Από της πρωίας της 20ης Ιουλίου, που έγινε η εισβολή, προσπαθήσαμε να επαναδιατάξουμε την κατάσταση, πράγμα πάρα πολύ δύσκολο, και εκινήθησαν μονάδες την ημέρα, ενώ τα σχέδια ήταν κατηγορηματικά: Καμιά κίνηση την ημέρα!

Ο λόγος είναι προφανής. Δεν χρειάζεται να έχει βγάλει κανείς τη φρολή Πόλεμου: 'Οταν κινούνται οι μονάδες επάνω στο δρόμο, χαρακτηριστικά από την πεδιάδα για να πάς στην Πενταδάκτυλο, η αεροπορία από επάνω τους τσάκισαν. Και θυμάμαι ένα τζιπ, στο οποίο επέβαινε ο διοικητής ενός Τάγματος ανατινάχθηκε στον αέρα και σκοτώθηκαν σ διοικητής το επιτελείο του και δύοι.

Τα σχέδιά μας ήταν σαφή: Ουδεμία κίνηση την ημέρα, λόγω υπεροχής της εχθρικής αεροπορίας. Αυτοί εκεί κάτω, δηλαδή ο Γεωργίτσης, ήταν σε πλήρη σύγχυση και κινούσαν μονάδες κατά την ημέρα. Πράγμα που απηγορεύετο από τα σχέδια. Και είχαμε σοβαρές απώλειες..

Επίσης έκανε κάτι αλλοί: Του διαθέσαμε από της πρωίας της 20ης

3/2 Δ Ε.Τ. 11-12-1986

134

Ιουλίου την ΕΔΔΥΚ η οποία υπήγετο απευθείας στο ΒΕΕΘΑ, γιατί ήταν ένας μικρός αρχιστράτηγος και έπρεπε να διευθύνει τις επιχειρήσεις εκεί που είχαμε πόλεμο και αυτός χρησιμοποίησε την ΕΔΔΥΚ, για να εξουδετερώσει τον θύλακα Λευκωσίας -Αγιρτας, πράγμα που ήταν εντελώς αντίθετο με τα σχέδια.

Και του είπα["]τη νύκτα θα κινηθεί προς Πενταδάκτυλο η ΕΔΔΥΚ, για

να εξουδετερώσουμε το προγεφύρωμα της Κυρηνείας. Αυτό μας ενδιαφέρει.

Να μη μπουν οι Τούρκοι μέσα! Οι άλλοι αλεξιπτωτιστές, που έπεσαν στο

θύλακα Λευκωσίας-Αγιρτας το πρωΐ, δεν μας ενδιέφερε πολύ, ήτοι ε πρόδε-
δρε, επιχειρησιακός, γιατί αυτοί μπορούσαν να εντοπιστούν από τα υπάρ-

χοντα ~~την πόλη~~. Και έγινε αυτό, γιατί κατά τη γνώμη μου -αυτό είναι

γνωστό και σε όλους τους αξιωματικούς- όταν λείπει ο φυσικός διοι-

κητής, ο οποίος ήξερε τα σχέδια και τα είχε δοκιμάσει, ο στρατηγός

κ. Ντενίσης, αυτοί όχι μόνο δεν ήταν ικανοί, επαγγελματικώς ήταν

πολύ χαμηλοί. Μα το αναφέρω αυτό. Τον Γεωργίτση π.χ., εγώ που έχω

κάνει ασκήσεις του NATO, έχω οργανώσει ασκήσεις νεθνικές, στη σχολή

πολέμου ιαθηγητής, δεν τον έχω δει πουθενά! Ήταν ένας άνθρωπος, που

δεν είχε την επαγγελματική κατάρτιση να διευθύνει ένα τέτοιο αγώνα,

δύσκολο ομολογουμένως.

4/2 Δ Ε.Τ. 11-12-1986

135

'Οταν, λοιπόν, λείπει ο φυσικός διοικητής ήταν επόμενο να γίνουν σφάλματα. Αλλά αυτά τα σφάλματα ότι ενέπλεξε την ΕΛΔΥΚ, η οποία ήταν εφεδρεία στα σχέδια, την αποδυνάμωση και την έφθειρε στο θύλακα Λευκω-

σίας, αυτό για μένα ~~εποιεί πολύ μεγάλο~~ σφάλμα.

Γ Νέα παρεγγέλματα
 γραπτώς
 «Είναι πολύ γραπτά
 και πολύ γραπτά»
 «Πάταν»
 ΚΑΙ

(O)

(Δ)

1/3 Ο ΜΠ 11 12 1986

136

Και είναι αντίθετο προς τις οδηγίες επιχειρήσεων που έχαμε εκδόσει στο ΓΕΕΘΑ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης) : Από της 15ης του μηνός μέχρι και της 19ης του μηνός ποιά μέτρα ελήφθησαν από το ΑΕΔ , δηλαδή ποιές διαταγές δώσατε ή έθεις ή ο Μπονάνος ή το επιτελείο γενικώς;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Α' κλάδος κ. πρόεδρε και κ. βουλευτές, δεν μετείχε στο μηχανισμό των αποφάσεων . Ο μηχανισμός των αποφάσεων εγένετο εν κλειστώ χώρω στο γραφείο του κ. αρχηγού επί τη παρουσία του κ. αρχηγού και των τριών αρχηγών των επιτελείων. Εγώ δεν μπήκα ποτέ μέσα να δω τις αποφάσεις πήραν, ούτε και ο υπαρχηγός από διε γνωρίζω, 'Οθαν κυριακόπουλος, ο οποίος ήταν αρχηγός του επιτελείου του αρχηγείου ενόπλων δυνάμεων . Αυτοί συνέβορχοντο και λάμβαναν αποφάσεις και καλούσαν πότε εμένα και πότε τον κ. Πολίτη, ο οποίος ήταν διευθυντής των επιχειρήσεων και έδιδαν εντολές. Από ότι θυμάμαι την παρομονή πήγα στο γραφείο του, χωρίς να συνεδριάζουν και είπα κ. αρχηγέ πρέπει να στείλουμε τα υποθέματα. Μου λέει,

Γιατί; Γιατί προβλέπονται από τα σχέδια. Διετάχθησαν λοιπόν

2/2 O ΜΠ 11- 12-1986

137

τα δύο υποβρύχια να πάνε. Τα δύο υποβρύχια καθυστέρησαν έξι

ώρες να πάνε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Από ποιόν διετάχθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Από τον αρχηγό ενόπλων δυνάμεων του ι. Μπονάνο, κατό-

πιν εισηγήσεως του ομιλούντος.

(Χρίστος Μπασαγιάννης)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Με έγγραφη διαταγή διετάχθησαν τα υποβρύχια;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι πήρε τον αρχηγό ι. Αραπάκη και του λέει, τα

δύο υποβρύχια προβλέπεται από τα σχέδια να ανημούν προς τα χωρι-

κά ύδατα της Κύπρου. Εγώ του είπα ότι πρέπει να πάνε εγγύς

του στενού μεταξύ Μερσίνας και Βορείων ακτών της Κύπρου.

διότι προεβλέπετο από τα σχέδια και διότι, του είπα, η απειλή είναι σαφής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αύτα έγιναν στις 19 του μηνός.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι στις 19. Ήταν τα υποβρύχια ήταν ή στις 16 ή στις 17 του μηνός, δύο - τρεις ημέρες πριν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Δηλαδή πότε έφυγαν τα υποβρύχια;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι έφυγαν στις 18 του μηνός και στις 19 του

μηνός ευρίσκοντο στο ύψος της Αμοργού, δεν είχαν φθάσει ακό-

μη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Να διευκρινίσουμε ι. πρόεδρε, λεπτομερώς

Aspi

3/2 O ΜΠ 11-12-1986

138

την λήψη αυτής της αποφάσεως. Είναι σοβαρό θέμα.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Έχω μια σημείωση και θα σας πω ακριβώς πότε έφυγαν τα δύο υποβρύχια. Τη εισηγήσει μου την 19η Ιουλίου διετάχθη ο απόπλους εκ Ναυστάθμου δύο υποβρυχίων και η προώθησις στα ανοικτά της Ρόδου. Την 18 και 19 Ιουλίου στάθμευσαν εις Κρήτη είκοσι αεροσκάφη F - 84 και 10 F 5 για ανάγκας του σχεδίου Κύπρου, το σχέδιο επιχειρήσεων.'

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, μια διευκρίνιση γιατί μου έμεινε ένα κενό. Είπατε κ. μάρτυς ότι κάνατε μια βελτίωση της αμυντικής θέσεως της Κύπρου με βελτίωση των σχεδίων, που στάλθηκαν στα επιτελεία για σχεδιασμό. Είπατε επίσης ότι δεν είχαν επιστρέψει τα σχέδια αυτά σχολιασμένα από τα επιτελεία 'Αρα τα καινούργια αυτά σχέδια δεν εφηρμόσθησαν'.

ΜΑΡΤΥΣ: 'Οχι.'

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Το παλαιό σχέδιο Κ προέβλεπε και αεροπλάνα και υποβρύχια.

ΜΑΡΤΥΣ: Βεβαίως. Και μάλιστα θέλω να διευκρινίσω εδώ και θα επιμείνω ως αρμόδιος των επιχειρήσεων την μη εφαρμογή

ΑΣΔ που είχαν σοβαροτάτη επίπτωση στην άμυνα της Κύπρου, σχέσια τα οποία είχαν εγκριθεί από όλες τις ήγειρησεις.

(30)

1/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

139

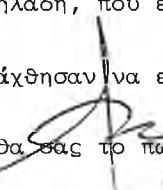
Δηλαδή, οι οδηγίες επιχειρήσεων που είχαμε για τα υποβρύχια, για τα αεροπλάνα να επέμβουν, έστω και για λίγο υπεράνω του στόχου, είχαν εγκριθεί από το '70 θυμάματε εγώ. Δεν ήταν δηλαδή σχέδια τα οποία εκπονήσαμε τότε, αλλά εμείς τα βελτιώσαμε. Δηλαδή, ήταν σχέδια εγκεκριμένα απ' όλες τις Κυβερνήσεις, και δεν δικαιολογείτο από καμμία Κυβέρνηση, έστω και την Μεταπολιτευτική, να μην εφαρμοσθούν αυτά τα σχέδια, κατά τη γνώμη μου. Δεν ήταν σχέδια της 21ης

Απριλίου, ήταν σχέδια παλιά, τα οποία προέβλεπαν πως θα επέμβουμε εμείς για την άμυνα της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Γύρω από τα υποβρύχια, θα ήθελα να επιλεγούνται λιγάκι.

ΜΑΡΤΥΣ: Τα υποβρύχια, στις 19 του μηνός, δεν διετάχθησαν, γράφω στην εισήγησή μου...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Η εισήγησή σας, πότε ήταν για τα υποβρύχια;

ΜΑΡΤΥΣ: Νομίζω ότι ήταν στις 18 του μηνός. Ήταν μιά μέρα πρωτύτερα. Εν τω μεταξύ, δεν ξέρω τι συνέβη και αυτά φύγανε αργά το απόγευμα της 19ης Ιουλίου. Το πρωτ, δηλαδή, που έγινε η εισβολή, ήταν στο ύψος της Αμοργού, οπότε διετάχθησαν να επιστρέψουν πίσω. Το πως διετάχθησαν είμαι ενήμερος και θα σας το πω, διότι συνέγραψα, κατόπιν

2/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

140

διαταγή του κ. Αβέρωφ, μία έκθεση, για τις εξωτερικές ενισχύσεις στην Κύπρο και έχω υπόψη μου μία σημείωση, η οποία δεικνύει σαφώς τι εγινε και απεσύρθησαν τα υποβρύχια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Τι έγινε και απεσύρθησαν;

ΜΑΡΤΥΣ: Στην έκθεση, την οποία γράφω, όταν φθάσαν στο ύψος της Αρμοργού, ο Αρχηγός του Ναυτικού εισήγηση στον Αρχηγό, να γυρίσουν τα υποβρύχια. Ερώτησα, λοιπόν, όταν συνέτασσα την έκθεση, γιατί

την έδωσα στους Αρχηγούς σας είπα: κατόπιν εντολής του κ. Αβέρωφ,

διότι εξαιρούσθια να είμαι Αρχηγός του Α' Κλάδου και ο κ. Αρχηγός έγραψε επάνω με μαλάνι, το θυμάματα, αυτά τα αποσύραμε, διότι φοβόμασθε τουρκική επέμβαση στας νήσους και χρειαζόντουσαν, θυμάματα που του είπα, ότι έχετε τη γνώμη ότι οι τούρκοι είναι σε θέση, που έχουν διαθέσει όλο το δυναμικό τους, το αεροναυτικό δυναμικό, όλες τις επίλεκτες Μονάδες στην Κύπρο, ότι μπορεί να ανοίξουν μέτωπο μεταξύ 'Εβρου και Κύπρου, 1.000 χιλιόμετρα μέτωπο αεροναυτικό; Ούτε οι Αμερικανοί δεν είναι εις θέση να κάνουν τέτοιο πράγμα. Δεν έπρεπε να αποσυρθούν τα υποβρύχια. Τα υποβρύχια, για την τιμή των όπλων, έπρεπε να δράσουν στο στενό Μερσίνας-Κύπρου, κατά τη γνώμη μου. Και το ετόνισα και τότε αυτό, κύριε Πρόεδρε.

3/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

141

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Εάν τα υποβρύχια έφευγαν, όχι στις

19 το βράδυ, όπως λέτε, προχωρημένες ώρες, αλλά έφευγαν στις 17,

στις 16, ή έστω και στις 18, την ώρα που το εισηγηθήκατε εσείς.

Τι λέτε; Θα πρόφθαναν να φθάσουν στην Κύπρο και να κάνουν κάτι σο-

βαρό;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναί. Ήταν νεότερη γερμανικά υποβρύχια με 16 τορπίλλες,

τηλεκατευθυνόμενες, βαλλόμενες από μεγάλης αποστάσεως, και στις 21

του μηνός να φθάνανε, υπήρχαν έμφορτα οπλιταγωγά και κοινά εμπορικά

πλοία γεμάτα με Τούρκικες Μονάδες και άρματα, ~~βέτα~~ οποία θα κάνανε

σοβαρότατη ζημιά, μέχρι σημείου που πιστεύω, ότι μπορεί να ματαιώστο

και η δημιουργία του προγεφυρώματος Κυρηνείας.

*Na διαστολή
και λίγης
ελεύθερης
καράτης*

'Όπως μου είπε ένας Ναύαρχος, ο οποίος υπηρετούσε μαζί μου,

κλαδάρχης κι' αυτός και έχει υπηρετήσει στα υποβρύχια, τον αναφέρω,

και χρήσιμος ο ~~αντιπρόσωπος~~ ένας πολύ καλός αξιωματικός του Ναυτικού και έμ-

πειρος στα υποβρύχια, την εποχή εκείνη η κατάσταση της θάλασσας ήταν

τέτοια, ούτως ώστε και τα πιό τέλεια αντιτορπιλλικά να ήσαν, ακόμη

και Αμερικάνικα αντιτορπιλλικά με Σόναρ και άλλα μέσα ανιχνεύσεως

υποβρυχίων, δεν θα μπορούσαν να τα ανακαλύψουν. Θα δρούσαν, δηλαδή,

ανέτως εναντίον των εχθρικών στόχων.

*Δημήτρης
Καραϊσκάκης*

*Δημήτρης
Καραϊσκάκης*

*Δημήτρης
Καραϊσκάκης*

*Δημήτρης
Καραϊσκάκης*

*Δημήτρης
Καραϊσκάκης*

4/3σ.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

142

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πόση απόσταση είναι από το Ναύσταθμο της Σαλαμίνος, μέχρι την περιοχή της Μερσίνας, μέχρι τον τελικό στόχο;

ΜΑΡΤΥΣ: Πρέπει να είναι περίπου 1.000 χιλιόμετρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Χιλιόμετρα ή μίλια;

ΜΑΡΤΥΣ: Χιλιόμετρα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πόση ώρα, ή πόσες μέρες θέλουν τα υποβρύχια να πάνε από το Ναύσταθμο μέχρι εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ: Κατά τη γνώμη μου, απ' ότι γνωρίζω, ναι συγκρήτησα ναι με τον κ. Ναύαρχο, ο οποίος ήταν στα υποβρύχια, αυτά είναι ταχέα υποβρύχια, νεότερα, γερμανικά, σας είπα.

(32)

3σ

1/3 Ω Σ-Κ- 11-12-1986

143

Το πρωί της 21ης Ιουλίου θα ήταν εκεί, αν έφευγαν στις 19 του μηνός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αν έφευγαν πρωτότερα; Αν έφευγαν στις 16-17 ονάμει του ιερού;

ΜΑΡΤΥΣ: Αν έφευγαν ναρίτερα θα ήταν βέβαια στην περιφέρεια εγκαυρότερα.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Δηλαδή σεις υπόλογοί είστε δυόμισι ημέρες;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα ότι ιαθυστέρησαν 6 ώρες να κρύγουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΟΝΙΚΟΛΑΚΗΣ: Έχετε πει ότι την πρώτην 16 ημέρα την ώρα, επομένως ή θελαν λιγότερο από 48 ώρες για να φτάσουν.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε μάρτυρε....

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Αφήστε ικύριε Βασιλειάδη, αν θέλετε, να τελειώσουμε και μετά ρυτάτε. Εσείς ειδικότερα θα ρυτήσετε λεπτομέρειες για τα υποθέματα.

Τα υποθέματα έφυγαν στις 19. Μήπως ξέρετε αν έγινε και καμιά άλλη ισύουεψη στις 19 στο ΑΕΔ; Θα σας παρακαλέσω να προσέξετε το θέμα αυτό, μήπως έγινε στις 19 ή στις 18, καμιά άλλη ισύουεψη. Μήπως ιεράχει έλθει και κανένας ξένος;

ΜΑΡΤΥΣ: Ηλθε ο αμερικανός Σίλικο στις 19 του μηνός και έγινε μία ισύουεψη στο γραφείο του κ. Πρωθυπουργού, εδώ ίδια. Ο Υπαρχηγός κ. Κυριακόπουλος με ειδοποίησε,

επειδή ο κ. Μπανάνος δεν ήξερε Αγγλικά και εγώ γνωριζα την Αγγλική, να χρησιμο-

ποιηθεί ας διερμηνέας. Ηλίτησε μάλιστα ακίταπο -επειδή ήταν υψηλού επιπέδου- αξιω-

ματικό αγγλομαθή. Και ο κ. Υπαρχηγός πρότεινε εμένα. Και ήλθα ίδια και ήμουν

σ' αυτή τη ισύουεψη στην οποία ήταν ο κ. Ανδρουσόπουλος, ο κ. Μπανάνος, ο Υπουργός

Mr. President
Mr. George
Mr. John
Mr. Antonopoulos

ΜΗΤΑΡΗΣ ΤΖΑΝΑΚΗΣ

2/3 Ω Σ.Κ.

11-12-1986

164

Εξατερωτικάν σαν θυμάμαι καλά ο κ. Κυπραίος, και 5-6 πρεσβευτές που δεν θυμάμαι τα όνόματά τους.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΟΣ: Στις 19 το βράδυ έγινε ή στις 20;

ΜΑΡΤΥΣ: Στις 19 το πρω̄.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 'Ήταν καλ ο Ιωαννίδης;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι, δεν συμμετείχε στη σύσκεψη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Και τι είπαν εκεί μόρτους;

ΜΑΡΤΥΣ: Ο Υφυπουργός Σίσιον και άλλοι επιτελείς από το Υπουργείο Αμύνης των ΗΠΑ είπαν, να συγκρατηθούμε, να μην εμπλακούμε, γιατί δεν ήδην για τη νότια πτέρυγα του NATO. Ήταν προσπαθήσαμε να πάω και εγώ στην Αγκυρα για να τους πείσω.

Και θυμάμαι και ένα άλλο που είπε -το ήξερε βέβαια από την Ουάσιγκτον- ότι οι Τούρκοι ζητούν μια διεύρυνση στην Κύπρο, ζητάνε ένα λιμάνι, δεν πρέπει να τους το δώσετε και σεις; 'Όλη η ηγεσία, τότε αφορήθηκε καὶ είπαν όχι, δεν μπορούμε να δώσουμε τίποτα. Δηλαδή ήταν αρνητική.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Πέστε μου παρακαλώ, ο κ. Σίσιον παρέσχε καμιά εγγύηση από μέρους των ΗΠΑ;

ΜΑΡΤΥΣ: 'Όχι, δεν αντελήθην ιατί τέτοιο. Ο κ. Σίσιον μετά πήγε στην Αγκυρα, όπου επληρωφαρήθην ότι ήδηλων οι Τούρκοι τον έδιωξαν, γιατί ετοίμαζαν την εισβολή.

Εποιήθηκε εδώ και ξαναήλθε στο ΑΕΔ, όπου όμως δεν έλαβα μέρος εγώ, γιατί ούτε ειδοποιήθηκα, ούτε το έμαθα. Το έμαθα κατόπιν ότι ήλθε ξανά στο ΑΕΔ.

3/3 Ω Σ.Κ. 11-12-1986

245

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ερωτά αν σ' αυτή την σύσκεψη παρέσχε καμμιά εγγύηση ο κ. Σίσκο.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν παρέσχε καμμιά εγγύηση. Είπε να συγκρατηθούμε, να γίνει εμπλακιό με -αυτόι ήταν η άυρια ιδέα του- και αν δεχόμαστε να θέσουμε ένα λιθάνι γιατί το ζητάνε οι Τσύρκοι επιμόνως, για να μπορούμε να επικοινωνήσουμε με τη μειονότητά τους. Τόσο ο Πρωθυπουργός / και ο Υπουργός Εξωτερικών όσο και ο κ. Μπονάνος είπαν, όχι, δεν μπορούμε να θέσουμε τίποτα, η Κύπρος έβαινε ανεξάρτητος κ.λ.π.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ξαναγλίθε ο κ. Σίσκο από εδώ;

ΜΑΡΤΥΣ : Δεν τον είδα καθόλου εγώ, θύτε εκλήθην. Φαίνεται ήποτε άλλος εχρησιμοποιεί ή θη. ως διερμηνεύς ή είχε διερμηνέα μαζί του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Σ' αυτή τη σύσκεψη που ήσαστε σεις ήταν ήδη ο κ. Σίσκο από πλευράς αμερικανικής;

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, ήταν 4-5 μαζί του.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ο κ. Τάσκα ο πρεσβευτής ήταν;

The image shows two handwritten signatures. The first signature, on the left, is written in a cursive style and appears to read "Χρ. Μπασαγιάννης". To its right, the letters "ZAK" are written in a smaller, more formal font. Below these signatures is a large, bold checkmark mark.

(3Ω) 1/3 ΑΚ. Β.Τ. 11-12-86

246

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν θυμάμαι νομίζω ότι δεν ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Δεν γνωρίζετε προσωπικώς τον κ. Τάσια;

Δεν τον είχατε δει ποτέ στο επιτελείο;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι, δεν τον είχα δει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πάντως εκεί ήρθησαν να παραδχουν οτιδήποτε και ο κ. Σίσκο δεν παρέσχε λέτε εσείς εγγύηση.

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι δεν άκουσα εγώ να λέει ότι εγγυώμεθα τίποτα ή ότι οι Τούρκοι δεν θα κάνουν τέτοιο πράγμα. Δεν είπε τέτοιο πράγμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) Ούτε ο Σίσκο, ούτε κανένας άλλος από τους αμερικανούς που ήταν εκεί;

ΜΑΡΤΥΣ Όχι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Την εντολή για την μερική επιστράτευση της Κύπρου ποιός την έδωσε,

ΜΑΡΤΥΣ. Την εντολή για την επιστράτευση, όχι την μερική, πλην ορισμένους πυρήνες και αριστεμένες ειδικότητες, την δώσαμε εμείς από το επιτελείο, δεν θυμάμαι συγκεκριμένα ποιός. Ήγινε εισήγηση στο κ. Αρχηγό, ο οποίος στις 19 του μηνός είπε για γίνει προεπιστράτευση κάτω στη Κύπρο και μεταβιβάσθη αυτή η διαταγή με σήμα,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) Σήματα ελαμβάνοντο στον Α ιλάδο.

ΜΑΡΤΥΣ. Συνεχώς, σωρός σημάτων. Τα περίσσοτερα πηγαίνανε με σήματα

σωρός

2/3 ΑΚ. Β.Τ. 11-12-86

147

και οι αναφορές επει της καταστάσεως ερχόταν με σήματα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πέρνατε σήματα από τον στρατιώτικο
μας ακόλουθο στο Λονδίνο.

ΜΑΡΤΥΣ. Εγώ προσωπικός δεν είδα τίποτα από το Λονδίνο. Από τον
κ. Περδίκη άκουσα, το διάβασα, ότι είπε κάτι κ.λπ. εγώ δεν αντελήφθην
τίποτα τέτοιο προσωπικό. Ήσως το δώσανε απ'ευθείας στη ΚΥΠ στον
αρχηγό κ.λπ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Τηλεφωνική επαφή είχατε με τον
κ. Περδίκη.

ΜΑΡΤΥΣ. Καμια απολύτως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Πάντως έστελνε ο κ. Περδίκης στις
17, 18 και 19;

ΜΑΡΤΥΣ Νομίζω όχι. Απ'ότις έμαθα χωρίς να έχω προσωπική αντίληψη,
έστελνε ορισμένα σήματα,

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Στα σήματα διετραγώδει τη κατάσταση;
Τι έλεγε;

ΜΑΡΤΥΣ. Μα και η ΚΥΠ ακόμα και ο κ. Σταθόπουλος έλεγαν τα γνωστά
γεγονότα, ότις έχουν μπει επί των πλοίων, ότι ετοιμάζονται κ.λπ. Άλλα
κύριε πρόεδρε, το αλέμα που επειράτη δεν ξέρω από που ήταν ότι οι
πολικοί και άλλες φορές είχαν κάνει τέτοιες επιδείξεις δυνάμεων.

Σ. Μ. Α. Κ.

3/3 ΑΚ. Β.Τ. 11-12-86

148

Και τώρα συνέβη το εξής, που ήταν πολύ μειονεκτικό για την άμυνα.

Υπήρχε κάποια φοβία στην αποστολή ενισχύσεων. ή οτιδήποτε άλλο

F. Karanis
LK

λήψη μέτρων για να μη προκαλέσουμε ακριβώς τους Τούρκους να κάνουν στο διάστημα αυτό, την εισβολή. Διότι αν στέλναμε εμφανώς μια ταξιαρχία κάτω/μπορει να εθεωρήσει πρόκληση. Και εκεί υπήρχε μια συγκράτηση ας πουμε. ενας δισταγμός στην αποφυγή προκλήσεων. Αυτό το διαπίστωσα και ήταν εμφανές παρα το γεγονός αυτό που λέτε. ότι υπήρχε διάχυτος η άποψη ότι ετοιμαζόταν να κάνουν απόβαση οι Τούρκοι.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Αυτό το περι συγκρατήσεως να μη στείλουμε ταξιαρχία και να μη κάνουμε πρόκληση, το καταλαβαίνω απολύτως, Άλλα εν τω μεταξύ οι Τούρκοι προχωρούσαν. Η αγγλική τηλεόραση έδειχνε τη πορεία της νηοπομπής της πορεία της αποβατικής δυνάμεως. Κάθε τόσο έλεγε το αγγλικό ραδιόφωνο ότι. άρχισε η τουρκική απόπειρα αποβάσεως και στη συνέχεια οτι άρχισε η απόβαση .Τι έκανε το ΓΕΕΘΑ, Έπρεπε να αναμένει διαταγές από σας, ή. έπρεπε να ενεργήσει μόνο του;

ΜΑΡΤΥΣ. Επρεπε να ενεργήσει μόνο του .Έίχε σαφές οδηγίες επιχειρήσεως. Οταν άρχισαν και έπεφταν πρωΐ-πρωΐ οι αλεξιπτωτιστές ήδη είχε αρχίσει η μάχη .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) Έπρεπε συνεπώς να αποκρούσει την

4/3 ΑΚ. B.T. 11-12-86

149

*Θα διαπρέψω
δικαιολόγηση
της απόφασής μου
με την παραδίδοντας
την παραδίδοντας
την παραδίδοντας*

εισβολή ο Γεωργίτσης, ο οποίος όπως είπατε *(θεωρείται ασύντομη
επανάσταση που προκαλείται από την παραδίδοντας)*

*Θα διαπρέψω
δικαιολόγηση
της απόφασής μου
με την παραδίδοντας*

MARTYS Εγώ πιστεύω κύριε Πρόεδρε, θα σας το πω κατηγορηματικώς,

*Θα διαπρέψω
δικαιολόγηση
της απόφασής μου
με την παραδίδοντας*

ότι ο άνθρωπος δεν θα ήξερε τα σχέδια, φεν θα τα είχε διαβάσει

*Θα διαπρέψω
δικαιολόγηση
της απόφασής μου
με την παραδίδοντας*

Ένω ο κ. Ντενίστης που ήταν ο φυσικός μέραρχος, ήταν πλήρως ενημερωμέ-
νος και είχε και το γόπτρο να επιβάλει την εφαρμογή των σχεδίων

*Θα διαπρέψω
δικαιολόγηση
της απόφασής μου
με την παραδίδοντας*

και ήταν και ο φυσικός διοικητής. Δηλαδή, ενα μεγάλο επιχειρισιακό
σφάλμα ήταν αυτό, να αποσύρουν το φυσικό διοικητή και να τον φέρουν

στην Αθήνα να πίνει καφέ στο γραφείο.

Δικαιολόγηση

(3C)

3AK 1/3ζ (Κ.Ο.) 11.12.86

150

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : 'Επρεπε λοιπόν να αμυνθεί;

ΜΑΡΤΥΣ : Βεβαίως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Ημύνθη;

ΜΑΡΤΥΣ : Ημύνθη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Πότε; Από ποια ώρα άρχισε να αμύνεται;

ΜΑΡΤΥΣ : Νομίζω ότι πλάκη άρχισε -από τα σήματα πουέχουμε εδώ- κανονικά το πρωΐ όταν έπεσαν οι αλεξιπτωτιστές.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Η πτώση των αλεξιπτωτιστών είναι υπόθεση τουρκικής ενεργείας. Η υπριακή άμυνα, το ΓΕΕΦ, πότε άρχισε την άμυνά του;

ΜΑΡΤΥΣ : Απ' ότι γνωρίζω και αντελήφθην από την κατάσταση, με την πτώση των αλεξιπτωτιστών το πρωΐ άρχισε η ανταλλαγή πυροβολισμών δηλαδή η άμυνα της Κύπρου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Η ανταλλαγή πυροβολισμών άρχισε από ποιά μονάδα;

ΜΑΡΤΥΣ : Από την ΕΛΔΥΚ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : Άλλο η ΕΛΔΥΚ. Εμείς μιλάμε για

το ΓΕΕΦ.

Αλε

Δ

2/3 ζ (Κ.Ο.) 11.12.86

151

ΜΑΡΤΥΣ:και το ΓΕΕΦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Βέρετε γιατί σας το λέω; Διότι εδώ και το Γεωργίτσης και ο Κουμποκης και όλοι, τα λένε αλλοιώς. Λένε ότι δεν άρχισαν διότι περίμενανή τουλάχιστον ο κ. Γεωργίτσης-εντολές από το ΑΕΔ. Και όχι μόνο περίμεναν, αλλά εξεβίαζαν εντολές του ΑΕΔ ρωτώντας και εκλιπαρώντας το ΑΕΔ να τους δώσει εντολή να κινηθούν.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόεδρε, δεν νομίζω ότι είναι ορθό αυτό, διότι οι οδηγίες επιχειρήσεων ήταν σαφέστατες. Τώρα αν θέλουν να δικαιολογηθούν δηλαδή ότι άρχισαν αργότερα και ότι εξαιτίας...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Σεις λέτε ότι δεν άρχισαν αργότερα.

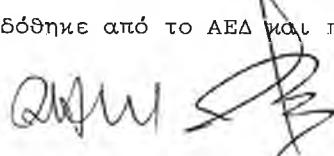
ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ δεν έχω κατμάνα πληροφορία ότι άρχισαν αργότερα. Εγώ νομίζω ότι μόλις άρχισαν και έπεφταν οι αλεξιπτωτιστές, επενέβησαν τα τμήματα. Δεν ξέρω σε τι αποσκοπούν αυτά που λένε οι κύριοι. Κανονικά άρχισε και εν συνεχεία άρχισε ο αγώνας, ο οποίος αγώνας σας είπα ότι είχε τα μειονεκτήματα της μη εφαρμογής των σχεδίων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Τα σχέδια δεν εφαρμόστηκαν, γιατί;

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, να σας διακόψω;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, κύριε Περάκη, διακόψτε με.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Η εντολή δόθηκε από το ΑΕΔ και πότε την έδωσαν για άμυνα ιάτω;

3/3ζ (Κ.Ο.) 11.12.86

152

ΜΑΡΤΥΣ: Εγώ σας είπα ότι προσήλθα στο γραφείο μου πάλι νανονικά διότι δεν περιμέναμε την ημέρα εκείνη να γίνει η εισβολή και διετέθη αμέσως η ΕΛΔΥΚ ...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Δεν περιμένατε;

ΜΑΡΤΥΣ: Εκείνη την πρωΐα δεν το περιμέναμε

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΑΚΗΣ: Ήταν 20 του μηνός;

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, 20 του μηνός. Μπορεί να γινόταν 21. Διαθέσαμε αμέσως

την ΕΛΔΥΚ, η οποία ΕΛΔΥΚ συμμετείχε στις επιχειρήσεις μαζί με το ΓΕΕΦ. Δεν βλέπω δηλαδή ότι υπήρξε να μιλήσαμε καθυστέρηση. Δεν έχω υπόψη μου τέτοια καθυστέρηση.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΙΑΤΡΑΚΟΣ: Γιατί δεν περιμένατε εκείνη την ημέρα

την απόβαση; Ποια ήταν η αιτία;

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν γνωρίζαμε συγκεκριμένα, ξέραμε ότι θα γίνει η απόβαση

Αλλά συγκεκριμένη μέρα δεν γνωρίζαμε, ότι θα γίνει 20 ή 21 του μη-

ούντος. Δεν το ξέραμε εκείνη την πρωΐα ότι θα γίνει. Ότι είχαμε

4/3 ζ (K.O) . 11.12.86

153

κάποια ετοιμότητα είναι αυτό που σας είπα προηγουμένως. Και

Τρα
προεπιστράτευση κάναμε και *υποθρύχια στείλαμε* (κλεψ.)

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Επιστράτευση στελεχών εκάνατε

«και διστορ

Πλήρης πολιτική το βράδυ της 19ης. Ή μάλλον επιστράτευση πυρήνων, όπως το λέτε,

Στοιχότης για την Κυβέρνηση το βράδυ της 19ης, Δηλαδή μόλις πριν λίγη ώρα αρχίσει η εισβολή.

την Κυβέρνηση

Είναι έτοι;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας είπα, κύριε Πρόεδρε, ότι μέχρι της τελευταίας στιγμής

-σας το ετόνισα αυτό- το κλίμα το οποίο επεκράτη ήταν να μη

γίνονται προκλήσεις, γιατί και άλλη φορά είχαν πλησιάσει εκείνη,

είχαν πάλι στα ίδια σημεία πλησιάσει και στογύ παρελθόν. Δηλαδή

με το επεισόδιο της Κοφίνου πάλι είχαν πλησιάσει εκείνη οι Τούρκοι

και γι' αυτό υπήρχε αυτή η συγκράτηση ιατά τη γνώμη μου.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Υπήρχε ή διετάχθη η αυτοσυγκράτηση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Γι' αυτό υπήρχε αυτή η συγκράτηση,

αλλά ποιος συνιστούσε αυτή τη συγκράτηση;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε βουλευτά, εγώ προσωπικώς δεν μετέφερα κανεμία λέξη

η οποία να σημαίνει συγκράτηση..

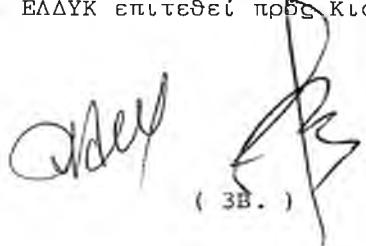
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μου επιτρέπετε να σας διαβάσω κάτια που λέει ο κ. Γεωργίτσης:

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΓΕΩΡΓΙΤΣΗΣ

5/3 ζ. (Κ.Ο.) 11.12.1986
154

ΜΑΡΤΥΣ : Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) : "Ο κ. Χανιώτης διευθυντής της Γ'Μ.Ε.Ο. επί λέξει είπε : " Εφαρμόσατε σχέδιο με την κάτωθι τροποποίηση! ΕΛΔΥΚ επιτεθεί προς Κιόναλι".

(3B.)

3ζ

1/3B

BΠ

11.12.86

155

Κατ ο αύριος Νικολαΐδης επειδή ήταν διευθυντής του 3ου Επιτελικού

Γραφείου και εγνώριζε τα σχέδια μου λέεις ''άύριε Γεωργίτση το σχέδιο

δεν το προβλέπει. Του λέω σε παρακαλά πάρα πολύ - του Γεωργίτση

δηλαδή - επειδή αμφιβάλεις πάρε τον αύριο Χανιώτη και αν πει δχι

δεν θα εκτελέσεις την διαταγή και να ενημερώσεις και εμένα»

ΜΑΡΤΥΣ; Δεν το θυμάμαι αυτό το συγκεκριμένο. Επί δύο μήνες συνεχώς

μέσα στην αίθουσα επιχειρήσεως κάναμε έναν υποχωρητικό ελιγμό, δι-

ναμε οδηγίες ιλπ. Δεν θυμάμαι. Εκείνο όμως που θυμάμαι είναι ότι

από της πρωταρχίας άρχισε η μάχη της Κύπρου και εν συνεχείᾳ δέναμε οδη-

γίες βάσει αναφορών για να διεξαχθεί το δυνατόν καλύτερο ο αγώνας.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Είναι σοβαρό αυτό το σημείο αύριε Πρόεδρε, διό-

τι προ ολέγου ο στρατηγός, είπε ότι το αύριο θέμα που δεν εφαρμόστη-

καν τα σχέδια ήταν αυτή η υπόθεση Γκιόναλς. Δεν μπορεί να μη θυμάται

αυτό που του διαβάσατε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χριστος Μπασαγιάννης); Τι να κάνουμε, για αυτό τον ρώτησα

και εγώ επειδή βρέσκω ότι είναι το αύριο, αλλά βλέπετε ότι απαντάετε

ότι δεν θυμάται. Δεν μπορώ να εκβιάσω εγώ το να θυμάται.

ΜΑΡΤΥΣ; Το Γκιόναλς δεν το θυμάμαι συγκεκριμένα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κάριε Πρόεδρε, κάνοτε μια ερώτηση η οποία ήταν

καίρια, δια έκπληξη καλώς ή κακώς ο συνέδελφος αύριος Γιατράκος,

ΑΟΥ

2/3B ΒΠ 11.12.86

156

ένανε δική του ερώτηση και την ξεπεράσαμε. Παρακαλούμε επαναλάβατε την ερώτηση εκείνη, περὶ σχεδίου Κ.

ΜΑΡΤΥΣ: Για την συγκράτηση;

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Βεβαίως. Σας ρώτησε ο αύριος Πρόεδρος αλλά δεν έρω γιατί δεν απαντήσατε. Κύριε Πρόεδρε, επαναλάβατε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασσαγιάννης): Ρωτήστε το εσείς αύριε Λιβανέ.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, αυτό είναι γενική ερώτηση την οποία κάνετε εσείς ασφαλώς. Ήταν μια ερώτηση γιατί δεν εφαρμόστηκε το σχέδιο Κ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασσαγιάννης): "Σχετικά με το σχέδιο αυτό, με την ιάτωση τροποποιηση". Λέγατε εσείς δηλαδή να τροποποιηθεί το σχέδιο η ΕΛΔΥΚ να επιτεθεί προς Γκιόναλι. Το θυμάστε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ: Κοιτάξτε, δεν το θυμάμαι. Δεν ήμουν; εγώ ο Χανιώτης, μπορεί να το είπε κάποιος άλλος. Δεν ήμουν μόνο εγώ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασσαγιάννης): Ο αύριος Γεωργίτσης καταθέτων το λέει αυτό.

ΜΑΡΤΥΣ: Τον αύριο Γεωργίτση ούτε τον γνωρίζω, ούτε τον έχω δει κατόφυν, ούτε έχω μιλήσει ποτέ μαζί του. Δεν έχω μιλήσει με το

Γεωργίτση. Εμείς δίναμε εντολή κυρίως με σήματα. (Δεν μιλούσαμε για την επιλεξιμότητα.)

3/3B

ΒΠ

11.12.86

157

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασσαγιάννης): Ο κύριος Γεωργίτσης, είχε καταθέσει ότι "η ΕΛΔΥΚ τελικά δεν ενήργησε σύμφωνα με το αμυντικό σχέδιο της Κύπρου. Έτσι δεν είναι; ρωτάμε. Απαντάει, μάλιστα.

Αυτό ποιός το διέταξε. Απάντηση. Ο κύριος Χανιώτης, διευθυντής της 3ης ΜΕΘ, Η ΕΛΔΥΚ ~~είπε λέγεται ειπειν~~ - ο κύριος ~~Χανιώτης~~ - ~~έργο~~ μόσατε το σχέδιο με την κάτωθι προτερότητα, ~~εποιηθεί~~ προς Γκιόναλι". Είναι καθαρά διαταγή δική σας.

ΜΑΡΤΥΣ: Δεν ξέρω τι λέει ο κύριος Γεωργίτσης, ~~έγω πάντως δεν~~ το θυμάμαι γιατί έχω αρκετά καλή μνήμη. Δεν έχω λόγους να το αποκρύψω γιατί εδώ πάμε να βρούμε την ιστορίανή αλήθεια.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασσαγιάννης): Και μάλιστα τότε ο παριστάμενος εκεί κατά τη λήψη διαταγής αυτής Νικολαΐδης διοικητής της ΕΛΔΥΚ επειδή ήταν διευθυντής του 3ου Επιτελικού Γραφείου και γνώριζε τα σχέδια λέει ~~κύριε~~ Γεωργίτση αυτό το σχέδιο δεν το προβλέπει. Του λέω - ο Γεωργίτσης τώρα - σε παρακαλώ επειδή αμφιβάλεις πάρε τον κύριο Χανιώτη και αν πει όχι δεν θα εκτελέσεις τη διαταγή και να με ενημερώσεις και εμένα ~~Δηλαδή~~ του έδινε διαταγή με βάσει δική σας διαταγή να επιτεθεί προς Γκιόναλι. Επειδή δε εκείνος αμφισβητούσε το έγκυρο αυτής της διαταγής, του λέει πάρε τον κύριο Χανιώτη τηλέφωνο και αν ο κύριος Χανιώτης δεν σου επικυρώσει μυτό το πράγμα να μην την εκτελέσεις τη διαταγή. Αυτά λέει ο κύριος Γεωργίτσης.

[Handwritten signature]

4/3B

ΒΠ

11.12.86

158

Τώρα βέβαια δεν ξέρουμε.

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε Πρόδεδρε, με συγχωρείτε δεν έχω λόγοθυς εάν Σ.Σ. το θυμόμουν να μην το πω αυτό, διότι θα είχε ιδία ποσοποιησης σχεδίων, ποτέ σας λέω το εξής ότι για τέτοιες σοβαρές τροποποιήσεις σχεδίων, ποτέ δεν ενεργούσα μόνος. Εισηγούμην, έπαιρνα εντολές από τον κύριο υπαρχηγό, τον αρχηγό του Επιτελείου τον κύριο Μπονάνο και έλεγα να γίνεται αυτή η τροποποίηση. Δεν έχω λόγο να μην το πω δηλαδή. Δεν το θυμάμαι αυτό το πρόγμα. Εγώ θυμάμαι καλά ότι η ΕΔΔΥΚ από τα οχέδια προεβλέπετο να χρησιμοποιηθεί για την εξουδετέρωση του

προγεφυρώματος. Δεν έχω λόγο να μη το πω.

¶

Να προσέξετε:

«διετί ήταν το ίδια άριστην για
να σέναι πρωτοβούλια μου -
προστασίη για το ίδιο ή σερραϊκή
προστασία των οχεδίων ανεφί^{την}
σει της ταυτικής περιοχής
που έπειρεται στα μέσα ποτού»

Διαγράψτε, μια άλλης επιτροπής περιοχής

36

(3B) 1/3 8

(Θ.Σ.)

11-12-86

159

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ . Κύριε Πρόεδρε μία ερώτηση πάνω σε αυτό .

Τα σχέδια τι προέβλεπαν για την αντιμετώπιση της δύναμης της

ΤΟΥΡΔΥΚ ; Τι θυμάσθε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Τα σχέδια προέβλεπαν την εξουδετέρωση του προγεφυρώματος

της Λευκωσίας και Αγύρτας . Ήταν η ΤΟΥΡΔΥΚ .

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ . Με ποιες δυνάμεις ; Αυτό λέγω .

Διανομή γενικών
νέων λόγω
απάρτιμας
Ναι, γράψω
επινόηση
36

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι , υπήρχαν και 'άλλες δυνάμεις . Υπήρχαν τάχιμετρα

Εθνοφρούρια . Δεν θυμάμαι συγκεκριμένα . 'Όχι με την ΕΛΔΥΚ , διότι η ΕΛΔΥΚ προεβλέπετο από τα σχέδια να χρησιμοποιηθεί ως εφεδρία .

Αυτό γνωρίζω και αυτό λέγω .

ΧΡΑΠ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Μόλιστα . Τώρα , με τον κ. Μπίτο τα έχετε καλά ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ο κ. Μπίτος ήταν επιτελής στην ΕΛΔΥΚ .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Αυτό λέγω , έχετε τίποτα με τον κ. Μπίτο ; Του είπατε τίποτε του κ. Μπίτου , σχετικά με την βεβαιότητα , με την πιθανότητα ~~με~~ αν θέλετε ότι δεν θα εισέβαλε τελικά η Τουρκία ή ότι θα γύριζε πίσω ; Του είπατε τέτοιο πράγμα του κ. Μπίτου ;

ΧΡΑΠ

ΜΑΡΤΥΣ . 'Οτι δεν θα εισέβαλαν οι Τούρκοι ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Ναι . Να σας πω ακριβώς τη

ΧΡΑΠ

2/3 δ

(Θ.Σ.)

11-12-86

76θ

φράση να τη θυμηθείτε : " Εντός της απόψε το κυπριακό θα διευθετηθεί , θα δοθεί πολιτική λύση . Κύριε Μπίτο μην ανησυχείς " ΜΑΡΤΥΣ . Είπα εγώ στον κ. Μπίτο τέτοιο πράγμα ;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ναι .

ΜΑΡΤΥΣ . 'Όχι . Εγώ κύριε Πρόεδρε | ήμουν υπερμαχος | όπως θα δείτε | και από τις ενέργειες της δύση το δυνατό μεγαλυτέρας αντιδράσεως | και αμυντικής ενδυναμώσεως της Κύπρου . Δεν μπορούσα να του πω | τέτοιο πράγμα . Και όλες οι ενεργειες μου εκεί πέρα φαίνονται , | α πό έκθεση : η οποία υπάρχει επισήμως που έγινε με τη συνεργασία | του κ. Μπίτου , γιατί έγινε με τη συνεργασία δύων των αξιωματικών | που ήταν | η έκθεση . Τριάντα σελίδες έκθεση έχω υποβάλει . Δεν αναφέρεται τέτοιο πράγμα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) . Να σας συνεχίσω τι λέει ο κ.

Μπίτος : " Ακουσε κ. Μπίτο , το είπε ο Τάσια . Απόψε θα σταματήσουν οι επιχειρήσεις και αν χρειασθεί θα παρεμβληθούν και οι πεζοναύτες του δου στόλου " . Είπε τέτοιο πράγμα ο κ. Τάσια και σε ποιόν το είπε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Ούτε έχω μιλήσει ποτέ με τον κ. Τάσια , ούτε άκουσα τίποτα από τον κ. Τάσια . Μπορεί να λέει ότι θέλει ο κ. Μπίτος .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Σεις το είπατε στον κ. Μπίτο

3 / 3 δ

(Θ.Σ.)

11-12- 86

αυτό ;

161

ΜΑΡΤΥΣ . Όχι , κύριε Πρόεδρε .. Δηλώνω κατηγορηματικώς , όχι .

Δεν μίλησα με τον κ. Μπίτο για τέτοια πράγματα . Ο κ. Μπίτος
ήταν επιτελής (επειδή ~~παρατημένης~~ συνιμετείχε) . Η έκθεση δε η οποία
συνετάγη . έγινε και τη συνεργασία με τον κ. Μπίτο . Γιατί δεν
το αναφέρει ο κ. Μπίτος αυτό και το λέει εκ των υστέρων για εντυ-
πώσεις ;

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Παρακαλώ επαναλαμβάνετε αυτό το οποίο
είπατε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Είναι έκθεση λεπτομερής , θυμάμαι περί της 30 σελίδες,
πολεμική έκθεση , της δράσης του επιτελείου στην οποία αναφέρεται
η απειλή , όλα τα γεγονότα λεπτομερώς . Τριάντα σελίδες δακτυλο-
γραφημένες .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Πότε συντάχθη αυτή ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μα , συζητήθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Αμύνης μετά .

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ . Αν θυμάσθε ;

ΜΑΡΤΥΣ . Δύο μήνες - τρεις μετά τα γεγονότα . Στην οποία συμμετεί-
χαν όλοι οι επιτελείς και ο κ. Μπίτος . Τη διαβάσαμε , την
ξαναδιαβάσαμε . Μάλιστα τους είπε , επειδή προκειται περί ιστορικών
ευθυνών στο θέμα για τη διακρίβωση ~~της~~ αληθείας πρέπει να συμμετέ-

λαν . Λαν

4/3 δ (Θ.Σ.) 11-12-86

162

χουν όλοι οι αξιωματικοί οι οποίοι ήταν στην αίθουσα επιχειρήσεων.

Δεν υπήρχε περίπτωση δηλαδή να πούμε κάτι στο οποίο να διαφωνούσε

ένας αντισυνταγματάρχης, να έλεγε, δεν ελέχθη τέτοιο πράγμα,

διότι όλοι είχαν το θάρρος της γνώμης τους οι αξιωματικοί. Για την

έκθεση δεν αναφέρεται πουθενά τίποτα. Ο καθένας για δημοσιογραφι-

κούς λόγους μπορεί να λέει ότι θέλει. Εδώ στην πράξη τι έγινε.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ (δεν ακούστηκε).

ΜΑΡΤΥΣ . 'Όχι ., Χανιώτης - Κωνσταντίνος υποστράτηγος διευθυντής

α' κλάδου F

Κύριε Πρόεδρε αν θέλετε να την παραπέμψετε, έχει συνταγεί λεπτομερής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) .. 'Έχετε κάνει είπατε μία έκθεση στο ΓΕΕΘΑ, στον αύριο Υπουργό Εθνικής Αμύνης. 'Ετσι δεν είναι ;

ΜΑΡΤΥΣ . Μάλιστα .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Αν έχετε τη καλωσύνη ρίξτε μία ματιά για να μας πείτε αν την αναγνωρίζετε ότι είναι αυτή η δική σας .

(Στο σημείο αυτό επιδεικνύεται στο μάτιρα η σχετική έκθεση).

μέλι *αλιγι* (*321*) *β*

1/4 Δ. Α.Μ. 11-12-86

163

ΜΑΡΤΥΣ: Ναι, είναι δική μου η υπογραφή Υποστράτηγος Κωνσταντίνος

Χανιώτης διευθυντής Α' Κλάδου. Λόγω ιστορικού γεγονότος και της

διακριβώσεως της πλήρους αληθείας, δεν την έκανα μόνος μου. Την

συνέταξα με την συνεργασία όλων των επιτελών που ήταν στην αί-

θουσα επιχειρήσεων, του Δευτέρου Γραφείου, του Τρίτου Γραφείου κλπ.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Κύριε μάρτυς, λύστε μας μια απορία, που δεν

είναι μόνο δική μου, αλλά όλων των μελών της επιτροπής. Εδώ

εμφίζονται ανώτατοι αξιωματικοί, όπως είσθε εσείς, και άλλοι

στρατιωτικοί, που ο ένας διαψεύδει τον άλλον. Εδώ έχουμε

συγκεκριμένα γεγονότα και έρχεσθε σεις και λέτε ότι δεν μιλήσατε

ποτέ με εκείνον. Ο ίδιος ο συνάδελφός σας λέει ότι μιλήσατε και

ότι του είπατε κάτι. Διαψεύδετε τον Μπίτο ο οποίος λέει ολο-

κληρα πράγματα εδώ, τι του είπατε εν σχέσει με τις δηλώσεις

Τάσκα. Τι συμβαίνει δηλαδή; Ξέρετε ότι έχουμε 10-15 ανώτατους

αξιωματικούς οι οποίοι διαψεύδουν ο ένας τον άλλον; Τι πράγματα

είναι αυτά;

ΜΑΡΤΥΣ: Έγώ δεν διαψεύδω κανέναν.

ΠΑΥΣΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ: Πώς; Δεν διαψεύδετε τον Μπίτο και τον

Γεωργίτση;

ΜΑΡΤΥΣ: Σας λέω το εξής: Ότι σ' ότι εχω γράψει στην έκθεσή μου,

συμμετείχε και ο αύριος Μπίτος. Την έκθεση δεν την εφτιαξα μόνο

2/4 Δ. A.M. 11-12-86

164

εγώ, την έφτιαξε όλο το επιτελείο επίσημα. Δεν μπορεί τώρα εκ των υστέρων να λέμε για εντυπώσεις ό,τι θέλουμε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Για ποιά έκθεση μιλάτε;

ΜΑΡΤΥΣ: Γι' αυτήν την έκθεση την οποία συνέταξε μετά το επιτελείο.

Αυτή που μου δείξατε. Δεν με ενδιαφερει τι λέει ο κύριος Μπίτος και ο ένας και ο άλλος. Αυτό εμένα δεν με ενδιαφερει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εσείς, κύριε Χανιώτη, στη σύσκεψη αυτή που έγινε με τον κύριο Τάσκα και με τον κύριο Σίσκο και με κάποιον άλλο κύριο - δεν βγάζω πως τον λένε - και με 3 άλλους Αμερικανούς κλπ. και το συνταγματάρχη στρατιωτικό ακόλουθο των ΗΠΑ εδώ Ήταν ο στρατιωτικός ακόλουθος των ΗΠΑ σ' αυτή τη σύσκεψη;

ΜΑΡΤΥΣ: Ποιά σύσκεψη;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αυτή τη σύσκεψη που έκανε η ελληνική ηγεσία με τον Πρωθυπουργό Ανδρουτσόπουλο, τον Κυπραίο κλπ.....

ΜΑΡΤΥΣ: Οχι, δεν ήταν. Δεν νομίζω ότι ήταν. Δεν ήταν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εσείς, τι ρόλο παίζατε εκεί; Μόνο του διερμηνέως;

ΔΑΦ

3/4 Δ. A.M. 11-12-86

165

ΜΑΡΤΥΣ: Απλός διερμηνεύς. Τι ρόλο να παιξω, αφού ήταν εκεί ο πρωθυπουργός, ο Υπουργός Εξωτερικών, ο ΑΕΔ; Εγώ ήμουν διερμηνεύς και οτι μου έλεγαν το μετέφραζα. Και ως διερμηνεύς πήγα. Δεν

*Γ' Να γραψείσθω στην λίστα
«Δεν συμφωνώ»*

είπα ούτε μία λέξη δική μου. f³

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Βέβαια θα διακοψούμε τώρα, γιατί η ώρα είναι 2.30, αλλά θα ήθελα να σας διαβάσω μερικά αποσπάσματα και πώς κατέληξε η σύσκεψη αυτή από τα πρακτικά που τηρήθηκαν σ' αυτή την περίφημη σύσκεψη:

(Ο κύριος Χρήστος Μπασαγιάννης αναγνώσκει τα σχετικά αποσπάσματα)

(Να καταχωρηθούν τα σχετικά αποσπάσματα)

Ωστε

μ/

4/4 Δ.Α.Μ. 11-12-86

166

Αυτή τη διαβεβαίωση είχαν από το Σέσιο. Τώρα αν από άλλη πλευρά, από την υπηρεσία κατασκοπίας ήλπι. είχαν άλλες διαβεβαιώσεις Εδώ το πρακτικό καταλήγει ότι ο Σέσιο τους είπε ότι "η κατάσταση είναι πάρα πολύ σοβαρή και εγώ δεν δύναμαι να υποσχεθώ τίποτα, αλλά θα πράξω ότι είναι δυνατόν".

(4BA)

(4Δ) 1/3 BA ΦΚ 11.12.86

167

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Κύριε Πρόεδρε αν μου επιτρέπετε μια διευκρίνιση.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Ορίστε.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Κύριε μάρτυς, είπατε ότι την ημέρα που ήσασταν ως διερμηνέας του κ. Μπονάνου, ήταν 19. Δεν ήταν 19, ήταν 18. Μας είπατε ότι δεν ήταν ο Ιωαννίδης παρών.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι. Στη σύσκεψη δεν ήταν.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Το πρωτ' ήσασταν, ή το απόγευμα;

ΜΑΡΤΥΣ : Το πρωτ' ήμουν. Το απόγευμα δεν ήξερα ότι ξαναγύρισε ο είσκο.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Ο κ. Μπονάνος λέει ότι ήταν και ο κ. Ιωαννίδης.

ΜΑΡΤΥΣ : Μπορεί να ήταν το απόγευμα και ο Ιωαννίδης.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΠΑΓΟΡΟΠΟΥΛΟΣ : Όχι, το πρωτ' που ήσασταν εσείς.

ΜΑΡΤΥΣ : Όχι, δεν ήταν. Ήταν μέσα 5-6 πρεσβευτές μαζί με τον κύριο Αρχηγό. Μπορείτε να τους ρωτήσετε. Δεν ήμουν μόνο εγώ. Ήταν 20 άτομα μέσα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης) : Κύριε μάρτυς, εδώ τα πρακτικά γράφουν ...

ΜΑΡΤΥΣ : Μήπως θα θέλατε να ας αναφέρω ένα περιστατικό; Μπορεί να σας ενδιαφέρει.

2/3 BA ΦΚ 11.12.86

168

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Ναι, κύριε μάρτυς, αλλά φήστε με να ολοκληρώσω, να δώσω την εξήγηση.

Πρόποδος για πάντας

Γράφει εδώ μετέσχον: Ο Πρωθυπουργός Ανδρουσόπουλος,

ο Υπουργός Εξωτερικών κ. Κυπραίου, ο ΑΕΔ στρατηγός Μπονάνος,

ο υποστράτηγος κ. Κ. Χανιώτης, οι πρεσβευτές κ. κ. Παπαϊωάννου,

Μηλιαρεθηνας μεταξάς". Δεν λένε σ' αυτή τη σύσκεψη ότι μετείχε

ο Ιωαννίδης.

Από αμερικανικής πλευράς μετέσχον: "Σίσιο, Τάσκα, ιλπ."

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, υπάρχει το στοιχείο του βιβλίου

του Μπονάνου — απλώς/το σημειώσουμε, που λέει: Γκιζίνης, Ανδρου-

τσόπουλος, Λατσούδης, Κυπραίος, Κ. Ράλλης και ... "

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Ήταν άλλη σύσκεψη αυτή.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Στις 18 Ιουλίου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης): Μπορεί να είναι και στις 19.

ΜΑΡΤΥΣ: Με το Σίσιο νομίζω ότι εγινε στις 19.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αυτά κατά τον Μπονάνο. "Και εγώ ως Αρχηγός συνοδευόμενος από τον κ. Χανιώτη και τον κ. Ιωαννίδη τριάδα μπήκαμε μέσα". Κατά τον Μπονάνο αυτά, έτσι;

ΜΑΡΤΥΣ: Κύριε βουλευτά, δεν ήταν ο Ιωαννίδης μέσα. Ούτε εγώ θα πήγαινα. Πήγα ως διερμηνέας. Σας λέω ότι με καλέσανε την τελευταία στιγμή. Να ρωτήσετε τον Αρχηγό του Επιτελείου του. 'Οθωνα Κυρια-

3/3 BA ΦΚ 11.12.86

169

κόπουλο που με κάλεσε 5 λεπτά πριν ξεκινήσει ο Μπονάνος και μου λέει ότι ήρθε κάποιος Αμερικανός και ζητάμε έναν ανώτατο αξιω-

ματικό ως διερμηνέα. Δεν ήταν ο Ιωαννίδης μέσα στη σύσκεψη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, ο κύριος μάρτυς είπε ότι
θα μας αναφέρει ένα περιστατικό. Ας μας το πεί.

ΜΑΡΤΥΣ: Υπάρχει ένα περιστατικό .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Πέστε το.

ΜΑΡΤΥΣ: Στο γραφείο του κυρίου Πρωθυπουργού, ή μετά τη σύσκεψη,
ή προ της συσκέψεως - δεν το θυμάμαι αυτό - που ήταν πάλι όλοι μέσα,
βρέθηκε ο Ιωαννίδης. Εκτός συσκέψεως αυτό, ή μετά που είχε τελειώσει
ή προ. . Τον κτυπά στην πλάτη - αν το θέλετε αυτό για την ιστο-
ρική διερεύνηση του πράγματος - ο Σίσιο και του λέει: "Μπορεί να
είσαι ένας καλός στρατιώτης, αλλά δεν είσαι πολιτικός". Και γέλασε
και. έφυγε. Τίποτε άλλο. Και μου λέει: Έστου ότι βρέθηκα τυχαίως
εδώ πέρα. Δεν ήρθα για τη σύσκεψη ηλπί! Αυτό είναι ένα περιστα-
τικό το οποίο δεν είχε μεγάλη βαρύτητα για να το αναφέρω.

The image shows several handwritten signatures and initials. On the left, there is a large, stylized signature that appears to be 'M'. Next to it is a signature that looks like 'Athens' or 'Athina'. To the right of that is another signature that includes the letters 'B' and 'P'. Below these signatures, the text '(3K)' is written.

48A

1/4 K. B.Z. 11-12-86

170

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Ο Σύζυγος του είπε αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. Ο Σύζυγος στον Ιωαννίδη;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ. Γνωριζόντουσταν, είχαν ξαναειδωθεί;

ΜΑΡΤΥΣ. Όχι. Και από πού να είχαν ξαναειδωθεί; Ο Σύζυγος είχε

Νοι προσέβονται ακούσει f^o
τις στρατιώτες λίγη για τον κτύπησε εδώ στην πλάτη και του είπε μπορεί να είσαι ιενας
την δεκατημένη καλδε στρατιώτης αλλά πολιτικός

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ τον κ. Ζαΐμη να λάβει τον λόγο, γιατί κάτι θέλει να ερωτήσει. Να έχετε υπόψη ότι εγώ δεν τελείωσα τις ερωτήσεις μου. Αλλά απλώς ο κ. Ζαΐμης είναι σύντομος.

ΜΑΡΤΥΣ. Εάν τελειώσαμε ~~κύριε~~ Πρόεδρε, έχω κάτι να πώ.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΖΑΪΜΗΣ. Κάτι διευκρινιστικό που αφορά την έκθεση των 30 σελίδων που μας έδωσε. Ο Στρατηγός 2 - 3 φορές.

Από την εμπειρία μου ξέρω ότι μέσα στις εκθέσεις γρ' αφουν πολύ περιορισμένα τα γεγονότα. Ούτε κρίσεις, ούτε υπό τύπο γνωτού μπορεί να έλεγε. Κάνει η γυναίκα σου, τι κάνει το παιδί σου, εχθές άκουσα το τάδε. Αυτά δεν τα γράφουν ποτέ στις εκθέσεις. Στην έκθεση

2/4 K. B.Z. 11-12-86

171

Θα γράψουν Ξερά τα γεγονότα και άν είναι κάποια συνομιλία που πρέπει οπωσδήποτε να μπει μέσα, θα μπει. Αυτά που λέμε εμείς τώρα ότι ελέχθησαν μεταξύ Χανιώτη και Μπίτου ήλπ. ποτέ δεν έμπαιναν στις εκθέσεις.

Και μάλιστα σε μία τέτοια έκθεση. Συνεπώς το να επικαλείσθε ότι δεν ελέχθησαν, γιατί δεν είναι μέσα στην έκθεση δεν είναι σωστό, άλλο εάν δεν ελέχθησαν, αλλά και η έκθεση δεν έχει και καμία σχέση με αυτά.

ΜΑΡΤΥΣ. Εντάξει δεν έχει σχέση και μπορεί στο κουτσομπολιό να ελέχθησαν διάφορα πράγματα, αλλά σας λέγω το εξής: Με τον κ. Μπίτο τον

*Για
Προστίθην
πλ. Χανιά* V οποίῳ είχα επιτελή, ξέρω 2-3 πράγματα, που έπεσε έξω ο άνθρωπος, σαν άνθρωπος. Δεν μου επιτρέπεται να τα καταθέσω εδώ. Διότι τα θεωρώ άνευ σημασίας για την ιστορική διερεύνησή του προβλήματος ήλπ.

*Ποτο
πλ. Τασκα* Θα καθόμαστε να κάνουμε κουτσομπολιό τώρα; Εδώ σας λέγω, το τονίζω ότι είναι σοβαρό αυτό που λέτε ότι είπα εγώ. Δεν είχα καμία επικοινωνία με τον Τάσκα, ούτε τον ξέρω, ούτε τον συνήντησα ποτέ. Εγώ ήμουν επιτελής αξιωματικός που φρόντιζα πάση θυσία να εφαρμοστούν τα σχέδια.

*Νέα Προστίθην
πλ. Χανιά
πλ. Περιττού* Είμαι εκείνος ο οποίος πήγα κάτω στον Πειραιά και φόρτωσα το πλοίο "ΡΕΘΥΜΝΟ", στρατηγός, πήρα τους 500 φοιτητές και τους οργάνωσα σε 4 λόχους και επεστράτευσα 4 αξιωματικούς των ΛΔΚ τον Παπαποστόλου,

3/4 K. B.Z. 11-12-86

172

τον Καλογιάννη και 2 άλλους δεν θυμάμαι τώρα. Επιστρατεύσαμε ένα πλοίαραχο του Πολεμικού Ναυτικού, έδωσα οδηγία στο φυσικό πλοίαρχο του "ΡΕΘΥΜΝΟΣ" και φρόντισα αμέσως να φύγει το ναράβι φορτωμένο να παέι στην Κύπρο. Έφθασε στα χωρικά ύδατα της Κύπρου στην Νότιο Κύπρο και τη γύρισαν πίσω. Πηγαίνω μέσα στον Α. Αρχηγό και λέω: Κύριε Αρχηγέ γιατί το γυρίσατε με ένα τάγμα πλήρες, με πλήρη φόρτο το πλοίο; Προσωπικώς στο Πειραιά επί 3 ωρες τους φόρτωνα με τα αντιαρματικά τους, με πλήρη φόρτο. Είπα ότι οργάνωσα σε 4 λόχους τους φοιτητές με τους αξιωματικούς. Φρόντισα να τους δώσουν όπλα στην Πάφο και να εξοπλιστούν. Ένας ιερός λόχος και ένα τάγμα συγκροτημένο θα έφερναν κάποιο αποτέλεσμα εκεί στην Κύπρο διότι τα επιχειρησιακά γεγονότα δεν ήταν τόσο υπέρ των Τούρκων. Και εμείς πολεμήσαμε.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Με ποιανούς διαταγή γύρισε το ΡΕΘΥΜΝΟ;

ΜΑΡΤΥΣ. Πήγα στις 12 η ώρα τη γύρισαν θυμάμαι στον Α. Αρχηγό μέσα, επειδή πήγα ο ίδιος να το φορτώσω και φρόντισα εγώ. Και του λέγω:

Κύριε Αρχηγέ γιατί το γυρίσατε πίσω το πλοίο; Προς θεού, κάναμε τόση προσπάθεια, και μου απήντησε ο Α. Μπονάνος και με επετίμησε γιατί το κάνω αυτό το πράγμα. Και μου λέγει: Συμφωνεί και ο Α. Γκιζίνης πηγαίνετε. Το γράφω στην ένθεση και αυτό.

4/4 K. B.Z. 11-12-86

173

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Πότε ήρθε η διαταγή να επιστρέψει;

ΜΑΡΤΥΣ. Γύρισε πίσω με την δικαιολογία ότι ήταν 2-3 αντιτορπιλικά πιστανώς ::Τούρκικα στην περιοχή εκεί και φοβόντουσταν.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Πότε γινεται αυτό;

ΜΑΡΤΥΣ. 'Όταν έφθασε κοντά στην Πάφο.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Ημερομηνία ερωτώ.

ΜΑΡΤΥΣ. Στις 21 ξεκίνησε το πλοίο, μου φαίνεται στις 22 έφθασε εκεί πέρα και την ίδια μέρα μόλις έφθασε εκεί διετάχθη να γυρίσει. Δηλαδή ή στις 22. ή στις 23 του μηνός.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Είχε φθάσει σχεδόν ...

ΜΑΡΤΥΣ. Είχε φθάσει σχεδόν εκεί. Και λέγω: Φιατί το γυρίσατε πίσω; Τόση προσπάθεια κάναμε και αυτό το συγκροτημένο τάγμα θα έφερε κάποιο σημαντικό αποτέλεσμα εκεί.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ. Με ποιά διαταγή,

ΜΑΡΤΥΣ. Μάλλον μέσω Ναυτικού θα πήγε διότι εν πάσῃ περιπτώσει μέχρι τότε ήταν μια Ναυτική επιχείρηση.

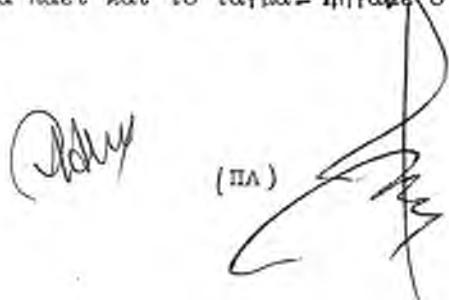
Επ' αυτού θέλω να τονίσω το εξής.. 'Ότι έπρεπε να πάει το πλοίο διότι το συγκροτημένο τάγμα το μάχησμο ήταν καλό για τήν άμυνα της Κύπρου, πολύ καλό και οι Κύπριοι φοιτητές, αλλά φοβήθηκαν...'. En

5/4 K. B.Z. 11-12-86

174

συνεχεία όμως σας λέγω, ότι στείλαμε πλοΐα εμένας που πήγαν εκεί
 χωρίς να παρεμποδιστούν από τους Τούνους με πυρομαχικά - Συνεπώς
 μπορούσε να πάει και το τάγμα - Ήγανε στην Κύπρο πλοΐα με πυρομα-
 χικά.

A handwritten signature is positioned above a vertical line. To the left of the vertical line, the letters '(ΠΛ)' are written in parentheses.

A large, stylized handwritten signature is located at the bottom left of the page.

(4K)

1/4 ΠΑ Ε.Τ. 11-12-1986

175

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ. Κάτι θέλατε να πείτε για τον Μπίζο και την αξιοπιστία του.

ΜΑΡΤΥΣ. Δεν έχω να πω κάτιποτα. Εάν είπε πέτοι πράγμα, λυπούμαι γιατί είναι γνωστό στους αξιωματικούς ότι επί δύο μήνες έκαναν συνεχή προσάρθρεια και στον Αττίλα-1 και στον Αττίλα-2 να στελλούμε ενισχύσεις να βοηθήσουμε την Κύπρο αλπ.

Σα/συμπέρασμα έχω να σας διαβάσω το εξής:

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Δεν τελειώσαμε, άρριε μάρτυς, αλλά

επειδή η ώρα τελείωσε θα λάβετε ηέα αλήση για τον Ιανουάριο.

Εάν θέλετε μπορείτε να διαβάσετε το συμπέρασμά σας.

ΜΑΡΤΥΣ. Σας διαβάζω: "Ως συμπέρασμα από την κατάθεσή μου είναι ότι τα υφιστάμενα σχέδια τα οποία ήσαν εγκεκριμένα από όλες τις Κυβερνήσεις δεν εφηρμόσθησαν παρά τις συνεχείς εισηγήσεις του ΑΕΔ. Η ηγεσία Ενόπλων Δυνάμεων, αλλά και η πολιτική αντιμετώπιση την εισβολή και τις μετέπειτα εξελίξεις με δύσταγμό και με αναποφασιστικότητα, αυρίως λόγω της εκτιμήσεως ότι θα έδειν να αποφευχθεί θύρραξη Ελλάδος-Τουρκίας.

Το ΓΕΕΦ, με απόντα το διοικητή του, δεν εφήρμοσε τα σχέδια αμύνης του-λάχιστον στα αρίστη σημεία. Τήρηση και χρησιμοποίηση εφεδρείας, αυρία

2/4 ΠΑ Ε.Τ. 11-12-1986

176

προσπάθεια προς εξάλεψη προγεφυρώματος, κατοχή Πενταδακτύλου ήλπι.

Η απουσία της Ελλάδος στη Θάλασσα, κυρίως δε στον αέρα, έστω συμβολική, απεπέλεσε πλήγμα του μαχθύρου υποριακού στρατού και λαού, ο οποίος εδοκίνωσε αίσθημα εγκαταλείψεως το οποίο συνετέλεσε στην πτώση του ηθικού. Ένα παράδειγμα που θέλω να σας αναφέρω είναι του αδελφού μου που ήταν ταγματάρχης των καταδρομών, που ήταν στην Κύπρο. Μου είπε ότι για να συγκεντρώσει στην Πάφο Ελληνοκυπρίους και να τους εξοπλίσει από αποθήκη οπλισμού επιστρατεύσεως τους απομεμβρών είπε ψέματα ότι η ελληνική αεροπορία ινείται προς Κύπρο για να προσβάλει τους αποβιβασθέντες Τούρκους και ότι ο ελληνικός στόλος πλησιάζει τα υποριακά ύδατα.

Το ηθικό αναπτερώθηκε και εξουδετέρωσε με μια πραγματικά θαρραλέα επίθεση τον ισχυρό τουρκοκυπριακό θήλανα της Πάφου. Με τον αδελφό μου είχα να επικοινωνήσω πάρα πολύ καλύτερό. Ήχει δε και πρόταση επ' ανδραγαθία για την επίθεση την οποία έκανε με προσωπική του αυτοθυσία και εξουδετέρωσε τον ισχυρό τουρκοκυπριακό θήλανα ~~θα~~ τη ίδια στα πρακτικά. Της Πάφου/ Ήτερα πιο βρίσκεται και δεν μπορούσα να επικοινωνήσω μαζί του.

(Στο σημείο αυτό κατατίθεται σχετικό έγγραφο)

Αλέξ

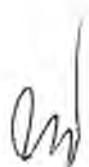
3/4 ΠΑ Ε.Τ. 11-12-1986

177

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης). Παρακαλώ, ναριε ηάρτυς, θύο λεπτά
να εξέλθετε.

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται ο ηάρτυς)

(4ΓΡ)^{*}

(4 ΠΑ)

1/4 ΓΡ ΜΠ 11-12-1986

178

Na σας διαβάσω τα ονόματα για να
 ξέρετε τη σειρά ~~808~~: Δασκαλάκης, Κάππος, Παγορόπουλος, Βαρβιτσιώ-
 της, Βαρχάς, Δαμιανίδης, Λιβανός, Περάκης, Βασιλειάδης, Λιαροκά-
 πης, Ζαΐμης, Παυλίδης και Γιατράκος. Μπορόύν να προστεθούν και
 άλλα εγώ θέλω να είμαι εντάξει. Επίσης τον κ. Φωτόπουλο τον
 έβαλα αφού μου τον είπατε. Είναι συμπολίτης μου ο κ. Φωτόπουλος.

Μπορώ να μην τον βάλω;

Σας διαβάσα τον κατάλογο. Τώρα τίθεται θέμα πότε θα εξετά-
 σουμε πάλι το μάρτυρα. Εγώ ειδίκα να τον διακόψουμε για το Γενάρη
 και να λάβει μια νέα ηλίση. Μου λέει όμως ο κ. Ζαΐμης ότι έφόσον
 έχουμε δύο μέρες τον Μπονάνο να φερούμε δύο ώρες την Τρίτη αυτόν
 να τον ολοκληρώσουμε και στη συνέχεια να εξετάσουμε το Μπονάνο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ: Αυτός δεν τελειώνει σε δύο ώρες και δεν ξέρω
 αν ο Μπονάνος θα τελειώσει σε δύο μέρες.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε προεδρε, εγώ πιστεύω ότι πρέπει
 να ολοκληρωθεί η κατάθεση του μάρτυρος προ του Μπονάνου.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε το λόγο .

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρίστος Μπασαγιάννης) Ορίστε κ. Λιβανέ .

QD4

2/4 ΓΡ. ΜΠ 11-12-1986

179

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε πρόεδρε, νομίζω ότι με την κατάθεσή του σε ένα υπαινιγμό, τον οποίο έκανε διηγούμενος αλλά και εις το γραπτό, το οποίο έχει προετοιμάσει ο άνθρωπος αυτός και εδιάβασε έκανε βαρύτατους υπαινιγμούς όχι μόνο κατά της στρατιωτικής αλλά και κατά της πολιτικής ηγεσίας. Το ακούσαμε όλοι. Αυτό βεβαίως θα είναι ο τίτλος των εφημερίδων αύριο, ας μη πλανώμεθα ο άνθρωπος αυτός δεν νομίζω ότι πρέπει να αφεθεί μέχρι την άλλη Τρίτη. Πρέπει να έλθει αύριο σε εμβόλιμο συνεδρίαση.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Αύριο έχουμε πρωινή συνεδρίαση στη Βουλή.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Αύριο το απόγευμα. Δεν μπορούμε να του αφήσουμε ολόκληρο 24ωρο ελεύθερο. Είναι πολύ σημαντικός μάρτυς.

Και δεύτερο κ. Πρόεδρε ειδικώς γιαυτό το μάρτυρα θα πρέπει να άρωμε ασφαλώς τον περιορισμό του χρόνου (ερωτήσεων).

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Κύριε πρόεδρε, Σάββατο μπορούμε να κάνουμε εμβόλιμο συνεδρίαση;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Εγώ προσωπικώς δεν πρόκειται να είμαι εδώ ούτε την Παρασκευή ούτε το Σάββατο. Άλλα δεν έχει σημασία θα προεδρεύσει ο κ. Ζανολίκος.

Θέλετε να γίνει τη Δευτέρα;

(4 N)

(4ΓΡ)

1/4N.

(Ε.Σ.)

11.12.1986

180

Ο κ. Δαμιανίδης έχει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να προτείνω...

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Ζητώ συγνώμη από τον συνάδελφο κ. Δαμιανίδη, που τον διακόπτω, αλλά θέλω να διευκρινιστεί από τα πρακτικά τι είπε σε σχέση με την πολιτική ηγεσία. Εγώ δεν το κατάλαβα, περί τίνος επρόκειτο.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ: Θα το διαβάσουμε αυτό.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΕΡΡΑΚΗΣ: Νομίζω ότι αναφέρθηκε στον Ανδρουτσόπουλο.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, κάτι να πω.

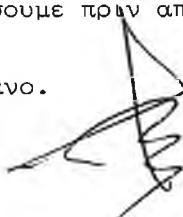
ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μισό λεπτό, κύριε Βασιλειάδη.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Μίλησε για την Μεταπολίτευση, κύριε
Βασιλειάδη. Μίλησε περί Μεταπολιτεύσεως, κύριε Ναύαρχε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Ο κ. Δαμιανίδης, παρακαλώ, να λάβει το λόγο.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΔΑΜΙΑΝΙΔΗΣ: Κύριε Πρόεδρε, θα ήθελα να προτείνω
η συνέχιση της εξέτασης του μάρτυρα, πρέπει να γίνει την Τρίτη
το πρωΐ και η οποία δεν πρέπει να διαρκέσει πάνω από 2 ώρες.

Νομίζω, λοιπόν, ότι μπορούμε να τον εξετάσουμε πριν από τον
Μπονάνο και αμέσως μετά να πάμε στον Μπονάνο.

2/4N.

(E.S.)

11.12.1986

181

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Αυτό πρότεινε, κύριε Δαμιανίδη,
και ο κ. Ζαΐμης.

Πάντως, να είμαστε εδώ όλοι στις 10 το πρωτ.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ: Εγώ, πάντως κύριε Πρόεδρε, υποστηρίζω την
πρόταση του κ. Δαμιανίδη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Εγώ, κύριε Πρόεδρε, κάνω πρόταση να συνε-
δριάσουμε την Τρίτη, στις 9 το πρωτ. Να τελειώσουμε με τον μάρτυρα
περίπου στις 11, ώστε να έχουμε άνεση για την εξέταση του Μπονάνου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΑΠΠΙΟΣ: Ας περιμένει κι'ο κύριος Μπονάνος, δε χάθηκε
ο κόσμος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Το θέμα είναι πότε θα τελειώσουμε
με τον Μπονάνο.

Κύριοι, απ'τη μιά μεριά λέμε να επισπεύσουμε, κι'από την
άλλη φροντίζουμε, ο καθένας απ'τη μεριά του, να επιβραδύνει.

(4 EZ)

(N)

1/4 E.Z. K.B. 11.12.1986

182

Την Τρίτη στις 9 θέλετε;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΕΣ: Μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Θα διακόψουμε λοιπόν για τις 9 η ώρα την Τρίτη.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: Πρέπει να ειδοποιηθούν και οι απόντες τηλεφωνικώς ότι η συνεδρίαση είναι στις 9 το πρωί την Τρίτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Μάλιστα.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, επί της παρακλήσεως την οποία υπέβαλα για την άρση του ορίου, δεν το θέτετε ενώπιον της Επιτροπής.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΒΑΡΒΙΤΣΙΩΤΗΣ: 'Οχι.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΙΒΑΝΟΣ: Πώς όχι, ούτε Βαρβιτσιώτη, ειδικώς γι' αυτόν τον μάρτυρα; Ας γίνει επτάλεπτο τουλάχιστον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (Χρήστος Μπασαγιάννης): Παρακαλώ να επανέλθει ο ούριος μάρτυς.

(Στο σημείο αυτό εισέρχεται στην Αίθουσα ο μάρτυς ούριος Χανιώτης).

Κύριε μάρτυς, να σας ανακοινώσω την διακοπή. Διακόπτουμε την συνεδρίαση και θα συνεχιστεί η εξέτασή σας στις 9 το πρωί την Τρίτη 16 του μηνός. Στις 9 του πρωί θα είμαστε εδώ για να συνεχίσουμε την κατάθεσή σας. Να πάτε στο καλό.

2/4 E.Z. K.B. 11.12.1986

183

(Στο σημείο αυτό εξέρχεται από την Αίθουσα ο μάρτυς κύριος Χανιώτης).

Στη συνέχεια και ώρα 14.50' μ.μ. λύθηκε η συνεδρίαση για την
Τρίτη 16 Δεκεμβρίου 1986 και ώρα 9.00' π.μ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΓΙΑΝΗΣ

ΟΙ ΜΑΡΤΥΡΕΣ

Γ. ΤΣΟΥΜΗΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΟΣ

Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΑΣ

Κ. ΧΑΝΙΩΤΗΣ

11/12/86

ΕΞΕΤΑΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΓΙΑ ΤΟ ΦΑΚΕΛΟ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

- + 1. Δαμιανίδης Αλέξανδρος
- + 2. Δασκαλάκης Γεώργιος
- + 3. Ζαχολίκος Παυσανίας
- + 4. Ζερθός Κλεμνής
- + 5. Κουτσογιάννης Ιωάννης
- + 6. Λιαροκάπης Αλέξανδρος
- + 7. Μαρκόπουλος Χρήστος
- + 8. Μιασαγιάννης Χρίστος
- + 9. Ντεντιδάκης Λυτώνιος
- + 10. Παγορόπουλος Δημήτριος
- + 11. Παπαδονικολάκης Ιωάννης
- + 12. Παπαστεφανάκης Εμμανουήλ
- + 13. Πετραλιάς Αυγερίνος
- + 14. Περάνης Γεώργιος
- + 15. Ράλλης Σπυρίδων
- + 16. Τσιγαρίδας Κωνσταντίνος
- + 17. Βερβιτσιώτης Ιωάννης
- + 18. Βασιλειέεδης Ιωάννης
- + 19.. Ζαΐμης Ανδρέας
- + 20. Λάσκαρης Κων/νος
- + 21. Μιλέτσας Στυλιανός
- + 22. Ξαρχάς Αθανάσιος
- + 23. Παναγιωτόπουλος Γεώργιος
- + 24. Παπακωνσταντίνου Μιχάλης
- + 25. Παπεληγόύρας Λυαστάσιος
- + 26. Παυλίδης Αριστοτέλης
- + 27. Φωτόπουλος Χρήστος
- + 28. Κάπηκος Κωνσταντίνος
- + 29.. Γιατράκος Κωνσταντίνος
- + 30. Διβανός Διονύσιος

ΠΡΟΕΔΡΟΣ : Χ. ΜΗΑΣΑΓΙΑΝΝΗΣ
ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ: Η. ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ : Κ. ΤΣΙΓΑΡΙΔΗΣ

16/12/1986

Τρίτη 9. μμ
Τι κάτικτο νί^α
ειλεμονή μαζ

Την 12^η Δεκεμβρίου 1986, και ώρα 11:20 π.μ., στη Γραμματεία της Εξεταστικής Επιτροπής για το "θάνατο της Κόπρου" (Α' δρόμος, γραφείο 143 του Μεγάρου της Βουλής) ουνίλησε το Σμολενσκό της Εξεταστικής Επιτροπής, αποτελούμενό από τους βουλευτές, Χρίστο Μπασαρχάληνη, Πρόεδρο, Παυλανία Ζακολίκη, Αντιπρόεδρο, Κων/νο Τσιγαρίδη, Γραμματέα και ενότερουν του σε εκτέλεση της από 11/12/1986... αποφάσεων της Εξεταστικής Επιτροπής, ο μάρτυρας Τελετή Καταθέσης.....
 ανέγνωσε, διεύρησε, βεβαίωσε και υπέγραψε τις καταθέσεις του που έδωσε ενότερον της Εξεταστικής Επιτροπής στις 11 Δεκεμβρίου 1986.....

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΣ ΜΠΑΣΑΡΧΑΛΗΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΠΑΥΛΑΝΙΑΣ ΖΑΚΟΛΙΚΟΣ

Ο ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΙΓΑΡΙΔΗΣ

Ο ΜΑΡΤΥΡΑΣ

Γ. ΤΣΟΥΚΑΤΟΣ.

ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΚΥΡΙΟΤΕΡΩΝ ΣΥΝΤΜΗΣΕΩΝ

- ΑΑ: Αρχηγείο Αεροπορίας ή Αρχηγός Αεροπορίας
Α/Α: Αντιαεροπορικό πυροβόλο
ΑΒΑΚ: Αποβατική άκατος (μικρό πλοιάριο)
Α/ΓΕΕΦ: Αρχηγός Γενικού Επιτελείου Εθνικής Φρουράς
Α/Δ: Αεροδρόμιο
ΑΕΔ: Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων ή Αρχηγός Ενόπλων Δυνάμεων
ΑΚΕΔ: Ακόλουθος Ενόπλων Δυνάμεων
ΑΝ: Αρχηγείο Ναυτικού ή Αρχηγός Ναυτικού
ΑΣ: Αρχηγείο Στρατού ή Αρχηγός Στρατού
ΑΣΔΑΚ: Ανωτέρα Στρατιωτική Διοίκησης Αμύνης Κύπρου (Ε.Ε./Ε.Κ. δυνάμεις. Διοικητής το 1964 ο Γρίβας)
ΑΣΔΕΝ: Ανώτερη Στρατιωτική Διοίκηση Εσωτερικών και Νήσων
ΑΣΕΑ: Ανώτατο Συμβούλιο Εθνικής Άμυνας
Α/Υ: Ανθυποβρυχιακό
Α/Φ: Αεροσκάφος
ΓΕΕΘΑ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας
ΓΕΕΦ: Γενικό Επιτελείο Εθνικής Φρουράς
ΓΕΝ: Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
ΓΕΣ: Γενικό Επιτελείο Στρατού
ΔΑΚ: Διευθυντής Α΄ Κλάδου
ΔΕΑ: Δόκιμος Έφεδρος Αξιωματικός
ΔΙΚ: Διεύθυνση Κυπριακού
ΕΑΝ: Επιλαρχία Αναγνωρίσεων
ΕΓ: Επιτελικό Γραφείο
Ε/Κ: Ελληνοκύπριοι
ΕΛΔΥΚ: Ελληνική Δύναμη Κύπρου
ΕΛΔΥΚ/Μ: Η Ελληνική Μεραρχία που στάλθηκε το 1964 στην Κύπρο και αποσύρθηκε το 1967-1968
ΕΜΑ: Επιλαρχία Μονάδας Αρμάτων
ΕΣΑ: Ελληνική Στρατιωτική Αστυνομία
ΕΣΣΟ: Εκπαιδευτική Σειρά Στρατευσίμων Οπλιτών
ΙΜΑ: Ίλη Μέσων Αρμάτων
ΕΜΑ: Επιλαρχία Μέσων Αρμάτων (= 3ΙΜΑ)
ΚτΒ: Κανονισμός της Βουλής
ΚΥΠ: Κεντρική Υπηρεσία Πληροφοριών
ΚΨΜ: Κέντρο Ψυχαγωγίας Μονάδας
ΛΟΚ: Λόχος Ορεινών Καταδρομών
ΜΕΟ: Μικτή Επιτελική Ομάς
ΝΟΡΑΤΛΑΣ: Μεταγωγικό Αεροσκάφος
ΟΔΕΠΙΧ: Οδηγίες Επιχειρήσεων
ΠΑΟ: Πυροβόλα άνευ οπισθοδρομήσεως
ΠΑΠ: Προκεχωρημένος Αξιωματικός Παρατηρητής
ΠΟΤ: Πρόσθιον όριον τοποθεσίας
ΠΠΠ: Πυροβολαρχία Πεδινού Πυροβολικού
ΣΔ: Σταθμός Διοίκησεως
ΣΔΑ: Στρατιωτική Διοίκηση Αθηνών
ΣΔΑΜ: Στρατηγίες Διοίκησεως Ανατολικής Μεσογείου
ΣΕΜ: Σώμα Εφοδιασμού Μεταφορών
ΣΥΠ: Σώμα Υλικού Πολέμου
Σχέδιο «Κ»: Αμυντικό σχέδιο που προέβλεπε την υπεράσπιση της Κυπριακής Δημοκρατίας σε περίπτωση εχθρικής εισβολής
Τ/Α: Τορπιλάκατος
Τ/Κ: Τουρκοκύπριοι
ΤΟΥΡΔΥΚ: Τουρκική Δύναμη Κύπρου
ΤΠ: Τάγμα Πεζικού
Υ/Β: Υποβρύχιο
F84F: Δ/Β - Αεροσκάφη διώξεως βομβαρδισμού
F5: Αεροσκάφη αναχαιτίσεως, αναγνωρίσεως
F4: Phantom - Αεροσκάφη πολλαπλού ρόλου

Ο ΔΩΔΕΚΑΤΟΣ ΤΟΜΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ
ΦΑΚΕΛΟΣ ΚΥΠΡΟΥ
ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΤΗΘΗΚΕ ΚΑΙ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΖΑΖΑ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ &
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΚΑΙ ΤΥΠΩΘΗΚΕ ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΑΡΙΣΙΑΝΟΥ ΜΟΝΟΠΡΟΣΩΠΗ Α.Ε.
ΣΕ 600 ΑΝΤΙΤΥΠΑ &
ΓΙΑ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟ
ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ ΤΩΝ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΩΝ
ΑΠΟ ΤΟ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
ΤΗΣ ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ
ΣΕ 600 ΑΝΤΙΤΥΠΑ
ΣΕ ΧΑΡΤΙ ΣΑΜΟΥΑ 100 ΓΡΑΜΜΑΡΙΩΝ
ΤΟΝ ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟ ΤΟΥ 2024

